

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
CENTRAL STATISTICAL OFFICE

PRZEJŚCIE Z PRACY NA EMERYTURĘ

TRANSITION FROM WORK INTO RETIREMENT

**Statistical
Information
and Elaborations**

**Informacje
i opracowania
statystyczne**

Warszawa 2007

Opracowanie publikacji
Preparation of the publication

GUS, Departament Statystyki Społecznej
CSO, Social Statistics Division

Kierujący
Supervisor

Grażyna Marciniak – Dyrektor Departamentu
Head of the Division

Zespół
Team

Małgorzata Kałaska
Irena Skrzypczak
Marcin Szczepaniak
Agnieszka Zgierska – redakcja merytoryczna
Hanna Strzelecka – GUS, Departament Koordynacji i
Organizacji Badań / *CSO,*
Coordination and Statistical Survey
Division

Izabela Grabowska – Szkoła Główna Handlowa /
Warsaw School of Economics
Irena E. Kotowska – Szkoła Główna Handlowa /
Warsaw School of Economics

Okładka
Cover

Zakład Wydawnictw Statystycznych
Statistical Publishing Establishment

ISBN 978-83-7027-415-3

Publikacja dostępna na CD i www.stat.gov.pl
Publication available on

PRZEDMOWA

Niniejsza publikacja przygotowana została na podstawie uogólnionych wyników reprezentacyjnego **Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności** oraz badania modułowego **Przejście z pracy na emeryturę**, przeprowadzonych w II kwartale 2006 r.

Badanie modułowe zostało zrealizowane jako część programu modułów dotyczących badania aktywności ekonomicznej ludności w krajach Unii Europejskiej, obejmującego lata 2004-2006, zgodnie z Rozporządzeniem Komisji Europejskiej nr 246/2003 z dnia 10 lutego 2003 r. Akt prawny wprowadzający omawiane badanie modułowe w krajach Unii Europejskiej wraz z określeniem zakresu tematycznego stanowiło Rozporządzenie Komisji Europejskiej nr 388/2005 z dnia 8 marca 2005 r.

Opracowanie składa się z uwag metodycznych, części analitycznej oraz tablic statystycznych, uwzględniających wyniki badania podstawowego BAEL oraz badania modułowego „Przejście z pracy na emeryturę”. Tablice zawierają szereg informacji o osobach pobierających emerytury (w tym wcześniejszą) lub nie pobierających według faktycznego statusu na rynku pracy tych osób. Ponadto przedstawiono plany ludności związane z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej oraz opinie ludności na temat przyczyn, które mogłyby wpłynąć na decyzję o przedłużeniu okresu pracy zawodowej.

Publikacja została przygotowana przez zespół pracowników Departamentu Statystyki Społecznej oraz Panie Izabelę Grabowską i prof.dr.hab. Irenę E. Kotowską z SGH oraz Hannę Strzelecką i Małgorzatę Kałaska. Zawarte w publikacji informacje opracowano dzięki współpracy z Departamentem Koordynacji i Organizacji Badań Głównego Urzędu Statystycznego i Centralnym Ośrodkiem Informatyki Statystycznej. Niniejszym składamy serdeczne podziękowania wszystkim osobom zaangażowanym w przygotowanie zarówno publikacji, jak i realizacji samego badania.

Badanie modułowe „Przejście z pracy na emeryturę” zostało częściowo sfinansowane ze środków Komisji Europejskiej, prosimy zatem o uwzględnianie tej informacji przy cytowaniu danych z tego źródła.

dr Grażyna Marciniak

Dyrektor Departamentu
Statystyki Społecznej

Warszawa, marzec 2007 r.

PREFACE

The presented publication has been prepared on the basis of the generalized results of the sample **Labour Force Survey** and the module survey **Transition from work into retirement** carried out in the second quarter of 2006.

The module survey was realised as a part of the Programme of ad hoc modules for the Labour Force Survey, which should be carried out in the European Union Member States in the years 2004 – 2006 (European Commission Regulation No. 246/2003 of February 10, 2003). The law introducing the above mentioned module survey in the European Union countries is the European Commission Regulation No. 388/2005 of March 8, 2005.

The publication consists of methodological notes, analytical part, and statistical tables including the results of the basic LFS survey and the module survey: “Transition from work into retirement.” The tables include information on persons receiving retirement pensions (including early retirement pensions) or not receiving them according to the actual status of these persons on the labour market. Moreover, there are presented plans of the population regarding the age of stopping economic activity and opinions of the population concerning the reasons that could influence decisions of working life prolongation.

The publication has been prepared by the team comprising the staff of the Social Statistics Division of Central Statistical Office and Ms. Izabela Grabowska, Ms. Prof.dr.hab. Irena E.Kotowska from the Warsaw School of Economics, Ms. Hanna Strzelecka and Ms. Małgorzata Kałaska. Moreover in the elaboration of the publication participated also Co-ordination and Statistical Surveys Division of the CSO and the Central Statistical Computing Centre. Therefore, we would like to offer our sincere gratitude to all persons engaged in the preparation of the publication, as well as the survey implementation.

The module survey “Transition from work into retirement” has been partially financed with the means from the European Commission, therefore we do request to include this information when quoting the data of this source.

Grażyna Marciniak,

Ph.D.

Director of the Social
Statistics Division

Warsaw, March 2007

SPIS TREŚCI

	Str.
PRZEDMOWA	3
UWAGI METODYCZNE	11
1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA LUDNOŚCI W WIEKU 45 LAT I WIĘCEJ NA RYNKU PRACY - <i>Izabela Grabowska, Irena E. Kotowska</i>	20
2. PRZEJŚCIE Z PRACY NA EMERYTURĘ	32
2.1. Osoby pobierające emeryturę – <i>Małgorzata Kałaska</i>	32
2.1.1. Osoby pobierające emeryturę „normalną”	38
2.1.2. Osoby pobierające emeryturę wcześniejszą	42
2.1.3. Aktywność zawodowa osób pobierających emeryturę	45
2.2. Osoby niepobierające emerytury – <i>Irena Skrzypczak, Marcin Szczepaniak</i>	49
2.2.1 Osoby niepobierające emerytury, ale mające do niej uprawnienia	50
2.2.2. Osoby niepobierające emerytury z powodu braku uprawnień	56
2.3. Plany ludności związane z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej – <i>Hanna Strzelecka</i>	70
2.4. Opinie ludności na temat przyczyn, które mogłyby wpłynąć na decyzję o przedłużeniu okresu pracy zawodowej – <i>Hanna Strzelecka</i>	78
ANEKS TABELARYCZNY	162
SŁOWNICZEK DO ANEKSU TABELARYCZNEGO	206

Table of contents

	Page
PREFACE	4
METHODOLOGICAL NOTES	15
1. GENERAL CHARACTERISTICS OF THE POPULATION AGED 45 YEARS OR MORE ON THE LABOUR MARKET	92
2. TRANSITION FROM WORK INTO RETIREMENT	105
2.1. PERSONS RECEIVING RETIREMENT PENSION	105
2.1.1. Persons receiving a “normal ”retirement pension	110
2.1.2. Persons receiving an early retirement pension	114
2.1.3. Economic activity of persons receiving a retirement pension	117
2.2. PERSONS NOT RECEIVING A RETIREMENT PENSION	120
2.2.1 Persons not receiving a retirement pension but with entitlements to a retirement pension	121
2.2.2. Persons not receiving a retirement pension because they were not entitled	126
2.3. PLANS OF THE POPULATION CONCERNING THE AGE OF STOPPING ECONOMIC ACTIVITY	139
2.4. OPINIONS OF THE POPULATION CONCERNING REASONS THAT COULD INFLUENCE PROLONGATION OF PAID WORK	147
DATA ANNEX	162
TABLES DICTIONARY	206

Spis tablic

	Nr	Str.
Pracujący według pobierania emerytury i obecnego wieku	1	162
Pracujący według pobierania emerytury i zwykle przepracowanych godzin	2	163
Pracujący według pobierania emerytury i statusu zatrudnienia na rynku pracy	3	164
Pracujący według pobierania emerytury i wykształcenia	4	165
Pracujący według pobierania emerytury i grup zawodów	5	166
Pracujący według pobierania emerytury i sekcji PKD	6	167
Osoby pracujące, pobierające emeryturę "normalną", wcześniejszą emeryturę według wieku rozpoczęcia pobierania emerytury i obecnego wieku	7	168
Osoby pracujące, pobierające emeryturę "normalną", wcześniejszą emeryturę według wieku rozpoczęcia pobierania emerytury i wykształcenia	8	169
Osoby pracujące, pobierające emeryturę "normalną", wcześniejszą emeryturę według wieku rozpoczęcia pobierania emerytury i grup zawodów	9	170
Osoby pracujące, pobierające emeryturę "normalną", wcześniejszą emeryturę, które przechodząc na emeryturę zmniejszyły bądź nie zmniejszyły swój wymiar czasu pracy według obecnego wieku	10	171
Osoby pracujące, pobierające emeryturę "normalną", wcześniejszą emeryturę, które przechodząc na emeryturę zmniejszyły bądź nie zmniejszyły swój wymiar czasu pracy według statusu zatrudnienia	11	172
Osoby pracujące, pobierające emeryturę "normalną", wcześniejszą emeryturę, które przechodząc na emeryturę zmniejszyły bądź nie zmniejszyły swój wymiar czasu pracy według wykształcenia	12	173
Pracujący według przyczyny pozostawania w pracy i obecnego wieku	13	174
Niepracujący według pobierania emerytury i obecnego wieku	14	175
Niepracujący według pobierania emerytury i wykształcenia	15	176
Niepracujący według pobierania emerytury i źródła utrzymania gospodarstwa domowego	16	177
Osoby niepracujące, pobierające emeryturę, wcześniejszą emeryturę według wieku rozpoczęcia pobierania emerytury i obecnego wieku	17	178
Osoby niepracujące, pobierające emeryturę, wcześniejszą emeryturę według wieku rozpoczęcia pobierania emerytury i wykształcenia	18	179
Osoby niepracujące, pobierające emeryturę, wcześniejszą emeryturę, które przechodząc na emeryturę zmniejszyły bądź nie zmniejszyły swój wymiar czasu pracy według obecnego wieku	19	180
Osoby niepracujące, pobierające emeryturę, wcześniejszą emeryturę, które przechodząc na emeryturę zmniejszyły bądź nie zmniejszyły swój wymiar czasu pracy według wykształcenia	20	181
Osoby niepracujące, pobierające emeryturę, wcześniejszą emeryturę, które przechodząc na emeryturę zmniejszyły bądź nie zmniejszyły swój wymiar czasu pracy według sekcji PKD ostatniego miejsca pracy	21	182
Osoby niepracujące, pobierające emeryturę, wcześniejszą emeryturę, które przechodząc na emeryturę zmniejszyły bądź nie zmniejszyły swój wymiar czasu pracy według zawodu wykonywanego w ostatnim miejscu pracy	22	182

Osoby niepracujące według głównego powodu przejścia na emeryturę/wcześniejszą emeryturę i obecnego wieku	23	183
Osoby niepracujące według głównego powodu przejścia na emeryturę/wcześniejszą emeryturę i wykształcenia	24	184
Struktura ludności w wieku 50-69 lat według planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej oraz płci, miejsca zamieszkania, wieku i wykształcenia	25	185
Struktura ludności w wieku 50-69 lat według planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej oraz wybranych grup zawodów	26	186
Struktura ludności w wieku 50-69 lat według planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej oraz wybranych sekcji PKD ostatniego miejsca pracy	27	187
Ludność w wieku 50-69 lat według przyczyn, dla których osoby chciałyby przedłużyć okres pracy zawodowej oraz płci, miejsca zamieszkania, wieku i wykształcenia	28	188
Ludność w wieku 50-69 lat według przyczyn, dla których osoby chciałyby przedłużyć okres pracy zawodowej oraz wybranych grup zawodów	29	189
Ludność w wieku 50-69 lat według przyczyn, dla których osoby chciałyby przedłużyć okres pracy zawodowej oraz wybranych sekcji PKD ostatniego miejsca pracy	30	190
Ludność w wieku 50-69 lat według opini nt., który ze sposobów przejścia na emeryturę jest najlepszy oraz płci, miejsca zamieszkania, wieku i wykształcenia	31	191
Ludność w wieku 50-69 lat według opini nt., który ze sposobów przejścia na emeryturę jest najlepszy oraz wybranych grup zawodów	32	192
Ludność w wieku 50-69 lat według opini nt., który ze sposobów przejścia na emeryturę jest najlepszy oraz wybranych sekcji PKD ostatniego miejsca pracy	33	193
Osoby nie pobierające emerytury z powodu braku uprawnień według wieku	34	194
Osoby nie pobierające emerytury z powodu braku uprawnień według wykształcenia	35	195
Osoby nie pobierające emerytury z powodu braku uprawnień według grup zawodów	36	196
Osoby nie pobierające emerytury z powodu braku uprawnień według sekcji PKD	37	197
Sytuacja osób niepracujących bez uprawnień do emerytury bezpośrednio po zaprzestaniu wykonywania ostatniej pracy zawodowej	38	198
Pracujący, którzy nie pobierają emerytury, ponieważ nie są do tego uprawnieni według planów związanych z przejściem na emeryturę i obecnego wieku	39	198
Pracujący, którzy nie pobierają emerytury, ponieważ nie są do tego uprawnieni według planów związanych z przejściem na emeryturę i wykształcenia	40	199
Pracujący, którzy nie pobierają emerytury, ponieważ nie są do tego uprawnieni według planów związanych z przejściem na emeryturę i grup zawodów	41	200
Pracujący, którzy nie pobierają emerytury, ponieważ nie są do tego uprawnieni według planów związanych z przejściem na emeryturę i statusu zatrudnienia na rynku pracy	42	201
Osoby niepracujące według planów na przyszłość związanych z pracą i obecnego wieku	43	202
Osoby niepobierające emerytury, pomimo przysługiwania takich uprawnień według wieku oraz statusu na rynku pracy	44	203
Osoby niepobierające emerytury, pomimo przysługiwania takich uprawnień według poziomu wykształcenia oraz statusu na rynku pracy	45	204
Struktura osób pracujących niepobierających emerytury, pomimo przysługiwania takich uprawnień według rodzaju wykonywanego zawodu	46	205
Struktura osób pracujących niepobierających emerytury, pomimo przysługiwania takich uprawnień według sekcji PKD miejsca pracy	47	205

List of tables	Nr	Page
The employed by receiving retirement pension and current age	1	162
The employed by receiving retirement pension and usually worked hours	2	163
The employed by receiving retirement pension and status of employment on the labour market	3	164
The employed by receiving retirement pension and level of education	4	165
The employed by receiving retirement pension and occupational groups	5	166
The employed by receiving retirement pension and NACE sections	6	167
Employed persons, receiving „normal” retirement pension, early retirement pension by age when they started receiving retirement pension and current age	7	168
Employed persons, receiving „normal” retirement pension, early retirement pension by age when they started receiving retirement pension and level of education	8	169
Employed persons, receiving „normal” retirement pension, early retirement pension by age when they started receiving retirement pension and occupational groups	9	170
Employed persons, receiving „normal” retirement pension, early retirement pension who reduced or not their working hours on the move into retirement by current age	10	171
Employed persons, receiving „normal” retirement pension, early retirement pension reduced or not their working hours by status in employment	11	172
Employed persons, receiving „normal” retirement pension, early retirement pension reduced or not their working hours by level of education	12	173
The employed by reasons for staying in employment and current age	13	174
Not employed persons by receiving retirement pension and current age	14	175
Not employed persons by receiving retirement pension and level of education	15	176
Not employed persons by receiving retirement pension and the household source of maintenance	16	177
Persons not employed receiving retirement pension, early retirement pension by age when they started receiving retirement pension and current age	17	178
Persons not employed, receiving retirement pension, early retirement pension by age when they started receiving retirement pension and level of education	18	179
Persons not employed, receiving retirement pension, early retirement pension who reduced or not their working hours on the move into retirement by current age	19	180
Persons not employed, receiving retirement pension, early retirement pension who reduced or not their working hours on the move into retirement by level of education	20	181
Persons not employed, receiving retirement pension, early retirement pension who reduced or not their working hours on the move into retirement by NACE sections of the last job	21	182
Persons not employed, receiving retirement pension, early retirement pension who reduced or not their working hours on the move into retirement by occupation performed at the last job	22	182
Persons not employed by the main reason for the move into retirement/early retirement and current age	23	183
Persons not employed by the main reason for the move into retirement/early retirement and level of education	24	184
Structure of population aged 50-69 years by plans concerning the age of stopping	25	185

economic activity and sex, place of residence, age and level of education		
Structure of population aged 50-69 years by plans concerning the age of stopping economic activity and selected occupational groups	26	186
Structure of population aged 50-69 years by plans concerning the age of stopping economic activity and selected NACE sections of the last job	27	187
Population aged 50-69 years by reasons that could influence prolongation of paid work and sex, place of residence, age and level of education	28	188
Population aged 50-69 years by reasons that could influence prolongation of paid work and selected occupational groups	29	189
Population aged 50-69 years by reasons that could influence prolongation of paid work and selected NACE sections of the last job	30	190
Population aged 50-69 years by opinion concerning the best way of transition into retirement and sex, place of residence, age and level of education	31	191
Population aged 50-69 years by opinion concerning the best way of transition into retirement and selected occupational groups	32	192
Population aged 50-69 years by opinion concerning the best way of transition into retirement and selected NACE sections of the last job	33	193
Persons not receiving retirement pension because they are not entitled by age	34	194
Persons not receiving retirement pension because they are not entitled by level of education	35	195
Persons not receiving retirement pension because they are not entitled by occupational groups	36	196
Persons not receiving a retirement pension because they are not entitled by NACE sections	37	197
Situation of not employed persons without retirement pension entitlements at the moment of leaving the last paid work.....	38	198
The employed not receiving a retirement pension because they are not entitled by plans concerning transition into retirement and current age	39	198
The employed not receiving a retirement pension because they are not entitled by plans concerning transition into retirement and level of education	40	199
The employed not receiving a retirement pension because they are not entitled by plans concerning transition into retirement and occupational groups	41	200
The employed not receiving a retirement pension because they are not entitled by plans concerning transition into retirement and status in employment on the labour market	42	201
Persons not employed by plans for the future concerning paid work and current age	43	202
Persons not receiving a retirement pension despite having such entitlements by current age and labour status	44	203
Persons not receiving a retirement pension despite having such entitlements by level of education and labour status	45	204
Structure of employed persons not receiving a retirement pension despite having such entitlements by selected occupational groups	46	205
Structure of employed persons not receiving a retirement pension despite having such entitlements by NACE sections	47	205

UWAGI METODYCZNE¹

Podstawowe *Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności* (BAEL) oraz badanie modułowe *Przejście z pracy na emeryturę* przeprowadzone zostały metodą reprezentacyjną, która umożliwia uogólnianie wyników na populację generalną. Zastosowana metoda obserwacji ciągłej (ruchomy tydzień badania tj. w każdym z 13 tygodni kwartału badaniu podlegała 1/13 część kwartalnej próby mieszkań) pozwala na zilustrowanie sytuacji na rynku pracy w okresie całego kwartału.

Losowanie prób do BAEL przebiega według zasad losowania dwustopniowego. Jednostkami losowania pierwszego stopnia są w miastach rejony statystyczne, a na wsi obwody spisowe. Jednostkami losowania drugiego stopnia są mieszkania. Losowanie jednostek pierwszego stopnia oraz mieszkań przeprowadza się na podstawie Krajowego Rejestru Podziału Terytorialnego Kraju, zawierającego m.in. wykaz terytorialnych jednostek statystycznych oraz wykaz adresowy mieszkań w układzie poszczególnych rejonów i obwodów spisowych.

Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności przeprowadzone zostało przy użyciu dwóch formularzy:

- **Kartoteki Gospodarstwa Domowego ZG**, która przeznaczona jest dla każdego gospodarstwa domowego znajdującego się w wylosowanym mieszkaniu;
- **Ankiety ZD**, wypełnianej dla każdej osoby w wieku 15 lat i więcej, będącej członkiem gospodarstwa domowego w wylosowanym mieszkaniu, obecnej w gospodarstwie domowym lub nieobecnej przez okres nie dłuższy niż 2 miesiące.

Ankieta ZD zawiera pytania dotyczące sytuacji w zakresie aktywności ekonomicznej respondenta w badanym tygodniu, tzn. faktu wykonywania pracy, pozostawania bezrobotnym lub biernym zawodowo, przeszłości zawodowej, poszukiwania pracy, a także informacje dodatkowe obejmujące m.in. edukację i kształcenie.

Badanie *Przejście z pracy na emeryturę* przeprowadzone zostało przy pomocy **dodatkowej ankiety** o symbolu **ZD-F**, która skierowana była **wyłącznie do osób urodzonych w latach 1936-1956 i zaklasyfikowanych jako pracujące w badanym tygodniu (w II kwartale 2006 r.) lub niepracujące, które jednak pracowały w przeszłości po ukończeniu 49-go roku życia**. W ankiecie wyróżnione zostały bloki pytań zadawanych wszystkim biorącym udział w badaniu lub tylko pracującym lub niepracującym.

Podstawowe definicje BAEL stosowane w II kwartale 2006 r.

Głównym celem Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności jest uzyskiwanie danych o wielkości i strukturze zasobów siły roboczej.

Podstawą metodologii BAEL są definicje dotyczące ludności aktywnej zawodowo, pracujących i bezrobotnych, przyjęte na XIII Międzynarodowej Konferencji Statystyków Pracy w październiku 1982 r. i zalecane do stosowania przez Międzynarodową Organizację Pracy. Przedmiotem badania jest sytuacja w zakresie aktywności ekonomicznej ludności, tzn. fakt wykonywania pracy, pozostawania bezrobotnym lub biernym zawodowo w badanym tygodniu.

---

¹ Szczegółowe informacje dotyczące metodologii Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności dostępne są w kwartalnej publikacji GUS „Aktywność Ekonomiczna Ludności Polski”, seria *Informacje i opracowania statystyczne*.

Ludność aktywna zawodowo (inaczej mówiąc siła robocza) obejmuje wszystkie osoby uznane za pracujące lub bezrobotne, zgodnie z definicjami podanymi poniżej.

Do **pracujących** zaliczono wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które w okresie badanego tygodnia:

- wykonywały przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód, tzn. były zatrudnione w charakterze pracownika najemnego, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem, pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem,
- miały pracę, ale jej nie wykonywały:
  - z powodu choroby, urlopu macierzyńskiego lub wypoczynkowego,
  - z innych powodów, przy czym długość przerwy w pracy wynosiła:
    - do 3 miesięcy,
    - powyżej 3 miesięcy, ale osoby te były pracownikami najemnymi i w tym czasie otrzymywały co najmniej 50 % dotychczasowego wynagrodzenia

Bezrobotni są to osoby w wieku 15-74 lata, które spełniły jednocześnie trzy warunki:

- w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi (według w/w definicji),
- aktywnie poszukiwały pracy, tzn. podjęły konkretne działania w ciągu 4 tygodni (wliczając jako ostatni – tydzień badany), aby znaleźć pracę,
- były gotowe (zdolne) podjąć pracę w ciągu dwóch tygodni następujących po tygodniu badanym.

Do bezrobotnych zostały zaliczone także osoby, które nie poszukiwały pracy, ponieważ miały pracę załatwioną i oczekiwały na jej rozpoczęcie przez okres nie dłuższy niż 3 miesiące oraz były gotowe tę pracę podjąć.

Ludność bierna zawodowo, tzn. pozostająca poza siłą roboczą, są to wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne tzn. osoby, które w badanym tygodniu:

- nie pracowały, nie miały pracy i jej nie poszukiwały,
- nie pracowały, poszukiwały pracy, ale nie były zdolne (gotowe) do jej podjęcia w ciągu dwóch tygodni następujących po tygodniu badanym,
- nie pracowały i nie poszukiwały pracy, ponieważ miały pracę załatwioną i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie:
  - dłuższym niż trzy miesiące,
  - do 3 miesięcy, ale nie były gotowe tej pracy podjąć.

Klasyfikacja statusu zatrudnienia pracujących oparta została na *International Classification of Status in Employment (ICSE)* i wyróżnia następujące kategorie pracujących:

- **pracodawca** - osoba, która prowadzi własną działalność gospodarczą i zatrudnia co najmniej jednego pracownika najemnego,
- **pracujący na własny rachunek** - osoba, która prowadzi własną działalność gospodarczą i nie zatrudnia pracowników,
- **pracownik najemny** - osoba zatrudniona na podstawie stosunku pracy w przedsiębiorstwie publicznym lub u pracodawcy prywatnego,
- **pomagający bezpłatnie członek rodziny** - osoba, która bez umownego wynagrodzenia pomaga w prowadzeniu rodzinnej działalności gospodarczej.

Informacje o **zawodach wykonywanych** przez pracujących w głównym miejscu pracy prezentowane są w układzie **Klasyfikacji Zawodów i Specjalności** wprowadzonej Rozporządzeniem Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8.XII.2004 r. Klasyfikacja ta oparta jest na *Międzynarodowej Klasyfikacji Zawodów ISCO-1988 (International Standard Classification of Occupations)*, zalecanej do stosowania przez Międzynarodową Organizację Pracy.

Dane o **miejscu pracy** osób pracujących prezentowane są w układzie **Polskiej Klasyfikacji Działalności** (PKD). PKD została opracowana na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich EUROSTAT *Nomenclature des Activites de Communate Europeenne – NACE rev.1*. W stosunku do obowiązującej Polskiej Klasyfikacji Działalności zastosowano skróty - skrócone nazwy oznaczone zostały w tablicach znakiem „Δ”. Zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podajemy niżej:

sekcje PKD

skrót	pełna nazwa
handel i naprawy	handel hurtowy i detaliczny; naprawy pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego
obsługa nieruchomości i firm; nauka	obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej
administracja publiczna i obrona narodowa	administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenia zdrowotne

W kategorii pracujących wyróżniono osoby **pracujące w pełnym i niepełnym wymiarze czasu pracy**. Kategorie te wyznaczane są na podstawie deklaracji respondenta w odniesieniu do głównego miejsca pracy.

Cel i definicje w badaniu modułowym *Przejście z pracy na emeryturę*

Badanie modułowe zostało zrealizowane przy zastosowaniu metody reprezentacyjnej, na próbie gospodarstw domowych wylosowanych do **BAEL** w II kwartale 2006 r. Podstawę prawną realizacji obu badań stanowił *Program badań statystycznych statystyki publicznej na 2006 rok*. Badanie „Przejście z pracy na emeryturę” jest jednym z badań wymienionych w programie modułów do Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (*Labour Force Survey*), które miały być przeprowadzone w krajach Unii Europejskiej w latach 2004–2006 (Rozporządzenie Komisji Europejskiej nr 246/2003 z dnia 10 lutego 2003 r.). Aktem prawnym wprowadzającym w/w badanie modułowe w krajach Unii Europejskiej jest Rozporządzenie Komisji Europejskiej nr 388/2005 z dnia 8 marca 2005 r.

Głównym celem badania modułowego było m.in:

- określenia granicy wieku przechodzenia na emeryturę;
- uzyskania informacji, jaki odsetek ludności korzysta z prawa do wcześniejszej emerytury, a jaki odsetek osób nie skorzystało z możliwości przejścia na emeryturę, mimo osiągnięcia takich uprawnień;
- poznania powodów przechodzenia na emeryturę lub wcześniejszą emeryturę;
- określenia wieku, do jakiego osoby chciałyby być aktywne na rynku pracy;
- określenia przyczyn łączenia emerytury z pracą zawodową;
- poznania opinii respondentów nt. czynników, które przyczyniłyby się do wydłużenia lat pracy respondentów (późniejsze przechodzenie na emeryturę);
- uzyskania informacji dotyczących świadczeń (innych niż emerytura i zasiłek dla bezrobotnych) otrzymywanych przez respondentów.

Analogicznie jak podstawowe badanie aktywności ekonomicznej ludności, badanie modułowe realizowane było przez urzędy statystyczne wszystkich województw, natomiast opracowanie komputerowe wyników badania zostało wykonane przez Centralny Ośrodek Informatyki Statystycznej.

Podmiotem badania były osoby urodzone w latach 1936-1956, będące członkami gospodarstw domowych wylosowanych do badania, dla których wypełniono ankietę ZD i będące - według definicji stosowanych w BAEL - osobami pracującymi lub niepracującymi, ale wykonującymi jakąkolwiek pracę po 49-tym roku życia., Badanie zostało przeprowadzone przy pomocy **dodatkowej ankiety BAEL** (ankieta modułowa o symbolu ZD-F), która składała się z części adresowej, trzech działów, na które składały się grupy pytań skierowane do osób pracujących, niepracujących i wszystkich biorących udział w badaniu. Do ankiety została sporządzona instrukcja, w której szczegółowo zostały opisane zasady wypełniania ankiety.

Ostatecznie za pomocą ankiety modułowej **ZD-F** przebadano 9502 osoby (wielkość próby), co po uogólnieniu dało populację 4496 tys. osób. Udziału w badaniu odmówiło mniej niż 1% osób, które uczestniczyły w badaniu podstawowym BAEL i podlegały badaniu modułowemu.

Uwagi do tablic

Pojęcia **emerytura** i **wcześniejsza emerytura** odnoszą się do sytuacji prawnej, jaka występowała w momencie przechodzenia na emeryturę.

Poprzez „**uprawnienia do pobierania emerytury**” należy rozumieć ustawowy wiek i staż pracy uprawniający do przejścia na emeryturę lub wcześniejszą emeryturę. Zazwyczaj jest to dla mężczyzn: ukończone 65 lat życia i 35 lat stażu pracy, a dla kobiet: ukończone 60 lat życia i 30 lat stażu pracy. Jednak w przypadku niektórych zawodów kryteria te są obniżone (np. nauczyciele, służby mundurowe, jak wojsko, policja, osoby wykonujące pracę w warunkach szkodliwych dla zdrowia, w tym np. górnicy).

W wybranych tablicach, niezależnie od szczegółowych przedziałów **wieku** wprowadzono podział na ekonomiczne grupy wieku. Obejmują one ludność w wieku:

- przedprodukcyjnym - mężczyźni i kobiety w wieku 15-17 lat,
- produkcyjnym - mężczyźni w wieku 18-64 lata i kobiety w wieku 18-59 lat; dodatkowo grupę tę podzielono na zawodowe grupy wieku:
  - mobilny (18-44 lata dla mężczyzn i kobiet),
  - niemobilny (45-64 lata mężczyźni i 45-59 lat kobiety),
- poprodukcyjnym - mężczyźni w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety w wieku 60 lat i więcej.

Ponadto wprowadzono dodatkową grupę wieku 15-64 lata, która w publikacjach EUROSTAT traktowana jest jako wiek produkcyjny (*working age*).

W niektórych tablicach sumy składników mogą być różne od wielkości podanych w pozycjach „OGÓŁEM”. Wynika to z zaokrągleń dokonywanych przy uogólnianiu wyników badania.

Z uwagi na reprezentacyjną metodę badania zalecana jest ostrożność w posługiwaniu się danymi w tych przypadkach, gdy zastosowano bardziej szczegółowe podziały i występują liczby niskiego rzędu, mniejsze niż 20 tysięcy.

METHODOLOGICAL NOTES²

The main *Labour Force Survey* (the LFS) and the module survey *Transition from work into retirement* were carried out with the appliance of the sample survey method that allows generalization of the results over the whole population. The applied method of continuous observation (mobile survey week, i.e. 1/13 part of the quarterly sample of the selected dwellings is surveyed in each of 13 weeks of a quarter) allows presentation of the situation on the labour market during the entire quarter.

The sampling for the LFS is carried out according to the principles of the two-stage sampling. The first-stage sampling units are census units called census clusters in urban areas, while in rural areas they comprise enumeration districts. The second-stage sampling units are dwellings. The selection of the first-stage sampling units and dwellings is carried out on the basis of the National Register of the Country's Territorial Division, including, *inter alia* the list of territorial statistical units and the address register of dwellings aggregated in accordance with particular regions and census enumeration districts.

The Labour Force Survey was carried out with the use of two questionnaires:

- **ZG Household File** which is designed for each household living in a selected dwelling;
- **ZD questionnaire** that is completed for each person aged 15 years or more, member of a household in the sampled dwelling present in the household or absent for a period not exceeding 2 months.

The ZD Questionnaire includes questions concerning the situation in respect to the respondent's economic activity in the reference week, i.e. the fact of performing work, being unemployed or economically inactive, occupational history, job searching, and also additional information including, *inter alia* education and training.

The survey *Transition from work into retirement* was carried out with the use of **additional questionnaire** symbol **ZD-F** which was addressed **exclusively to persons who were born in the years 1936-1956 and classified as working in the reference week (in the II quarter of 2006), or not working, but who used to work in the past after 49-year old**. The questionnaire is divided into the blocks of questions, depending who were these questions addressed to (who asked them): all persons participating in the survey; only the employed, or only persons not at work.

Basic LFS definitions applied in the II quarter of 2006

The main objective of the Labour Force Survey is obtaining data on the size and structure of the labour resources.

The base of the LFS methodology comprise definitions concerning economically active population, the employed and the unemployed, adopted by the Thirteenth International Conference of Labour Statisticians in October 1982, and recommended for the use by the International Labour Organization. The survey objective is situation of the population from the point of view of economic activity of people, i.e. the fact of performing work, being unemployed or economically inactive in the reference week.

---

² Detailed information concerning the Labour Force Survey methodology are available in the CSO quarterly publication "Labour Force Survey in Poland", series *Information and Statistical Papers*.

Economically active population (i.e. labour force) include all persons considered as employed or unemployed, in accordance with the definitions below: .

Among **the employed** were included all persons aged 15 years or more who during the reference week:

- performed for at least 1 hour any work generating pay or income, i.e. were employed as paid employee, worked on their own (or leased) agricultural farm, or conducted their own economic activity outside agriculture, helped (without pay) in conduction family agricultural farm or family economic activity outside agriculture,
- had work but did not perform it:
  - due to sickness, maternity leave or vacation,
  - due to other reasons, but the break in employment:
    - did not exceed 3 months,
    - exceeded 3 months, but these persons were paid employees and during that period received at least 50 % of the hitherto remuneration

Unemployed are persons aged 15-74 years who simultaneously fulfilled three conditions:

- during the reference week were not employed (in accordance with the above definition),
- were actively looking for a job, i.e. within 4 weeks (the reference week being the fourth one) undertook concrete actions aimed at finding work,
- were ready (able) to take work within two weeks following the reference week.

Among the unemployed were also included persons who did not look for a job because they had already found it and were waiting to start working within a period no longer than 3 months, and were ready (able) to take the job.

Economically inactive population, i.e. the population staying outside the labour force, comprise all persons aged 15 years or more who were not classified as employed or unemployed, i.e. persons who in the reference week:

- did not work, have a job and were not looking for a job,
- did not work, were looking for a job, but were not ready (able) to take it within two weeks following the reference week,
- did not work, were not looking for a job because the had found it and were waiting to start working within a period:
  - longer than 3 months,
  - up to 3 months, but they were not ready to start working.

Classification of the status in employment of the employed has been based on the *International Classification of Status in Employment (ICSE)*. It defines the following categories of the employed :

- **employer** - a person who conducts his or her own economic activity and employs at least one paid employee,
- **self-employed** – a persons who conducts his or her own economic activity and does not employ paid employees,
- **paid employee** - a person employed on the basis of labour contract in the public enterprise or by the private employer,
- **unpaid family worker** – a person who helps without agreed pay in conducting family economic activity.

Information concerning **jobs (occupations) performed by the** employed person at the main job are presented in accordance with ***Classification of Occupations and Specialisations*** introduced by the Regulation of the Minister of Economy and Labour dated December 8, 2004. The classification is based on the *International Standard Classification of Occupations* ISCO-1988 recommended by the International Labour Organization.

The data on the **place of work** of the employed persons are presented according to the ***Polish Classification of Activity*** (PKD). PKD was elaborated on the basis of the publication of the European Communities Statistical Office EUROSTAT *Nomenclature des Activites de Communate Europeenne – NACE rev.1*. Compared to the obligatory Polish Classification of Activity there were used abbreviations – abbreviated names were marked in the tables with “Δ”. We present a list of abbreviations and full names below:

NACE sections	
<u>abbreviation</u>	<u>full name</u>
Trade and repair	Wholesale and repair trade; repair of motor vehicles, motorcycles and personal and household goods
Real estate and business activities	Real estate, renting and business activities
Public administration and defence	Public administration and national defence; compulsory social security

Among the category of the employed were distinguished persons **employed full- and part-time**. These categories are determined on the basis of the respondent’s declaration concerning their main job.

The objective and definitions of the module survey *Transition from work into retirement*

The module survey was carried out with the use of the sample survey method on the sample of households selected to **the LFS** in the II quarter of 2006. The legal base of both surveys constitutes the *Programme of Statistical Surveys of the Public Statistics for 2006*. The module survey “Transition from work into retirement” is one of the surveys mentioned in the Programme of ad hoc modules for the Labour Force Survey, which are to be carried out in the European Union Member States in the years 2004 – 2006 (European Commission Regulation No. 246/2003 of February 10, 2003). The law introducing the above mentioned module survey in the European Union countries is the European Commission Regulation No. 388/2005 of March 8, 2005.

The main objective of the module survey was *inter alia*:

- determining the standard retirement age;
- obtaining the information on the percentage share of the population exercising the right early retirement, and the ratio of persons who did not take advantage of the possibility to retire despite obtaining such rights;
- recognizing the reasons for retirement or early retirement;
- determining the age until which the persons would like to be active on the labour market;
- determining the reasons for combining retirement with paid work;

- recognizing the respondents' opinion concerning the factors which would influence prolongation of the respondent's working life (late retirement);
- obtaining the information concerning allowances (other than retirement pension or unemployment benefit) received by the respondents.

Similarly as the main labour force survey, the module survey was carried out by the statistical offices of all voivodships, whereas compilation of the survey results was carried out by the Central Statistical Computing Centre.

The survey subjects were persons born in the years 1936-1956, members of the households selected to the survey for whom the ZD File was completed, and who, in accordance with the definitions applied to the LFS, are at work or are not at work but who have had any kind of work after 49 years old.

The survey was carried out with the use of the additional **LFS questionnaire** (module questionnaire with the symbol ZD-F). The questionnaire consisted of the address part, three sections comprising the groups of questions addressed to the employed, the non-employed, and all persons participating in the survey. There was prepared the instruction for the questionnaire where the rules of the questionnaire completion were described in details.

Finally, 9502 persons (sample size) were surveyed with the use of the module questionnaire **ZD-F**, which after generalization resulted in the population of 4,496 thousand persons. Less than 1% of persons who participated in the main LFS survey and were submitted to the module survey refused to participate.

Comments to the tables

The concepts **retirement** and **early retirement** refer to the legal situation at the moment of a move into retirement.

As “**retirement pension entitlements**” should be understood the legal age and work seniority entitling to transition into retirement or early retirement. It usually means for men: 65 years old and 35 years of work seniority, while for women: 60 years old and 30 years of work seniority. However, in case of some occupations the criteria are lowered (i.e. teachers, uniformed services, such as the army, police, persons performing work in the conditions hazardous for health, including, e.g. miners).

In selected tables, irrespectively from the detailed age groups, a division into economic age groups was implemented. They include the population at:

- pre-working age - men and women aged 15-17 years,
- working age - men aged 18-64 years and women aged 18-59 lat; additionally this group was divided into occupational age groups:
  - mobile age (18-44 years for men and women),
  - non-mobile age (45-64 years for men and 45-59 years for women),
- post-working age - men aged 65 years or more and women aged 60 years or more.

Moreover, an additional age group of 15-64 years was introduced, which in the EUROSTAT publications is treated as working age.

In some tables the sum of components may be different from the figures given in the “TOTAL” positions. This results from rounding up during generalization of the survey results.

Due to the applied sample survey method, there is recommended a careful approach to the use of data in the cases where more detailed aggregations were used and there are low figures not exceeding 20 thousand.

1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA LUDNOŚCI W WIEKU 45 LAT I WIĘCEJ NA RYNKU PRACY

Opracowana przez GUS prognoza stanu liczebnego i struktury ludności dla lat 2003-2030¹ wskazywała na pewne prawidłowości ogólne dotyczące rozwoju ludności Polski:

- spadek stanu liczebnego populacji do 35,7 mln osób 2030r.,
- intensyfikację procesu starzenia się rozumianego jako stały spadek liczby oraz udziału dzieci i młodzieży w strukturze ludności według wieku współwystępujący z regularnym, silnym wzrostem liczby i udziału osób starszych (w wieku 65 lat i więcej), najsilniejszy przyrost osób w wieku poprodukcyjnym oczekiwany jest po 2005 r., a szczególnie w dekadzie 2010-2020 – blisko 2 mln osób. W następnych 10 latach przyrosty liczby osób w tej grupie wieku będą nieco mniejsze – łącznie o nieco ponad 1 mln. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem systematycznie wzrasta od 15% w 2000 r. do 23% w 2020 r. i 27% w 2030 r.,
- wygasanie wzrostu liczby ludności w wieku produkcyjnym (18-59/64 lata) do 2010r., a następnie głęboki spadek liczby i udziału ludności w wieku produkcyjnym o blisko 2 mln osób do poziomu 22620 tys. osób w latach 2010-2020 i do 20771 tys. osób w 2030 r.; w rezultacie udział tej grupy wieku spada z 61% do 58% w 2030 r.
- nieregularny przebieg procesu starzenia się potencjalnych zasobów pracy (ludność w wieku 15-64 lata), a więc zmian liczby osób w wieku 50-64 lata i ich udziału w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym.

Do 2010r. struktura potencjalnych zasobów pracy będzie pozostawać pod silnym wpływem dwóch wyżów urodzeń: ten z przełomu lat czterdziestych i pięćdziesiątych decyduje o zmianach niemobilnych zasobów pracy (44-59/64 lata), ten zaś z przełomu lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych – o przyrostach najmłodszych grup wieku zasobów pracy. W okresie 2000-2005 mieliśmy do czynienia jednocześnie z odmłodzeniem zasobów (wzrost liczby i udziału osób w wieku 18-34 lata) i starzeniem się potencjalnych zasobów (wzrost liczby i udziału osób w wieku 50-64 lata). W następnym pięcioleciu zaczyna dominować starzenie się – liczba osób w starszych grupach wieku zwiększa się silniej, co sprawia, że stabilizacji udziału osób najmłodszych towarzyszy wzrost odsetka osób najstarszych. W dekadzie gwałtownego spadku liczby osób w wieku produkcyjnym (lata 2010-2020) oczekuje się zahamowania procesu starzenia się zasobów pracy, bowiem udział osób w wieku 50-64 lat stabilizuje się na poziomie 21-22%, ale jednocześnie zmniejsza się znacząco udział najmłodszych osób (z 41% do 34%). W ciągu ostatnich 10 lat okresu prognozy przewiduje spadek liczby osób w wieku mobilnym i wzrost liczby osób w wieku niemobilnym. Odsetek osób najstarszych może wzrosnąć do 24% w 2030r., a osób najmłodszych spada do 29%, co jest przejawem intensywnego starzenia się zasobów pracy.

---

¹ L.Bolesławski, Prognoza demograficzna na lata 2003-2030, Informacje i Opracowania Statystyczne, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2004.

Tabela 1. Zmiany liczby ludności w wieku produkcyjnym

Wyszczególnienie	2000	2005	2010	2015	2020	2025	2030
Ogółem	w tys.						
18-24	4536,2	4506,5	3868,5	3213,3	2657,4	2404,9	2345,9
25-34	5295,6	5859,6	6372,0	6080,4	5168,2	4294,9	3644,6
35-44	5707,3	4874,8	5071,4	5743,7	6252,3	5972,3	5083,9
18-44	15539,1	15240,9	15311,9	15037,3	14078,0	12672,2	11074,3
45-59/64	8125,7	9161,9	9345,8	8824,0	8541,6	8887,5	9696,5
50-59/55-64	3718,5	4701,8	5464,9	5331,4	4758,8	4601,6	5062,0
18-59/64	23664,8	24402,8	24657,7	23861,3	22619,6	21559,6	20770,9
Przyrosty absolutne w okresach pięcioletnich (w tys.)							
Ogółem		738,0	254,9	-796,4	-1241,7	-1059,9	-788,8
18-24		-29,7	-638,0	-655,2	-555,9	-252,5	-59,1
25-34		564,0	512,4	-291,6	-912,1	-873,3	-650,3
35-44		-832,5	196,6	672,3	508,6	-280,0	-888,5
18-44		-298,2	71,0	-274,5	-959,4	-1405,8	-1597,9
45-59/64		1036,2	183,9	-521,9	-282,3	345,8	809,1
50-59/55-64		983,3	763,1	-133,5	-572,5	-157,2	460,4
18-59/64		738,0	254,9	-796,4	-1241,7	-1059,9	-788,8
Ogółem	Struktura ludności (w %)						
18-24	19,2	18,5	15,7	13,5	11,7	11,2	11,3
25-34	22,4	24,0	25,8	25,5	22,8	19,9	17,5
35-44	24,1	20,0	20,6	24,1	27,6	27,7	24,5
18-44	65,7	62,5	62,1	63,0	62,2	58,8	53,3
45-59/64	34,3	37,5	37,9	37,0	37,8	41,2	46,7
50-59/55-64	15,7	19,3	22,2	22,3	21,0	21,3	24,4
18-59/64	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: Obliczenia własne na podstawie wyników prognozy GUS z 2003r.

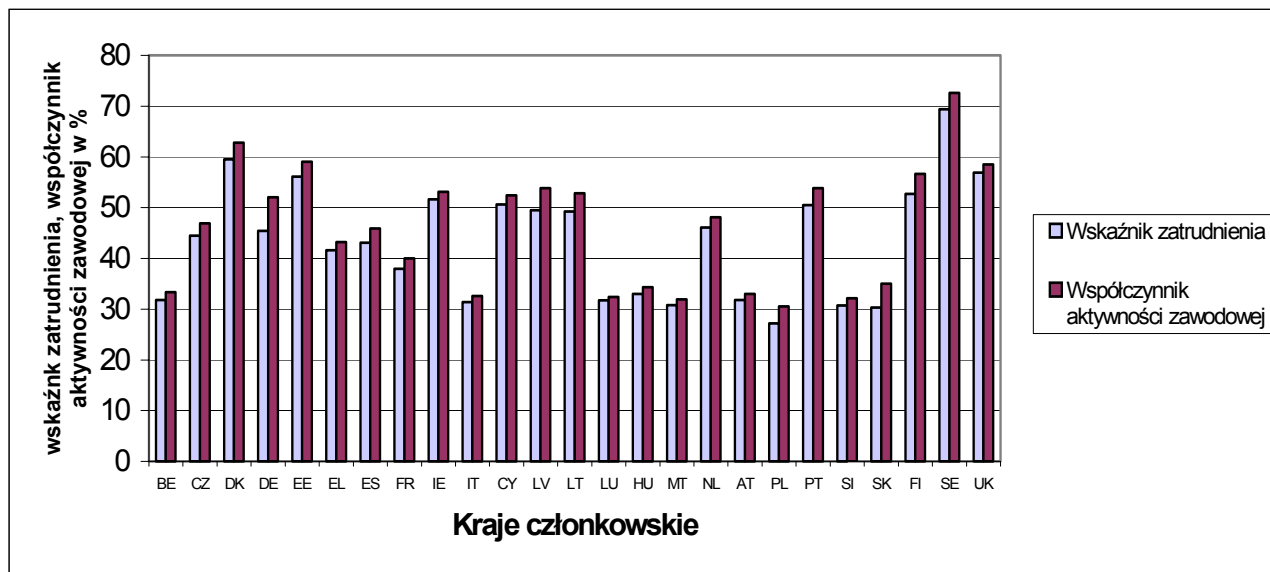
Tabela 2. Współczynniki obciążenia ekonomicznego w latach 2000-2030

Współczynniki obciążenia ekonomicznego	2000	2005	2010	2015	2020	2025	2030
Ogółem							
Osobami w wieku nieprodukcyjnym	63	56	54	58	65	70	72
Osobami w wieku poprodukcyjnym	24	24	26	31	38	43	46
Miasto							
Osobami w wieku nieprodukcyjnym	57	51	51	58	67	73	75
Osobami w wieku poprodukcyjnym	22	23	27	34	42	48	52
Wieś							
Osobami w wieku nieprodukcyjnym	74	65	57	57	61	66	68
Osobami w wieku poprodukcyjnym	27	25	25	27	31	36	39

Źródło: Obliczenia własne na podstawie wyników prognozy GUS z 2003r.

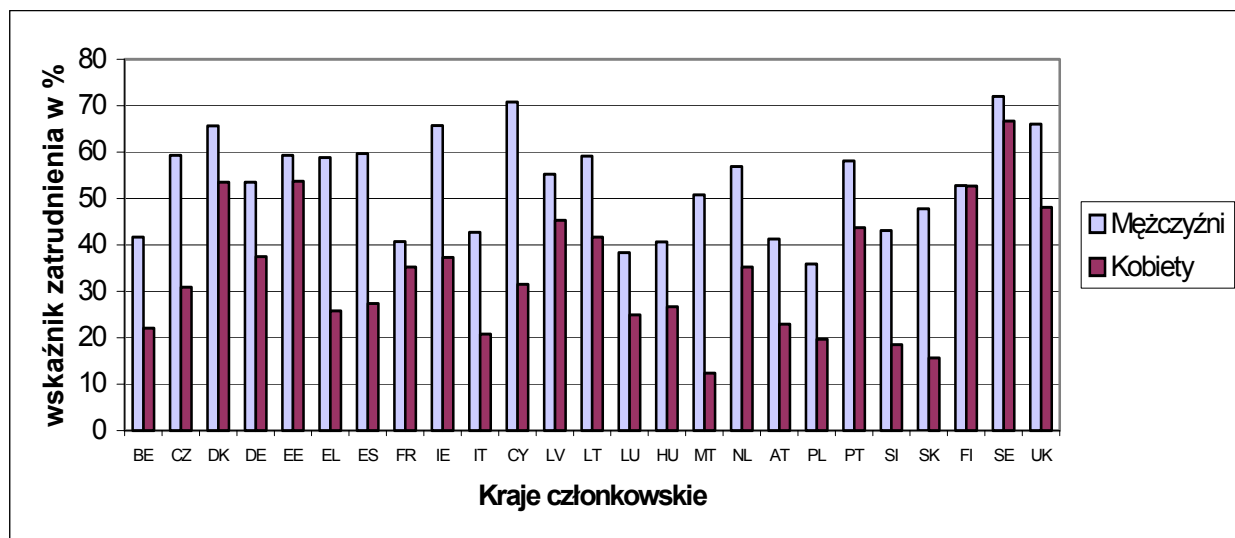
Te niekorzystne proporcje wynikłe z przekształceń struktury wieku ludności ulegają silnemu pogorszeniu, jeśli uwzględnimy dodatkowo niską aktywność zawodową osób w wieku 55-64 lata. Wskaźniki zatrudnienia tych osób należą do najniższych w Unii Europejskiej (Rysunek 1 oraz Rysunek 2).

Zatrudnienie i aktywność zawodowa osób w wieku 55-64 lata w krajach Unii Europejskiej w 2005r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Employment in Europe 2005*, Eurostat 2006.

Zatrudnienie osób w wieku 55-64 lata według płci w krajach Unii Europejskiej w 2005r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Employment in Europe 2005*, Eurostat 2006.

Zrozumiałe jest zatem, że zagadnienie zatrzymania na rynku pracy osób, które w okresie do 2020r. będą zasilać grupy wieku 55-59 oraz 60-64 lata, obecnie grupy wieku przedemerytalnego, nabiera szczególnej wagi. Są to w przybliżeniu osoby w wieku niemobilnym, czyli osoby w wieku 45 lat i więcej. Jednak ich pozostawanie na rynku, czyli odraczanie momentu przejścia na emeryturę zależy nie tylko od indywidualnej sytuacji rodzinnej i osobistej, statusu na rynku pracy, przebiegu kariery zawodowej czy rodzaju i wysokości świadczeń społecznych. Jest także określone przez zasób kapitału ludzkiego, determinującego możliwości pozostawania w zatrudnieniu, i cechy struktur ich zatrudnienia, określane przez strukturę popytu na

pracę. Celowa jest zatem bliższa analiza zarówno bieżącego zaangażowania na rynku pracy ludności w wieku 45-64 lata jak i struktur zatrudnienia oraz bezrobocia

Korzystając z danych BAEL z drugiego kwartału 2006r., pokazujemy sytuację na rynku pracy osób w wieku niemobilnym w porównaniu do osób w pozostałych grupach wieku, a w szczególności osób w wieku mobilnym. Analizie podlega więc ludność według wieku i innych cech, przy czym analiza jest prowadzona dla 5-letnich grup wieku, bowiem zarówno ludności w wieku mobilnym, jak i ludność w wieku niemobilnym nie tworzą jednorodnych grup ze względu na stopień zaangażowania na rynku pracy, status na rynku pracy czy zasoby kapitału ludzkiego. Widoczne jest to zwłaszcza dla grup wieku 45-54 i 55-64 lata.

Ludność w wieku niemobilnym na rynku pracy

Celem niniejszego rozdziału jest charakterystyka sytuacji na rynku pracy osób w wieku niemobilnym (45-59/64 lata) w porównaniu z sytuacją osób w innych grupach wieku produkcyjnego. Identyfikacja cech charakterystycznych dla tej części zasobów pracy powinna stanowić punkt wyjścia do analizy czynników wpływających na wybór momentu i sposobów wycofywania się z rynku pracy. Odwołanie się do statusu na rynku pracy osób w wieku niemobilnym w porównaniu z młodszymi grupami wieku pozwoli wyraźnie wyodrębnić docelową grupę dla działań zmierzających do zwiększenia aktywnego uczestnictwa osób starszych na rynku pracy.

Wskaźnik zatrudnienia wynoszący około 76% dla osób w wieku 34-44 lata zmniejsza się do 65% dla osób w wieku 45-54 lata oraz aż do około 27% dla osób w wieku 55-59/64 lata (Tabela 3).

Tabela 3. Ludność według wieku i statusu na rynku pracy w II kwartale 2006 r. (w %)

Wyszczególnienie	15 – 24 lata	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 59/64*	60/65 lat i więcej*
OGÓŁEM	100	100	100	100	100	100
Pracujący, w tym:	23,5	73,3	76,6	65,0	27,3	5,3
w pełnym wymiarze	79,5	92,9	94,4	92,9	79,9	42,2
w niepełnym wymiarze	20,5	7,1	5,6	7,1	20,1	57,8
Bezrobotni	10,0	11,1	10,4	9,1	2,5	.
Bierni zawodowo	66,5	15,6	13,0	25,9	70,2	94,7
MĘŻCZYŹNI	100	100	100	100	100	100
Pracujący, w tym:	25,9	80,9	82,8	70,5	37,5	8,7
w pełnym wymiarze	83	96,2	96,7	95	86,3	49,4
w niepełnym wymiarze	17,0	3,8	3,3	5,0	13,7	50,6
Bezrobotni	10,9	11,3	9,5	9,8	3,9	.
Bierni zawodowo	63,2	7,8	7,7	19,7	58,6	91,2
KOBIETY	100	100	100	100	100	100
Pracujący, w tym:	21,0	65,7	70,4	59,8	23,0	4,8
w pełnym wymiarze	72,1	88,9	91,3	90,4	72,7	41,0
w niepełnym wymiarze	24,9	11,1	8,7	9,6	27,3	59,0
Bezrobotni	9,0	11,0	11,3	8,4	1,7	3,1
Bierni zawodowo	70,0	23,3	18,3	31,8	75,3	93,8

Tabela 3. Ludność według wieku i statusu na rynku pracy w II kwartale 2006 r. (w %) dok.

Wyszczególnienie	15 – 24 lata	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 59/64*	60/65 lat i więcej*
MIASTO	100	100	100	100	100	100
Pracujący, w tym:	21,3	73,7	75,8	63,8	26,4	3,9
w pełnym wymiarze	83,1	94,3	95,4	94,2	82,6	43,8
w niepełnym wymiarze	16,8	5,7	4,6	5,8	17,4	56,2
Bezrobotni	9,4	11,3	11,3	10,1	2,6	.
Bierni zawodowo	69,3	15,0	12,9	26,1	71	96
WIEŚ	100	100	100	100	100	100
Pracujący, w tym:	26,5	72,8	77,8	67,3	29	7,4
w pełnym wymiarze	75,5	90,5	92,5	90,6	74,7	40,8
w niepełnym wymiarze	24,5	9,5	7,5	9,4	25,3	59,2
Bezrobotni	11,0	10,8	9,0	7,3	2,3	.
Bierni zawodowo	62,5	16,4	13,2	25,4	68,7	92,6

* w przypadku podziału na płeć dla kobiet wyróżniono grupy wieku 55-59 lat oraz powyżej 60 lat

Źródło: Obliczenia własne na podstawie BAEL, II kwartał 2006r., GUS.

Udział bezrobotnych wśród osób w wieku 15-24 lata, 25-34 lata, 35-44 lata oscyluje między 9-11 %. Spadek udziału bezrobotnych w populacji zanotowany został dla grupy wieku 55-64 lata (2,6%).

Zarówno spadek odsetka bezrobotnych dla osób w wieku 55-64 lata, jak i gwałtowne zmniejszenie się wskaźnika zatrudnienia wiążą się z silną dezaktywizacją starszych pracowników - udział biernych zawodowo w wieku 55-64 lata wynosi aż 70,2% (blisko 59% dla mężczyzn oraz 75% dla kobiet wieku 50-59lat). Wysoka bierność w najmłodszej grupie wieku jest wynikiem wysokiej skolaryzacji. Dla osób w wieku 25-44 odsetek biernych mieści się w przedziale 13-16%, natomiast już co czwarta osoba w młodszej grupie wieku niemobilnego pozostaje poza rynkiem pracy.

Zaledwie 9% pracujących w wieku 15-64 lata korzysta z pracy w niepełnym wymiarze czasu. Ta elastyczna forma zatrudnienia jest w różnym stopniu wykorzystywana przez pracujących w poszczególnych grupach wieku produkcyjnego. Co piąta osoba w najmłodszej i najstarszej grupie wieku produkcyjnego pracuje w niepełnym wymiarze, natomiast dla pozostałych grup wieku mobilnego jak i dla młodszej grupy wieku niemobilnego udział osób pracujących w niepełnym wymiarze czasu oscyluje wokół 6-7%. Praca w niepełnym wymiarze czasu zyskuje na znaczeniu dopiero dla osób pracujących w wieku 65 lat i więcej.

Opisane wyżej prawidłowości dotyczące statusu na rynku pracy ogółu ludności według wieku utrzymują się dla kobiet i mężczyzn z zastrzeżeniem, że mężczyźni mają większy wskaźnik zatrudnienia, zaś udział biernych zawodowo niższy w porównaniu z kobietami we wszystkich grupach wieku produkcyjnego. Ponadto, kobiety częściej niż mężczyźni pracują w niepełnym wymiarze czasu, co może być powodowane czynnikami po stronie podaży (konieczność łączenia ról rodzinnych i zawodowych), jak i czynnikami popytowymi (brak ofert pracy w pełnym wymiarze).

Praca w niepełnym wymiarze postrzegana jest często jako czynnik wykluczający z pełnego uczestnictwa w rynku pracy, szczególnie w przypadku kobiet, a nie jako sposób na łączenie obowiązków rodzinnych z zawodowymi. Dla kobiet praca w niepełnym wymiarze godzin pozostaje często sytuacją przymusową. Jeśli

dodatkowo trwa długo, może prowadzić do wyłączenia z aktywnego uczestnictwa w rynku pracy².

Udział bezrobotnych dla poszczególnych grup wieku przedziału 15-54 lata był zbliżony, wahając się od 9 do 11 % dla mężczyzn oraz od 8 do 11% dla kobiet. Znaczna różnica w udziale osób bezrobotnych dla kobiet i mężczyzn występuje się w najstarszej grupie wieku produkcyjnego - częściej spotyka się bezrobotnych mężczyzn niż bezrobotne kobiety (3,9% wobec 1,7%). Jest to związane z większą biernością zawodową kobiet w starszych grupach wieku produkcyjnego.

Nie zanotowano wyraźnych różnic między strukturą ludności według wieku i statusu na rynku pracy dla mieszkańców miast i wsi, potwierdzają się prawidłowości opisane dla całej populacji.

Uzupełnieniem powyższych informacji o strukturze ludności według wieku i statusu na rynku pracy jest zestawienie standardowych mierników zaangażowania na rynku pracy: współczynników aktywności zawodowej, wskaźników zatrudnienia oraz stóp bezrobocia według wieku (Tabela 4).

Tabela 4. Współczynnik aktywności zawodowej, wskaźnik zatrudnienia oraz stopa bezrobocia ludności wg wieku (w %) w II kwartale 2006 r.

Wyszczególnienie	15 – 24 lata	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 59/64*	60/65 lat i więcej*	15-64 lata
OGÓŁEM							
Współczynnik aktywności zawodowej	33,5	84,4	87	74,1	29,8	5,3	62,9
Wskaźnik zatrudnienia	23,5	73,3	76,6	65,0	27,3	5,3	53,9
Stopa bezrobocia	29,8	13,1	11,9	12,3	8,4	.	14,3
MĘŻCZYŹNI							
Współczynnik aktywności zawodowej	36,8	92,2	92,3	80,3	41,4	8,8	69,7
Wskaźnik zatrudnienia	25,8	80,9	82,8	70,5	37,5	8,7	60,2
Stopa bezrobocia	29,6	12,2	10,3	12,2	9,4	.	13,6
KOBIETY							
Współczynnik aktywności zawodowej	30,0	76,7	81,7	68,2	24,7	4,9	56,3
Wskaźnik zatrudnienia	21,0	65,7	70,4	59,8	23,0	4,8	47,8
Stopa bezrobocia	30,0	14,3	13,8	12,3	6,7	3,1	15,1
MIASTO							
Współczynnik aktywności zawodowej	30,7	85,0	87,1	73,9	29,0	4,0	62,3
Wskaźnik zatrudnienia	21,3	73,7	75,8	63,8	26,4	3,9	53,1
Stopa bezrobocia	30,6	13,3	12,9	13,7	8,9	.	14,8
WIEŚ							
Współczynnik aktywności zawodowej	37,5	83,6	86,8	74,6	31,3	7,4	63,9
Wskaźnik zatrudnienia	26,5	72,8	77,8	67,3	29,0	7,4	55,3
Stopa bezrobocia	29,3	12,9	10,3	9,8	7,3	.	13,4

* dla podziału według płci dla kobiet wyróżniono grupy wieku 55-59 lat oraz powyżej 60 lat

² Matysiak A., 2005, Part-time employment in Poland – family-friendly employment form or a mere alternative for the low-skilled?, raport z badań własnych, Instytut Statystyki i Demografii, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa

Analizy danych w powyższej tabelicy potwierdzają zasadność wyróżnienia poszczególnych grup wieku mobilnego i niemobilnego. Pomijając najmłodszą grupę wieku, najwyższe wartości współczynnika aktywności zawodowej występują dla osób w wieku 34-44 lata (87% dla populacji ogółem, kobiety 81%, mężczyźni 92%), a następnie w wieku 25-34 lata (84%, kobiety 77%, mężczyźni 92%). Wyraźny spadek aktywności (do 74%, 60% dla kobiet oraz 80% dla mężczyzn) obserwowany jest już w młodszej grupie wiek niemobilnego, by znacznie nasilić się dla osób w wieku 55-59/64 lata (30%, kobiety 20%, mężczyźni 41%). Analogiczny przebieg zmian charakteryzuje wskaźnik zatrudnienia, który dla mężczyzn w wieku 55-64 lata spada o połowę w porównaniu z grupą wieku 35-44 lata (z 82,8% do 37,5%), natomiast dla kobiet jest trzykrotnie mniejszy (spadek z 70,3% do 18,3%). Mężczyźni w wieku 55-64 lata stają się bardziej zagrożeni bezrobociem niż kobiety (stopa bezrobocia 9,4% wobec 6,1%). Jest to wynikiem znacznie niższej aktywności zawodowej kobiet w tej grupie wieku.

Nie zaobserwowano znaczących różnic wartości wskaźników rynku pracy dla ludności zamieszkałej w miastach i na wsi. Warto jednak zaznaczyć, że współczynniki aktywności zawodowej i wskaźniki zatrudnienia dla mieszkańców wsi są nieznacznie większe niż dla mieszkańców miast, zaś stopy bezrobocia nieco niższe. Wiąże się to ze zjawiskiem ukrytego bezrobocia na wsi, gdzie część osób pracująca w gospodarstwie rolnym nie jest w nim faktycznie potrzebna. Uważamy, że w analizie aktywności ekonomicznej ludności wiejskiej konieczne jest rozróżnienie między ludnością związaną z gospodarstwem rolnym oraz ludnością niezwiązaną z gospodarstwem rolnym. Wyniki takich analiz zamieszczamy w Tabeli 5 i 6.

Tabela 5. Ludność wiejska według wieku i statusu na rynku pracy (w %) w II kwartale 2006r.

Wyszczególnienie	15 – 24 lata	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 59/64*	60/65 lat i więcej*	15-64 lata
Ludność związana z gospodarstwem rolnym (48,6%)	100	100	100	100	100	100	100
Pracujący, w tym:	45,4	81,7	88,1	81,8	48,2	16,2	65,9
w pełnym wymiarze	77,1	86,9	90,0	88,4	71,0	38,7	84,1
w niepełnym wymiarze	22,9	13,1	10,0	11,6	29,0	61,3	15,9
Bezrobotni	9,8	8,1	3,6	2,9	.	-	5,5
Bierni zawodowo	44,8	10,2	8,3	15,3	51,3	83,8	28,6
Ludność niezwiązana z gospodarstwem rolnym (51,4%)	100	100	100	100	100	100	100
Pracujący, w tym:	33,3	64	67,7	52,4	13,8	0,9	44,7
w pełnym wymiarze	92,0	95,0	95,7	94,4	85,4	70,0	93,8
w niepełnym wymiarze	8,0	5,0	4,3	5,6	14,6	30,0	6,2
Bezrobotni	13,7	13,5	14,3	11,8	.	-	11,7
Bierni zawodowo	53,0	22,5	18,0	35,8	82,6	99,1	43,6

* dla podziału według płci dla kobiet wyróżniono grupy wieku 55-59 lat oraz powyżej 60 lat

Udział pracujących wśród ludności wiejskiej związanej z gospodarstwem rolnym jest dużo wyższy niż w przypadku ludności wiejskiej niezwiązanej z rolnictwem. Największa różnica występuje dla najstarszej grupy wieku produkcyjnego, dla której udział pracujących dla osób związanych z rolnictwem wynosi około 48%, natomiast dla osób niezwiązanych z rolnictwem zaledwie około 14%. Dużo większe znaczenie ma praca w niepełnym wymiarze czasu dla osób związanych z rolnictwem, w szcze-

gólności w starszych grupach wieku produkcyjnego. Udział bezrobotnych w populacji osób niezwiązanych z rolnictwem jest często kilkakrotnie większy niż w przypadku osób związanych z rolnictwem. Stopień bierności zawodowej osób niezwiązanych z rolnictwem jest znacznie wyższy niż osób związanych z rolnictwem. Wśród osób w wieku 55-59/64 lata udział biernych zawodowo w populacji osób niezwiązanych z rolnictwem wynosi aż 82,6%, podczas gdy dla osób związanych z rolnictwem jest znacznie mniejszy – 51,3%. Stosunkowo wysoka aktywność ludności wiejskiej związanej z gospodarstwem rolnym wiąże się ze zjawiskiem ukrytego bezrobocia, co potwierdza stosunkowo duży udział pracujących w gospodarstwach rolnych w niepełnym wymiarze czasu pracy. Powyżej opisana struktura ludności wiejskiej ma swoje odzwierciedlenie w wartościach podstawowych mierników rynku pracy: współczynnikach aktywności zawodowej, wskaźnikach zatrudnienia oraz stopie bezrobocia (Tabela 6).

Tabela 6. Współczynnik aktywności zawodowej, wskaźnik zatrudnienia oraz stopa bezrobocia ludności wiejskiej według wieku (w %) w II kwartale 2006 r.

Wyszczególnienie	15 – 24 lata	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 59/64*	60/65 lat i więcej*	15-64 lata
Ludność związana z gospodarstwem rolnym							
Współczynnik aktywności zawodowej	55,2	89,8	91,7	84,7	48,7	16,2	71,4
Wskaźnik zatrudnienia	45,4	81,7	88,1	81,8	48,2	16,2	65,9
Stopa bezrobocia	17,7	9,0	3,9	3,4	.	.	7,7
Ludność niezwiązana z gospodarstwem rolnym							
Współczynnik aktywności zawodowej	47,0	77,5	82	64,2	17,4	0,9	56,4
Wskaźnik zatrudnienia	32,2	64	67,7	52,4	13,8	0,9	44,7
Stopa bezrobocia	29,1	17,4	17,4	18,4	.	.	20,7

* dla podziału według płci dla kobiet wyróżniono grupy wieku 55-59 lat oraz powyżej 60 lat

Szczególnie duże różnice wartości tych współczynników dla ludności związanej z rolnictwem oraz ludności niezwiązanej z rolnictwem występują dla osób w wieku 55-59/64 lata. Współczynnik aktywności zawodowej dla pierwszej grupy osób w najstarszej grupie wieku produkcyjnego wynosi około 49%, natomiast dla osób niezwiązanych z rolnictwem zaledwie około 17%. Różnica ta jest jeszcze większa dla wskaźnika zatrudnienia, który dla ludności niezwiązanej z rolnictwem wynosi jedynie 13,8%, a w przypadku osób związanych z rolnictwem 48,2%.

Aktywni zawodowo według wykształcenia

Niniejszy punkt dotyczy wyników analizy struktury aktywnych zawodowo według poziomu wykształcenia ze szczególnym uwzględnieniem osób w najstarszych grupach wieku produkcyjnego. Pozwoli to porównać kapitał ludzki populacji aktywnych zawodowo w grupie wieku 45-54 lata oraz 55-64 lata w porównaniu z osobami młodszymi. Zajmujemy się także aktywnością edukacyjną w formach pozaszkolnych. Poziom wykształcenia, a także uczestnictwo w różnego rodzaju formach kształcenia ustawicznego determinuje zasoby kapitału ludzkiego, które w znacznym stopniu decydują o bieżą-

cym statusie na rynku pracy i możliwości utrzymania lub pozyskania pracy w przyszłości.

Zmiany struktury wykształcenia dla poszczególnych grup wieku pokazują, iż wraz z wiekiem wzrasta odsetek aktywnych zawodowo z wykształceniem podstawowym - dla grupy wieku 45-54 lata wynosi około 12%, a dla wieku 55-64 lata już 20% (Tabela 7).

Tabela 7. Aktywni zawodowo według wieku i poziomu wykształcenia (w %)

Wyszczególnienie	Z wykształceniem				
	wyższym	średnim zawodowym łącznie z policealnym	średnim ogólnokształ- cącym	zasadniczym zawodowym	gimnazjalnym i niższym
OGÓŁEM	20,4	28,8	8,4	31,4	11
15 - 24 lata	8,7	35,0	19,1	23,7	13,3
25 - 34 lata	30,4	26,6	8,4	27,8	6,7
35 - 44 lata	18,1	28,6	6,2	38,8	8,3
45 - 54 lata	15,9	30,1	6,6	34,7	12,6
55-64 lata	22,0	26,9	5,9	25,0	20,2
65 lat i więcej	24,3	12,2	5,9	15,1	42,3
MEŻCZYŻNI	16,6	26,9	6,1	38,6	11,9
15 - 24 lata	5,3	33,5	15,0	29,1	17,0
25 - 34 lata	23,2	26,0	7,7	35,2	8,0
35 - 44 lata	14,0	26,5	4,1	46,5	9,0
45 - 54 lata	14,3	26,2	3,1	43,7	12,6
55-64 lata	22,0	27,1	3,2	29,6	18,0
65 lat i więcej	25,1	14,6	5,3	20,5	33,4
KOBIETY	25,0	31,2	11,3	22,7	9,9
15 - 24 lata	13,0	37,2	24,3	16,9	8,7
25 - 34 lata	39,2	27,6	9,1	18,8	5,2
35 - 44 lata	22,8	31,0	8,6	30,1	7,6
45 - 54 lata	17,8	34,6	10,4	24,5	12,6
55-64 lata	22,0	26,3	11,1	16,4	24,1
65 lat i więcej	22,5	6,9	6,9	5,9	56,8
MIASTO	27,2	30,9	9,9	25,5	6,4
15 - 24 lata	11,1	34,1	24,0	20,1	10,6
25 - 34 lata	39,0	25,9	9,6	20,6	4,7
35 - 44 lata	24,5	31,5	7,4	30,9	5,6
45 - 54 lata	20,5	34,1	8,0	29,9	7,2
55-64 lata	30,3	33,6	7,0	20,8	8,2
65 lat i więcej	49,6	19,2	11,2	11,2	8,0
WIEŚ	9,2	25,5	5,9	41,1	18,3
15 - 24 lata	5,8	36,0	13,4	28,1	16,7
25 - 34 lata	14,9	28,0	6,1	40,6	10,4
35 - 44 lata	8,3	24,1	4,2	50,8	12,4
45 - 54 lata	6,8	22,9	4,0	43,5	22,7
55-64 lata	6,7	13,9	4,1	32,3	42,5
65 lat i więcej	.	5,4	3,4	18,9	70,9

Źródło: Obliczenia własne na podstawie BAEL, II kwartał 2006r., GUS.

Udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym w grupie wieku 45-54 lata osiąga wartość 34,7%, nieco niższą niż dla grupy 35-44 lata, gdzie udział ten wynosi blisko 39%. Natomiast dla aktywnych zawodowo w wieku 55-64 lata udział ten maleje do 25%. Aż 47,2% aktywnych zawodowo w wieku 45-54 lata ma co najwyżej co ukończone wykształcenie zasadnicze zawodowe, a w wieku 55-64 lata ten wskaźnik wynosi 45,1%. Niski poziom kwalifikacji osób w starszych grupach wieku produkcyjnego jest niewątpliwie czynnikiem dyskryminującym na rynku pracy. Niepokojący jest także fakt, że wśród osób w wieku 35-44 lata blisko połowa ma wykształcenie co najwyżej zasadnicze zawodowe (około 47,1%). Osoby te w najbliższych latach będą wkraczać do wieku niemobilnego, a więc niekorzystna struktura wykształcenia tej części zasobów pracy będzie w najbliższych latach utrzymana.

Udział osób, które posiadają wykształcenie średnie zawodowe, w tym policealne lub średnie ogólnokształcące jest stosunkowo stabilny dla poszczególnych grup wieku produkcyjnego i wynosi odpowiednio około 26-30% i 6-8% (z wyjątkiem osób w wieku 15-24 lata). Udział osób z wykształceniem wyższym jest największy dla osób w wieku 25-34 lata i wynosi 30,4%.

W porównaniu z całą populacją³ osoby aktywne zawodowo mają lepszą strukturę zatrudnienia - jest więcej osób z wykształceniem wyższym, a mniej z wykształceniem co najwyżej zasadniczym zawodowym. Różnice te są największe dla starszych grup wieku; dla całej populacji w wieku 55-64 lata udział osób z wykształceniem wyższym wynosi 12,3%, podczas gdy dla aktywnych zawodowo w tym wieku - 22%. Różnica między odsetkiem osób z wykształceniem wyższym dla całej populacji i aktywnych zawodowo jest jeszcze większa dla osób powyżej 65 roku życia, wśród których 8,5% posiada wykształcenie wyższe, natomiast wśród aktywnych zawodowo aż 24,8%.

Aktywne zawodowo kobiety są lepiej wykształcone od mężczyzn, szczególnie w młodszych grupach wieku produkcyjnego. Przewaga kobiet aktywnych zawodowo z ukończonym wykształceniem wyższym jest szczególnie widoczna wśród osób w wieku do 34 lat. Jednocześnie wyraźnie mniejszy jest także udział kobiet posiadających wykształcenie podstawowe i zasadnicze zawodowe. Stwarza to szansę na poprawę sytuacji kobiet na rynku pracy, także w przyszłości. W grupie wieku niemobilnego różnice korzystne dla kobiet zmniejszają się.

Jeszcze większe różnice struktur wykształcenia dotyczą aktywnych zawodowo w mieście i na wsi. We wszystkich grupach wieku produkcyjnego wśród mieszkańców wsi większość stanowią osoby z wykształceniem co najwyżej zasadniczym zawodowym. Udział tych osób wśród mieszkańców wsi waha się od 35% dla osób w wieku 15-24 lata aż do 66,1% wśród osób w wieku 44-54 lata oraz 74,6% dla osób w wieku 55-64 lata. Natomiast wykształceniem wyższym legitymuje się około 14% aktywnych zawodowo mieszkańców wsi w wieku 25-34 lata i około 7-8% w grupach wieku 35-44 lata, 45-54 lata oraz 55-64 lata. Na wsi w starszych grupach wieku aktywne zawodowo pozostają jedynie osoby związane z rolnictwem. Osoby mieszkające na wsi i niezwiązane z rolnictwem w starszych grupach wieku są biernie zawodowo (por. Tabela 5,6 i 7). Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców miast dominują osoby posiadające wykształcenie co najmniej średnie, od 74,6% dla grupy 25-34 lata do około 62 – 63% dla grup 35-44 lata i 45-54 lata oraz do 71% dla grupy 55-64 lata.

³ Dane z BAEL, II kwartał 2006r, GUS 2006r.

Udział osób z wykształceniem co najwyżej zasadniczym zawodowym waha się od około 30% dla grupy 25-34 lata, 25% dla 35-44 lata do 36-37 % dla grup 35-44 lata i 45-54 lata. Widoczny wzrost udziału osób z wyższym wykształceniem wśród aktywnych zawodowo mieszkańców miast w wieku 55-64 oraz 65 i więcej świadczy o znaczeniu tego czynnika dla pozostawania na rynku pracy. Uzupełnieniem powyższej analizy osób aktywnych zawodowo według wykształcenia jest analiza udziału w różnych formach kształcenia pozaszkolnego, a więc aktywności związanej z podnoszeniem poziomu posiadanych kompetencji, wiedzy i umiejętności (Tabela 8). Skorzystano w niej z odpowiedzi na pytanie ankiety BAEL, które dotyczyło uczestnictwa w różnych formach kształcenia pozaszkolnego na 4 tygodnie przed badaniem.

Tabela 8. Osoby w wieku 15 - 64 lata, które w ciągu ostatnich 4 tygodni przed badaniem uczestniczyły w formach kształcenia pozaszkolnego według wieku, płci miejsca zamieszkania (w %)

Wyszczególnienie	Ogółem =100	Z tego uczestniczący w:			
		dokształcaniu zorganizowanym przez zakład pracy	kursie za pośrednictwem urzędu pracy	kursie podjętym z własnej inicjatywy	samo-kształceniu kierowanym
OGÓŁEM	2,3	46,3	5,0	43,0	5,8
15 - 24 lata	2,2	17,4	6,9	63,7	12,0
25 – 34 lata	3,5	54,2	3,5	38,6	.
35 – 44lata	2,9	50,1	8,1	39,0	.
45 -64 lata	1,3	58,3	1,9	33,1	.
MĘŻCZYŹNI	2,0	51,2	5,1	39,8	3,8
15 - 24 lata	2,0	15,0	11,7	65,0	8,3
25 – 34 lata	3,0	65,9	.	31,7	2,3
35 – 44 lata	2,3	46,4	10,7	39,3	3,6
45 -64 lata	1,2	70,7	-	27,6	1,7
KOBIETY	2,6	42,4	5,0	45,3	7,3
15 - 24 lata	2,4	18,9	.	62,9	14,3
25 – 34 lata	4,0	45,1	6,2	44,2	4,4
35 – 44 lata	3,5	52,4	6,0	38,1	.
45 -64 lata	1,4	49,3	.	38,7	9,3
MIASTO	3,0	47,3	3,5	43,5	5,7
15 - 24 lata	2,9	15,8	.	68,3	11,9
25 – 34lata	4,5	56,8	.	37,4	3,4
35 – 44 lata	3,9	52,2	5,3	39,8	.
45 – 64 lata	1,7	57,7	.	33,3	6,3
WIEŚ	1,2	40,8	11,7	40,9	6,6
15 - 24 lata	1,2	24,1	17,2	48,3	10,3
25 – 34 lata	1,7	41,7	.	44,4	.
35 – 44 lata	1,4	40,7	18,5	37,0	.
45 –64 lata	0,6	59,1	-	31,8	.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie BAEL, II kwartał 2006r., GUS.

Aktywność edukacyjna w formie kształcenia pozaszkolnego jest bardzo niewielka, bowiem udział osób doksztalających się w formach pozaszkolnych wśród osób w wieku 15-64 lata wynosi zaledwie 2,3% (kobiety 2,6%, mężczyźni 2%).

Najczęściej z różnych form edukacji pozaszkolnej korzystają osoby w wieku 25-34 lata (około 3,5%, kobiety 4%, mężczyźni 3%). Wraz z wiekiem aktywność edukacyjna spada - wśród osób w wieku 45-64 lata zaledwie 1,3% uczestniczy w tej aktywności (kobiety 1,4%, mężczyźni 1,2%), czyli dwukrotnie mniej w porównaniu z grupą wieku 44-54 lata. Niższa pozaszkolna aktywność edukacyjna ludności w wieku 15-24 lata wynika z faktu, że osoby te kontynuują edukację szkolną, stanowiącą podstawową formę ich działań edukacyjnych.

Ludność miejska prawie dwukrotnie częściej niż mieszkańcy wsi uczestniczy w różnego rodzaju kursach doszkalających dla wszystkich grup wieku produkcyjnego. W przypadku ludności wiejskiej szczególnie niski udział osób doszkalających się w formach pozaszkolnej edukacji zanotowano dla osób w wieku 45-64 lata, czyli populacji o najgorszych charakterystykach wykształcenia. Należy jednak pamiętać, że mieszkańcy wsi w tej grupie wieku to głównie osoby prowadzące własne gospodarstwo rolne w przypadku ludności związanej z rolnictwem lub biernie zawodowo w przypadku ludności niezwiązanej z rolnictwem.

Z wyjątkiem osób w wieku 15-24 lata większość uczestniczących w pozaszkolnej aktywności edukacyjnej bierze udział w szkoleniach organizowanych przez zakład pracy. Z tej formy doskonalenia kwalifikacji korzystają znacznie częściej mężczyźni niż kobiety (52% wobec 42%), jedynie dla osób w wieku 35-44 lata wskaźnik udziału kobiet jest wyższy niż dla mężczyzn. W kursach organizowanych przez urzędy pracy najczęściej biorą udział osoby w wieku 15-24 lata oraz 35-44 lata, częściej mężczyźni niż kobiety. Są to kursy kierowane do osób bezrobotnych. Własną inicjatywę w doszkalaniu się w formach pozaszkolnych przejawia około 43% osób w wieku produkcyjnym. Najchętniej czynią to osoby najmłodsze (64%), znacznie częściej dotyczy to osób w wieku mobilnym niż niemobilnym (około 40% wobec 33%). Z wyjątkiem grupy wieku 35-44 lata, w której wskaźniki są zbliżone, inicjatywę taką przejawiają wyraźnie częściej kobiety niż mężczyźni.

Uwzględnienie ujęcia miasto-wieś w analizie aktywności edukacyjnej potwierdza znaczącą rolę szkoleń organizowanych przez zakład pracy w podnoszeniu kwalifikacji osób pracujących, zwłaszcza w mieście. Jednak fakt ten może być czynnikiem utrzymywania się niekorzystnych różnic wykształcenia mieszkańców miast i wsi mimo tego, że bezrobotni na wsi częściej niż bezrobotni w mieście korzystają z kursów za pośrednictwem urzędu pracy oraz mieszkańcy wsi częściej uczestniczą w kursach podjętych z własnej inicjatywy.

Znikomy udział osób prowadzących kierowane samokształcenie, jak i ogólnie niski udział osób doksztalających się w populacji osób w wieku produkcyjnym świadczą o wciąż bardzo niskiej świadomości dotyczącej potrzeby ciągłego podnoszenia wiedzy i kwalifikacji zawodowych.

2. PRZEJŚCIE Z PRACY NA EMERYTURĘ

2.1. OSOBY POBIERAJĄCE EMERYTURĘ

Niniejszy rozdział poświęcony jest charakterystyce osób pobierających emeryturę, zarówno tzw. „normalne”, czyli przyznane świadczeniobiorcom po uzyskaniu przez nich ustawowego wieku emerytalnego i odpowiedniego stażu pracy, jak i wcześniejsze, czyli przyznane - w myśl przepisów prawa - przed osiągnięciem tej granicy wieku. Pojęcia emerytura „normalna” i wcześniejsza emerytura odnoszą się do sytuacji prawnej, jaka występowała w momencie przechodzenia na emeryturę. Przedstawione zostaną również powody przejścia na emeryturę, a także przyczyny łączenia pobierania świadczenia z kontynuacją pracy zawodowej.

Pełna zbiorowość osób pobierających emeryturę, która charakteryzowana będzie ze względu na cechy demograficzne i społeczne, liczy 2725 tys. osób. Od strony cech zawodowych opisanych będzie 1587 tys. świadczeniobiorców, bowiem dla subpopulacji aktualnie bezrobotnych i biernych zawodowo informacje o ostatnim miejscu pracy dotyczą tylko tych, którzy zakończyli ją w roku 1999 lub później.

Wśród osób pobierających świadczenie emerytalne większość – 65,3% - stanowią kobiety. Jeśli popatrzeć na strukturę świadczeniobiorców według wieku, to najliczniejsza grupa jest w wieku 65-69 lat (42,0%); ok. 30% osób jest w wieku 60-64 lata, co czwarty emeryt zalicza się do grupy 55-59 lat, a tylko niewielka część (2,8%) jest w grupie wieku 50-54 lata.

Tabl.2.1. Osoby pobierające emeryturę według płci i wieku

Wyszczególnienie	Razem	W wieku lat:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
	w tysiącach				
OGÓŁEM	2725	75	691	814	1145
Mężczyźni	947	44	86	283	536
Kobiety	1779	33	605	532	609

Warto zwrócić uwagę, iż struktura według wieku pobierających emeryturę mężczyzn i kobiet dość znacznie różni się. Podczas, gdy wśród mężczyzn 56,6% jest w wieku 65-69 lat, a niemal 1/3 – w wieku 60-64 lata, to wśród kobiet w najstarszej grupie wieku jest nieco ponad 34%, a w wieku 60-64 lata - również niemal 1/3. Przypomnijmy, że generalnie ustawowy wiek przechodzenia na emeryturę mężczyzn, to 65 lat, a kobiet – 60 lat. Najmłodsi emeryci wśród mężczyzn-emerytów stanowią 4,6%, a wśród kobiet – tylko 1,9%. Pewne dysproporcje, o których mowa wyżej, mogą wynikać ze specyficznych „emerytalnych” uregulowań prawnych dla pewnych grup zawodowych, różniących się stopniem feminizacji, np. górnicy, kolejarze, nauczyciele, nauczyciele akademicki, a także pracujący w warunkach szkodliwych dla zdrowia. Więcej na ten temat będzie można powiedzieć po analizie populacji emerytów według obecnego wieku oraz wieku rozpoczęcia pobierania emerytury, normalnej i wcześniejszej, o czym w dalszych częściach.

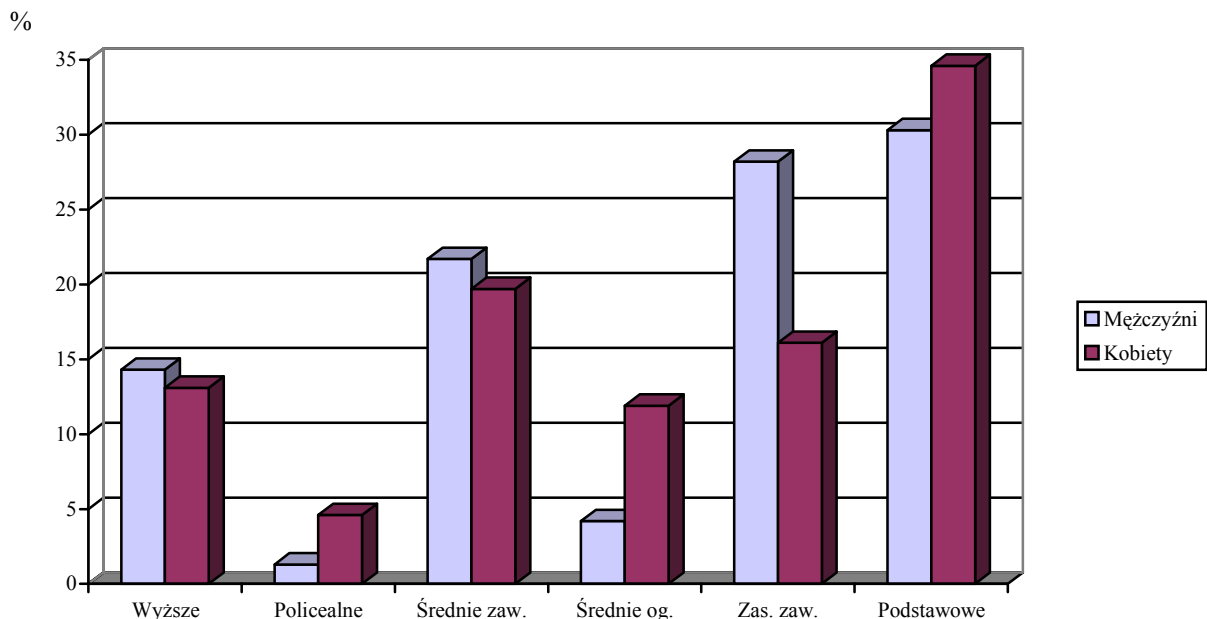
Analiza osób pobierających emeryturę według miejsca zamieszkania pokazuje, iż większość – 68% - mieszka w miastach, a 32% - na wsi. Wśród mieszkańców miast, podobnie jak i wsi, najliczniejsza jest grupa emerytów w wieku 65-69 lat; stanowi ona odpowiednio 39,5% oraz 47,2%.

Tabl.2.2. Osoby pobierające emeryturę według miejsca zamieszkania i wieku

Wyszczególnienie	Razem	W wieku lat:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
		w tysiącach			
OGÓŁEM	2725	75	691	814	1145
Miasta	1851	63	518	541	731
Wieś	872	12	174	274	412

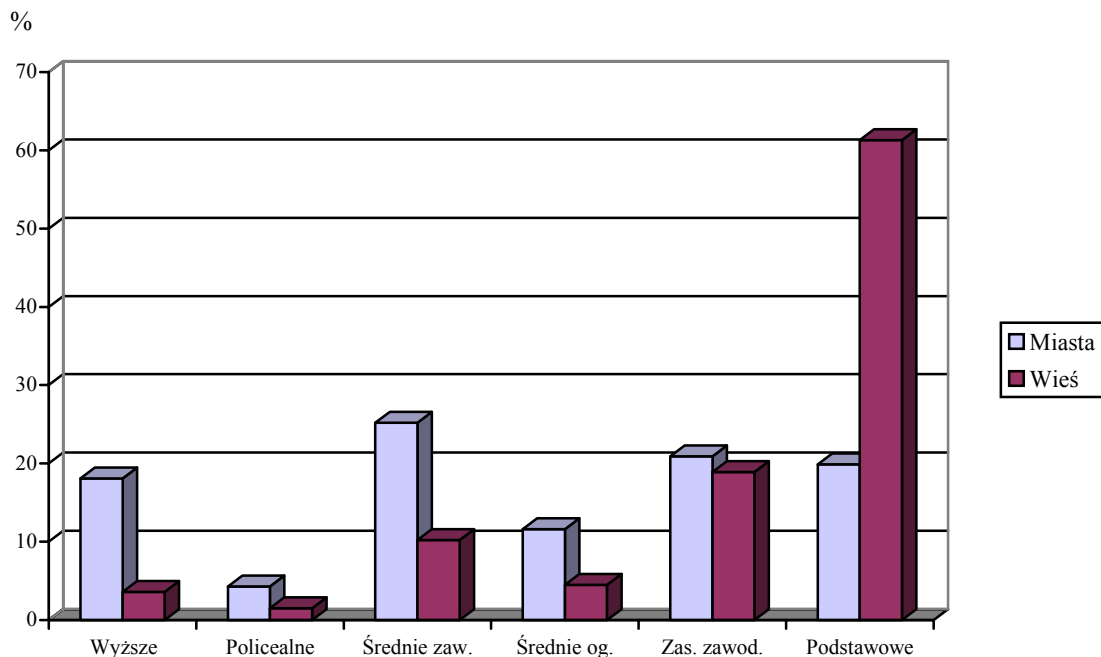
Najmłodsi emeryci, tj. będący w wieku 50-54 lata, w miastach stanowią 3,4%, podczas gdy na wsi – 1,4%.

Kolejną cechą różnicującą omawianą populację osób pobierających emeryturę jest poziom wykształcenia. Najliczniejszą grupą są osoby z wykształceniem podstawowym i niższym – 901 tys., tj. 33,1%. Niemal równo liczne są grupy osób z wykształceniem średnim zawodowym i zasadniczym zawodowym – odpowiednio 556 tys. (20,4%) i 554 tys. (20,3%), a następnie z wykształceniem wyższym – 368 tys. (13,5%), średnim ogólnokształcącym – 252 tys. (9,2%) oraz policealnym – 94 tys. (3,4%).

Porównując strukturę mężczyzn - emerytów i kobiet – emerytek według poziomu wykształcenia należy stwierdzić, iż największa różnica występuje w grupie z wykształceniem zasadniczym zawodowym – odsetek mężczyzn wynosi 28,2%, natomiast kobiet – 16,1%. Zbliżone są natomiast udziały osób z wykształceniem wyższym i średnim zawodowym.

Struktura osób pobierających emeryturę według miejsca zamieszkania i poziomu wykształcenia jest znacząco zróżnicowana.

Podczas, gdy w miastach wśród omawianej populacji emerytów 18,1% legitymuje się wykształceniem wyższym, to na wsi – 3,6%. Natomiast odsetek emerytów z wykształceniem podstawowym i niższym w miastach wynosi 19,9%, a na wsi - 61,3%. Jest to konsekwencją różnic występujących w latach przeszłych w poziomie wykształcenia mieszkańców miast i wsi.

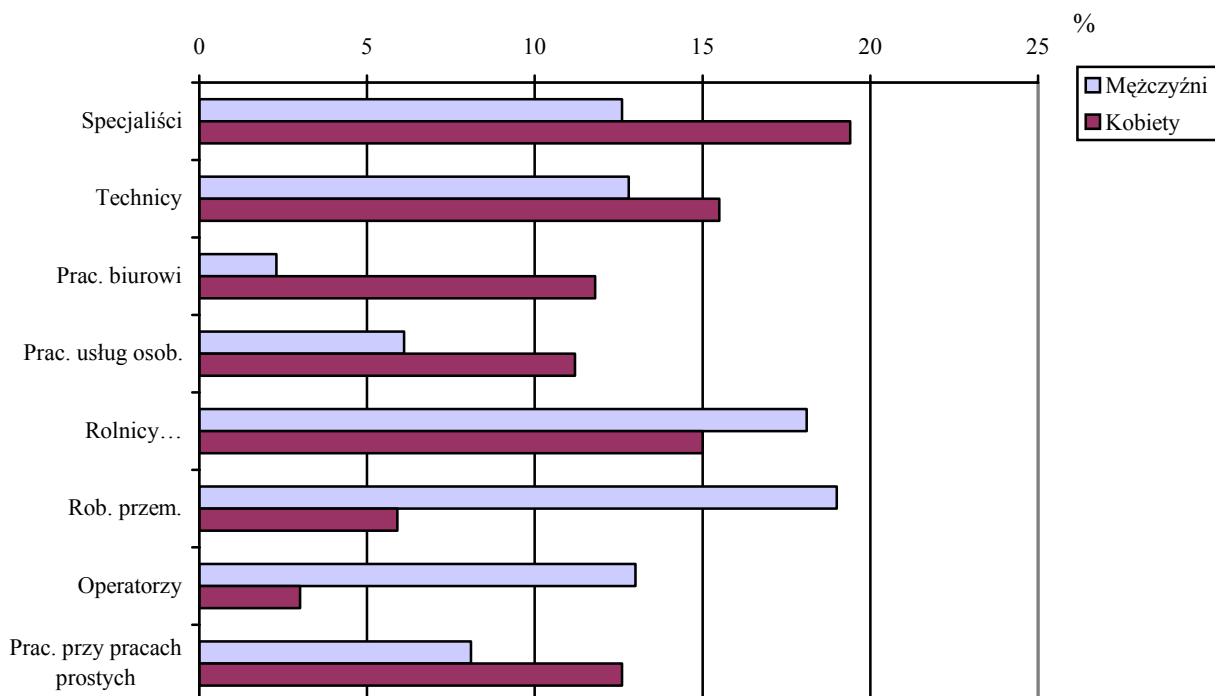
Charakterystyka osób pobierających emeryturę według zawodu oraz według rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy, dotyczy zbiorowości liczącej 1587 tys. Jest to istotny aspekt analizy, bowiem znajomość skali dezaktywizacji zawodowej z tytułu przejścia na świadczenia emerytalne, bądź łączenia jego pobierania z kontynuacją pracy zawodowej, według wyżej wymienionych cech, jest bardzo ważnym elementem z punktu widzenia oceny chłonności rynku pracy, rozumianej jako zapotrzebowanie na kadry według kwalifikacji.

Wśród omawianej zbiorowości osób pobierających emeryturę, najliczniejsza jest grupa zawodowa specjalistów (17,1% ogółu), a w następnej kolejności: rolników, ogrodników, leśników i rybaków (16,1%) oraz techników i innego średniego personelu (14,6%). W wymiarze bezwzględnym wygląda to następująco:

w tys.

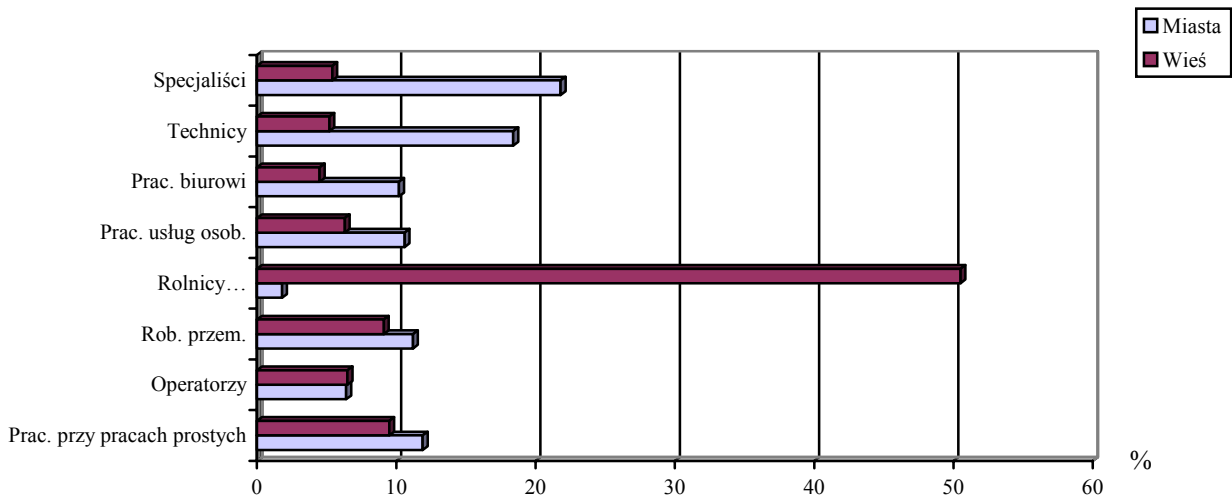
<i>Ogółem</i>	-	1587
<i>w tym:</i>		
<i>specjaliści</i>	-	271
<i>technicy i inny średni personel</i>	-	231
<i>pracownicy biurowi</i>	-	135
<i>pracownicy usług osobistych i sprzedawcy</i>	-	150
<i>rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy</i>	-	255
<i>robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy</i>	-	168
<i>operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń</i>	-	102
<i>pracownicy przy pracach prostych</i>	-	177

Jednym z elementów różnicujących strukturę zawodową populacji emerytów jest płeć. Wśród mężczyzn – emerytów największy udział mają osoby, których ostatnim wykonywanym, bądź nadal wykonywanym, zawodem jest zawód należący do grupy robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy, natomiast wśród kobiet – specjaliści.

Kolejnym elementem różnicującym strukturę zawodową populacji emerytów jest, w sposób oczywisty, miejsce zamieszkania. Wśród emerytów - mieszkańców

miast największy udział mają osoby należące, w przeszłości bądź aktualnie, do grupy zawodowej specjalści, a wśród mieszkańców wsi – rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy.

Do jakich rodzajów działalności zaliczały się zakłady pracy, będące ostatnim miejscem pracy, bądź aktualnym w przypadku łączenia pobierania świadczenia z pracą zawodową, osób będących na emeryturze? Przede wszystkim były to firmy prowadzące działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego (pracowało w nich 19,7% ogółu), a także rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa (17,8%) i edukacji (12,4%).

		w tys.
Ogółem	-	1587
w tym:		
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	-	282
górnictwo	-	40
przetwórstwo przemysłowe	-	312
budownictwo	-	51
handel i naprawyΔ	-	136
transport, gosp. magazynowa i łączność	-	96
obsługa nieruchomości i firmΔ	-	95
administracja publiczna i obrona narodowaΔ	-	97
edukacja	-	196
ochrona zdrowia i pomoc społeczna	-	131

Zważywszy na niektóre cele polityki społecznej, takie, jak wspieranie aktywnego starzenia się i wydłużenie okresu życia zawodowego, ogromnie ważna jest wiedza m.in. w zakresie wieku przechodzenia na emeryturę. Bardzo ciekawe wydaje

się zestawienie liczby osób pobierających emeryturę według obecnego wieku oraz wieku rozpoczęcia pobierania świadczenia.

Tabl.2.3. Osoby pobierające emeryturę według wieku rozpoczęcia pobierania emerytury i obecnego wieku

Obecny wiek w latach	Razem	Wiek rozpoczęcia pobierania emerytury - w latach				
		35-49	50-54	55-59	60-64	65-69
	w tysiącach					
OGÓŁEM	2725	53	461	1270	696	243
50-54	75	27	50	x	x	x
55-59	691	12	137	543	x	x
60-64	814	9	118	359	327	x
65-69	1145	8	157	367	369	243
Mężczyźni	947	45	129	237	339	197
50-54	44	24	19	x	x	x
55-59	86	11	31	43	x	x
60-64	283	6	34	74	170	x
65-69	536	5	45	120	169	197
Kobiety	1779	10	332	1033	359	45
50-54	33	.	30	x	x	x
55-59	605	-	105	500	x	x
60-64	532	.	85	286	157	x
65-69	609	.	112	247	201	45
Miasta	1851	50	339	899	424	141
50-54	63	26	38	x	x	x
55-59	518	11	103	403	x	x
60-64	541	8	85	249	200	x
65-69	731	8	114	246	224	141
Wieś	872	.	122	372	273	102
50-54	12	.	12	x	x	x
55-59	174	.	34	139	x	x
60-64	274	.	34	111	127	x
65-69	412	-	43	121	146	102

Jak wynika z powyższych danych, najwyższy jest udział osób przechodzących na emeryturę w wieku 55-59 lat (46,6%). Nieco ponad ¼ obserwowanej populacji przeszła na świadczenie emerytalne w wieku 60-64 lat, a niecałe 9% - w wieku 65-69 lat. Wśród mężczyzn najwyższy odsetek rozpoczynających pobieranie emerytury wystąpił w grupie 60-64 lat (35,8%), natomiast kobiety najczęściej rozpoczynały pobieranie świadczenia kiedy były w wieku 55-59 lat (58,1%). Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania emerytów, tak w miastach, jak i na wsi najczęściej przechodzono na emeryturę w wieku 55-59 lat – odpowiednie udziały wynosiły 48,6% oraz 42,7%.

2.1.1. Osoby pobierające emeryturę „normalną”

Jak powiedziano wcześniej, emerytury „normalne”, w odróżnieniu od wcześniejszych, to generalnie te, które zostały przyznane po osiągnięciu przez osobę pracującą wieku i stażu pracy, przewidzianych ogólnie obowiązującymi przepisami prawa, a także regulacjami dla określonych grup zawodowych. Zgodnie z założeniami metodycznymi badania, którego wyniki są omawiane w niniejszej publikacji, do populacji świadczeniobiorców, pobierających emerytury przyznane w normalnym trybie, zaliczono 1665 tys. osób. Niemal 64 emerytów na 100, to kobiety. Tylko w grupie najmłodszych emerytów, tj. będących aktualnie w wieku 50-54 lat, przeważają mężczyźni, we wszystkich pozostałych dominują kobiety, przy czym największą dysproporcję widzimy w grupie wiekowej 60-64 lata, gdzie kobiet jest 6,5 razy więcej.

Tabl.2.4. Osoby pobierające emeryturę „normalną” według płci i wieku

Wyszczególnienie	Razem	W wieku lat:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
		w tysiącach			
OGÓŁEM	1665	39	126	492	1008
Mężczyźni	606	27	40	66	474
Kobiety	1059	13	86	426	534

Ponad 60% emerytów zaliczało się do najstarszej z obserwowanych w badaniu grupy wieku, tj. 65-69 lat, przy czym w przypadku mężczyzn do tej grupy wieku zakwalifikowało się 78,2% świadczeniobiorców, a w przypadku kobiet – 50,4% świadczeniobiorczyń. Ponieważ ustawowo kobiety uprawnione są do pobierania emerytury po osiągnięciu wieku o 5 lat niższego niż mężczyźni, stąd zdecydowanie mniejsze różnice w liczebności dwóch ostatnich grup wieku u kobiet niż u mężczyzn.

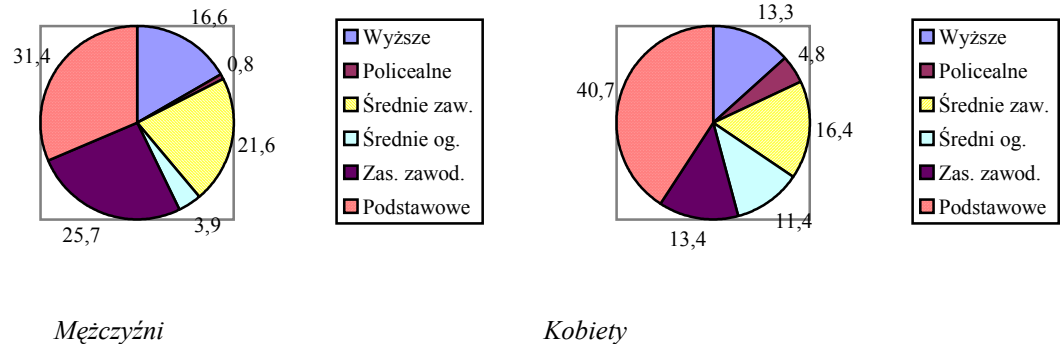
Emeryci pobierający tzw. emeryturę normalną, to przede wszystkim mieszkańcy miast (ok. 67% ogółu); prawidłowość ta występuje we wszystkich obserwowanych grupach wieku.

Tabl.2.5. Osoby pobierające emeryturę „normalną” według miejsca zamieszkania i wieku

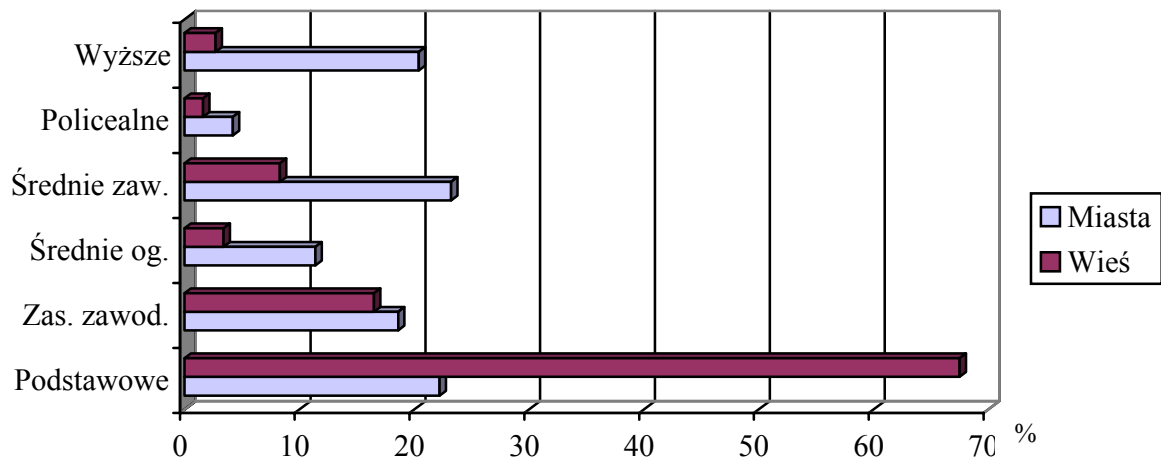
Wyszczególnienie	Razem	W wieku lat:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
		w tysiącach			
OGÓŁEM	1665	39	126	492	1008
Miasta	1109	34	105	330	641
Wieś	554	5	21	162	366

Warto zwrócić uwagę, iż emerytów w wieku 60-69 lat było relatywnie więcej na wsi niż w miastach – odpowiednio 95,3% i 87,6%.

Wśród emerytów, którym przyznano świadczenie w trybie „normalnym”, najwięcej jest osób z wykształceniem podstawowym i niższym, przy czym dotyczy to zarówno mężczyzn, jak i kobiet. Osoby o najniższym poziomie wykształcenia w omawianej populacji stanowią 37,3%, przy czym wśród mężczyzn – 31,4%, a wśród kobiet – 40,7%. Niemal co 7 emeryt legitymuje się wykształceniem wyższym – co 6 mężczyzn i prawie co 8 kobieta.

Struktura emerytów mieszkających w miastach i na wsi jest bardzo zróżnicowana ze względu na poziom wykształcenia. Jeśli w miastach odsetek emerytów z wykształceniem wyższym jest zbliżony do odsetka emerytów z wykształceniem podstawowym i niższym – odpowiednio 20,4% i 22,2%, to na wsi różnica jest ogromna: wykształceniem wyższym legitymuje się 2,7% emerytów, a wykształcenie podstawowe i niższe posiada 67,5%. Sytuacja ta jest konsekwencją zapóźnienia cywilizacyjnego wsi (wyrażającego się m.in. poziomem wykształcenia jej mieszkańców), które miało w tak znacznej skali miejsce w latach, gdy obecni emeryci kształcili się i wkraczali w wiek produkcyjny.

Dla pełniejszej charakterystyki osób pobierających tzw. emerytury normalne, należy odpowiedzieć sobie na pytania: jaki zawód wykonywali dzisiejsi emeryci i jaki rodzaj działalności prowadziły firmy, w których pracowali? Odpowiedzi na te pytania można udzielić w odniesieniu do zbiorowości liczącej 783 tys., tj. osób, które bądź jeszcze pracują i jednocześnie pobierają emeryturę, bądź ostatnią pracę wykonywały w roku 1999 lub później.

Tabl.2.6. Osoby pobierające emeryturę „normalną” według ostatnio wykonywanego zawodu

Wyszczególnienie	W tysiącach	W %
OGÓŁEM	783	100,0
w tym:		
Specjaliści	163	20,8
Technicy i inny średni personel	111	14,2
Pracownicy biurowi	60	7,7
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	64	8,2
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	152	19,4
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	70	8,9
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	34	4,3
Pracownicy przy pracach prostych	77	9,8

Mężczyźni i kobiety pobierające świadczenie emerytalne charakteryzują się odmienną strukturą zawodową. Wśród mężczyzn najliczniejszą grupą są rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy, którzy stanowią 19,6% ogółu mężczyzn, a w następnej kolejności specjaliści (17,0%) oraz robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (15,1%). Wśród kobiet natomiast najwięcej jest pań zaliczonych do grupy specjalistów (23,2%), na drugim zaś miejscu – do grupy rolników, ogrodników, leśników i rybaków (19,5%), a na trzecim – do grupy techników i innego średniego personelu (14,8%).

Jeśli przyjrzeć się strukturze zawodowej emerytów mieszkających w miastach i emerytów mieszkających na wsi, to różnice są ogromne, ale oczywiste. Na wsi dominują emeryci należący do grupy zawodowej rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy – stanowią oni 60,4% ogółu, a kolejnymi grupami pod względem liczebności są: pracownicy przy pracach prostych (8,3%) oraz robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (7,0%). W miastach najliczniejszą grupą emerytów są specjaliści – stanowią oni 27,2% ogółu, a w następnej kolejności: technicy i inny średni personel (18,7%) oraz pracownicy przy pracach prostych (10,3%).

Informacje o strukturze zawodowej emerytów znajdują potwierdzenie w informacjach o rodzaju działalności ostatniego (bądź jeszcze aktualnego) miejsca pracy, bowiem najczęściej były to osoby pracujące w rolnictwie, leśnictwie i

łowiectwie. Niemal co szósty emeryt pracował w przetwórstwie przemysłowym i nieznacznie mniej emerytów pracowało w edukacji. Ilustruje to poniższe zestawienie.

Tabl.2.7. Osoby pobierające emeryturę „normalną” według rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy

Wyszczególnienie	W tysiącach	W %
OGÓŁEM	783	100,0
w tym:		
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	167	21,3
Górnictwo	22	2,8
Przetwórstwo przemysłowe	124	15,8
Budownictwo	27	3,4
Handel i naprawyΔ	56	7,2
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	39	5,0
Obsługa nieruchomości i firm; naukaΔ	48	6,1
Administracja publiczna i obrona narodowaΔ	53	6,8
Edukacja	120	15,3
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	64	8,2

Mężczyźni pobierający emeryturę „normalną” najczęściej pracowali w rolnictwie, leśnictwie i łowiectwie (21,8%) oraz w przetwórstwie przemysłowym (17,4%). Kobiety najczęściej pracowały również w rolnictwie (21,1%), ale niemal równie często w edukacji (20,0%).

Charakteryzując populację osób pobierających emeryturę „normalną”, warto zwrócić uwagę na wiek rozpoczęcia pobierania emerytury.

Tabl.2.8. Osoby pobierające emeryturę „normalną” według wieku rozpoczęcia pobierania emerytury

Obecny wiek w latach	Razem	Wiek rozpoczęcia pobierania emerytury - w latach				
		35-49	50-54	55-59	60-64	65-69
	w tysiącach					
OGÓŁEM	1665	35	256	605	527	242
Mężczyźni	606	29	79	124	177	197
Kobiety	1059	6	177	481	350	45
Miasta	1109	31	195	426	317	141
Wieś	554	.	61	179	210	101

Jak widać z powyższego zestawienia, gros osób rozpoczęło pobieranie emerytury „normalnej” będąc w wieku 55-59 lat – dotyczyło to ponad 36%

zbiorowości. Również bardzo liczną grupą były osoby w wieku 60-64 lata; stanowiły one około 32%. Liczebności grup, które rozpoczęły pobieranie emerytury „normalnej” w wieku 50-54 lat i 65-69 lat były zbliżone i ich udziały oscylowały wokół 15%.

Na rozkład mężczyzn i kobiet według wieku rozpoczęcia pobierania emerytury „normalnej”, a także na rozkład mieszkańców miast i wsi, w sposób oczywisty mają wpływ regulacje prawne, dotyczące przyznawania świadczeń różnym grupom zawodowym w zależności od wieku i stażu pracy.

2.1.2. Osoby pobierające emeryturę wcześniejszą

Pojęcie emerytury wcześniejszej odnosi się do sytuacji prawnej, jaka miała miejsce w momencie przechodzenia na emeryturę.

Populacja świadczeniobiorców pobierających emerytury wcześniejsze, według wyników badania, liczyła 1060 tys. osób. W przeważającej mierze były to kobiety (67,9%).

Tabl.2.9. Osoby pobierające emeryturę wcześniejszą według płci i wieku

Wyszczególnienie	Razem	W wieku lat:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
		w tysiącach			
OGÓŁEM	1060	36	565	322	137
Mężczyźni	341	17	46	217	62
Kobiety	720	20	519	106	75

Wśród pobierających emeryturę wcześniejszą dominują osoby będące aktualnie w wieku 55-59 lat (53,3%); taką sytuację obserwujemy również wśród kobiet, z tym, że odsetek emerytek w tej grupie wieku jest zdecydowanie wyższy – 72,1% - niż przeciętnie. Oznacza to, że wśród mężczyzn sytuacja wygląda inaczej – dominują tu emeryci będący w wieku 60-64 lata (63,6%).

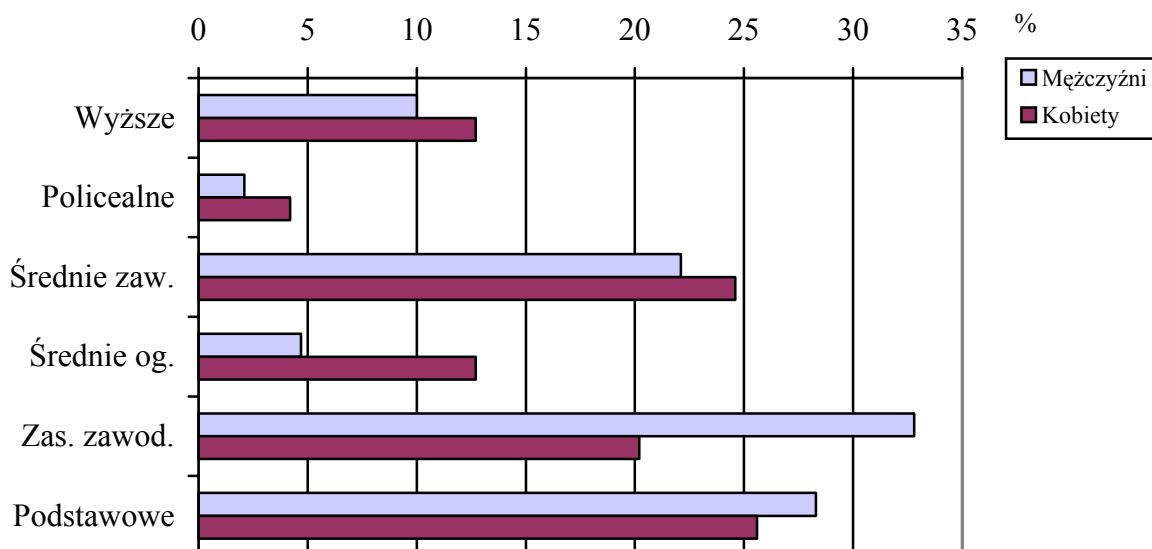
Spośród każdych 100 osób pobierających emeryturę wcześniejszą, 70 mieszka w miastach, a 30 – na wsi.

Tabl.2.10. Osoby pobierające emeryturę wcześniejszą według miejsca zamieszkania i wieku

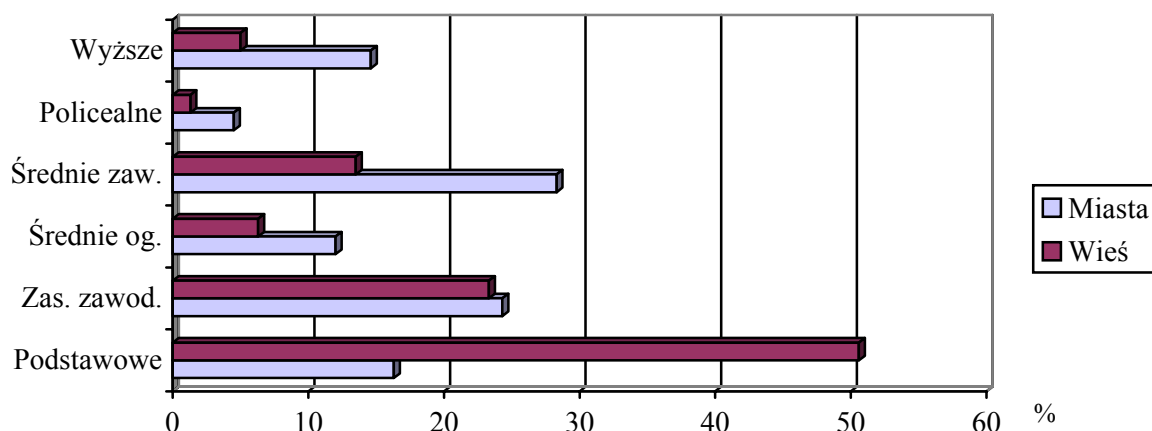
Wyszczególnienie	Razem	W wieku lat:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
		w tysiącach			
OGÓŁEM	1060	36	565	322	137
Miasta	742	29	413	211	90
Wieś	318	7	153	112	46

Jeśli popatrzyć na strukturę według wieku „wcześniejszych” emerytów zamieszkałych w miastach i na wsi, to w obydwu przypadkach przeważają osoby będące w wieku 55-59 lat – odpowiednie odsetki wynoszą: 55,7% i 48,1%.

Wśród osób pobierających emeryturę wcześniejszą niemal połowa (49,4%) legitymuje się wykształceniem co najmniej średnim, a ponad ¼ - podstawowym lub niższym. W zbiorowości mężczyzn będących na wcześniejszej emeryturze najwięcej osób (32,8%) ma wykształcenie zasadnicze zawodowe, natomiast wśród kobiet najczęściej wcześniejszą emeryturę pobierają panie z wykształceniem podstawowym lub niższym (25,6%).

Struktura osób pobierających wcześniejszą emeryturę według poziomu wykształcenia, mieszkających w miastach i na wsi różni się w sposób zasadniczy: w miastach dominują osoby z wykształceniem średnim zawodowym (28,3%), na wsi natomiast ponad połowa charakteryzuje się wykształceniem podstawowym bądź niższym.

Spróbujmy scharakteryzować świadczeniobiorców będących na wcześniejszej emeryturze od strony zawodowej. Obserwacji podlegać będzie zbiorowość licząca 804 tys. osób, tj. emeryci, którzy ostatnią pracę wykonywali w roku 1999 lub później oraz ci, którzy jeszcze pracują, łącząc pobieranie świadczenia z zarabkowaniem.

Tabl.2.11. Osoby pobierające emeryturę wcześniejszą według ostatnio wykonywanego zawodu

Wyszczególnienie	W tysiącach	W %
OGÓŁEM	804	100,0
w tym:		
Specjaliści	108	13,4
Technicy i inny średni personel	120	14,9
Pracownicy biurowi	75	9,3
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	86	10,7
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	103	12,8
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	98	12,2
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	68	8,5
Pracownicy przy pracach prostych	100	12,4

Mężczyźni i kobiety pobierający wcześniejszą emeryturę charakteryzują się odmienną strukturą zawodową. Gdybyśmy chcieli wskazać po 3 grupy zawodowe, w których zanotowano kolejno największe odsetki emerytów, to wśród mężczyzn są to: robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (24,1%), operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń (18,1%) oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (16,0%), natomiast wśród kobiet: specjaliści (16,2%), technicy i inny średni personel (16,1%) oraz pracownicy przy pracach prostych (14,3%).

Odmierna jest również struktura zawodowa emerytów mieszkających w miastach i na wsi. W miastach są to przede wszystkim: technicy i inny średni personel (18,1%), specjaliści (16,7%) oraz pracownicy przy pracach prostych (13,3%), na wsi zaś: rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (40,8%), robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (11,2%) oraz pracownicy przy pracach prostych (10,7%).

Osoby pobierające wcześniejsze emerytury pracowały przede wszystkim w przetwórstwie przemysłowym, a także w rolnictwie, leśnictwie i łowiectwie oraz w handlu naprawach.

Tabl.2.12. Osoby pobierające emeryturę wcześniejszą według rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy

Wyszczególnienie	W tysiącach	W %
OGÓŁEM	804	100,0
w tym:		
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	115	14,3
Górnictwo	18	2,2
Przetwórstwo przemysłowe	188	23,4
Budownictwo	24	3,0
Handel i naprawyΔ	80	10,0
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	57	7,1
Obsługa nieruchomości i firm; naukaΔ	47	5,8
Administracja publiczna i obrona narodowaΔ	44	5,5
Edukacja	76	9,5
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	67	8,3

Mężczyźni pobierający wcześniejszą emeryturę pracowali przede wszystkim w przetwórstwie przemysłowym (23,6%), a także w rolnictwie, leśnictwie i łowiectwie oraz w transporcie, gospodarce magazynowej i łączności; kobiety natomiast w przetwórstwie przemysłowym (23,1%), a także w handlu i naprawach oraz w rolnictwie, leśnictwie i łowiectwie.

Analizę zbiorowości osób pobierających emeryturę wcześniejszą zakończymy niezwykle istotną informacją dot. wieku rozpoczęcia pobierania tego świadczenia.

Otóż gros pobierających emeryturę wcześniejszą, rozpoczęło jej pobieranie będąc w wieku 55-59 lat – dotyczyło to ok. 63% zbiorowości; ponad 19% było w wieku 50-54 lat, 16% - w wieku 60-64 lat, a tylko ok. 2% - w wieku 35-49 lat. Dominacja osób, którym przyznano omawiane świadczenie, gdy byli w wieku 55-59 lat dotyczyła zarówno mieszkańców miast (ok. 64%), jak i wsi (ok. 61%), a także kobiet (ok. 77%). Wśród mężczyzn najwyższy udział mieli panowie w wieku 60-64 lat (ok. 48%).

2.1.3. Aktywność zawodowa osób pobierających emeryturę

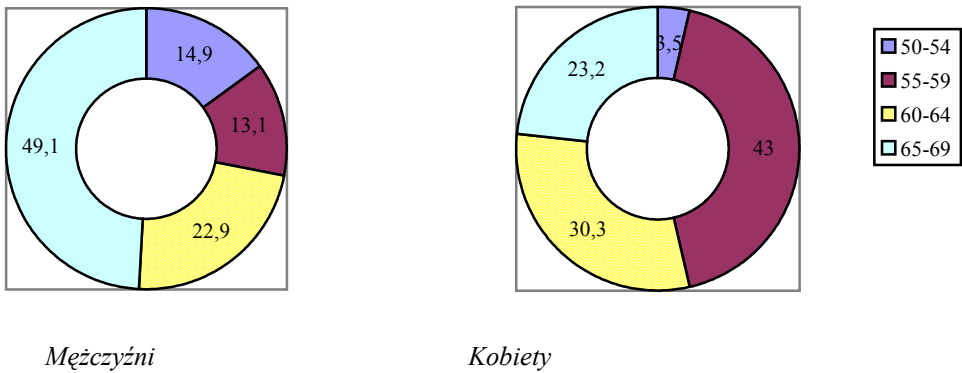
Osoby pobierające świadczenia emerytalne, to głównie osoby bierne zawodowo (85,7%), niemal co 7 emeryt łączy pobieranie emerytury z pracą zarobkową, a marginalna część emerytów ma status osoby bezrobotnej.

Tabl.2.13. Osoby pobierające emeryturę według aktywności zawodowej i wieku

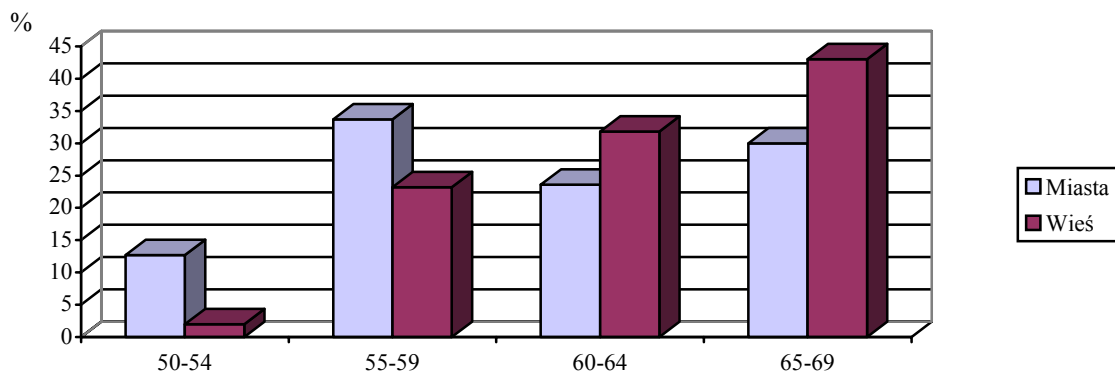
Wyszczególnienie	Razem	W wieku lat:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
	w tysiącach				
OGÓŁEM	2725	75	691	814	1145
Pracujący	372	31	108	100	132
Bezrobotni	17	.	7	5	.
Bierni zawodowo	2336	42	576	709	1010

Pracujący emeryci, to w większości kobiety (53,0% ogółu) oraz mieszkańcy miast (59,1%). Ponad 1/3 z nich jest w wieku 65-69 lat.

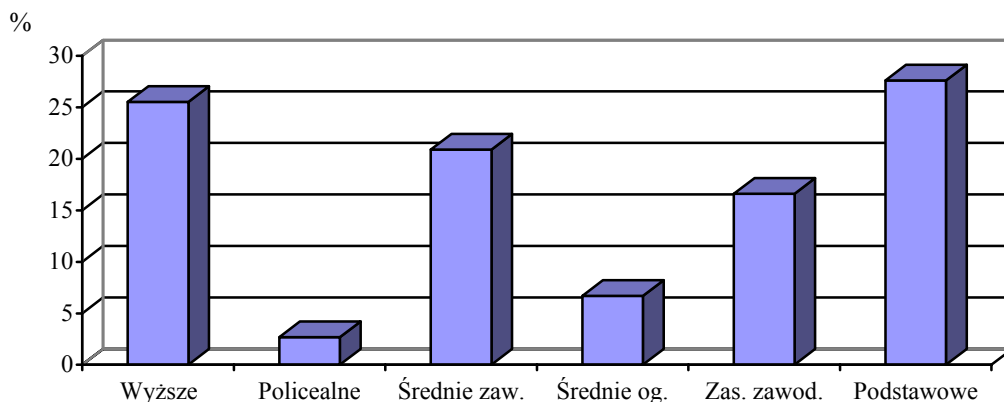
Wśród pracujących emerytów – mężczyźn co drugi jest w wieku 65-69 lat, natomiast wśród kobiet najliczniejsza jest grupa pań w wieku 55-59 lat (43%).

Jeśli popatrzeć na strukturę pracujących emerytów według miejsca zamieszkania, to w miastach co trzeci emeryt jest w wieku 55-59 lat i jest to najliczniejsza grupa, natomiast na wsi przeważają osoby w wieku 65-69 lat (43,0%).

Emeryci łączący pracę zawodową z pobieraniem świadczenia emerytalnego legitymują się przede wszystkim wykształceniem podstawowym lub niższym – stanowią oni 27,7% całej zbiorowości. Niewiele niższy jest odsetek osób z wykształceniem wyższym – 25,5%.

Wśród mężczyzn emerytów pracujących zawodowo, najlichniesza grupa ma wykształcenie wyższe (30,5%), natomiast wśród kobiet – podstawowe lub niższe (33,0%). Jeśli weźmiemy pod uwagę miejsce zamieszkania pracujących emerytów, to widać, iż w miastach dominują osoby legitymujące się wykształceniem wyższym (40,5%), natomiast na wsi – wykształceniem podstawowym lub niższym (58,3%).

Analizując zbiorowość emerytów łączących pobieranie świadczenia z pracą zawodową, warto postawić pytania: jakie grupy zawodowe reprezentują i jaki rodzaj działalności prowadzą ich firmy?

Odpowiedź na pierwsze pytanie jest następująca: pracę zawodową z pobieraniem emerytury łączą przede wszystkim rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (37,6%), specjaliści (19,1%) oraz technicy i inny średni personel (14,0%). Jest to konstatacja dość oczywista, jeśli weźmiemy pod uwagę poziom wykształcenia i miejsce zamieszkania omawianej zbiorowości. Natomiast rodzaj działalności prowadzony przez ich firmy, to głównie rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo (dot. 37,9% obserwowanej zbiorowości), obsługa nieruchomości i firm (10,8%), a także przetwórstwo przemysłowe oraz edukacja (po 9,7%).

Osoby łączące pracę zarobkową z pobieraniem świadczenia emerytalnego charakteryzują się różnym statusem na rynku pracy. W większości są to pracownicy najemni, którzy stanowią 45,2% pracujących emerytów. Pracodawcy i pracujący na własny rachunek stanowią 40,0%, przy czym w tej subpopulacji co 8 osoba jest pracodawcą. Pozostała część (14,8%), to pomagający członkowie rodzin.

Pracujący emeryci, w związku z pobieraniem emerytury, w większości nie zmniejszyli swojego wymiaru czasu pracy. Decyzję taką podjęło 66,1% emerytów. Nieco częściej zanotowano taką sytuację wśród mężczyzn (72,4%), niż wśród kobiet (60,6%). Mieszkańcy wsi relatywnie częściej niż mieszkańcy miast nie zmniejszali wymiaru czasu pracy po przejściu na emeryturę (odpowiednio: 72,8% i 61,8%).

Osoby pracujące i jednocześnie pobierające emeryturę zapytano o przyczynę decyzji co do kontynuowania pracy zarobkowej. Okazało się, że dla niemal 70% były to przyczyny natury finansowej. Głównie chodziło o zapewnienie gospodarstwu domowemu niezbędnych dochodów – tak odpowiedział prawie co drugi pracujący emeryt, a tylko dla 6,5% pytanym przyczyną była chęć wypracowania wyższego świadczenia emerytalnego. Podobnie układały się odpowiedzi zarówno mężczyzn, jak i kobiet. Różniły się natomiast odpowiedzi mieszkańców miast i mieszkańców wsi. Otóż w miastach niemal 80% pracujących emerytów jako przyczynę łączenia pracy zarobkowej z pobieraniem emerytury podało względy finansowe, podczas gdy tego typu przyczyny miały charakter zasadniczy dla 55% mieszkańców wsi. Poza tym zauważalna jest generalna prawidłowość, że im do starszych grup wieku zaliczani byli pracujący emeryci, tym mniejsze znaczenie miały przyczyny finansowe, a większe – pozafinansowe, np. sam fakt pozostawania aktywnym zawodowo.

Jak powiedziano wcześniej, gros emerytów, to osoby biernie zawodowo. Ponad 43% z nich jest w wieku 65-69 lat. Zdecydowana większość, to kobiety (ponad 67%) oraz mieszkańcy miast (ponad 69%).

Tabl.2.14. Emeryci bierni zawodowo według wieku, płci i miejsca zamieszkania

Wyszczególnienie	Razem	W wieku lat:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
		w tysiącach			
OGÓŁEM	2336	42	576	709	1010
Mężczyźni	769	17	63	242	448
Kobiety	1569	25	513	468	562
Miasta	1616	33	438	484	662
Wieś	720	9	138	226	347

Spośród emerytów biernych zawodowo ponad 34% legitymuje się wykształceniem podstawowym lub niższym, 21% - zasadniczym zawodowym, a ok. 45% wykształceniem co najmniej średnim, w tym ponad 11% - wyższym.

Osoby pobierające świadczenie emerytalne i bierne zawodowo przed przejściem na emeryturę w większości – ok. 84% - nie zmniejszyły swojego wymiaru czasu pracy. Dotyczyło to w podobnym stopniu zarówno mężczyzn, jak i kobiet. Podobna sytuacja wystąpiła także wśród mieszkańców miast, jak i wsi, z tym, że odsetek ten w miastach był wyższy i wyniósł ponad 86%, podczas gdy na wsi – 78%.

Osoby bierne zawodowo, które bezpośrednio po zaprzestaniu wykonywania ostatniej pracy zawodowej przeszły na emeryturę („normalną” bądź wcześniejszą), jako główną przyczynę takiej decyzji podały osiągnięcie ustawowego wieku emerytalnego (48,8%). Drugą w kolejności zadeklarowaną przyczyną były korzystne warunki finansowe przejścia na emeryturę (16,0%), a następną – zagrożenie utratą pracy (14,4%). I te właśnie trzy powody miały podstawowe znaczenie przy podejmowaniu decyzji o przejściu na emeryturę, bez względu na płeć respondentów, czy też ich miejsce zamieszkania – ilustruje to poniższe zestawienie (według wybranych powodów):

	<i>mężczyźni</i>	<i>kobiety</i>	<i>miasta</i>	<i>w % wieś</i>
<i>osiągnięcie ustawowego wieku emerytalnego</i>	44,7	50,6	49,8	46,3
<i>korzystne warunki finansowe</i>	20,3	14,1	16,2	15,4
<i>zagrożenie utratą pracy</i>	15,1	14,1	14,8	13,5
<i>stan zdrowia lub niezdolność do pracy</i>	6,4	7,5	6,6	8,5
<i>inne powody osobiste lub rodzinne</i>	3,8	6,4	4,7	7,7
<i>niekorzystne warunki pracy</i>	3,5	2,2	2,6	2,5

2.2. Osoby niepobierające emerytury

Niniejszy rozdział poświęcony jest charakterystyce osób w wieku 50 – 69 lat, które z różnych powodów nie korzystały ze świadczeń emerytalnych. Przyczyny takiej sytuacji mogą być bardzo różne: brak uprawnień do korzystania z emerytury, chęć jak najdłuższej aktywności zawodowej, potrzeba wypracowania wyższego świadczenia emerytalnego, różne formy bierności zawodowej połączone z uprawnieniami do innych świadczeń niż emerytura.

W drugim kwartale 2006 roku zbiorowość osób niepobierających emerytury liczyła 3631 tys. i stanowiła 42,5% ogółu osób w wieku 50 – 69 lat. W obrębie tej zbiorowości dominowali mężczyźni. Ich populacja liczyła 2184 tys., czyli 60,1% wszystkich osób nie korzystających ze świadczeń emerytalnych. Odsetek kobiet kształtował się na poziomie 39,9% (1447 tys.). Należy jednak pamiętać, że różnice te wynikają przede wszystkim z późniejszego wieku nabywania uprawnień emerytalnych przez mężczyzn. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania widoczna była przewaga mieszkańców miast. Ich udział w ogólnej liczbie osób niepobierających emerytury

wynosił 64,8% (2355 tys.), odsetek mieszkańców wsi kształtował się natomiast na poziomie 35,2% (1278 tys.).

Tabl.2.15. Osoby niepobierające emerytury według płci, wieku oraz miejsca zamieszkania

Wyszczególnienie	Razem	W wieku lat:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
		w tysiącach			
OGÓŁEM	3631	2001	1140	362	131
Mężczyźni	2184	1036	823	288	39
Kobiety	1447	964	317	74	92
Miasta	2355	1314	733	234	74
Wieś	1278	685	406	128	57

Wśród niepobierających emerytury przeważały osoby z młodszych grup wiekowych. Udział osób w wieku 50 - 54 lata kształtował się na poziomie 55,1% (2001 tys.). Wraz ze wzrostem wieku, a co za tym idzie osiąganiem uprawnień do korzystania ze świadczeń emerytalnych, istotnie zmniejszała się liczba niepobierających emerytury. Udział osób w wieku 55 – 59 lat wynosił już tylko 31,4% (1140 tys.), w wieku 60 – 64 lat 10% (362 tys.) natomiast osoby z najstarszej kategorii wiekowej stanowiły zaledwie 3,6% (131 tys.) omawianej zbiorowości. W jej skład wchodziły przede wszystkim osoby wciąż pracujące (2634 tys.), stanowiły one 72,5 % wszystkich osób nie pobierających emerytury. Osoby bezrobotne bądź bierne zawodowo liczyły w sumie 997 tys., co stanowiło 27,5% badanej zbiorowości.

2.2.1. Osoby niepobierające emerytury, ale mające do niej uprawnienia

Wśród osób niepobierających emerytury można było wyróżnić grupę osób niekorzystających z takiej możliwości pomimo przysługiwania im uprawnień emerytalnych. Grupa ta stanowiła mniejszość opisywanej populacji i liczyła 318 tys. (8,8 %).

Wśród osób niepobierających emerytury lecz posiadających do niej uprawnienia przeważały kobiety. Stanowiły one 75,8% badanej populacji (241 tys.). Patrząc na strukturę powyższej zbiorowości pod względem wieku widać, że najliczniejszą grupą były osoby pomiędzy 65 a 69 rokiem życia. Odsetek osób w tym wieku kształtował się na poziomie 38,6% (123 tys.). Wśród kobiet osoby te stanowiły 35,3% ogólnej liczby omawianej populacji (85 tysięcy), natomiast wśród mężczyzn blisko połowę - 49,4% (38 tysięcy). Wśród kobiet drugą pod względem udziału grupę stanowiły osoby w wieku 55 – 59 lat. Ich liczebność wynosiła 80 tysięcy osób co stanowiło 33,3% wszystkich kobiet niepobierających emerytury pomimo posiadania do niej uprawnień. W przypadku zbiorowości mężczyzn drugą pod względem liczebności grupą były osoby w wieku 60 – 64 lata. W II kwartale 2006 r. ich liczba kształtowała się na poziomie 30 tysięcy (39,0%).

Tabl.2.16. Osoby niepobierające emerytury, pomimo przysługiwania takich uprawnień według płci i wieku

Wyszczególnienie	Razem	W wieku lat:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
		w tysiącach			
OGÓŁEM	318	11	88	98	123
Mężczyźni	77	.	8	30	38
Kobiety	241	8	80	68	85

Rozpatrując badaną zbiorowość pod kątem miejsca zamieszkania widać, że wśród osób niepobierających emerytury, które posiadają do niej uprawnienia przeważali mieszkańcy miast. Ich liczba kształtowała się na poziomie 196 tysięcy, co stanowiło 61,6% tej grupy osób. Zarówno w obrębie aglomeracji miejskich, jak i na wsiach najliczniejszą zbiorowością były osoby w wieku 65 – 69 lat. W miastach stanowiły one 35,2% badanej populacji (69 tysięcy osób), natomiast na wsi odsetek ten był nieco wyższy i wynosił 43,9% (54 tysiące). Drugą co do wielkości grupą zarówno w miastach, jak i na terenach wiejskich były osoby w wieku 60 – 64 lata. Ich odsetek kształtował się odpowiednio na poziomie 30,6% w miastach i 30,9 na wsi. Wyraźnie widać, że populacja mieszkańców miast była znacznie bardziej jednolita pod względem rozkładu osób niepobierających emerytury (a posiadających do niej prawo) pomiędzy poszczególne kategorie wiekowe.

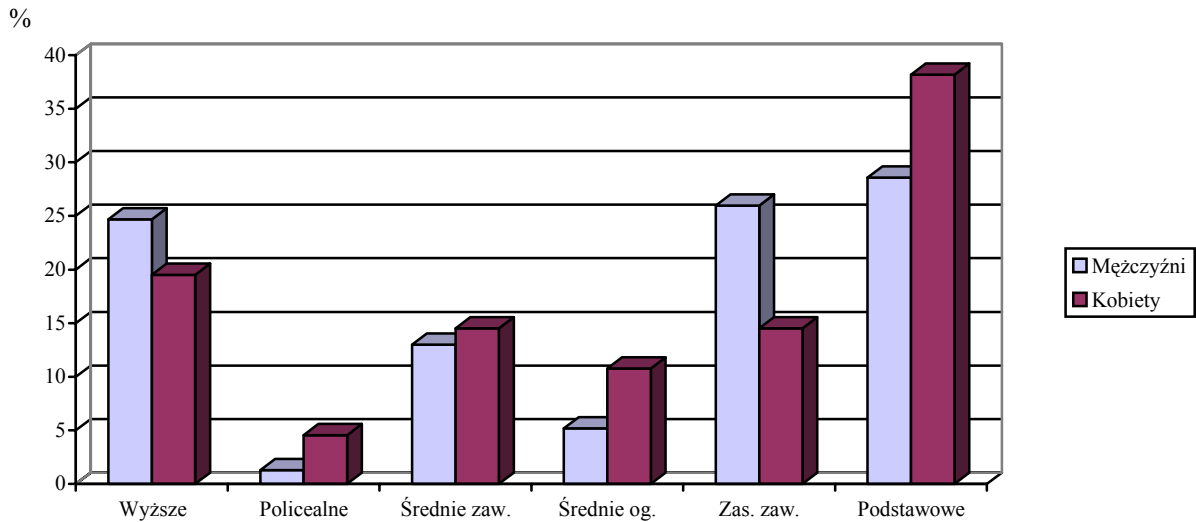
Tabl.2.17. Osoby niepobierające emerytury, pomimo przysługiwania takich uprawnień według miejsca zamieszkania

Wyszczególnienie	Razem	W wieku lat:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
		w tysiącach			
OGÓŁEM	318	11	88	98	123
Miasta	196	9	59	60	69
Wieś	123	.	29	38	54

Analizując omawianą zbiorowość z punktu widzenia poziomu wykształcenia widać, że najliczniejszą grupą były osoby posiadające najniższe kwalifikacje. Ich liczba w II kwartale 2006 roku wynosiła 113 tysięcy, co stanowiło 35,5% wszystkich osób niepobierających emerytury pomimo posiadania takich uprawnień. Z kolei drugą co do wielkości grupą były osoby posiadające wykształcenie wyższe. Ich udział kształtował się na poziomie 20,8%, a liczba - 66 tysięcy. Najrzadziej występowały osoby o wykształceniu policealnym (3,8%) oraz średnim ogólnokształcącym (8,8%). Rozkład ten kształtował się podobnie zarówno w populacji kobiet, jak i mężczyzn, z tym że wśród mężczyzn drugą pod względem liczebności zbiorowość stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (20 tysięcy - 26,0%). Ponadto odsetek

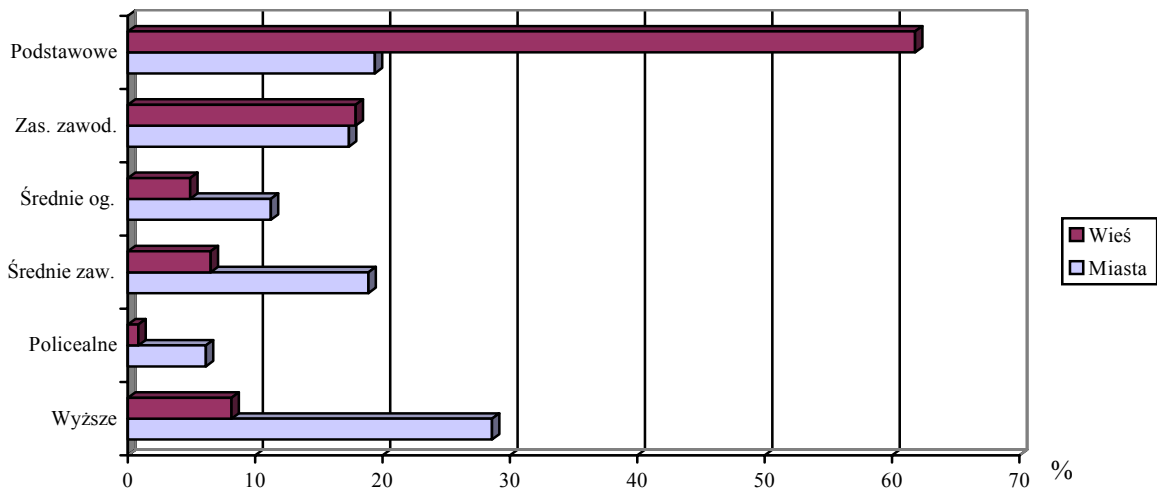
osób z wykształceniem podstawowym był nieco wyższy wśród kobiet niż wśród mężczyzn (38,2% w stosunku do 28,6%), natomiast niższy w przypadku osób z wykształceniem wyższym (19,5% w stosunku do 24,7%).

Osoby niepobierające emerytury, pomimo przysługiwania takiego prawa, według płci i poziomu wykształcenia

Widoczne były także bardzo istotne różnice pomiędzy obszarami miejskimi a wiejskimi. Na wsi, wśród osób niepobierających emerytury, lecz posiadających do niej uprawnienia zdecydowana większość, tj. 61,8%, legitymowała się wykształceniem co najwyżej podstawowym (w miastach 19,4%). Z kolei na terenach miejskich najmocniej reprezentowaną zbiorowością były osoby o najwyższych kwalifikacjach. Stanowiły one 28,6% omawianej populacji (na wsi 8,1%).

Osoby niepobierające emerytury, pomimo przysługiwania takiego prawa, według miejsca zamieszkania i poziomu wykształcenia

Z punktu widzenia dalszej analizy, bardzo istotnym kryterium różnicującym badaną populację i określającą powody dla których nie korzysta ze świadczeń emerytalnych, jest status na rynku pracy. Wśród osób, które nie pobierały emerytury pomimo posiadania do niej uprawnień przeważały, co zrozumiale, osoby wciąż pracujące. Ich liczba wynosiła 161 tysięcy. Stanowiło to nieco ponad połowę (50,6%) omawianej zbiorowości. Drugą pod względem wielkości była grupa osób biernych zawodowo, która liczyła 155 tysięcy (48,7%). Osoby bezrobotne praktycznie nie występowały, dlatego w toku dalszej analizy ograniczymy się do podziału na pracujących i niepracujących.

Rozpatrując badaną zbiorowość pod względem statusu na rynku pracy widać różnice jakie występowały w tym zakresie pomiędzy mężczyznami a kobietami. Wśród mężczyzn ponad połowa (57,1%) wciąż zaangażowana była w wykonywanie swoich obowiązków zawodowych. Wśród kobiet natomiast odsetek podobnych osób był nieco niższy i nie przekraczał połowy populacji (wynosił 48,6%). Tym samym wśród kobiet częściej niż w przypadku mężczyzn powodem nie pobierania emerytury nie była praca lecz inne przyczyny, leżące głównie po stronie bierności zawodowej oraz świadczeń z tym związanych.

Tabl.2.18. Osoby niepobierające emerytury, pomimo przysługiwania takich uprawnień według statusu na rynku pracy oraz płci

Wyszczególnienie	Razem	Pracujący	Niepracujący
	w tysiącach		
OGÓŁEM	318	161	157
Mężczyźni	77	44	33
Kobiety	241	117	124

Przyglądając się sytuacji, jaka miała miejsce w tym zakresie w miastach i na wsi, dostrzegalne były bardzo niewielkie różnice. W aglomeracjach miejskich przeważająca część osób(51,5%) nie korzystała z emerytury z powodu pracy. Na wsi odsetek ten kształtował się natomiast na poziomie nieznacznie niższym i wynosił 49,6%.

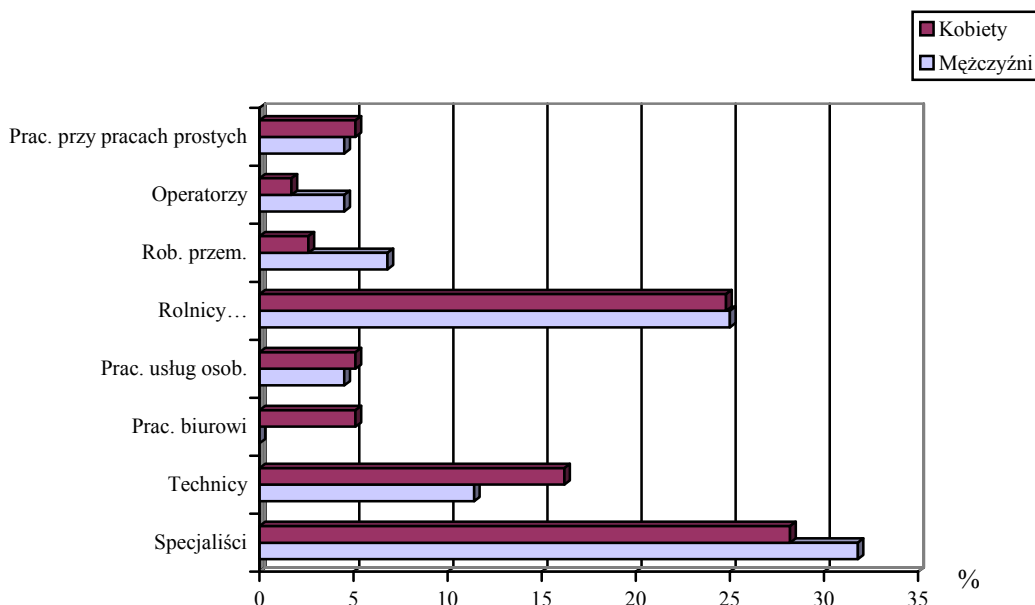
Tabl.2.19. Osoby niepobierające emerytury, pomimo przysługiwania takich uprawnień według statusu na rynku pracy oraz miejsca zamieszkania

Wyszczególnienie	Razem	Pracujący	Niepracujący
	w tysiącach		
OGÓŁEM	318	161	157
Miasta	196	101	95
Wieś	123	61	62

Wśród osób pracujących, które nie pobierały emerytury pomimo posiadania do niej uprawnień, największą grupę – blisko jedną trzecią (29,2%, tj. 47 tys.), stanowiły

osoby zajmujące stanowiska specjalistyczne. Co czwarty spośród pracujących należał do kategorii „Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy”(25,5%, tj. 41 tys.). Liczną grupę stanowili także pracownicy średniego i technicznego personelu (14,9%, 24 tys.).

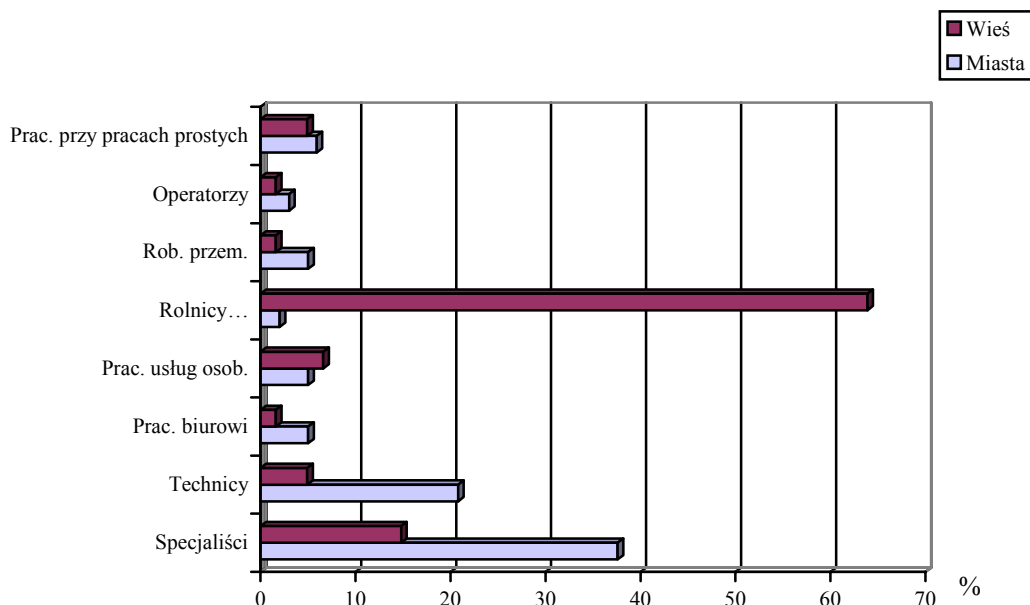
**Pracujący niepobierający emerytury, pomimo przysługiwania takiego prawa,
według płci i wykonywanego zawodu**

Mężczyźni nie pobierający emerytury częściej niż kobiety wykonywali prace na stanowiskach specjalistycznych (31,8% w stosunku do 28,2%), rzadziej natomiast na poziomie średniego i technicznego personelu (11,4% w stosunku do 16,2%). W przypadku zawodów rolniczych i im pokrewnych nie było praktycznie zróżnicowania pod względem płci – zarówno dla mężczyzn, jak i kobiet odsetek takich osób kształtował się na poziomie zbliżonym do 25 %.

Wykonywany zawód był czynnikiem w znacznym stopniu różnicującym badaną zbiorowość analizowaną z punktu widzenia miejsca zamieszkania. Mieszkańcy miast najczęściej wykonywali zawody specjalistów (37,6%) oraz techników (20,8%). Wśród mieszkańców wsi najliczniejszą grupą byli rolnicy, którzy stanowili 63,4% wszystkich pracujących niepobierających emerytury (posiadających do niej prawo); w dalszej kolejności reprezentowane były osoby pracujące na stanowiskach specjalistycznych (14,8%).

**Pracujący niepobierający emerytury, pomimo przysługiwania takiego prawa,
według miejsca zamieszkania i wykonywanego zawodu**

Analizując badaną zbiorowość pod kątem rodzaju działalności miejsca pracy, widać że działalność ta miała najczęściej charakter rolniczy. Co czwarta z pracujących osób, pracowała w rolnictwie. Zbiorowość takich osób liczyła w II kwartale 2006 roku 42 tysiące, co stanowiło 26,1 % omawianej populacji.

W dalszej kolejności firmy, w których pracowały osoby nie korzystające ze świadczeń emerytalnych pomimo takich możliwości, zajmowały się działalnością z zakresu edukacji (30 tys., tj. 18,6%), administracji publicznej i obrony narodowej (16 tys., tj. 9,9%) oraz obsługi nieruchomości i firm (15 tys., tj. 9,3%)

Tabl.2.20 Pracujący niepobierający emerytury, pomimo takich uprawnień, według rodzaju działalności miejsca

Wyszczególnienie	W tysiącach	W %
OGÓŁEM	161	100,0
w tym:		
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	42	26,1
Przetwórstwo przemysłowe	11	6,8
Handel i naprawyΔ	10	6,2
Obsługa nieruchomości i firmΔ	15	9,3
Administracja publiczna i obrona narodowaΔ	16	9,9
Edukacja	30	18,6
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	10	6,2
Działalność usługowa komunalna społ. i indywid.	9	5,6

2.2.2. Osoby niepobierające emerytury z powodu braku uprawnień

W niniejszej części przedstawiono charakterystykę osób niepobierających emerytury z powodu braku uprawnień emerytalnych. Ze względu na stosunek do pracy, omawianą populację można podzielić na dwie zasadnicze grupy: osoby pracujące i niepracujące. W grupie osób niepracujących można dodatkowo wyróżnić dwie subpopulacje: osoby bezrobotne i osoby bierne zawodowo.

Pełna zbiorowość osób niepobierających emerytury z powodu braku uprawnień liczy 3313 tys. osób. Charakterystyka cech zawodowych dotyczy 3209 tys. osób, bowiem dla subpopulacji osób aktualnie bezrobotnych i biernych zawodowo informacje o ostatnim miejscu pracy dotyczą tylko tych, którzy zakończyli ją w roku 1999 lub później.

Wśród osób niepobierających emerytury z powodu braku uprawnień, większość – 63,6% - stanowią mężczyźni. Jeśli popatrzeć na strukturę omawianej subpopulacji według wieku, to najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku 50-54 lat (60,1%); 31,8% osób jest w wieku 55 - 59 lat, niewielka część (7,9%) jest w grupie wieku 60-64 lat, natomiast jedynie 0,2% stanowią osoby najstarsze – w wieku 65-69 lat.

Tabl.2.21. Osoby niepobierające emerytury z powodu braku uprawnień według płci i wieku

Wyszczególnienie	Razem	W wieku lat:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65-69
		w tysiącach			
OGÓŁEM	3313	1990	1052	264	8
Mężczyźni	2107	1034	815	258	-
Kobiety	1206	956	237	6	7

Struktura mężczyzn i kobiet niepobierających emerytury i nieposiadających uprawnień do emerytury według wieku jest zróżnicowana. Podczas, gdy wśród mężczyzn 49,1% jest w wieku 50 – 54 lat, 38,7% – w wieku 55 – 59 lat, natomiast 12,2% stanowią mężczyźni w wieku 60-64 lata, to wśród kobiet w najmłodszej grupie wieku jest ponad 79%, a prawie co piąta kobieta jest w wieku 55-59 lat. Przyczyną omawianych różnic może być różnica w ustawowym wieku przechodzenia na emeryturę: 65 lat dla mężczyzn, oraz 60 lat dla kobiet.

Analiza populacji osób niepobierających emerytury i nieposiadających uprawnień emerytalnych według miejsca zamieszkania pokazuje, iż większość – nieco ponad 65% - mieszka w miastach, około 35% - na wsi. Wśród niepobierających emerytury z powodu braku uprawnień mieszkańców miast, podobnie jak i wsi, najliczniejsza jest grupa osób w wieku 50-54 lat; stanowią oni odpowiednio 60,4% oraz 59,2%. Na drugim miejscu znajdują się osoby w wieku 66-59 lat, które stanowiły 31,2% mieszkańców miasta oraz 32,6 mieszkańców wsi.

Tabl.2.22. Osoby niepobierające emerytury z powodu braku uprawnień według miejsca zamieszkania i wieku

Wyszczególnienie	Razem	W wieku lat:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
	w tysiącach				
OGÓŁEM	3313	1990	1052	264	8
Miasta	2159	1305	674	174	5
Wieś	1155	684	377	90	-

Znacznie mniej liczne, zarówno w miastach, jak i na wsi grupy stanowią w omawianej populacji osoby w wieku 60-64 lata; odpowiednio: 7,6% w miastach oraz 7,8% - na wsi.

Struktura wieku osób niepobierających emerytury bez uprawnień emerytalnych jest również zróżnicowana ze względu na stosunek do pracy. Wśród osób pracujących najliczniejszą grupę (69,4%) stanowiły osoby w najmłodszej grupie wieku 50 – 54 lata, podczas gdy w grupie osób niepracujących, które nie pobierały emerytury z powodu braku uprawnień najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wielu 55-59 lat – 48,2%.

Tabl.2.23. Osoby niepobierające emerytury z powodu braku uprawnień według zatrudnienia i wieku

Wyszczególnienie	Razem	W wieku lat:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
	w tysiącach				
OGÓŁEM	3313	1990	1052	264	8
Pracujący	2473	1716	647	108	-
Razem niepracujący	840	274	405	156	6
Z tego:					
Bezrobotni	135	78	45	11	-
Bierni zawodowo	706	196	359	145	6

Zdecydowana większość osób niepobierających emerytury z powodu braku uprawnień to osoby pracujące, które stanowiły 74.6% całej omawianej subpopulacji. Osoby niepracujące (bezrobotni i bierni zawodowo) stanowią 25,4% ogółu osób niepobierających emerytury z powodu braku uprawnień emerytalnych. Z kolei, w grupie osób niepracujących dominują osoby bierne zawodowo, które stanowiły 84% niepracujących (odpowiednio 82,8% w populacji mężczyzn i 86,4% w populacji kobiet).

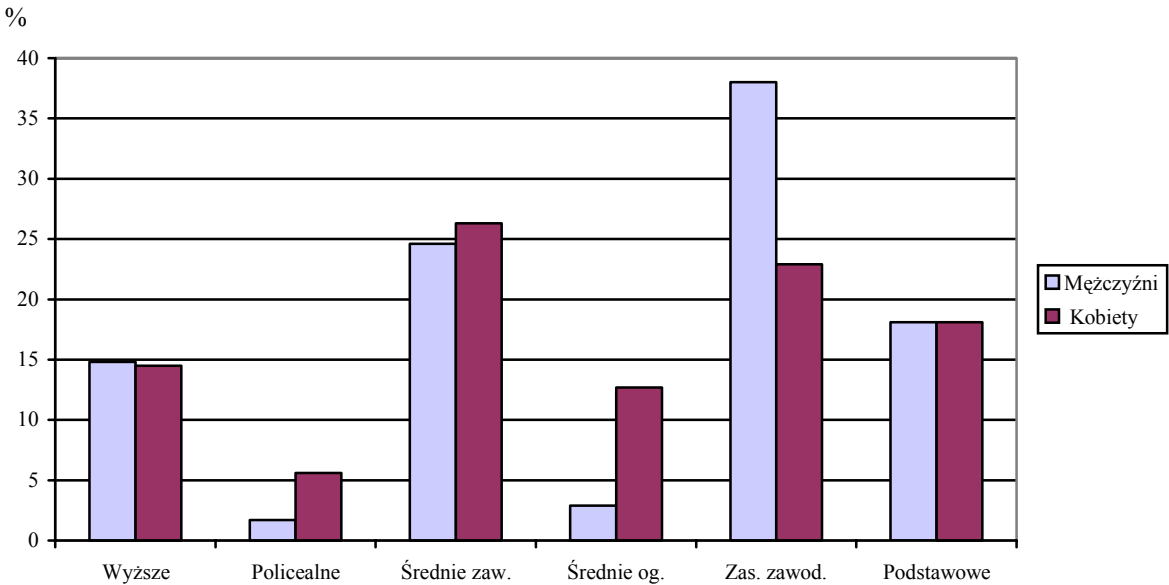
Tabl.2.24. Osoby niepracujące niepobierające emerytury z powodu braku uprawnień według płci i miejsca zamieszkania (w tysiącach)

Wyszczególnienie	Ogółem niepracujący	Bezrobotni	Bierni zawodowo
	W tysiącach		
OGÓŁEM	840	135	706
Mężczyźni	569	98	471
Kobiety	272	37	235
Miasta	562	103	459
Wieś	279	32	247

W populacji osób niepracujących bez uprawnień do emerytury przeważali mężczyźni, którzy stanowili 67,7% ogółu niepracujących, 72,6% bezrobotnych oraz 66,7% biernych zawodowo.

Ze względu na miejsce zamieszkania dominowali mieszkańcy miast, którzy stanowili odpowiednio 66,9% ogółu niepracujących, 76,3% bezrobotnych oraz 65,0% biernych zawodowo.

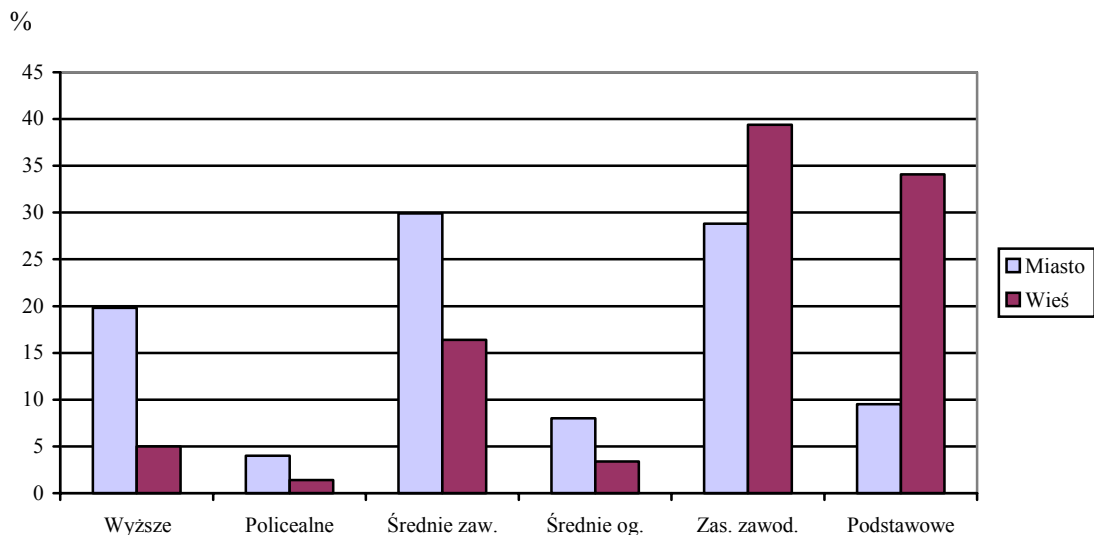
Populacja osób niepobierających emerytury z powodu braku uprawnień emerytalnych jest również zróżnicowana ze względu na poziom wykształcenia. Najliczniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 1076 tys., tj. 32,5%. Co czwarta osoba wśród niepobierających emerytury z powodu braku uprawnień miała wykształcenie średnie zawodowe (834 tys.), trzecią pod względem wielkości grupę stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym (600 tys. – 18.1%).

Porównanie struktury mężczyzn i kobiet niepobierających emerytury bez uprawnień emerytalnych według poziomu wykształcenia wskazuje, że największa różnica występuje w grupie osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym –

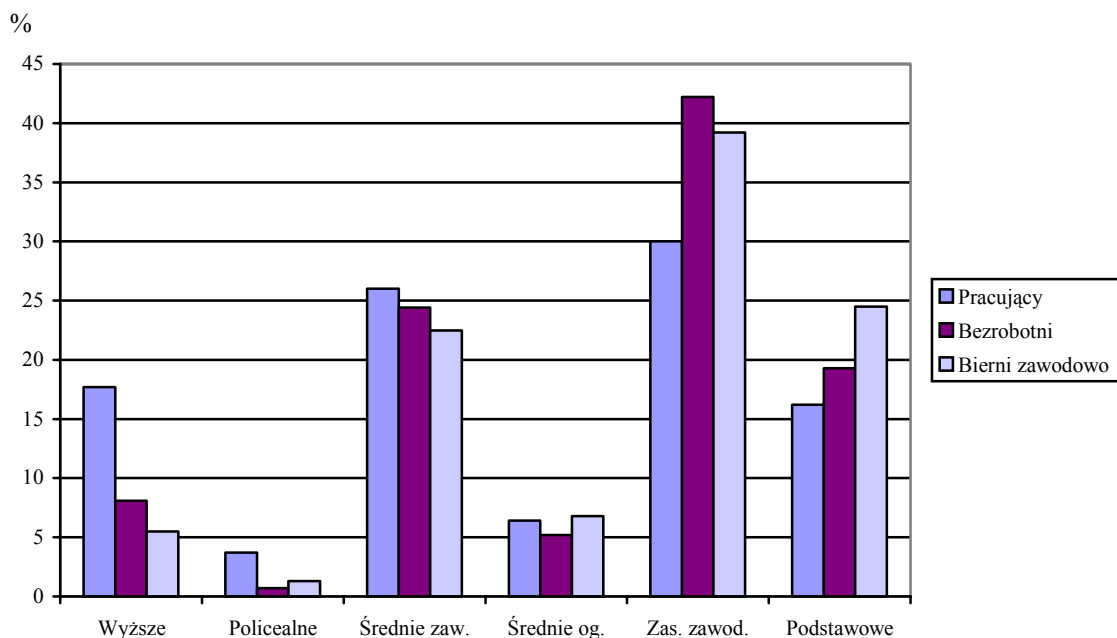
odsetek mężczyzn wynosi 38%, natomiast kobiet – 22,9%. Zbliżone są natomiast udziały osób z wykształceniem wyższym i średnim zawodowym oraz podstawowym.

Struktura wykształcenia osób niepobierających emerytury z powodu braku uprawnień zamieszkałych w miastach i na wsi jest znacząco zróżnicowana, co jest szczególnie widoczne dla najwyższego i najniższego poziomu wykształcenia.

Wśród omawianej populacji osób niepobierających emerytury i nieposiadających uprawnień emerytalnych wykształcenie wyższe posiada 19,8% mieszkańców miast; natomiast na wsi udział osób z wykształceniem wyższym wynosi jedynie 5%. Odwrotną sytuację można zaobserwować dla najniższego poziomu wykształcenia: odsetek osób niepobierających emerytury i nieposiadających uprawnień emerytalnych z wykształceniem podstawowym i niższym w miastach wynosi 9,5%, a na wsi - 34,1%. Różnice wykształcenia pomiędzy miastem i wsią występują także dla pozostałych kategorii wykształcenia.

Porównanie struktury wykształcenia osób niepobierających emerytury bez uprawnień emerytalnych według aktywności zawodowej pozwala na stwierdzenie, że struktura wykształcenia osób bezrobotnych jest zbliżona do struktury wykształcenia biernych zawodowo dla poszczególnych grup wykształcenia. Jest to szczególnie widoczne w grupie osób z wykształceniem wyższym oraz dla najliczniej występujących osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Udziały osób pracujących, bezrobotnych oraz biernych zawodowo z wykształceniem wyższym wynosiły odpowiednio: 17,7%, 8,1% i 5,5%. Odsetki osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym wynosiły 30% dla pracujących, 42,2% w grupie osób bezrobotnych oraz 39,2% dla biernych zawodowo.

Charakterystyka osób niepobierających emerytury z powodu braku uprawnień według zawodu oraz według rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy, dotyczy zbiorowości liczącej 3209 tys.

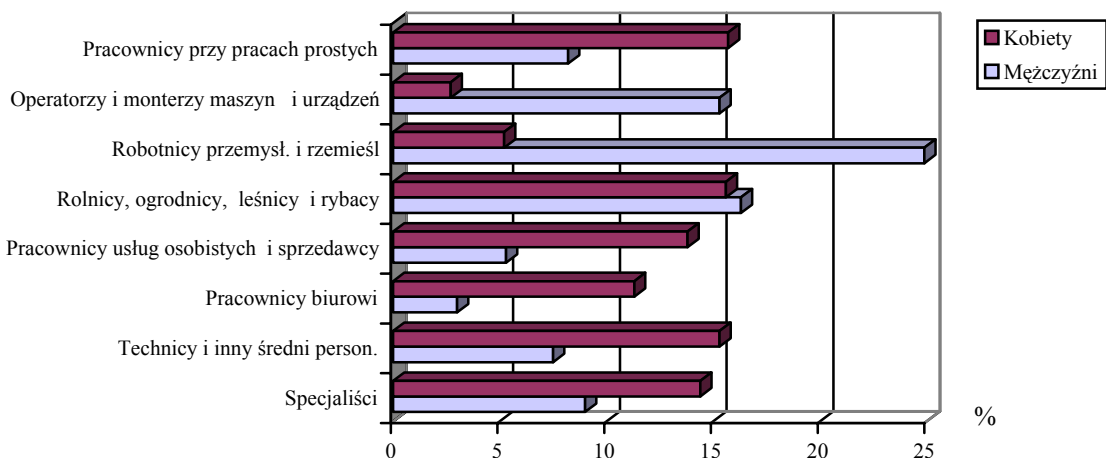
Najliczniejszą grupę w omawianej zbiorowości osób niepobierających emerytury z powodu braku uprawnień stanowią robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (17,6% ogółu), a w następnej kolejności: rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (16,1%) oraz specjaliści i pracownicy przy pracach prostych (po 11%).

w tys.

<i>Ogółem</i>	-	3209
<i>w tym:</i>		
<i>specjaliści</i>	-	352
<i>technicy i inny średni personel</i>	-	334
<i>pracownicy biurowi</i>	-	195
<i>pracownicy usług osobistych i sprzedawcy</i>	-	270
<i>rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy</i>	-	516
<i>robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy</i>	-	564
<i>operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń</i>	-	341
<i>pracownicy przy pracach prostych</i>	-	352

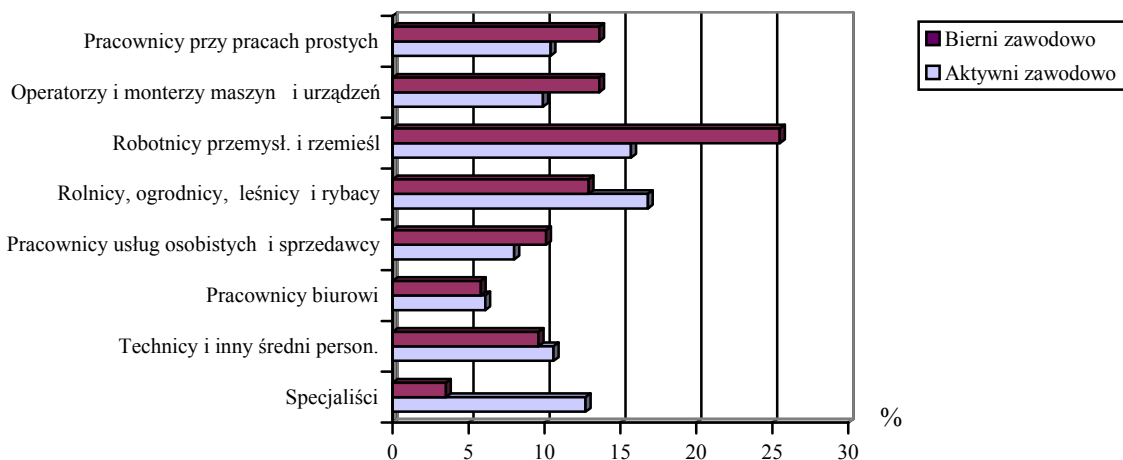
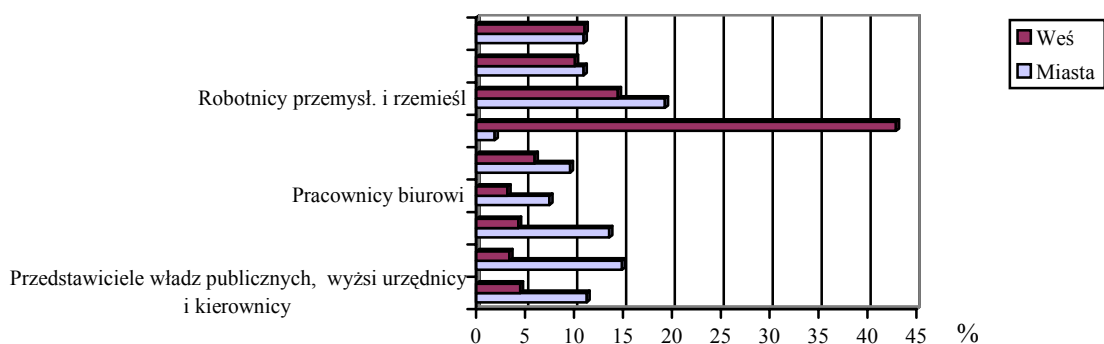
Struktura zawodowa populacji osób niepobierających emerytury z powodu braku uprawnień emerytalnych jest zróżnicowana ze względu na płeć. Dominującą grupą zawodów ostatnio wykonywanych lub aktualnie wykonywanym wśród mężczyzn w tej grupie są zawody należące do grupy robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (24,9%). Na drugim miejscu znajdują się zawody z grupy rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (16,3%) oraz operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń (15,3%). Wśród kobiet dominują zawody należące do grupy pracownicy przy pracach

prostyh oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (odpowiednio 15,7% i 15,6%) oraz technicy i inny średni personel (15,3%).

Struktura zawodowa osób niepobierających emerytury i nieposiadających uprawnień emerytalnych jest znacząco zróżnicowana w zależności od miejsca zamieszkania. Na wsi, jak można było oczekiwać, dominują osoby należące do grupy zawodowej rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy – stanowią oni 42,9% ogółu, a kolejnymi grupami pod względem liczebności są: robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (14,5%) oraz pracownicy przy pracach prostych (11,1%). W miastach najliczniejszą grupą osób niepobierających emerytury i nieposiadających uprawnień emerytalnych są specjaliści – stanowią oni 27,2% ogółu, a w następnej kolejności: technicy i inny średni personel (18,7%) oraz pracownicy przy pracach prostych (10,3%).

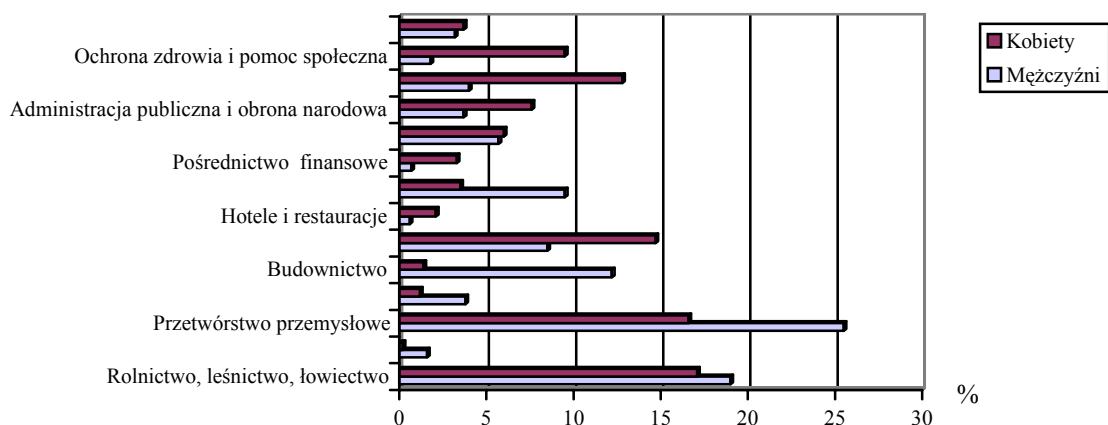
Cechą różnicującą strukturę zawodową osób niepobierających emerytury z powodu braku uprawnień jest aktywność zawodową badanych. W subpopulacji osób aktywnych zawodowo (którą tworzą osoby pracujące i bezrobotne) najczęściej wykonywane były zawody z grup: rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (16,8%) oraz robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (15,7%); dla ponad ¼ osób biernych zawodowo ostatni wykonywany zawód należał do grupy robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy, na drugim miejscu wymieniano zawody należące do grup: operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń oraz pracownicy przy pracach prostych (po 13,6%). Różnica pomiędzy udziałami procentowymi najczęściej występującej grupy zawodowej i następnymi z kolei grupami wynosi więc aż 11,9 punktów procentowych.

Analiza rodzajów działalności zakładów pracy osób nieposiadających uprawnień emerytalnych wskazuje, że były to przede wszystkim firmy prowadzące działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego (22,2% ogółu), a także rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa (18,3%) oraz handlu i napraw (10,8%).

<i>Ogółem</i>	-	w tys. 3209
<i>w tym:</i>		
<i>Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo</i>	-	587
<i>Górnictwo</i>	-	34
<i>Przetwórstwo przemysłowe</i>	-	713
<i>Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elekt., gaz i wodę</i>	-	91
<i>Budownictwo</i>	-	264
<i>Handel i naprawyΔ</i>	-	346
<i>Hotele i restauracje</i>	-	38
<i>Transport, gospodarka magazynowa i łączność</i>	-	233
<i>Pośrednictwo finansowe</i>	-	53
<i>Obsługa nieruchomości i firmΔ</i>	-	187
<i>Administracja publiczna i obrona narodowaΔ</i>	-	164
<i>Edukacja</i>	-	233
<i>Ochrona zdrowia i pomoc społeczna</i>	-	149
<i>Działalność usługowa komunalna społeczna i indyw., pozostała</i>	-	109

Porównanie struktury rodzajów działalności według płci ukazuje oczywiste różnice. Działami aktualnej, bądź ostatniej pracy dla kobiet były najczęściej: rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo (17,1%), przetwórstwo przemysłowe (16,6%), handel i naprawy (14,7%) oraz edukacja (12,8%). Mężczyźni byli aktualnie lub w ostatniej pracy najczęściej zatrudnieni w działach: przetwórstwo przemysłowe (25,5%), rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo (19,9%) oraz budownictwo (12,2%). Do najbardziej sfeminizowanych rodzajów działalności należały: ochrona zdrowia i opieka społeczna (odsetek kobiet wynosił 75,2%), pośrednictwo finansowe (73,6% kobiet), hotele i restauracje (65,8% kobiet) oraz edukacja (65,2% kobiet).

Rodzaj działalności aktualnego lub ostatniego miejsca zatrudnienia był także zróżnicowany ze względu na miejsce zamieszkania. W miastach dominowały następujące rodzaje działalności: przetwórstwo przemysłowe (25,8%), handel i naprawy (13,3%), na trzecim miejscu znalazło się budownictwo (9,2%). Na wsi dominującym zdecydowanie rodzajem działalności było rolnictwo, leśnictwo i łowiectwo (48,2%), udział procentowy następnej kategorii – przetwórstwo przemysłowe był znacznie niższy (15,5%). Udziały pozostałych rodzajów działalności kształtowały się na poziomie poniżej 10%.

Z punktu widzenia rynku pracy istotne jest pytanie o plany odnośnie dalszej pracy zawodowej związane z przejściem na emeryturę badanych osób pracujących.

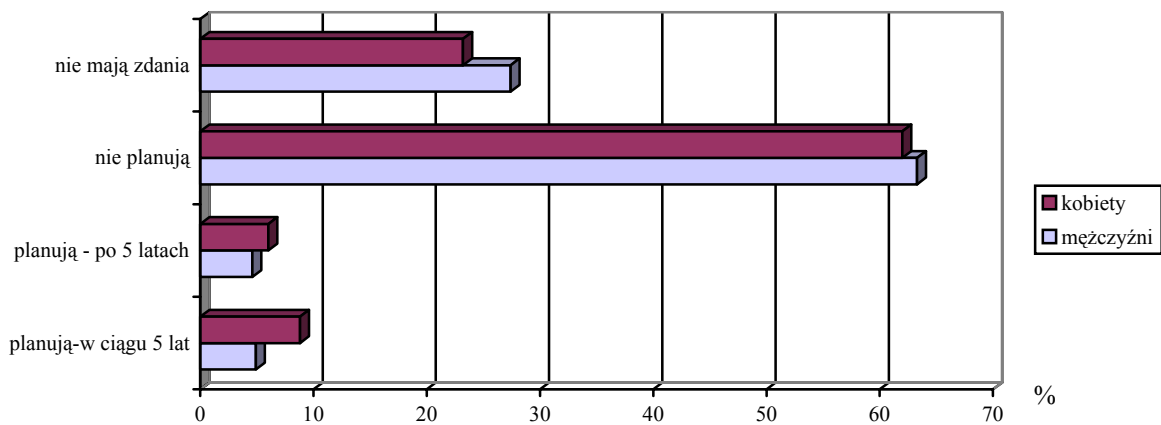
W badanej populacji zdecydowana większość (62,8%) nie planuje zmniejszenia wymiaru czasu pracy w związku z przejściem na emeryturę, ponad ¼ osób pracujących bez uprawnień emerytalnych nie ma sprecyzowanych planów co do zmniejszenia wymiaru czasu pracy, 6,3% - zamierza zmniejszyć wymiar czasu pracy w okresie najbliższych 5 lat, natomiast 5,1% - po upływie 5 lat. Plany dotyczące zmniejszenia wymiaru czasu pracy w związku z przejściem na emeryturę są zróżnicowane ze względu na sektor zatrudnienia: pracujący w sektorze publicznym częściej niż zatrudnieni w sektorze prywatnym zamierzali zmniejszyć wymiar czasu pracy ciągu najbliższych 5 lat; odpowiednio 7,7% w sektorze publicznym i 5,7% w sektorze prywatnym. Odwrotną sytuację można zaobserwować odnośnie zmniejszenia wymiaru czasu pracy planowanego w dalszej perspektywie (po upływie 5 lat) – odpowiednio 4,5% zatrudnionych w sektorze publicznym i 5,4% zatrudnionych w sektorze prywatnym zamierzało zmniejszyć swój wymiar czasu pracy w związku z przejściem na emeryturę. Osoby zatrudnione w sektorze publicznym częściej niż osoby zatrudnione w sektorze prywatnym nie planowały zmniejszenia wymiaru czasu pracy (65,9% i 61,2% odpowiednio); natomiast pracujący bez uprawnień do emerytury częściej nie mieli sprecyzowanych planów odnośnie zmniejszenia wymiaru czasu pracy w sektorze prywatnym niż publicznych (27,8% i 21,8%)

Tabl.2.25. Osoby pracujące które nie pobierają emerytury z powodu braku uprawnień według planów związanych ze zmniejszeniem czasu pracy w związku z przejściem na emeryturę i sektora (w tysiącach)

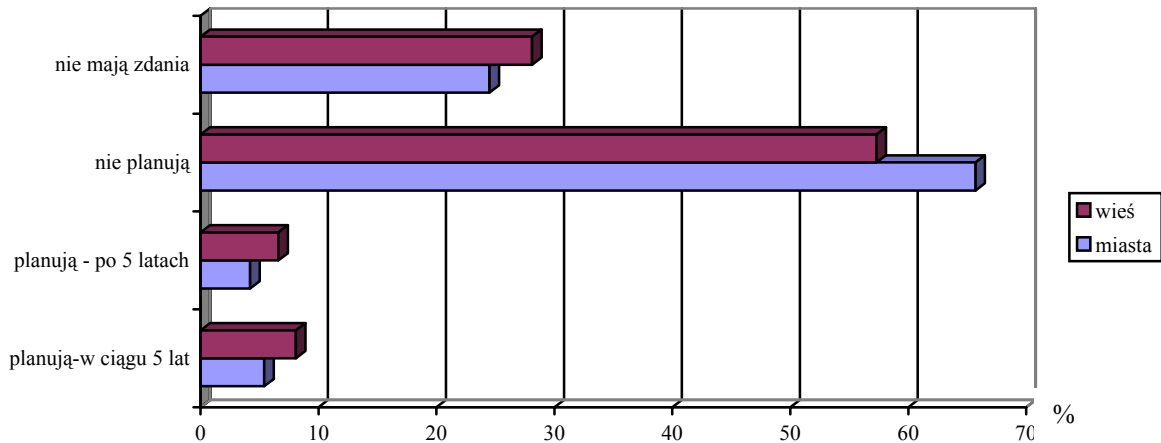
Wyszczególnienie	Ogółem	Pracujący, którzy w związku z przejściem na emeryturę:			
		planują zmniejszyć wymiar czasu pracy		nie planują zmniejszyć wymiaru czasu pracy	nie mają zdania co do zmniejszenia wymiaru czasu pracy
		w okresie najbliższych 5 lat	po upływie 5 lat		
OGÓŁEM	2473	157	125	1552	638
sektor publiczny	816	63	37	538	178
sektor prywatny	1657	94	89	1014	460

Plany dotyczące zmniejszenia czasu pracy w związku z przejściem na emeryturę osób pracujących bez uprawnień emerytalnych są zróżnicowane ze względu

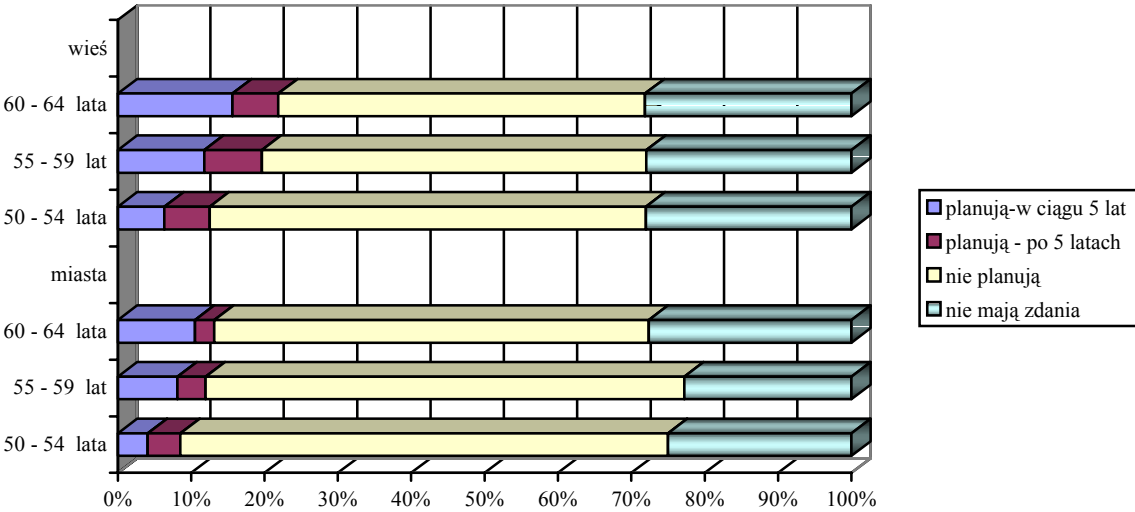
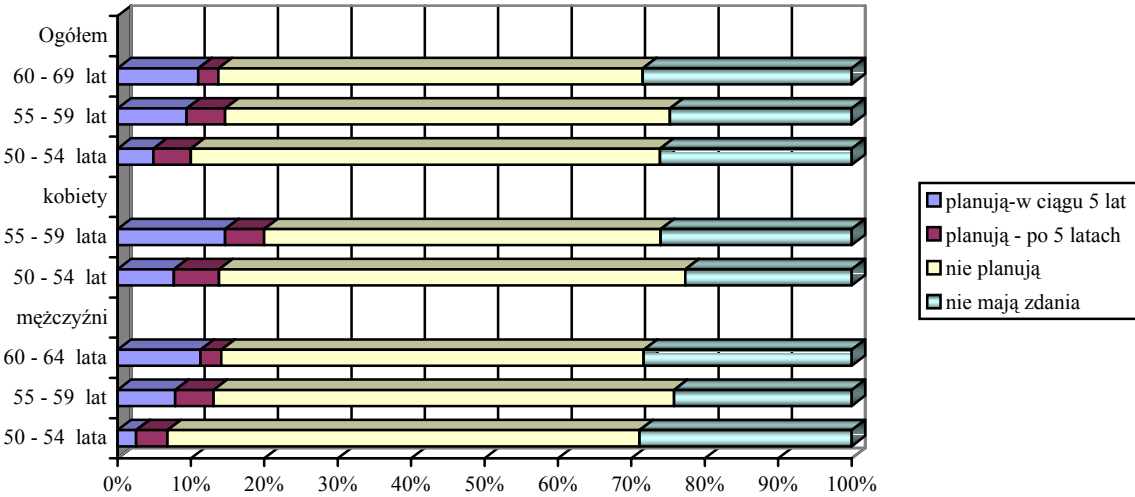
na płeć. W grupie kobiet udziały osób planujących zmniejszenie wymiaru czasu pracy są wyższe niż w grupie mężczyzn; dotyczy to zarówno planów na najbliższych pięć lat (4,9% mężczyzn i 8,8% kobiet zamierza zmniejszyć wymiar czasu pracy) jak i dalszej przyszłości (4,6% mężczyzn i 6,0% kobiet). Mężczyźni częściej niż kobiety nie planują zmian w wymiarze czasu pracy w związku z przejściem na emeryturę (63,3% i 62,0%)

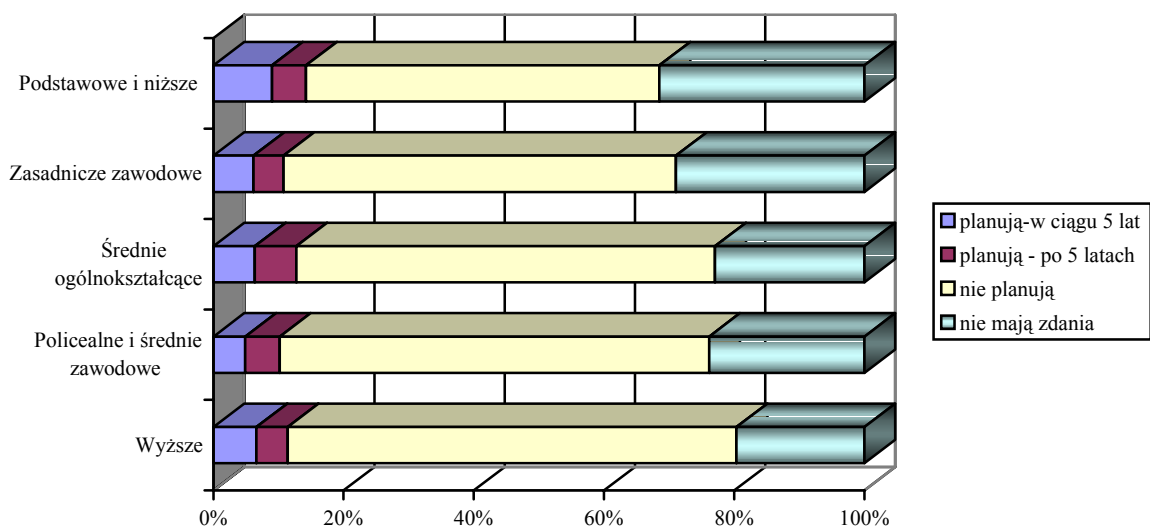
Następną zmienną różnicującą plany osób pracujących bez uprawnień emerytalnych odnośnie zmniejszenia wymiaru czasu pracy w związku z przejściem na emeryturę jest miejsce zamieszkania. Pracujący bez uprawnień emerytalnych mieszkający w miastach częściej niż mieszkańcy wsi nie planowali zmniejszenia wymiaru czasu pracy (odpowiednio 65,7% i 57,3%), natomiast mieszkańcy wsi częściej planowali zmniejszenie czasu pracy i dotyczyło to zarówno planów na najbliższe 5 lat (zmniejszenie wymiaru czasu pracy w związku z przejściem na emeryturę planowało 5,4% mieszkańców miast i 8,1% mieszkających na wsi), jak i dalszych (odpowiednio 4,2% w mieście i 5,5% na wsi stanowili pracujący bez uprawnień emerytalnych, którzy planowali zmniejszenie wymiaru czasu pracy po upływie 5 lat).

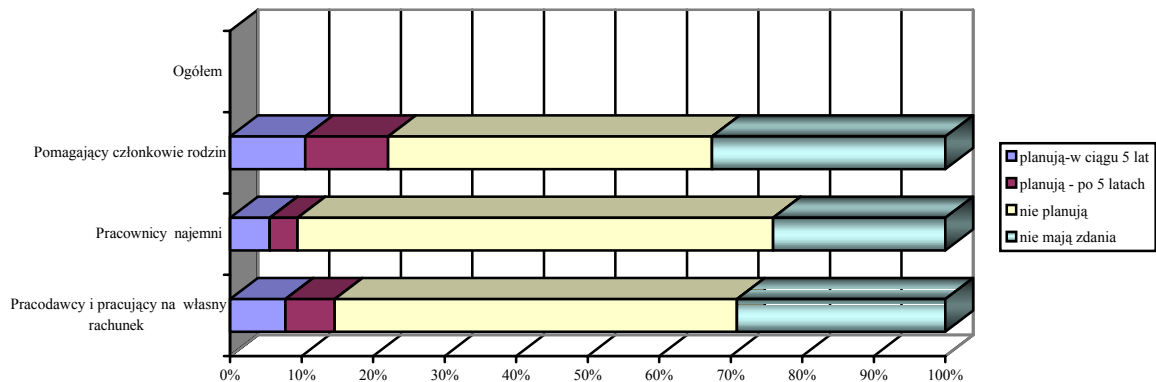
W zależności od wieku, osoby starsze częściej niż pracujący w najmłodszej grupie wieku (50-54 lata) planowały zmniejszenie wymiaru czasu pracy. Dotyczy to mężczyzn oraz pracujących bez uprawnień emerytalnych mieszkających na wsi i w miastach. W omawianych trzech subpopulacjach wyraźnie obserwuje się także przeciwną zależność: w miarę wzrostu wieku zmniejszają się udziały procentowe osób, które zadeklarowały, że nie zamierzają zmniejszyć wymiaru czasu pracy. W populacji kobiet zależność można zaobserwować dla dwóch młodszych grup wieku: 50-54 lata i 55-59 lat (kobiety starsze częściej deklarują zmniejszenie wymiaru czasu pracy w przyszłości – odpowiednio 13,8 i 19,9%; rzadziej natomiast – pracę w niezmiennym wymiarze: odpowiednio 63,5% kobiet w wieku 50-54 lat oraz 53,6% kobiet w wieku 55-59 lat.

W zależności od wykształcenia, można stwierdzić, że osoby pracujące bez uprawnień emerytalnych z wykształceniem wyższym częściej niż pracujący z wykształceniem podstawowym nie planują zmniejszenia wymiaru czasu pracy w przyszłości w związku z przejściem na emeryturę (odpowiednio 69,1% i 54,1%); natomiast udziały procentowe osób, które planują zmniejszenie czasu pracy w przyszłości z wykształceniem wyższym były niższe niż w grupie pracujących bez uprawnień emerytalnych o najniższym poziomie wykształcenia (odpowiednio 11,4% i 14,2%).

W zależności od statusu na rynku pracy, pracujący w grupie „pracownicy najemni” częściej niż pomagający członkowie rodzin oraz pracodawcy i pracujący na własny rachunek nie mieli planów związanych ze zmniejszeniem wymiaru czasu pracy w ciągu najbliższych 5 lat lub w dalszej przyszłości. Największe udziały procentowe osób planujących zmniejszenie wymiaru czasu pracy w przyszłości (niezależnie od tego, czy będzie to najbliższe 5 lat czy dalsza przyszłość) obserwuje się w grupie pomagających członków rodzin: 10,5% planowało zmniejszenie czasu pracy w ciągu najbliższych 5 lat, natomiast 11,5% - w dalszej przyszłości.

Osoby niepracujące zapytano o pobieranie innego świadczenia niż zasiłek dla bezrobotnych lub emerytura. W subpopulacji osób niepracujących i niepobierających emerytury z powodu braku uprawnień 639 osób (76,1%) otrzymywało inne świadczenie niż emerytura lub zasiłek dla bezrobotnych (75,4% mężczyzn niepobierających emerytury z powodu braku uprawnień oraz 76,5 kobiet).

Tabl.2.26. Osoby niepracujące bez uprawnień emerytalnych pobierające inne świadczenia niż emerytura lub zasiłek dla bezrobotnych według płci i miejsca zamieszkania (w tysiącach)

Wyszczególnienie	Razem pobierający świadczenia	Rodzaj świadczenia:				
		renta z tytułu niezdolności do pracy	renta rodzinna	Świadczenie przed-emerytalne/zasiłek przed-emerytalny	zasiłek pomocy społecznej	inne świadczenia pieniężne
OGÓŁEM	639	275	20	287	21	36
Mężczyźni	429	209	-	179	15	25
Kobiety	209	66	19	107	6	11
Miasta	416	152	15	216	17	16
Wieś	223	123	5	71	-	20

Rodzaj pobieranego świadczenia był zróżnicowany ze względu na płeć oraz miejsce zamieszkania świadczeniobiorców: mężczyźni oraz mieszkańcy wsi najczęściej otrzymywali rentę z tytułu niezdolności do pracy (odpowiednio 48,7% - mężczyźni, 55,1% - mieszkańcy wsi); na drugim miejscu w obu grupach było świadczenie lub zasiłek przedemerytalny (41,7% - mężczyźni, 31,8% - wieś). Dla kobiet i mieszkańców miast świadczeniem najczęściej pobieranym było świadczenie lub zasiłek przedemerytalny, które otrzymywało 51,2% kobiet oraz 51,8% mieszkańców miast; rentę z tytułu niezdolności do pracy pobierało 31,6% kobiet oraz 36,5% mieszkańców miast.

Status na rynku pracy osób niepracujących niepobierających emerytury z powodu braku uprawnień w momencie zaprzestania wykonywania ostatniej pracy zawodowej był w sposób oczywisty powiązany z aktualnym statusem na rynku pracy tych osób w momencie badania. Osoby bezrobotne w zdecydowanej większości (83,2%) i niezależnie od płci i miejsca zamieszkania deklarowały bezrobocie jako swój status na rynku pracy po zaprzestaniu wykonywania ostatniej pracy zawodowej. W grupie osób biernych zawodowo w przypadku 28,8% status na rynku pracy w momencie zaprzestania wykonywania ostatniej pracy zawodowej to przewlekła choroba lub niepełnosprawność, natomiast dla co czwartej osoby – bezrobocie. Jedynie 1,5% osób określiło swój status na rynku pracy po zaprzestaniu wykonywania ostatniej pracy zawodowej jako obowiązki rodzinne, przy czym widać wyraźną różnicę ze względu na płeć: odsetek kobiet wynosił 3,2%, mężczyzn – 0,6%.

Osoby niepracujące bez uprawnień emerytalnych pytane o plany związane z pracą w większości (69,9%) deklarowały, że nie planują w przyszłości wykonywać żadnej pracy zawodowej. Dotyczyło to 69,2% mężczyzn oraz 70,5% kobiet, w miastach nie planowało podjęcia pracy 65,3% badanych osób niepracujących bez

uprawnień emerytalnych, na wsi - 78,8%. Struktura wieku w obu grupach – planujących i nieplanujących podjęcie pracy była zróżnicowana. Wśród osób, które planowały podjęcie pracy zawodowej przeważali niepracujący młodszy w wieku 50-54 lata, natomiast osoby, które nie planowały podjęcia w przyszłości pracy zawodowej to najczęściej niepracujący w wieku 50-59 lat (51,8%). Podobne zależności dotyczące decyzji o podjęciu w przyszłości pracy zawodowej od wieku obserwuje się zarówno w podziale na płeć, jak i miasto - wieś. Można zaobserwować, że badane kobiety w najstarszej grupie wieku w ogóle nie zamierzały podejmować pracy zawodowej w przyszłości.

Tabl.2.27. Osoby niepracujące bez uprawnień emerytalnych według płci i miejsca zamieszkania oraz planów na przyszłość związanych z pracą (w tysiącach)

Wyszczególnienie	Ogółem	Osoby które	
		planują w przyszłości wykonywać jakąkolwiek pracę zawodową	nie planują w przyszłości wykonywać jakakiegokolwiek pracy zawodowej
OGÓŁEM	840	254	587
Mężczyźni	569	175	394
Kobiety	272	79	193
Miasta	562	195	367
Wieś	279	58	220

Tabl.2.28. Osoby niepracujące niepobierające emerytury z powodu braku uprawnień według planów na przyszłość związanych z pracą i wieku (w tysiącach)

Wyszczególnienie	Razem	W wieku lat:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
	w tysiącach				
OGÓŁEM	840	274	405	156	6
planują w przyszłości wykonywać jakąkolwiek pracę zawodową	254	131	100	23	-
nie planują w przyszłości wykonywać jakiegokolwiek pracy zawodowej	587	143	304	133	6

2.3. PLANY LUDNOŚCI ZWIĄZANE Z WIEKIEM ZAPRZESTANIA AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ

Celem tego rozdziału jest scharakteryzowanie osób według przewidywanego wieku zaprzestania pracy w zależności od ich cech demograficznych, społeczno-zawodowych oraz bieżącej aktywności zawodowej. Opisywana populacja nie obejmuje osób, które w badanym tygodniu nie pracowały i nie planowały wykonywania w przyszłości jakiegokolwiek pracy zawodowej.

Wśród ogółu ludności, której dotyczyła ta część badania, niemal co trzecia osoba planuje pracować tak długo, jak to będzie możliwe, natomiast częściej niż co piąta osoba wskazuje wiek, w którym przewiduje zaprzestanie swojej aktywności zawodowej. Najmniej osób deklaruje ukończenie pracy (bądź jej poszukiwania) przed ukończeniem 60 roku życia - 8,6%, a 13,2% nie potrafi jeszcze określić swoich zamiarów.

Tabl.2.29. Ludność według planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej oraz płci i miejsca zamieszkania

Wyszczególnienie	Ogółem	Z tego wg planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej					
		wiek	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to przed ukończeniem 60 roku życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to między 60 a 64 rokiem życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to w 65 roku życia lub później	planuję pracować tak długo, jak będzie to możliwe	nie mam zdania
	w tysiącach						
OGÓŁEM	3369	712	288	411	406	1106	446
mężczyźni	1965	376	70	221	368	654	276
kobiety	1404	336	218	190	38	452	170
Miasta	2210	482	198	282	267	699	282
Wieś	1159	230	90	129	139	407	164

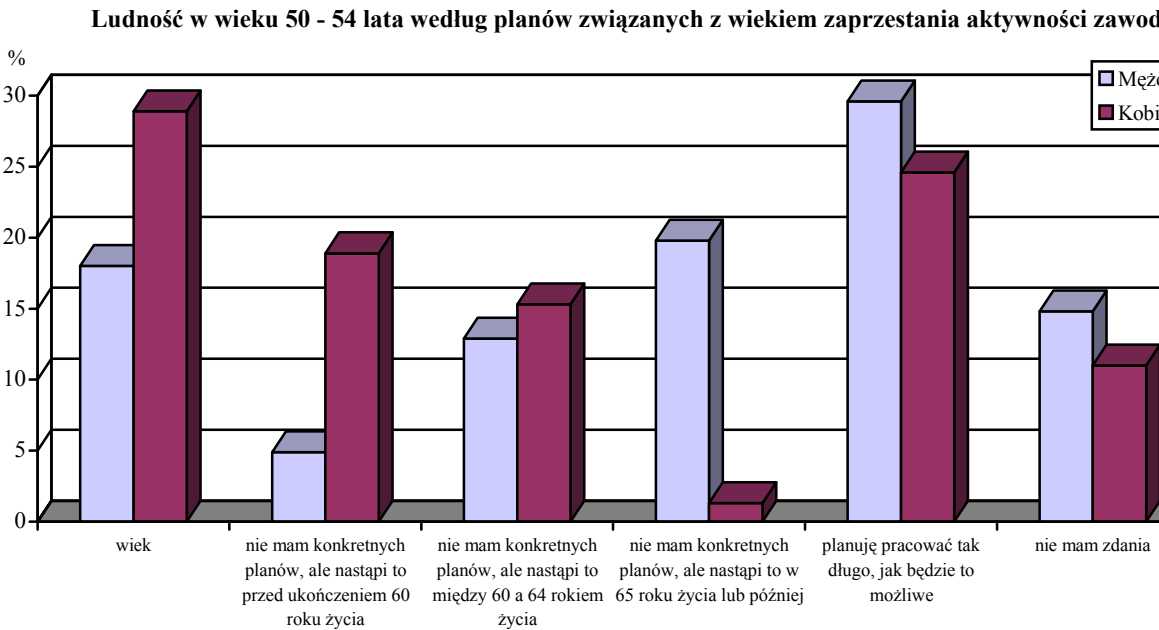
Porównując plany odnośnie dalszej swojej aktywności zawodowej pomiędzy mężczyznami a kobietami, to najistotniejsze różnice odnotowujemy w przypadku dwóch odpowiedzi. Wśród mężczyzn najmniejszy odsetek (3,6%) nie ma konkretnych planów, ale zamierza zaprzestać aktywność zawodową przed ukończeniem 60 roku życia (analogiczny odsetek dla kobiet wynosi 15,5%) podczas, gdy najniższy odsetek kobiet (2,7%) przewiduje, że nastąpi to w 65 roku życia lub później (odpowiedni odsetek dla mężczyzn – 18,7%). Zaobserwowane zjawisko ma ścisły związek z obecnie funkcjonującymi w Polsce zasadami przechodzenia na emeryturę.

Mieszkańcy miast są trochę bardziej zdecydowani od mieszkańców wsi, albowiem nieco częściej podają konkretny wiek przewidywanego zakończenia aktywności zawodowej lub przynajmniej przybliżony przedział wiekowy. Natomiast wyższy odsetek wśród ludności wiejskiej planuje pracować tak długo, jak to będzie możliwe (35,1% wobec 31,6% dla ludności miejskiej) bądź nie potrafi jeszcze określić swoich zamiarów (14,2% wobec 12,8%).

Tabl.2.30. Ludność według planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej i wieku

Wyszczególnienie	Ogółem	Z tego wg planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej					
		wiek	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to przed ukończeniem 60 roku życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to między 60 a 64 rokiem życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to w 65 roku życia lub później	planuję pracować tak długo, jak będzie to możliwe	nie mam zdania
		w tysiącach					
OGÓŁEM	3369	712	288	411	406	1106	446
50 – 54 lata	1899	436	215	266	216	518	248
55 - 59	979	215	74	133	131	301	125
60 – 64	303	49	-	13	52	145	44
65 – 69 lat	192	13	-	-	7	143	29

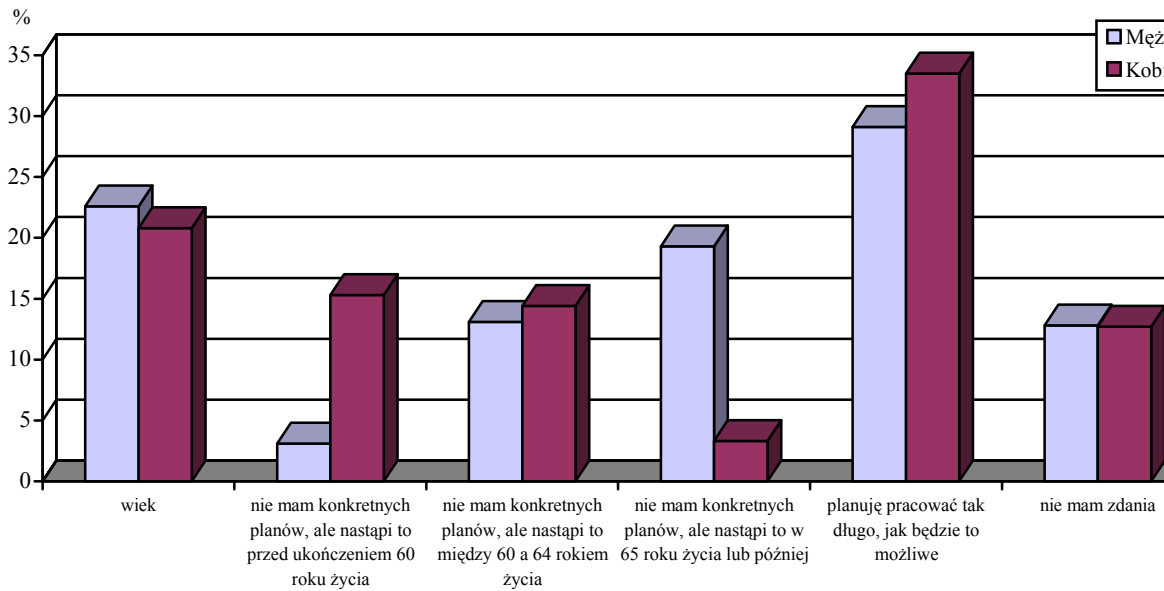
Analizując badaną populację według wieku można zauważyć, iż osoby z dwóch starszych grup (tj. w wieku 60 lat i więcej) zdecydowanie rzadziej podają dokładny wiek zakończenia swojej aktywności zawodowej (wśród osób w grupie 60 – 64 lata odpowiedni odsetek wynosi 16,2%, a dla przedziału wiekowego 65 – 69 lat - 6,8%), natomiast znacznie częściej planują pracować tak długo, jak to będzie możliwe (w grupie wiekowej 60 – 64 lata dotyczy to prawie co drugiej osoby podczas, gdy wśród osób w wieku 65 – 69 lat prawie ¾ całej populacji).

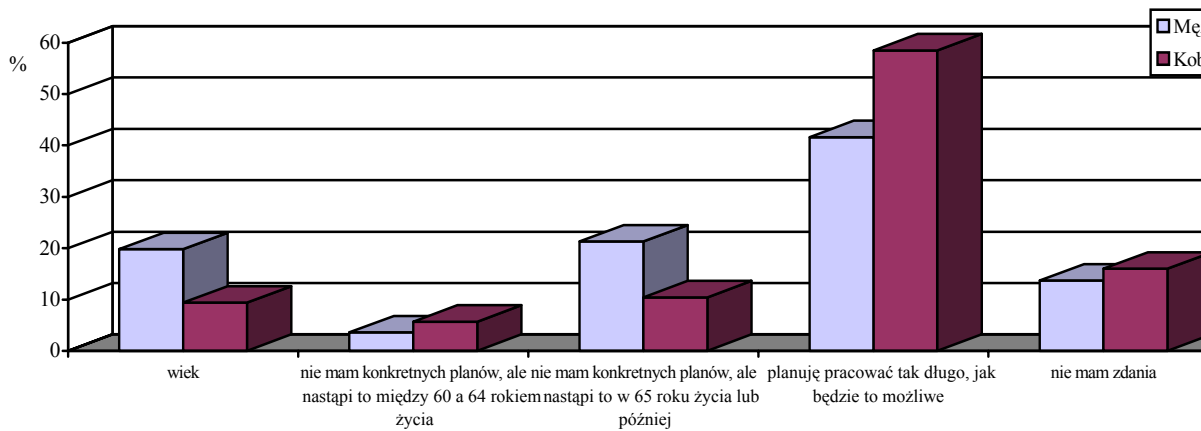
Odmienne plany związane z zaprzestaniem aktywności zawodowej odnotowujemy dla kobiet i mężczyzn w zależności od obserwowanej grupy wiekowej.

Wśród osób w wieku 50 – 54 lata odsetek mężczyzn wskazujących na dokładny wiek jest istotnie niższy (o ponad 10 pkt proc.), ale mniej kobiet (odsetek mniejszy o 5 pkt proc.) zamierza być aktywną na rynku pracy tak długo, jak to będzie możliwe. Dla pozostałych wyróżnionych przedziałów wiekowych widzimy odwrotną sytuację.

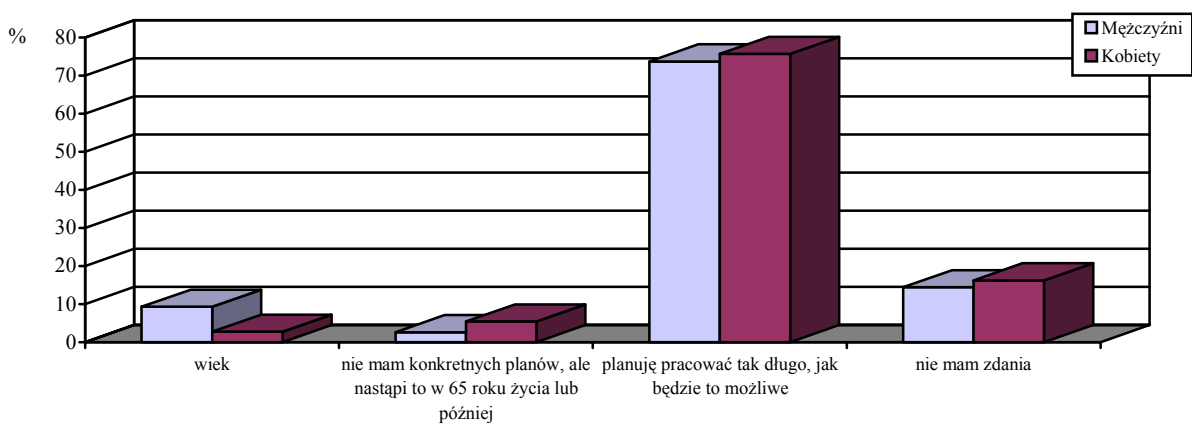
Ludność w wieku 55 - 59 lat według planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej

Ludność w wieku 60 - 64 lata według planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawo

Ludność w wieku 65 - 69 lat według planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej

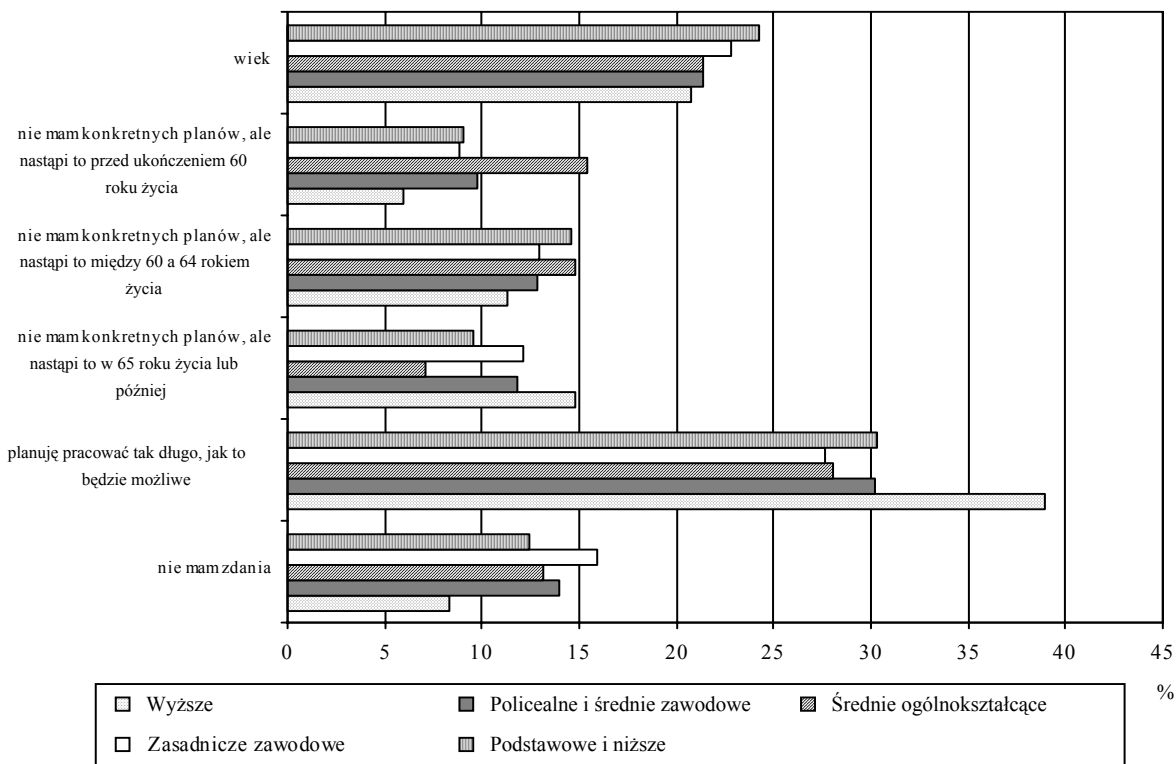
Tabl.2.31. Ludność według planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej i wykształcenia

Wyszczególnienie	Ogółem	Z tego wg planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej					
		wiek	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to przed ukończeniem 60 roku życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to między 60 a 64 rokiem życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to w 65 roku życia lub później	planuję pracować tak długo, jak będzie to możliwe	nie mam zdania
	w tysiącach						
OGÓŁEM	3369	712	288	411	406	1106	446
Wyższe	643	137	43	73	94	242	54
Policealne i średnie zawodowe	953	211	91	119	114	288	130
Średnie ogólnokształcące	227	47	34	32	16	66	32
Zasadnicze zawodowe	945	210	76	116	116	282	145
Podstawowe i niższe	602	107	44	71	67	228	85

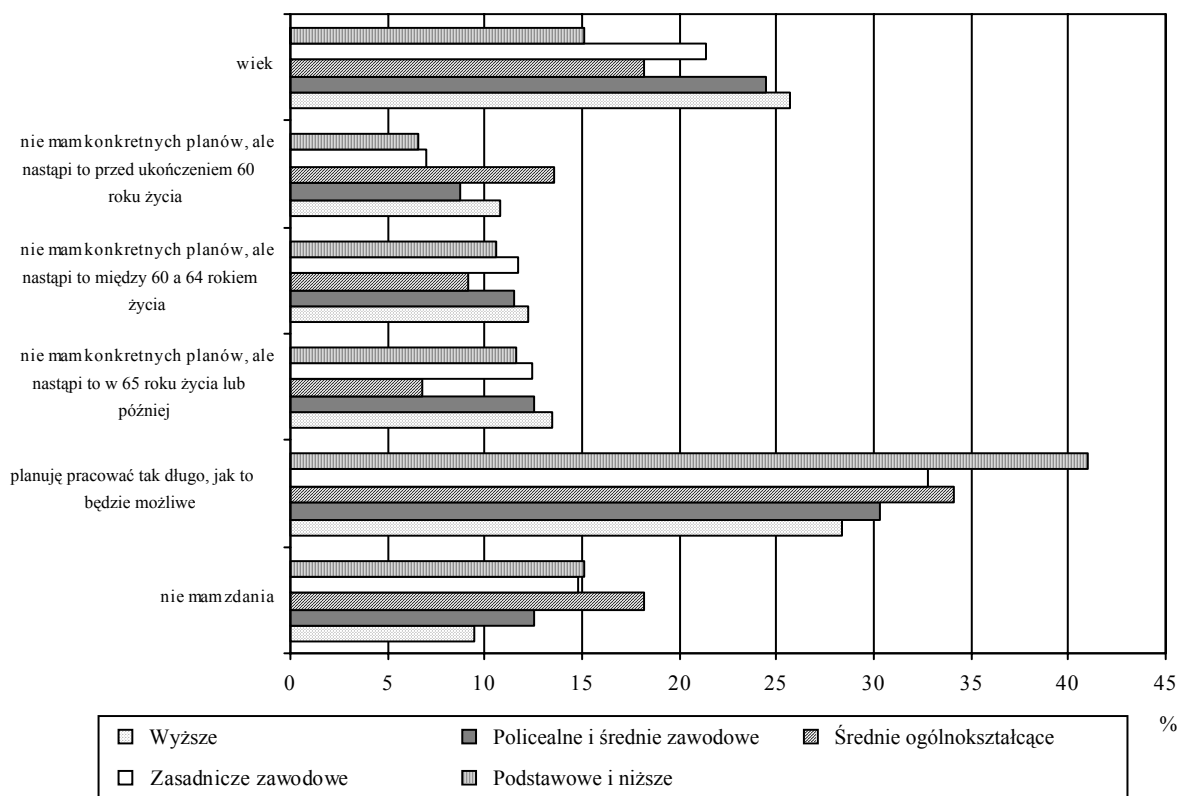
Kolejną cechą różnicującą omawianą populację jest poziom wykształcenia. Osoby legitymujące się wyższym wykształceniem, jak i podstawowym bądź niższym najrządziej wskazują brak konkretnych planów, ale z zamiarem ukończenia aktywności zawodowej przed 60 rokiem życia (dotyczy to odpowiednio 6,7% i 7,3%). Jednocześnie obydwie te grupy najczęściej chciałyby pracować możliwie najdłużej – taką deklarację składa prawie 38 osób na 100. Ponadto dla osób posiadających najwyższy poziom wykształcenia obserwujemy najniższy odsetek niezdecydowanych co do swojej dalszej kariery zawodowej - tylko 8,4% wobec odnotowanych kilkunastoprocentowych udziałów wśród pozostałych grup wykształcenia (najwyższy odsetek występuje dla osób legitymujących się wykształceniem zasadniczym zawodowym - 15,3%). Populacja osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym wyróżnia spośród innych największym udziałem osób nie podających konkretnych planów przy jednoczesnym założeniu zaprzestania aktywności na rynku pracy przed ukończeniem 60 roku życia (15,0% - podczas, gdy dla pozostałych osób odpowiedni odsetek wynosi poniżej 10%) i równocześnie najrządziej wskazywanym zamiarem zakończenia aktywności zawodowej w 65 roku życia lub później (tylko 7 osób na 100) - podczas, gdy dla pozostałych poziomów wykształcenia dotyczy to kilkunastu osób na 100 – najwięcej (prawie 15 osób) wśród legitymujących się wyższym wykształceniem.

Odpowiedzi mieszkańców miast i wsi odnośnie dalszych planów związanych z aktywnością zawodową są odmienne w zależności od poziomu wykształcenia respondentów, co przedstawiają poniższe wykresy.

Ludność zamieszkała w miastach według planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej oraz poziomowi wykształcenia

Ludność zamieszkała na wsi według planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej oraz poziomowi wykształcenia

Największe różnice widoczne są pomiędzy osobami posiadającymi wykształcenie wyższe oraz podstawowe i niższe. Szczególnie odmienne deklaracje zauważalne są w odniesieniu do wskazania dokładnego wieku zaprzestania pracy (bądź jej poszukiwania) – w miastach osoby legitymujące się wykształceniem wyższym najrzadziej podają konkretny wiek (20,8%), a na wsi najczęściej (25,7%). Dokładnie na odwrót jest w sytuacji osób posiadających najniższy poziom wykształcenia (w miastach odpowiedni udział wynosi 24,2%, a na wsi 15,1%). Natomiast wśród najwyżej wykształconych mieszkańców miast obserwujemy największy odsetek osób planujących pracować tak długo, jak to będzie możliwe (38,9%), a wśród zamieszkałych na wsi – najmniejszy (28,4%). Natomiast dla osób z wykształceniem podstawowym lub niższym widzimy zupełnie odmienną tendencję (w miastach odpowiedni udział wynosi 30,3%, a na wsi 41,0%).

Przewidywania dotyczące dalszej aktywności zawodowej są również uzależnione od charakterystyki zawodowej. Opisywana zbiorowość pod względem wykonywanego zawodu oraz rodzaju działalności miejsca pracy jest mniej liczna (o 19 tys. osób), ponieważ dla subpopulacji aktualnie bezrobotnych i biernych zawodowo informacje dotyczące tych cech pozyskiwane są tylko od osób, które zakończyły ostatnią pracę w 1999 r. lub później.

Tabl.2.32. Ludność według planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej oraz wykonywanego zawodu

Wyszczególnienie	Ogółem	Z tego wg planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej					
		wiek	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to przed ukończeniem 60 roku życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to między 60 a 64 rokiem życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to w 65 roku życia lub później	planuję pracować tak długo, jak będzie to możliwe	nie mam zdania
		w tysiącach					
OGÓŁEM	3350	711	288	410	405	1097	439
w tym:							
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	301	58	20	30	49	105	39
Specjaliści	475	120	43	52	59	167	34
Technicy i inny średni personel	389	81	48	59	45	108	48
Pracownicy biurowi	191	49	24	25	16	55	22
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	276	57	32	32	19	88	48
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	630	99	38	58	62	272	101
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	466	107	27	69	74	128	61
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	288	57	20	49	49	79	34
Pracownicy przy pracach prostych	332	83	36	36	32	95	50

Co czwarta osoba, która pracuje (bądź ostatnio wykonywała pracę) w zawodzie należącym do grupy *pracownicy biurowi, specjaliści lub pracownicy przy pracach prostych* podaje dokładny wiek zakończenia aktywności na rynku pracy. Natomiast najrzadziej określają ten moment *rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy* – dotyczy to niespełna 16% ogółu pracujących w tym zawodzie (obecnie lub w ostatnim miejscu pracy). Grupę *specjalistów* można określić jako najbardziej zdecydowanych, albowiem poza faktem jednego z najczęstszego wskazywania wieku zaprzestania swojej aktywności zawodowej, wyróżniają się tym, iż najrzadziej nie mają zdania co do dalszych planów - tylko 7 osób na 100 (wśród pozostałych grup zawodowych dotyczy to kilkunastu osób na 100, najwięcej jest dla *techników i innego średniego personelu* – ponad 17). Natomiast *rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy* najchętniej pracowaliby tak długo, jak to będzie możliwe (43,2%), a następnie w kolejności są pracujący jako *specjaliści* (35,2%) oraz *przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy* (34,9%).

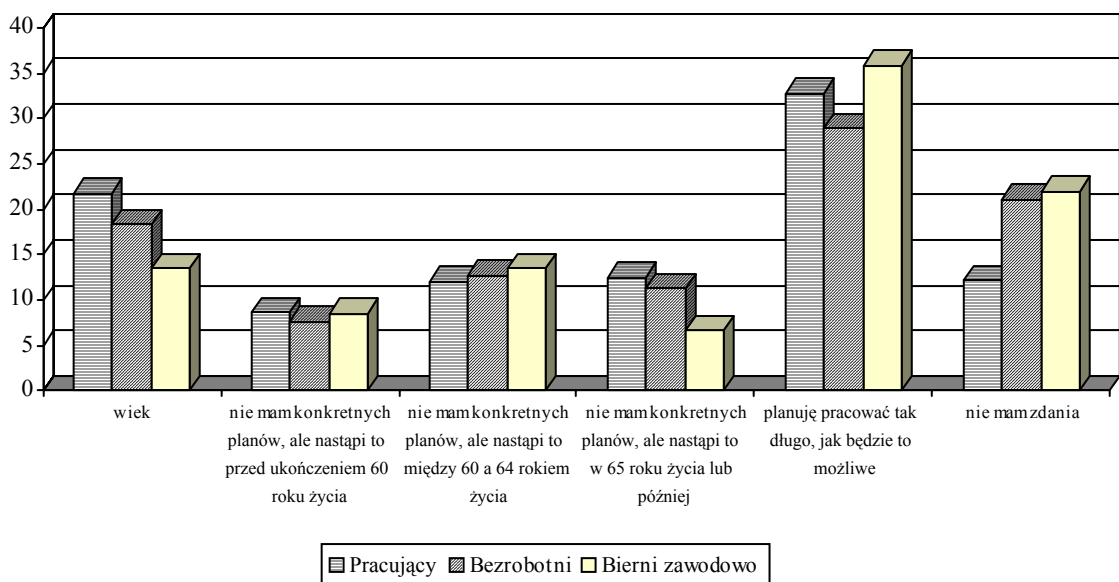
Tabl.2.33. Ludność według planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej oraz rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy

Wyszczególnienie	Ogółem	Z tego wg planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej					
		wiek	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to przed ukończeniem 60 roku życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to między 60 a 64 rokiem życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to w 65 roku życia lub później	planuję pracować tak długo, jak będzie to możliwe	nie mam zdania
		w tysiącach					
OGÓŁEM	3350	711	288	410	405	1097	439
w tym:							
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	687	116	41	62	73	287	108
Przetwórstwo przemysłowe	607	127	49	78	84	181	88
Budownictwo	225	45	11	24	44	65	36
Handel i naprawyΔ	343	65	36	46	35	108	53
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	215	42	16	37	30	68	22
Pośrednictwo finansowe	66	15	5	13	6	21	6
Obsługa nieruchomości i firmΔ	231	40	16	30	29	80	36
Administracja publiczna i obrona narodowaΔ	190	50	17	29	22	56	16
Edukacja	302	103	36	25	27	84	27
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	173	40	28	21	13	57	14
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	130	19	15	22	16	46	12

Analiza badanej populacji pod względem rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy potwierdza wnioski przedstawione powyżej co do wykonujących pracę jako *rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy*. Osoby, które pracują (lub ostatnio pracowały) w firmach, których przeważająca działalność należy do sekcji PKD *rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo*, najczęściej kontynuowałyby swoją pracę tak długo, jak to będzie możliwe (41,8%). Jednocześnie należą oni do osób stosunkowo rzadko wskazujących dokładny (16,9%) bądź przybliżony wiek (od 6,0% do 10,6%) zaprzestania aktywności zawodowej i prawie najczęściej (15,7%) nie mają zdania na ten temat. Inną charakterystyczną grupą są pracujący w sekcji *edukacja* – co trzecia osoba potrafi wskazać dokładny wiek zakończenia aktywności na rynku pracy, ale tylko 9 osób na 100 nie ma zdania co do dalszych planów zawodowych. Przeciwnie odpowiedzi obserwujemy dla osób pracujących w sekcji *budownictwo* oraz *ochrona zdrowia i pomoc społeczna*. W przypadku pierwszej grupy odnotowujemy najmniejszy odsetek nie posiadających konkretnych planów, ale deklarujących zakończenie aktywności zawodowej przed 60 rokiem życia – 4,9% (a dla drugiej z wymienionych sekcji jeden z najwyższych - 16,2%) i jednocześnie największy udział chętnych do zakończenia pracy (lub jej poszukiwania) w 65 roku życia bądź później – 19,6% (dla sekcji *ochrona zdrowia i pomoc społeczna* występuje najmniejsza wartość – 7,5%). Ponadto w sekcji *budownictwo* 16 osób na 100 nie potrafi określić własnego zdania na temat dalszych planów zawodowych podczas, gdy dla drugiej omawianej grupy sytuacja ta dotyczy tylko 8 osób na 100 (jest to najniższy odsetek wśród wszystkich sekcji).

Na zakończenie przyjrzymy się odpowiedziom osób w zależności od ich obecnej sytuacji na rynku pracy. Największe różnice występują pomiędzy pracującymi a bezrobotnymi. Osoby wykonujące pracę znacznie częściej podają konkretny wiek zaprzestania swojej aktywności zawodowej (odsetek wyższy w porównaniu z osobami bezrobotnymi o ponad 8 pkt proc.) i jednocześnie najrzadziej nie mają zdania odnośnie dalszych planów (o prawie 10 pkt proc. mniej). Natomiast bezrobotni i pracujący najchętniej wskazują zamiar podejmowania pracy możliwie najdłużej (odpowiednie odsetki wynoszą 35,9% i 32,8%).

Ludność według planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej oraz obecnego statusu na rynku pracy

Tabl.2.34. Pracujący według planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej oraz wieku, płci i miejsca zamieszkania

Wyszczególnienie	Ogółem	Z tego wg planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej					
		wiek	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to przed ukończeniem 60 roku życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to między 60 a 64 rokiem życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to w 65 roku życia lub później	planuję pracować tak długo, jak będzie to możliwe	nie mam zdania
		w tysiącach					
OGÓŁEM	3042	656	258	363	375	986	367
według wieku:							
50 – 54 lata	1775	406	195	246	202	488	220
55 - 59	840	192	63	108	122	252	91
60 – 64	259	45	-	9	45	121	31
65 – 69 lat	169	13	-	-	7	124	25
według płci							
Mężczyźni	1782	340	62	193	340	590	231
Kobiety	1260	316	196	170	35	396	136
według miejsca zamieszkania							
Miasta	1947	439	174	242	242	600	220
Wieś	1095	217	84	121	133	386	148

Najliczniejszą grupę wśród analizowanej populacji stanowią osoby obecnie pracujące (90,3%). Porównując rozkład wskazań zamierzeń co do zaprzestania aktywności zawodowej tej grupy w stosunku do danych dla ogółu badanej zbiorowości należy zauważyć, że jedyne różnice występują w odniesieniu do dwóch skrajnych odpowiedzi. Pracujący nieco częściej podają dokładny wiek planowanego zakończenia aktywności zawodowej i jednocześnie trochę rzadziej wykazują niezdecydowanie w stosunku do dalszego zachowania na rynku pracy – różnice te nie przekraczają 2 pkt proc. Opisane tendencje dla pracujących są zachowane w przekroju według wybranych grup wiekowych, płci oraz miejsca zamieszkania (miasto/wieś).

2.4. OPINIE LUDNOŚCI NA TEMAT PRZYZCZYN, KTÓRE MOGŁYBY WPŁYNAĆ NA DECYZJĘ O PRZEDŁUŻENIU OKRESU PRACY ZAWODOWEJ

W tej części opracowania najpierw zostaną przedstawione opinie ludności objętej badaniem odnośnie wybranych przyczyn, które mogłyby mieć znaczenie co do decyzji o wydłużeniu aktywności zawodowej, a następnie na temat preferowanych sposobów przechodzenia na emeryturę. Analiza będzie uwzględniała cechy demograficzne, społeczno-zawodowe oraz bieżącą aktywność zawodową.

W ankiecie do badania wskazano respondentom cztery powody, które mogą przyczyniać się do przedłużania okresu pracy zawodowej. Każda osoba odpowiadała czy dana przyczyna miałaby dla niej znaczenie przy podejmowaniu decyzji o przedłużeniu aktywności zawodowej. Okazało się, że tak naprawdę wyróżnione

warunki miałyby wpływ na decyzję stosunkowo nielicznej grupy osób. Respondenci najczęściej wskazywali elastyczną organizację czasu pracy jako przyczynę wydłużenia okresu pracy – dla co czwartej osoby wpływałoby to na jej decyzję. Pozostałe przyczyny miałyby znaczenie dla kilkunastoprocentowej grupy badanych: prawie 15% wskazała lepsze warunki bhp w miejscu pracy, ponad 14% większą dostępność usług opiekuńczych, a najmniej osób (11,4%) uznała większe możliwości podnoszenia kwalifikacji za znaczące.

Tabl.2.35. Odsetek ludności według przyczyn, które mogłyby wpłynąć na przedłużenie okresu pracy zawodowej oraz płci i miejsca zamieszkania

Wyszczególnienie	Przyczyny, które mogłyby wpłynąć na przedłużenie okresu pracy zawodowej			
	elastyczna organizacja czasu pracy	większe możliwości podnoszenia kwalifikacji	lepsze warunki BHP w miejscu pracy	większa dostępność usług opiekuńczych
	w %			
OGÓŁEM	24,7	11,4	14,8	14,3
mężczyźni	25,1	12,1	16,7	14,1
kobiety	24,2	10,8	12,9	14,4
Miasta	28,6	13,2	16,6	15,1
Wieś	16,9	8,0	11,3	12,6

Mężczyźni wskazywali przyczyny w takiej samej kolejności jak ogółem ludności objętej badaniem z tym, że dla wyższego odsetka mężczyzn (o 1,9 pkt proc.) lepsze warunki bhp w miejscu pracy miałyby znaczenie dla dłuższej aktywności zawodowej. Natomiast dla kobiet drugą pod względem ważności przyczyną, która miałaby znaczenie przy podejmowaniu decyzji o przedłużeniu okresu pracy, jest większa dostępność usług opiekuńczych. W pozostałych przypadkach mniejszy odsetek kobiet – zarówno w odniesieniu do mężczyzn, jak i ogółem – potwierdza wpływ wyróżnionych przyczyn na wydłużenie aktywności zawodowej kobiet. Największa różnica w odpowiedziach kobiet i mężczyzn występuje dla „lepszonych warunków bhp w miejscu pracy” – o 3,8 pkt proc. więcej mężczyzn mogłoby wydłużyć okres aktywności zawodowej z tego powodu.

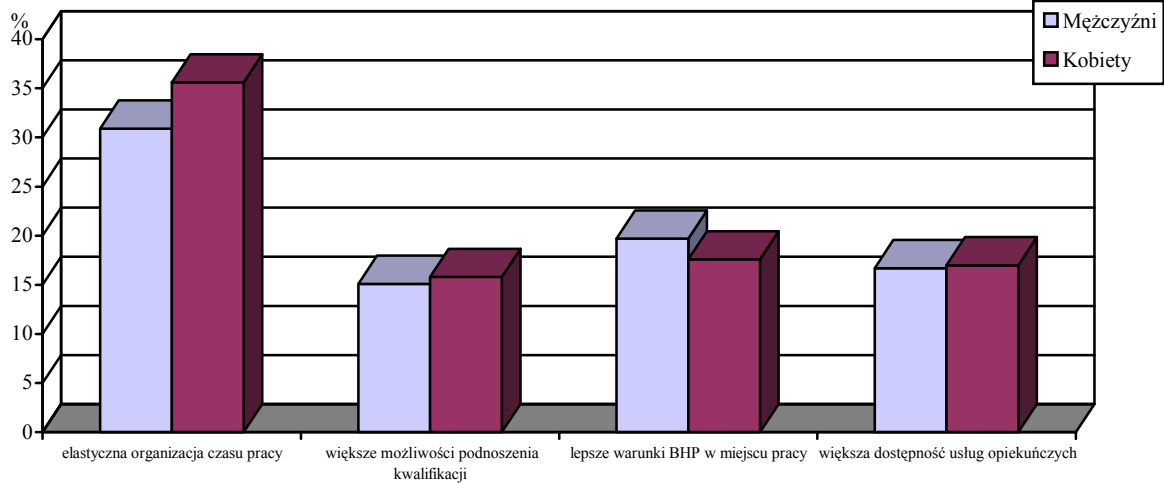
Wśród mieszkańców miast - w przeciwieństwie do zamieszkałych na wsi - obserwujemy nieco częściej niż dla ogółem odpowiedzi twierdzące na temat wpływu wyróżnionych przyczyn na możliwość wydłużenia okresu pracy. Dla prawie 29% mieszkańców miast elastyczna organizacja czasu pracy miałaby znaczenie na podjęcie decyzji o dłuższym okresie aktywności zawodowej podczas, gdy dla zamieszkałych na wsi odpowiedni odsetek wynosi niecałe 17%.

Tabl.2.36. Odsetek ludności według przyczyn, które mogłyby wpłynąć na przedłużenie okresu pracy zawodowej i wieku

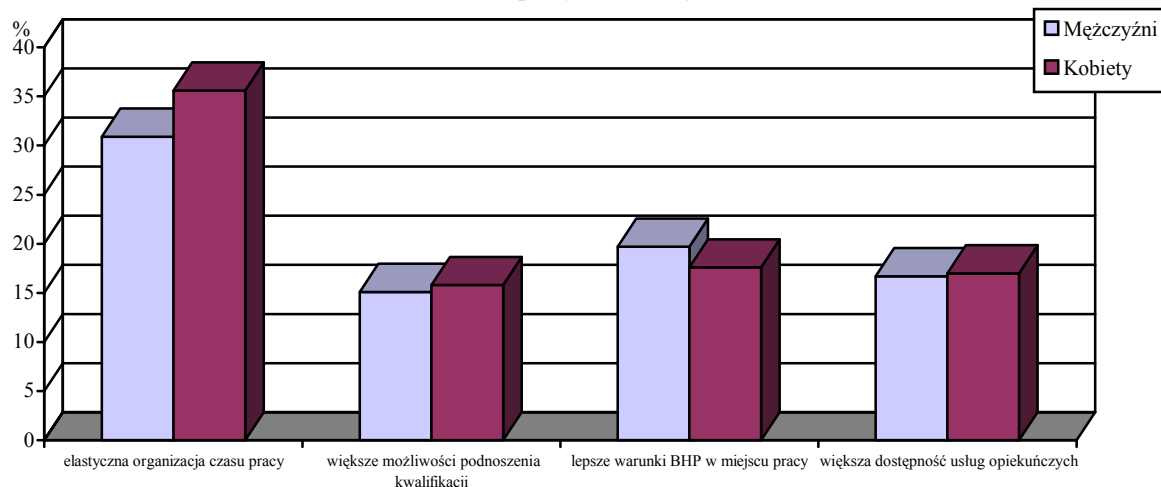
Wyszczególnienie	Przyczyny, które mogłyby wpłynąć na przedłużenie okresu pracy zawodowej			
	elastyczna organizacja czasu pracy	większe możliwości podnoszenia kwalifikacji	lepsze warunki BHP w miejscu pracy	większa dostępność usług opiekuńczych
	w %			
OGÓŁEM	24,7	11,4	14,8	14,3
50 – 54 lata	33,1	15,4	18,6	16,8
55 - 59	25,0	11,3	14,8	14,8
60 – 64	19,3	8,5	13,4	13,4
65 – 69 lat	15,4	7,7	9,8	10,2

Wraz ze wzrostem wieku respondentów widoczny jest spadek znaczenia wskazanych przyczyn na decyzję o przedłużeniu aktywności zawodowej. Dla najmłodszej z badanych grup (50 – 54 lata) wyróżnione powody miałyby większy wpływ w stosunku do ogółu badanej zbiorowości przy jednoczesnym wskazywaniu ich znaczenia w takiej samej kolejności. Co trzecia osoba w wieku 50 – 54 lata wydłużyłaby okres swojej pracy zawodowej w przypadku możliwości elastycznej organizacji czasu pracy podczas, gdy dla osób z pozostałych grup wieku odnosi się to do co czwartej osoby bądź rzadziej. Dla respondentów wieku 60 lat i więcej wszystkie wskazane przyczyny znacznie słabiej wpływałyby na decyzję o przedłużeniu aktywności zawodowej, w szczególności porównując do opinii przedstawianych przez osoby z najmłodszej grupy wiekowej.

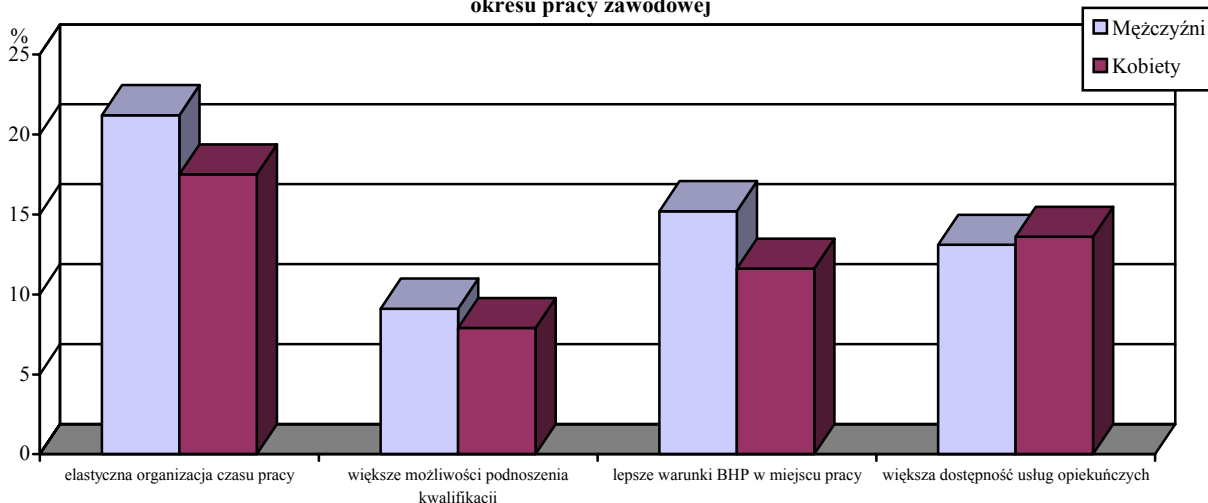
Ludność w wieku 50 - 54 lata według przyczyn, które mogłyby wpłynąć na przedłużenie okresu pracy zawodowej

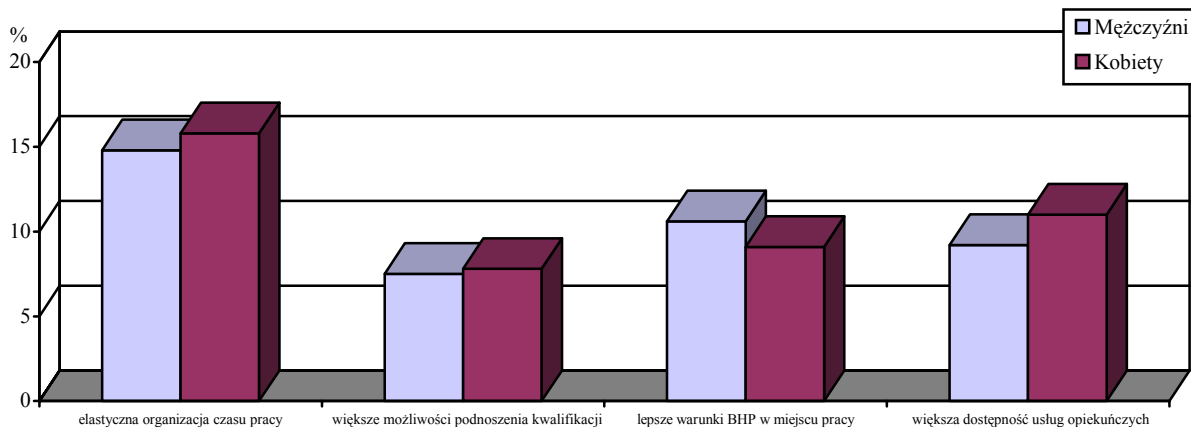
Ludność w wieku 50 - 54 lata według przyczyn, które mogłyby wpłynąć na przedłużenie okresu pracy zawodowej

Ludność w wieku 60 - 64 lata według przyczyn, które mogłyby wpłynąć na przedłużenie okresu pracy zawodowej

Ludność w wieku 65 - 69 lat według przyczyn, które mogłyby wpłynąć na przedłużenie okresu pracy zawodowej

W każdej grupie wiekowej mężczyźni częściej niż kobiety wskazują, że lepsze warunki bhp w miejscu pracy miałyby wpływ na decyzję o wydłużeniu okresu aktywności zawodowej. W przypadku pozostałych przyczyn nie obserwujemy jednoznacznie przeważającego znaczenia w zależności od płci.

Analizując opinie przedstawione przez respondentów z uwzględnieniem ich poziomu wykształcenia można odnotować jedną główną tendencję – generalnie im niższe wykształcenie tym mniejszy wpływ wyróżnionych przyczyn na decyzję o przedłużeniu okresu pracy zawodowej. Jedynym wyjątkiem od tej zasady jest wyższy odsetek wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (wręcz porównywalny w stosunku do osób legitymujących się wykształceniem policealnym i średnim zawodowym) w odniesieniu do odpowiedzi respondentów z wykształceniem średnim ogólnokształcącym w przypadku pytania o lepsze warunki bhp w miejscu pracy. Jest to jak najbardziej uzasadnione, ponieważ osoby posiadające wykształcenie zawodowe znacznie częściej wykonują pracę fizyczną, dla której warunki bhp mają istotne znaczenie.

Tabl.2.37. Odsetek ludności według przyczyn, które mogłyby wpłynąć na przedłużenie okresu pracy zawodowej i wykształcenia

Wyszczególnienie	Przyczyny, które mogłyby wpłynąć na przedłużenie okresu pracy zawodowej			
	elastyczna organizacja czasu pracy	większe możliwości podnoszenia kwalifikacji	lepsze warunki BHP w miejscu pracy	większa dostępność usług opiekuńczych
	w %			
OGÓŁEM	24,7	11,4	14,8	14,3
Wyższe	40,5	19,6	18,7	16,4
Policealne i średnie zawodowe	29,2	12,9	16,0	15,2
Średnie ogólnokształcące	27,5	11,7	13,8	15,0
Zasadnicze zawodowe	21,5	10,5	15,8	14,8
Podstawowe i niższe	13,6	6,1	10,5	11,3

Największe rozpiętości w deklaracjach ludności z wykształceniem wyższym oraz podstawowym i niższym co do wpływu wybranych przyczyn na przedłużenie aktywności zawodowej zaobserwowano dla elastycznej organizacji czasu pracy (odpowiednie odsetki osób potwierdzających jej znaczenie wynoszą 40,5% i 13,6%), a następnie dla większych możliwości podnoszenia kwalifikacji (19,6% wobec 6,1%). Osoby legitymujące się wykształceniem wyższym wyróżnia fakt, że jest to jedyna grupa wskazująca większe możliwości podnoszenia kwalifikacji jako drugi w kolejności powód ewentualnego wydłużenia okresu pracy zawodowej. Respondenci posiadający wykształcenie policealne i średnie zawodowe bądź niższe najrzadziej wybierali tę przyczynę jako znaczącą dla ich dalszej aktywności na rynku pracy.

Tabl.2.38. Odsetek ludności według przyczyn, które mogłyby wpłynąć na przedłużenie okresu pracy zawodowej oraz wykonywanego zawodu

Wyszczególnienie	Przyczyny, które mogłyby wpłynąć na przedłużenie okresu pracy zawodowej			
	elastyczna organizacja czasu pracy	większe możliwości podnoszenia kwalifikacji	lepsze warunki BHP w miejscu pracy	większa dostępność usług opiekuńczych
	w %			
OGÓŁEM ⁴	28,2	12,6	16,1	15,3
w tym:				
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	32,8	12,2	15,7	13,2
Specjaliści	44,6	22,2	20,0	17,9
Technicy i inny średni personel	36,3	14,9	17,0	16,3
Pracownicy biurowi	32,7	16,2	17,1	16,8
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	28,2	11,4	16,3	16,3
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	12,1	4,7	8,4	12,0
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	23,6	11,4	17,9	14,3
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	25,4	11,6	18,5	16,3
Pracownicy przy pracach prostych	25,7	11,0	17,1	16,0

Opinie badanych osób nt. wpływu zaproponowanych przyczyn na przedłużenie okresu pracy zawodowej są zróżnicowane w zależności od wykonywanego zawodu (obecnie – w przypadku pracujących lub ostatnio – w przypadku bezrobotnych lub biernych zawodowo). Przedstawiciele wszystkich grup zawodowych najczęściej wskazują, że elastyczna organizacja czasu pracy mogłaby mieć znaczenie dla podjęcia decyzji o wydłużeniu ich aktywności zawodowej. W odniesieniu do pozostałych powodów nie ma już tak jednoznacznych stanowisk osób reprezentujących różne grupy zawodów – można powiedzieć, że dla większości lepsze warunki bhp w miejscu pracy są drugie pod względem ważności, a jako ostatnią przyczynę przeważająca część podaje większe możliwości podnoszenia kwalifikacji.

Spośród wszystkich grup zawodowych wyróżniają się *specjaliści*, których charakteryzuje najwyższy odsetek osób potwierdzających wpływ każdej z podanych przyczyn na przedłużenie okresu pracy. Ponadto jest to jedyna zbiorowość wskazująca jako drugi co do wpływu powód - większe możliwości podnoszenia kwalifikacji, a jako ostatni - większą dostępność usług opiekuńczych. Natomiast *rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy* są subpopulacją o skrajnie odmiennych wynikach badania. Dla osób pracujących (obecnie lub kiedyś) w zawodzie należącym do tej grupy wybrane przyczyny miałyby najmniejsze znaczenie dla podjęcia decyzji o wydłużeniu aktywności na rynku pracy (twierdząca odpowiedź na pytanie o wpływ wskazanych powodów dotyczy od 4,7% do 12,1% osób tej grupy zawodowej). Elastyczną

⁴ Dotyczy wszystkich osób pracujących oraz bezrobotnych i biernych zawodowo, którzy zakończyli ostatnią pracę w 1999 r. lub później.

organizację czasu pracy oraz większą dostępność usług opiekuńczych jako przyczynę, która mogłaby mieć wpływ na przedłużenie okresu pracy zawodowej, podaje 12 osób na 100, natomiast większe możliwości podnoszenia kwalifikacji - mniej niż 5 osób na 100 objętych badaniem, którzy wykonują (bądź wykonywali) pracę w zawodzie *rolnika* lub *ogrodnika* lub *leśnika* albo *rybaka*.

Tabl.2.39. Odsetek ludności według przyczyn, które mogłyby wpłynąć na przedłużenie okresu pracy zawodowej oraz rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy

Wyszczególnienie	Przyczyny, które mogłyby wpłynąć na przedłużenie okresu pracy zawodowej			
	elastyczna organizacja czasu pracy	większe możliwości podnoszenia kwalifikacji	lepsze warunki BHP w miejscu pracy	większa dostępność usług opiekuńczych
	w %			
OGÓŁEM ⁵	28,2	12,6	16,1	15,3
w tym:				
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	13,1	5,7	9,4	12,2
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	19,4	8,2	11,2	9,0
Przetwórstwo przemysłowe	28,9	12,7	19,2	16,3
Budownictwo	28,1	12,9	20,2	17,0
Handel i naprawyΔ	31,1	13,3	14,7	13,9
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	30,2	14,1	19,2	15,6
Pośrednictwo finansowe	38,5	17,6	20,9	20,9
Obsługa nieruchomości i firmΔ	36,8	18,2	17,2	16,9
Administracja publiczna i obrona narodowaΔ	35,8	17,0	15,2	16,3
Edukacja	37,1	16,9	19,3	17,8
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	35,0	15,3	15,6	13,9
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	35,9	14,4	18,6	17,4

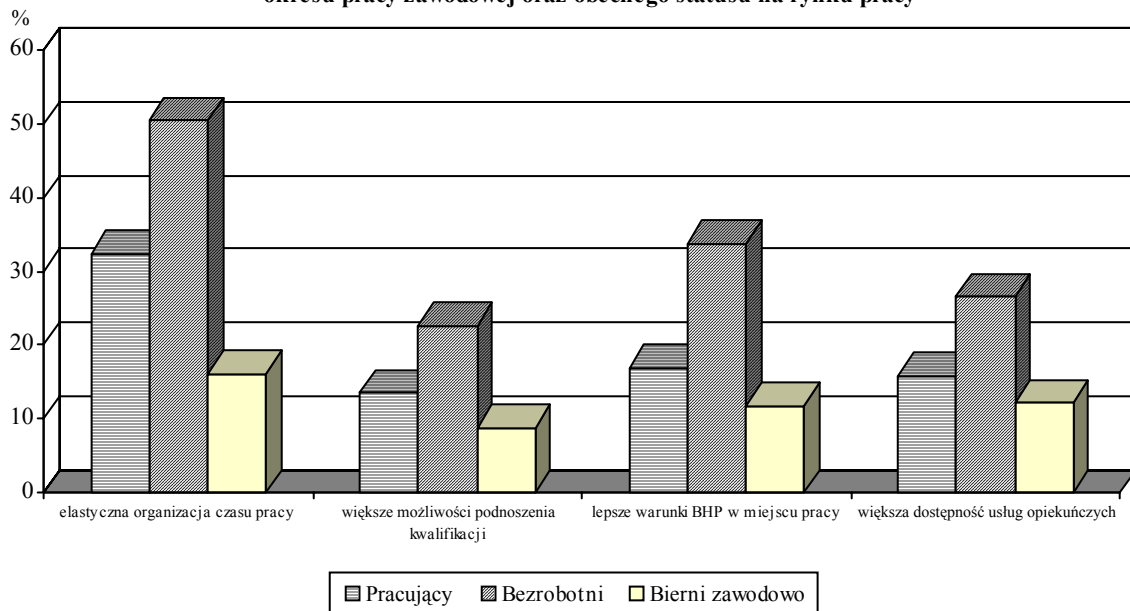
Analiza badanej populacji pod względem rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy potwierdza wnioski przedstawione powyżej co do osób wykonujących pracę jako *rolnicy*, *ogrodnicy*, *leśnicy* i *rybacy*. Opinie osób, które pracują (lub ostatnio pracowały) w firmach o przeważającej działalności należącej do sekcji PKD *rolnictwo*, *leśnictwo*, *łowiectwo* wskazują na bardzo niskie znaczenie wyróżnionych przyczyn na możliwości wydłużenia okresu aktywności zawodowej. Odsetek respondentów, należących do tej grupy, potwierdzających wpływ poszczególnych powodów kształtuje się od 5,7% (dla większych możliwości podnoszenia kwalifikacji) do 13,1% (w przypadku - elastycznej organizacji czasu pracy). Drugą grupą

⁵ Dotyczy wszystkich osób pracujących oraz bezrobotnych i biernych zawodowo, którzy zakończyli ostatnią pracę w 1999 r. lub później.

o podobnych opiniach co do przyczyn, które mogłyby wpłynąć na przedłużenie okresu aktywności zawodowej, są osoby pracujące (obecnie lub w przeszłości) w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz i wodę. Respondenci należący do tej subpopulacji – podobnie jak opisano to dla sekcji *rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo* – stosunkowo rzadko uznawali wyróżnione powody za istotne dla ich decyzji. Odwrotną sytuację obserwujemy dla osób pracujących w sekcji *obsługa nieruchomości i firm* - w przypadku trzech przyczyn na cztery wskazane odnotowujemy najwyższy odsetek osób przyznających ich wpływ na wydłużenie okresu pracy i dla jednej- większe możliwości podnoszenia kwalifikacji – drugi pod względem wielkości. Elastyczna organizacja czasu pracy miałaby znaczenie dla ponad 38 osób pracujących w tej sekcji PKD na 100 badanych, a lepsze warunki bhp w miejscu pracy oraz większa dostępność usług opiekuńczych dla niemalże 21 osób na 100. Jedne z największych udziałów ludności odpowiadającej twierdząco na pytania o wpływ przedstawionych przyczyn na decyzje dotyczące dalszej aktywności zawodowej odnotowano także dla wykonujących pracę w firmach o działalności zaliczanej do *edukacji*. Generalnie można stwierdzić, że najczęstszą przyczyną ewentualnego wydłużenia okresu pracy byłaby możliwość elastycznej organizacji czasu pracy, a najrzadziej wskazywaną - większe możliwości podnoszenia kwalifikacji.

Przyjrzyjmy się jeszcze opiniom osób w zależności od ich obecnej sytuacji na rynku pracy. Okazuje się, iż można tu zaobserwować ciekawą zależność – największy wpływ każdej z wyróżnionych przyczyn na decyzję o możliwości przedłużenia okresu aktywności zawodowej widoczny jest wśród osób bezrobotnych, a najmniejsze znaczenie mają one dla biernych zawodowo.

Ludność według przyczyn, które mogłyby wpłynąć na przedłużenie okresu pracy zawodowej oraz obecnego statusu na rynku pracy

Teraz przejdziemy do analizy opinii respondentów na temat preferowanych sposobów przechodzenia na emeryturę. W realizowanym badaniu przedstawiono osobom ankietowanym do wyboru trzy możliwości:

- całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku,
- możliwość łączenia pełnej emerytury z pracą,
- stopniowe zmniejszanie zaangażowania w pracę zawodową z jednoczesnym pobieraniem emerytury.

Większość badanych osób (51 na 100) wskazała za najlepszy sposób przejścia na emeryturę całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku, ponad 38 osób na 100 opowiedziało się za możliwością łączenia pełnej emerytury z pracą, a najmniej (niecałe 11 na 100) preferuje stopniowe zmniejszanie zaangażowania w pracę zawodową z jednoczesnym pobieraniem emerytury.

Tabl.2.40. Odsetek ludności według opinii nt. najlepszego sposobu przejścia na emeryturę oraz płci i miejsca zamieszkania

Wyszczególnienie	Sposoby przejścia na emeryturę		
	całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku	możliwość łączenia pełnej emerytury z pracą	stopniowe zmniejszanie zaangażowania w pracę zawodową z jednoczesnym pobieraniem emerytury
	w %		
OGÓŁEM	50,9	38,3	10,8
mężczyźni	48,1	41,1	10,8
kobiety	53,6	35,5	10,9
Miasta	49,2	39,9	10,9
Wieś	54,3	35,0	10,7

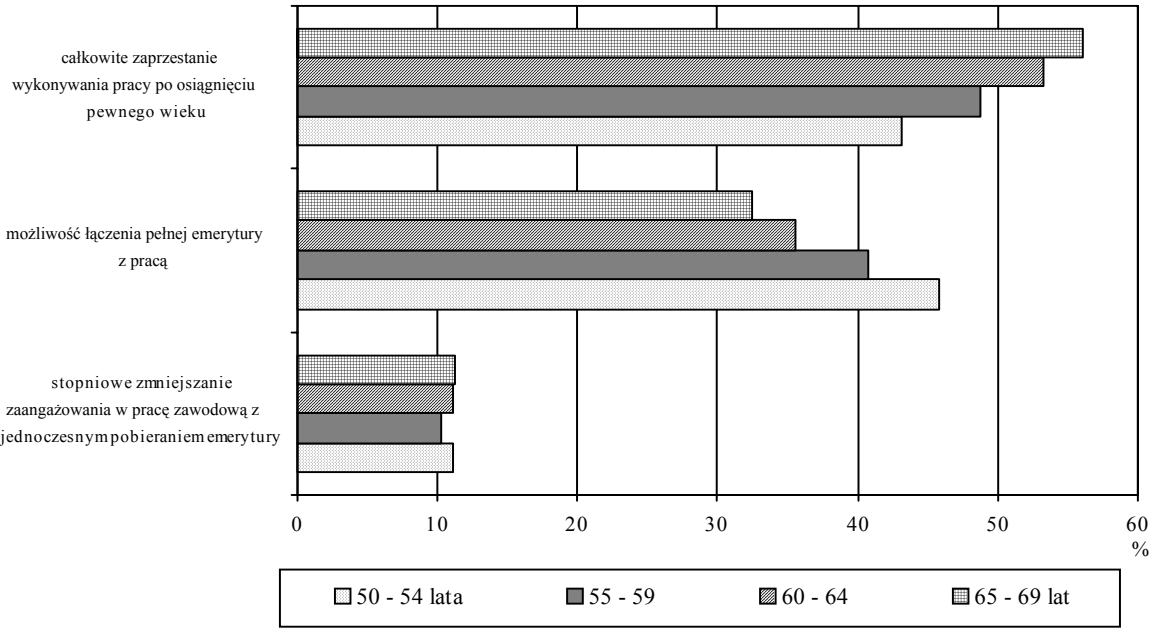
Kobiety częściej niż mężczyźni wybierały całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku, natomiast rzadziej decydowałyby się na możliwość łączenia pełnej emerytury z pracą. Analogiczne różnice obserwujemy pomiędzy mieszkańcami wsi oraz zamieszkałymi w miastach.

Tabl.2.41. Odsetek ludności według opinii nt. najlepszego sposobu przejścia na emeryturę i wieku

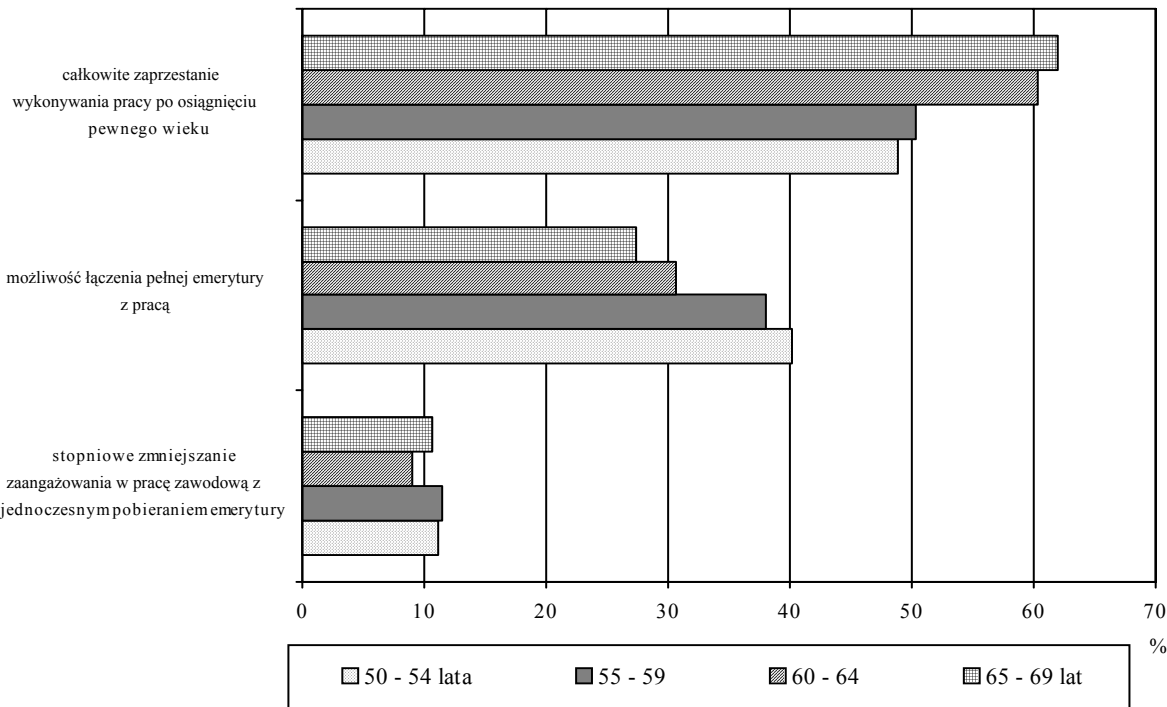
Wyszczególnienie	Sposoby przejścia na emeryturę		
	całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku	możliwość łączenia pełnej emerytury z pracą	stopniowe zmniejszanie zaangażowania w pracę zawodową z jednoczesnym pobieraniem emerytury
	w %		
OGÓŁEM	50,9	38,3	10,8
50 – 54 lata	45,0	43,9	11,1
55 - 59	49,3	40,0	10,7
60 – 64	55,7	33,9	10,4
65 – 69 lat	58,3	30,7	11,0

Analizując opinie respondentów co do sposobów przejścia na emeryturę w zależności od wieku respondentów obserwujemy, że wraz ze wzrostem wieku badanych osób rośnie odsetek osób preferujących całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku i jednocześnie maleje chęć łączenia pełnej emerytury z pracą.

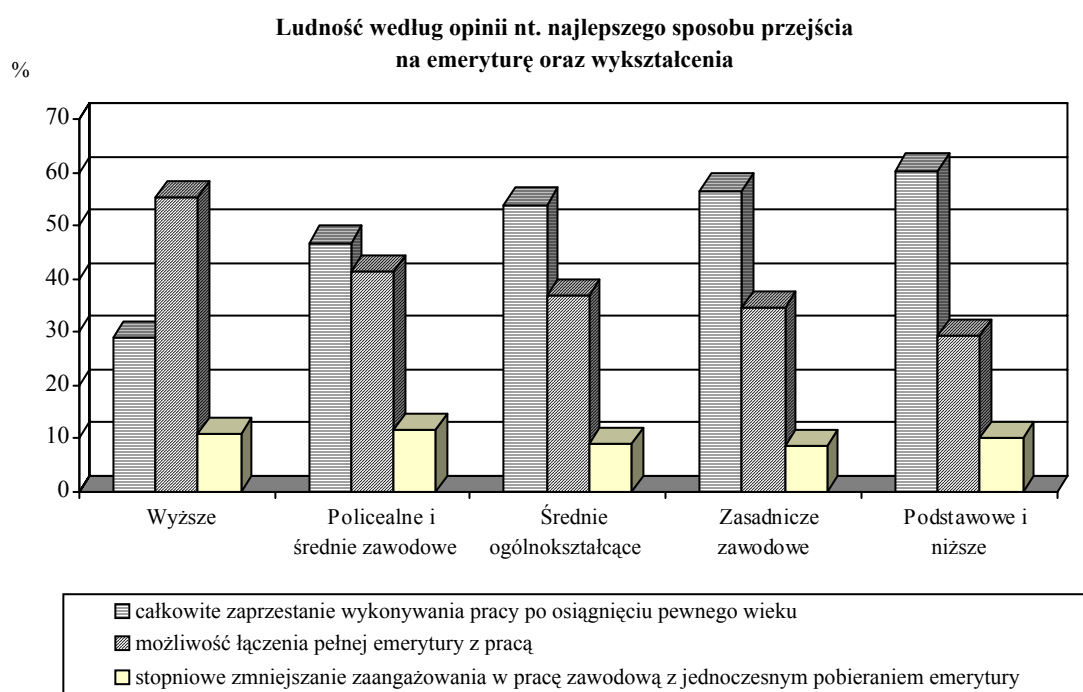
Ludność zamieszkała w miastach według opinii nt. najlepszego sposobu przejścia na emeryturę oraz wieku

Ludność zamieszkała wsi według opinii nt. najlepszego sposobu przejścia na emeryturę oraz wieku

Porównując odpowiedzi respondentów zamieszkałych w miastach oraz na wsi z uwzględnieniem wieku widzimy jedną istotną różnicę – osoby z najmłodszej grupy wiekowej (50 – 54 lata) mieszkające w miastach na pierwszym miejscu wybierają możliwość łączenia pełnej emerytury z pracą (45,8%), natomiast całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku jest drugim z kolei preferowanym sposobem przejścia na emeryturę (dotyczy to 43,1%). W pozostałych grupach wiekowych oraz wśród wszystkich zamieszkałych na wsi pierwszorzędną metodą jest całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku. Ponadto, w każdej obserwowanej grupie wieku mieszkańców miast odnotowujemy niższe o kilka punktów procentowych w stosunku do mieszkańców wsi udziały osób zainteresowanych całkowitym zaprzestaniem wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku i jednocześnie analogicznie wyższe odsetki wybierających łączenie pełnej emerytury z pracą.

Opinie osób ankietowanych nt. sposobów przejścia na emeryturę są odmienne w zależności od poziomu wykształcenia. Różnice pojawiają się przede wszystkim pomiędzy pierwszymi dwoma proponowanymi metodami. Najbardziej wyróżniającą się grupą są osoby legitymujące się wyższym wykształceniem, ponieważ jako jedyni najczęściej wskazują możliwość łączenia pełnej emerytury z pracą (55,4%), a całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku wybiera rzadziej niż co trzecia osoba. Przedstawiciele pozostałych poziomów wykształcenia opowiadają się za tymi sposobami w odwrotnej kolejności - z tym, że im niższe wykształcenie respondentów tym większa rozpiętość pomiędzy odsetkami osób wybierających te metody.

Tabl.2.42. Odsetek ludności według opinii nt. najlepszego sposobu przejścia na emeryturę oraz wykonywanego zawodu

Wyszczególnienie	Sposoby przejścia na emeryturę		
	całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku	możliwość łączenia pełnej emerytury z pracą	stopniowe zmniejszanie zaangażowania w pracę zawodową z jednoczesnym pobieraniem emerytury
	w %		
OGÓŁEM ⁶	46,4	42,6	11,0
w tym:			
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	36,6	50,7	12,7
Specjaliści	30,4	54,2	15,4
Technicy i inny średni personel	42,1	45,0	12,9
Pracownicy biurowi	50,3	38,8	10,9
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	46,4	41,7	11,9
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	45,9	42,1	12,0
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	53,1	38,4	8,5
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	58,0	34,8	7,1
Pracownicy przy pracach prostych	57,2	35,3	7,5

Stanowiska badanych osób co do sposobów przejścia na emeryturę są także uzależnione od wykonywanego zawodu (obecnie – w przypadku pracujących lub ostatnio – w przypadku bezrobotnych lub biernych zawodowo). Przedstawiciele większości grup zawodowych najczęściej wybierają na pierwszym miejscu całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku, z wyjątkiem osób reprezentujących *specjalistów* oraz *przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników*, którzy na pierwszym miejscu stawiają możliwość łączenia pełnej emerytury z pracą. Największe zainteresowanie całkowitym zaprzestaniem wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku spośród wyróżnionych grup zawodowych wykazują *operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń* oraz *pracownicy przy pracach prostych* z jednocześnie najrzadszą preferencją pozostałych dwu sposobów.

Natomiast równoczesna analiza z uwzględnieniem zarówno wykonywanego zawodu, jak i płci, pokazuje, iż wśród mężczyzn rozkład pomiędzy grupy zawodowe opinii stawiającej na pierwszym miejscu całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku bądź możliwość łączenia pełnej emerytury z pracą jest równomierny. Natomiast kobiety pracujące w danych grupach zawodowych dokonują analogicznych wyborów jak prezentują wyniki dla ogółu badanej ludności.

⁶ Dotyczy wszystkich osób pracujących oraz bezrobotnych i biernych zawodowo, którzy zakończyli ostatnią pracę w 1999 r. lub później.

Tabl.2.43. Odsetek ludności według opinii nt. najlepszego sposobu przejścia na emeryturę oraz rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy

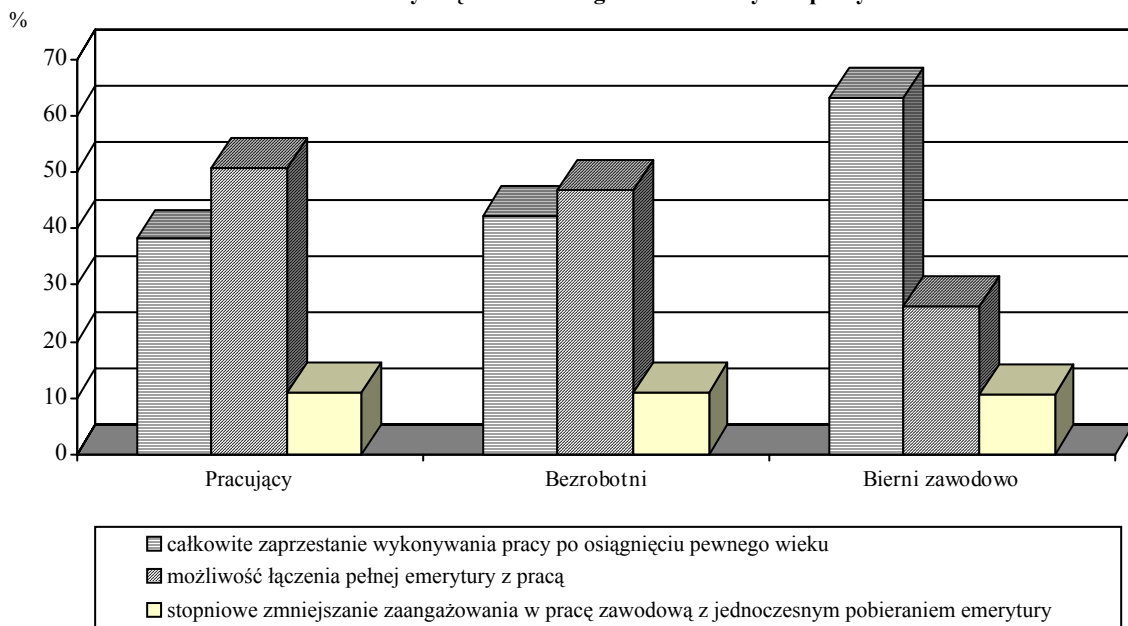
Wyszczególnienie	Sposoby przejścia na emeryturę		
	całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku	możliwość łączenia pełnej emerytury z pracą	stopniowe zmniejszanie zaangażowania w pracę zawodową z jednoczesnym pobieraniem emerytury
	w %		
OGÓŁEM ⁷	46,4	42,6	11,0
w tym:			
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	47,0	40,7	12,2
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	64,9	26,9	8,2
Przetwórstwo przemysłowe	51,2	38,3	10,5
Budownictwo	44,8	45,1	10,1
Handel i naprawyΔ	46,1	42,2	11,7
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	50,6	39,2	10,2
Pośrednictwo finansowe	42,9	45,1	12,1
Obsługa nieruchomości i firmΔ	33,3	54,5	12,1
Administracja publiczna i obrona narodowaΔ	40,8	47,9	11,3
Edukacja	38,0	48,9	13,0
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	44,4	46,1	9,6
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	46,7	44,9	8,4

Analizując badaną populację pod względem rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy możemy stwierdzić, że osoby, które pracują (lub ostatnio pracowały) w firmach o przeważającej działalności należącej do sekcji PKD *wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę* najchętniej – w porównaniu z pracownikami pozostałych wyróżnionych sekcji - wybierają całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku (prawie 65 osób na 100) i jednocześnie najrzadziej decydowaliby się na którąś z pozostałych metod przejścia na emeryturę. Natomiast pracownicy sekcji *obsługa nieruchomości i firm* preferują możliwość łączenia pełnej emerytury z pracą (ponad połowa), a tylko co trzecia osoba wolałaby zakończyć swoją pracę w pewnym wieku.

Opinie osób różnią się znacząco w zależności od ich obecnej sytuacji na rynku pracy, co prezentuje następujący wykres:

⁷ Dotyczy wszystkich osób pracujących oraz bezrobotnych i biernych zawodowo, którzy zakończyli ostatnią pracę w 1999 r. lub później.

**Ludność według opinii nt. najlepszego sposobu przejścia
na emeryturę oraz obecnego statusu na rynku pracy**

Zarówno dla pracujących, jak i bezrobotnych najlepszym sposobem przejścia na emeryturę jest możliwość łączenia pełnego świadczenia emerytalnego z pracą, natomiast bierni zawodową zdecydowanie najchętniej wybierają całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku (prawie 2/3 wybiera tę metodę).

Tabl.2.44. Odsetek pracujących według opinii nt. najlepszego sposobu przejścia na emeryturę i wieku

Wyszczególnienie	Sposoby przejścia na emeryturę		
	całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku	możliwość łączenia pełnej emerytury z pracą	stopniowe zmniejszanie zaangażowania w pracę zawodową z jednoczesnym pobieraniem emerytury
	w %		
OGÓŁEM	38,2	50,7	11,1
50 – 54 lata	42,7	46,0	11,2
55 - 59	35,9	53,1	11,0
60 – 64	28,3	61,4	10,4
65 – 69 lat	16,0	71,6	12,4

Odpowiedzi osób pracujących odnośnie sposobów przejścia na emeryturę wskazują na odwrotną tendencję wśród respondentów w zależności od ich wieku w porównaniu z ogółem badanych osób. Zauważmy, że rosnący wiek respondentów pracujących sprzyja wzrostowi preferowania możliwości łączenia pełnej emerytury z pracą i jednocześnie wiąże się z istotnym spadkiem zainteresowania całkowitym zaprzestaniem pracy po osiągnięciu pewnego wieku.

1. GENERAL CHARACTERISTICS OF THE POPULATION AGED 45 YEARS OR MORE ON THE LABOUR MARKET

The forecast on the number and structure of the population of Poland for the years 2003-2030¹ prepared by the CSO indicated some general regularities concerning the Polish population development:

- a drop in the number of population to 35.7 million persons 2030,
- intensification of the ageing process understood as a constant decrease in the number, as well as the rate of children and the youth in the structure of population by age accompanied by a regular strong growth in the number and rate of the elderly (aged 65 years or more). The highest increase in the number of persons at the post-working age is expected after 2005, particularly in the decade 2010-2020 – a growth by almost 2 million people. During the next 10 years, decreases in the number of people in this age group will be slightly lower – jointly by a little over 1 million. The share of persons at the post-working age in the total population has been systematically increasing from 15% in 2000 to 23% in 2020, and 27% in 2030,
- gradually decreasing growth in the number of population at the working age (18-59/64 years) until 2010. Then a huge drop in the number and rate of population at the working age by about 2 million persons to the level of 22,620 thousand persons in the years 2010-2020, and to 20,771 thousand persons in 2030; as the result, the share of this age group will drop from 61% to 58% in 2030.
- irregular course of the ageing process of the potential labour resources (population aged 15-64 years), i.e. the changes in the number of persons aged 50-64 years and their share in the total number of population at the working age.

Until the year 2010, the structure of the potential labour resources will be strongly influence by two demographic booms. The first one from the outbreak of the forties and fifties determines the changes of the non-mobile labour resources (44-59/64 years old), while the one of the outbreak of the seventies and eighties – determines the increases in the youngest age groups of the labour resource. In the period 2000-2005 we simultaneously observed the labour resources getting younger (a growth in the number and rate of persons aged 18-34 years) and ageing of the potential resources (a growth in the number and rate of persons aged 50-64 years). The process of ageing starts to dominate in the next 5-year period – the number of people in the older age groups is growing stronger, which results in stabilization of the share of the youngest persons accompanied with the increasing share of the oldest persons. In the decade of the rapid drop in the number of people at the working age (years 2010-2020), there is expected a reduction in the process of the labour resources ageing. The share of persons aged 50-64 years will stabilise on the level of 21-22%, but simultaneously, the share of the youngest persons will decrease significantly (from 41% to 34%). Within the last 10

---

¹ L.Boleslawski, Demographic forecast for the years 2003-2030, Information and Statistical Papers, Central Statistical Office, Warsaw 2004.

years of the forecast period, there is expected a decrease in the number of people at the mobile age and a growth in the number of persons at the non-mobile age. The percentage share of the oldest may grow to 24% in 2030, whereas in case of the youngest – it drops to 29%, which reflects the process of intensive ageing of labour resources.

Table 1. Changes in the number of population at the working age

Specification	2000	2005	2010	2015	2020	2025	2030
Total	in thous.						
18-24	4536.2	4506.5	3868.5	3213.3	2657.4	2404.9	2345.9
25-34	5295.6	5859.6	6372.0	6080.4	5168.2	4294.9	3644.6
35-44	5707.3	4874.8	5071.4	5743.7	6252.3	5972.3	5083.9
18-44	15539.1	15240.9	15311.9	15037.3	14078.0	12672.2	11074.3
45-59/64	8125.7	9161.9	9345.8	8824.0	8541.6	8887.5	9696.5
50-59/55-64	3718.5	4701.8	5464.9	5331.4	4758.8	4601.6	5062.0
18-59/64	23664.8	24402.8	24657.7	23861.3	22619.6	21559.6	20770.9
Absolute increases in 5-year periods (in thous.)							
Total		738.0	254.9	-796.4	-1241.7	-1059.9	-788.8
18-24		-29.7	-638.0	-655.2	-555.9	-252.5	-59.1
25-34		564.0	512.4	-291.6	-912.1	-873.3	-650.3
35-44		-832.5	196.6	672.3	508.6	-280.0	-888.5
18-44		-298.2	71.0	-274.5	-959.4	-1405.8	-1597.9
45-59/64		1036.2	183.9	-521.9	-282.3	345.8	809.1
50-59/55-64		983.3	763.1	-133.5	-572.5	-157.2	460.4
18-59/64		738.0	254.9	-796.4	-1241.7	-1059.9	-788.8
Total	Structure of population (in %)						
18-24	19.2	18.5	15.7	13.5	11.7	11.2	11.3
25-34	22.4	24.0	25.8	25.5	22.8	19.9	17.5
35-44	24.1	20.0	20.6	24.1	27.6	27.7	24.5
18-44	65.7	62.5	62.1	63.0	62.2	58.8	53.3
45-59/64	34.3	37.5	37.9	37.0	37.8	41.2	46.7
50-59/55-64	15.7	19.3	22.2	22.3	21.0	21.3	24.4
18-59/64	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Source: Own calculations on the basis of the 2003 CSO forecast results.

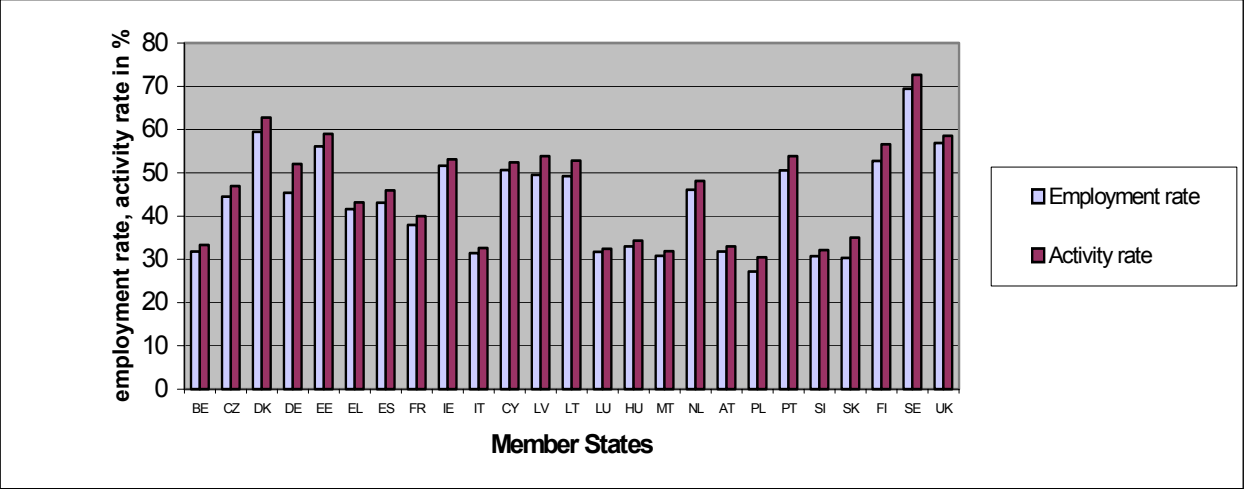
Table 2. Economic liability rates in the years 2000-2030

Economic liability rates	2000	2005	2010	2015	2020	2025	2030
Total							
Persons at the non-working age	63	56	54	58	65	70	72
Persons at the post-working age	24	24	26	31	38	43	46
Urban areas							
Persons at the non-working age	57	51	51	58	67	73	75
Persons at the post-working age	22	23	27	34	42	48	52
Rural areas							
Persons at the non-working age	74	65	57	57	61	66	68
Persons at the post-working age	27	25	25	27	31	36	39

Source: Own calculations based on the 2003 CSO forecast results.

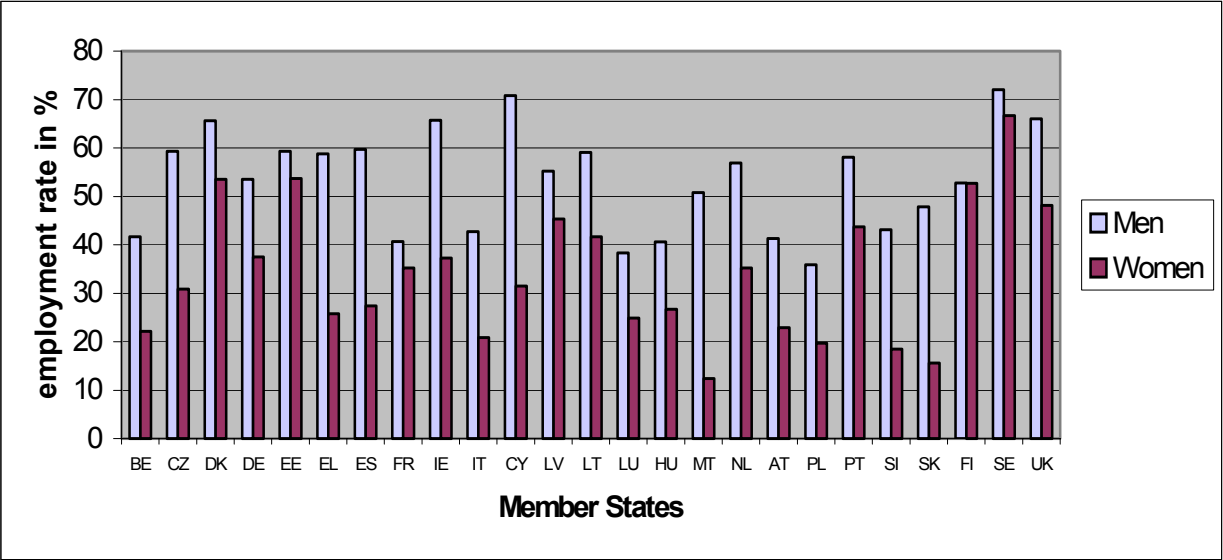
These unfavourable proportions caused by the transformations of the age structure of population worsen strongly, if we also consider low economic activity of persons aged 55-64 years. Employment rates of these persons are among the lowest in the European Union (Chart 1 and Chart 2).

Employment and economic activity of persons 55-64 years old in the European Union countries in 2005.

Source: Own elaboration based on *Employment in Europe 2005*, Eurostat 2006.

Employment of persons 55-64 years old by sex in European Union countries in 2005.

Source: Own elaboration based on *Employment in Europe 2005*, Eurostat 2006.

Therefore, it is understandable, that the issue of keeping on the labour market the persons who in the period until 2020 will be reinforcing the age groups 55-59 years and 60-64 years, i.e. currently the pre-retirement age groups, is becoming particularly

significant. However, they comprise persons at the approximately non-mobile age, i.e. persons aged 45 years or more. Nevertheless, their staying on the labour market, i.e. the postponement of the moment of transition into retirement, depends not only on the individual situation (family and personal), the status on the labour market, the history of occupational career, or the kind and amount of social benefits. It depends also on the human capital resources determining their possibilities to stay in employment. Also important are the characteristic features of their employment defined through the structure of demand for labour. Therefore, it seems reasonable to carry out the further analysis on both: the current involvement in the labour market of the population aged 45-64 years, as well as the employment and unemployment structures

With the use of the LFS data of the second quarter of 2006, we present the situation on the labour market of persons at the non-mobile age as compared to persons at other age groups, particularly persons at the mobile age. Thus, the analysis concerns the population by age and other characteristics. It is carried out for the 5-year age groups, as both: the population at the mobile age, as well as the population at the non-mobile age do not constitute groups homogeneous in respect to the level of involvement in the labour market, status on the labour market or the human capital resources. It is particularly evident for the age groups 45-54 and 55-64 years.

Population at the non-mobile age on the labour market

The following part of the chapter focuses on characteristic of the labour market situation of persons at the non-mobile age (45-59/64 years old) as compared to the situation of persons at other working age groups. Identification of the features characteristic for this part of the labour resources should constitute a starting point for the analysis on the determinants influencing choosing of the moment and ways of withdrawing from the labour market. The reference to the status on the labour market of the persons at the non-mobile age as compared to the younger age groups, will allow determination of a target group for the actions aimed at increasing active participation of the elderly persons on the labour market.

Employment rate amounting to about 76% for persons aged 34-44 years decreases to 65% for persons aged 45-54 years, and to only about 27% for persons aged 55-59/64 years (Table 3).

Table 3. Population by age and status on the labour market (in %)

Specification	15 – 24 years	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 59/64*	60/65 years or more*
TOTAL	100	100	100	100	100	100
Employed persons, of which:	23.5	73.3	76.6	65.0	27.3	5.3
full-time	79.5	92.9	94.4	92.9	79.9	42.2
part-time	20.5	7.1	5.6	7.1	20.1	57.8
Unemployed	10.0	11.1	10.4	9.1	2.5	.
Economically inactive	66.5	15.6	13.0	25.9	70.2	94.7
MEN	100	100	100	100	100	100
Employed persons, of which:	25.9	80.9	82.8	70.5	37.5	8.7
full-time	83	96.2	96.7	95	86.3	49.4
part-time	17.0	3.8	3.3	5.0	13.7	50.6
Unemployed	10.9	11.3	9.5	9.8	3.9	.
Economically inactive	63.2	7.8	7.7	19.7	58.6	91.2
WOMEN	100	100	100	100	100	100
Employed persons, of which:	21.0	65.7	70.4	59.8	23.0	4.8
full-time	72.1	88.9	91.3	90.4	72.7	41.0
part-time	24.9	11.1	8.7	9.6	27.3	59.0
Unemployed	9.0	11.0	11.3	8.4	1.7	3.1
Economically inactive	70.0	23.3	18.3	31.8	75.3	93.8
URBAN AREAS	100	100	100	100	100	100
Employed persons, of which::	21.3	73.7	75.8	63.8	26.4	3.9
full-time	83.1	94.3	95.4	94.2	82.6	43.8
part-time	16.8	5.7	4.6	5.8	17.4	56.2
Unemployed	9.4	11.3	11.3	10.1	2.6	.
Economically inactive	69.3	15.0	12.9	26.1	71	96
RURAL AREAS	100	100	100	100	100	100
Employed persons, of which:	26.5	72.8	77.8	67.3	29	7.4
full-time	75.5	90.5	92.5	90.6	74.7	40.8
part-time	24.5	9.5	7.5	9.4	25.3	59.2
Unemployed	11.0	10.8	9.0	7.3	2.3	.
Economically inactive	62.5	16.4	13.2	25.4	68.7	92.6

* in respect to division by sex: for women were specified age groups 55-59 years and 60 years or more

Source: Own calculations based on the LFS, II quarter of 2006, the CSO.

The share of the unemployed among persons aged 15-24 years, 25-34 years, and 35-44 years oscillates between 9-11 %. A drop in the share of the unemployed in the total population was observed for the age group 55-64 years (2.6%).

A decline in the percentage of the unemployed for persons aged 55-64 years, as well as a rapid drop in employment rate are related to a strong deactivation of the elderly employed persons. The share of economically inactive persons aged 55-64 years is as high as 70.2% (almost 59% for men and 75% for women at the age of 50-59 years). The high level of economic inactivity in the youngest age group results from high enrolment rate. For persons at the age 25-44 years, the percentage share of the

economically inactive is between 13-16%, whereas every fourth person in the younger non-mobile age group stays outside the labour market.

Only 9% of the employed aged 15-64 years take advantage of part-time work. This flexible form of employment is to a different extent used by the employed of particular working age groups. Every fifth person in the youngest and the oldest working age group works part-time, whereas, for the remaining groups of the mobile age, as well as for the younger group of the non-mobile age, the share of persons employed part-time oscillates around 6-7%. Part-time work gains significance only for employed persons aged 65 years or more.

The above presented regularities concerning the status on the labour market of the total of population by age concern women and men. However, it should be mentioned that men characterise higher employment rate, while their share in economically inactive population is lower as compared to women in all working age groups. Moreover, women more often than men work part-time, which may be caused by both: the demand as well as supply related factors (respectively the necessity to combine family and occupational roles, and lack of full-time job offers).

Part-time work is often perceived as the factor excluding from the full participation in the labour market, particularly in case of women, and not as the way to combine family and work responsibilities. For women, part-time work often remains an enforced situation. Moreover, if it is prolonged, it may lead to the exclusion from the active participation in the labour market².

The rate of the unemployed for particular groups of the age between 15-54 years was similar, it oscillated between 9 and 11 % for men, and between 8 and 11% for women . A significant difference in the share of unemployed persons for women and men is observed in the oldest working age group - more often are observed unemployed men than unemployed women (3.9% vs. 1.7%). It is related to the higher level of economic inactivity of women in elder groups of the working age.

There were not observed any significant differences between the structure of population by age and the status on the labour market between urban and rural population; the regularities described for the total population are confirmed.

The above information on the population structure by age and status on the labour market is supplemented with the comparison of the standard indicators of involvement in the labour market: economic activity rates, employment rates, and unemployment rates by age (Table 4).

---

² Matysiak A., 2005, Part-time employment in Poland – family-friendly employment form or a mere alternative for the low-skilled?, Report on the survey conducted by the Institute of Statistics and Demography, Warsaw School of Economics

Table 4. Activity rate, employment rate, and unemployment rate of population by age (in %)

Specification	15 – 24 years	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 59/64*	60/65 years or more*	15-64 years
TOTAL							
Activity rate	33.5	84.4	87	74.1	29.8	5.3	62.9
Employment rate	23.5	73.3	76.6	65.0	27.3	5.3	53.9
Unemployment rate	29.8	13.1	11.9	12.3	8.4	.	14.3
MEN							
Activity rate	36.8	92.2	92.3	80.3	41.4	8.8	69.7
Employment rate	25.8	80.9	82.8	70.5	37.5	8.7	60.2
Unemployment rate	29.6	12.2	10.3	12.2	9.4	.	13.6
WOMEN							
Activity rate	30.0	76.7	81.7	68.2	24.7	4.9	56.3
Employment rate	21.0	65.7	70.4	59.8	23.0	4.8	47.8
Unemployment rate	30.0	14.3	13.8	12.3	6.7	3.1	15.1
URBAN AREAS							
Activity rate	30.7	85.0	87.1	73.9	29.0	4.0	62.3
Employment rate	21.3	73.7	75.8	63.8	26.4	3.9	53.1
Unemployment rate	30.6	13.3	12.9	13.7	8.9	.	14.8
RURAL AREAS							
Activity rate	37.5	83.6	86.8	74.6	31.3	7.4	63.9
Employment rate	26.5	72.8	77.8	67.3	29.0	7.4	55.3
Unemployment rate	29.3	12.9	10.3	9.8	7.3	.	13.4

* in respect to division by sex: for women were specified age groups 55-59 years and 60 years or more

Source: Own calculations based on the LFS, II quarter of 2006, the CSO.

The analysis on the data presented in the above table justifies the validity of specification of particular groups of the mobile and non-mobile age. With the exception of the youngest age group, the highest values of the activity rate are observed for persons aged 34-44 years (87% for total population, women 81%, men 92%), then aged 25-34 years (84%, women 77%, men 92%). An evident decline in economic activity (to 74%, 60% for women and 80% for men) has been already observed in the younger group of the non-mobile age. It grows significantly for persons aged 55-59/64 years (30%, women 20%, men 41%). Analogous changes characterise employment rate, which drops by a half for men aged 55-64 years as compared to the age group 35-44 years (from 82.8% to 37.5%), whereas for women a drop is three times lower (decline from 70.3% to 18.3%). Men aged 55-64 years are becoming more seriously threatened with unemployment than women (unemployment rate 9.4% as compared to 6.1%). It is the result of a significantly lower level of female economic activity in this age group.

There were not observed any significant differences in labour market indicators between the urban and rural population. It worth to mention, though, that activity rates and employment rates for the rural population are slightly higher than for urban population, while unemployment rates slightly lower. It is related to the phenomenon of the hidden unemployment in rural areas where some persons employed on the agricultural farm are not actually needed there. We believe that the analysis on economic activity of the rural population must make distinction between the

population linked to agricultural holdings, and the one not connected with agricultural holdings. The results of such analyses are presented in Tables 5 and 6.

Table 5. Rural population by age and status on the labour market (w %)

Specification	15 – 24 years	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 59/64*	60/65 years or more*	15-64 years
Population linked to agricultural holdings (48,6%)	100	100	100	100	100	100	100
Employed, of which:	45.4	81.7	88.1	81.8	48.2	16.2	65.9
full-time	77.1	86.9	90.0	88.4	71.0	38.7	84.1
part-time	22.9	13.1	10.0	11.6	29.0	61.3	15.9
Unemployed	9.8	8.1	3.6	2.9	.	-	5.5
Economically inactive	44.8	10.2	8.3	15.3	51.3	83.8	28.6
Population not linked to agricultural holdings (51,4%)	100	100	100	100	100	100	100
Employed, of which:	33.3	64	67.7	52.4	13.8	0.9	44.7
full-time	92.0	95.0	95.7	94.4	85.4	70.0	93.8
part-time	8.0	5.0	4.3	5.6	14.6	30.0	6.2
Unemployed	13.7	13.5	14.3	11.8	.	-	11.7
Economically inactive	53.0	22.5	18.0	35.8	82.6	99.1	43.6

* in respect to division by sex: for women were specified age groups 55-59 years and 60 years or more

The share of the employed in the rural population linked to agricultural holdings is much higher than in case of the rural population not connected with agriculture. The highest difference is observed for the oldest working age group whose share of the employed for persons linked to agriculture amounts to about 48%, whereas for persons not linked to agriculture it is only about 14%. Part-time work is much more significant for the persons connected with agriculture, particularly in older groups of working age. The share of the unemployed in the population of persons not connected with agriculture is often by a few times higher than in case of persons who have agricultural connections. The level of economic inactivity of persons not linked to agriculture is much higher than in case of persons linked to agriculture. Among persons aged 55-59/64 years, the share of the economically inactive in the population not linked to agriculture is as high as 82.6%, whereas for persons linked to agriculture it is significantly lower – 51.3%. Relatively high activity of the rural population linked to agricultural holdings is connected to the phenomenon of hidden unemployment, which is confirmed by the relatively high share of the part-time employed persons on agricultural farms. The above-presented structure of the rural population is reflected in the values of basic labour market indicators: activity rate, employment rate and unemployment rate (Table 6).

Table 6. Activity rate, employment rate, and unemployment rate of the rural population by age (in %)

Specification	15 – 24 years	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 59/64*	60/65 years or more*	15-64 years
Population linked to agricultural holdings							
Activity rate	55. 2	89. 8	91. 7	84. 7	48. 7	16. 2	71. 4
Employment rate	45. 4	81. 7	88. 1	81. 8	48. 2	16. 2	65. 9
Unemployment rate	17. 7	9. 0	3. 9	3. 4	.	.	7. 7
Population not linked to agricultural holdings							
Activity rate	47. 0	77. 5	82	64. 2	17. 4	0. 9	56. 4
Employment rate	32. 2	64	67. 7	52. 4	13. 8	0. 9	44. 7
Unemployment rate	29. 1	17. 4	17. 4	18. 4	.	.	20. 7

* in respect to division by sex: for women were specified age groups 55-59 years and 60 years or more

Source: Own calculations based on the LFS, II quarter of 2006, the CSO.

Particularly high differences in the values of these indicators in the population linked to agriculture and population not linked to agriculture are observed for persons aged 55-59/64 years. Activity rate for the first group of persons in the oldest group of working age amounts to about 49%, whereas for persons not linked to agriculture - only about 17%. The difference is even higher for employment rate that for population not linked to agriculture amounts to only 13,8%, and in case of persons linked to agriculture 48,2%.

Economically active population by education

The following part concerns the results of the analysis on the structure of economically active population by the level of education with particular stress on persons in the oldest working age groups. It will allow comparison of human capital of the economically active population in the age group 45-54 years and 55-64 years to younger persons. We also deal with educational activity in carried out in the forms outside the formal school education system. The level of education, as well as participation in various forms of life long learning determines human capital resources, which to a great extent determine the current status on the labour market and possibilities to hold or obtain work in the future.

The changes in the structure of education for particular age groups show that the percentage share of economically active persons with primary education increases with age – it amounts to about 12% for the age group 45-54 years, while for persons 55-64 years old it is 20% (Table 7).

Table 7. Economically active population by age and level of education (in %)

Specification	With education				
	tertiary	vocational secondary and post- secondary	general secondary	basic vocational	lower secondary (gimnazjum) and below
TOTAL	20.4	28.8	8.4	31.4	11
15 - 24 years	8.7	35.0	19.1	23.7	13.3
25 - 34 years	30.4	26.6	8.4	27.8	6.7
35 - 44 years	18.1	28.6	6.2	38.8	8.3
45 - 54 years	15.9	30.1	6.6	34.7	12.6
55-64 years	22.0	26.9	5.9	25.0	20.2
65 years or more	24.3	12.2	5.9	15.1	42.3
MEN	16.6	26.9	6.1	38.6	11.9
15 - 24 years	5.3	33.5	15.0	29.1	17.0
25 - 34 years	23.2	26.0	7.7	35.2	8.0
35 - 44 years	14.0	26.5	4.1	46.5	9.0
45 - 54 years	14.3	26.2	3.1	43.7	12.6
55-64 years	22.0	27.1	3.2	29.6	18.0
65 years or more	25.1	14.6	5.3	20.5	33.4
WOMEN	25.0	31.2	11.3	22.7	9.9
15 - 24 years	13.0	37.2	24.3	16.9	8.7
25 - 34 years	39.2	27.6	9.1	18.8	5.2
35 - 44 years	22.8	31.0	8.6	30.1	7.6
45 - 54 years	17.8	34.6	10.4	24.5	12.6
55-64 years	22.0	26.3	11.1	16.4	24.1
65 years or more	22.5	6.9	6.9	5.9	56.8
URBAN AREAS	27.2	30.9	9.9	25.5	6.4
15 - 24 years	11.1	34.1	24.0	20.1	10.6
25 - 34 years	39.0	25.9	9.6	20.6	4.7
35 - 44 years	24.5	31.5	7.4	30.9	5.6
45 - 54 years	20.5	34.1	8.0	29.9	7.2
55-64 years	30.3	33.6	7.0	20.8	8.2
65 years or more	49.6	19.2	11.2	11.2	8.0
RURAL AREAS	9.2	25.5	5.9	41.1	18.3
15 - 24 years	5.8	36.0	13.4	28.1	16.7
25 - 34 years	14.9	28.0	6.1	40.6	10.4
35 - 44 years	8.3	24.1	4.2	50.8	12.4
45 - 54 years	6.8	22.9	4.0	43.5	22.7
55-64 years	6.7	13.9	4.1	32.3	42.5
65 years or more	.	5.4	3.4	18.9	70.9

Source: Own calculations based on the LFS, II quarter of 2006, the CSO.

The share of persons with basic vocational education in the age group 45-54 years amounts to 34.7%, which is slightly lower than for the age group 35-44 years where the respective share comprises almost 39%. Whereas, for economically active persons aged 55-64 years, the share decreases to 25%. As high as 47.2% of economically active persons aged 45-54 years, have only basic vocational or lower education. Among persons aged 55-64 years, this rate amounts to 45.1%. Low level of qualifications of persons in older groups of the working age is without a doubt a

discriminating factor in respect to the labour market. Worrying is also the fact that among persons aged 35-44 years almost a half have basic vocational education or lower (about 47.1%). These persons will be entering the non-mobile age in the following years, therefore, unfavourable structure of education of this part of the labour resources will continue over the next few years.

The share of persons with vocational secondary education, including post-secondary or general secondary education is relatively stable for particular working age groups. It respectively amounts to about 26-30% and 6-8% (with the exception of persons aged 15-24 years). The share of persons with tertiary education is highest for persons aged 25-34 years and amounts to 30.4%.

Compared to the overall population³, economically active persons characterise better employment structure – there are more persons with tertiary education and fewer with education no higher than basic vocational. The differences are highest for older age groups. For the population aged 55-64 years the share of persons with tertiary education amounts to 12.3%, while for the economically active at this age, it constitutes 22%. The difference between the percentage share of persons with tertiary education for the overall population and economically active is even more in case of persons over 65 years old where 8.5% have tertiary education, while the respective share for the economically active is as high as 24.8%.

Economically active women are better educated than men are; it is more evident in younger working age groups. The higher shares of economically active women with tertiary education are particularly evident among persons at the age up to 34 years. At the same time, there is also evidently lower share of women with primary and basic vocational education. This opens a chance for improvement in the situation of women on the labour market, also in the future. In the non-mobile age group, the favourable for women differences are decreasing.

Even higher differences of education structures concern economically active urban and rural populations. In all working age groups among rural population, the majority constitute persons with education not exceeding basic vocational level. Their share in the rural population changes from 35% for persons aged 15-24 years to as high as 66.1% among persons aged 44-54 years, and 74.6% for persons aged 55-64 years. While tertiary education have about 14% of economically active rural population aged 25-34 years, and about 7-8% in the age groups 35-44 years, 45-54 years, and 55-64 years. In rural areas, economically active in the older age groups stay only persons who have connections with agriculture. Rural residents not linked to agriculture in older age groups are economically inactive (see Table 5,6 and 7). Among the economically active urban population dominate persons with at least secondary education, from 74.6% for the age group 25-34 years to about 62 – 63% for groups 35-44 years, 45-54 years, and to 71% for the group of 55-64 years. The share of persons with only basic vocational or lower education changes between about 30% for the group 25-34 years, 25% for 35-44 years, and 36-37% for groups of 35-44 years and

---

³ The LFS data, II quarter of 2006, the CSO 2006.

45-54 years old. The observed increase in the share of persons with tertiary education among the economically active urban population aged 55-64 and 65 or more, indicates a significant role of this incentive for staying on the labour market. The supplement to the above analyse on economically active persons by education is the analysis on the share of participation in various forms of education outside the formal school education system, i.e. the activity connected with improvement of one's own competences, knowledge and skills (Table 8). The analysis is based on the results of answers for the LFS questionnaire question concerning participation in various forms of education and training outside the formal school education system during the four weeks preceding the survey.

Table 8. Persons 15 - 64 years old who participated in any form of education outside formal school education system during 4 weeks preceding the survey by age, sex and place of residence (in %)

Specification	Total =100	In which persons participating in:			
		Training organized by the employer	Course through the labour office intermediation	Course undertaken on one's own initiative	Guided self-studying
TOTAL	2.3	46.3	5.0	43.0	5.8
15 - 24 years	2.2	17.4	6.9	63.7	12.0
25 – 34 years	3.5	54.2	3.5	38.6	.
35 – 44 years	2.9	50.1	8.1	39.0	.
45 -64 years	1.3	58.3	1.9	33.1	.
MEN	2.0	51.2	5.1	39.8	3.8
15 - 24 years	2.0	15.0	11.7	65.0	8.3
25 – 34 years	3.0	65.9	.	31.7	2.3
35 – 44 years	2.3	46.4	10.7	39.3	3.6
45 -64 years	1.2	70.7	-	27.6	1.7
WOMEN	2.6	42.4	5.0	45.3	7.3
15 - 24 years	2.4	18.9	.	62.9	14.3
25 – 34 years	4.0	45.1	6.2	44.2	4.4
35 – 44 years	3.5	52.4	6.0	38.1	.
45 -64 years	1.4	49.3	.	38.7	9.3
URBAN AREAS	3.0	47.3	3.5	43.5	5.7
15 - 24 years	2.9	15.8	.	68.3	11.9
25 – 34years	4.5	56.8	.	37.4	3.4
35 – 44 years	3.9	52.2	5.3	39.8	.
45 – 64 years	1.7	57.7	.	33.3	6.3
RURAL AREAS	1.2	40.8	11.7	40.9	6.6
15 - 24 years	1.2	24.1	17.2	48.3	10.3
25 – 34 years	1.7	41.7	.	44.4	.
35 – 44 years	1.4	40.7	18.5	37.0	.
45 –64 years	0.6	59.1	-	31.8	.

Source: Own calculations based on the LFS, II quarter of 2006, the CSO.

Educational activity in a form of education outside the formal school education system is very low, as the share of persons participating in any forms of training for persons aged 15-64 years amounts to only 2.3% (women 2.6%, men 2%).

Most often in various forms of taught activities participate persons aged 25-34 years (about 3.5%, women 4%, men 3%). Educational activity decreases with age - among persons aged 45-64 years only 1.3% participate in this kind of activity (women 1.4%, men 1.2%), i.e. by two times less as compared to the age group 25-34 years. Lower participation in educational activity outside the formal school education system of the population aged 15-24 years results from the fact that these persons carry out education within the formal school education system comprising the main form of their educational activities.

For all groups of working age, urban population almost twice as often as the rural one participate in various kinds of training courses. In case of the rural population the particularly low share of persons participating in outside school training was observed for persons aged 45-64 years, i.e. the population which characterised worst education indicators. Nevertheless, it should be remembered that rural residents in this age group, comprise mainly persons maintaining their own agricultural farm in case of population linked to agriculture, or economically inactive in case of population not linked to agriculture.

With the exception of persons 15-24 years old, a majority of people participating in educational activity outside the formal school education system, participate in trainings organized by their working establishments. This form of qualification improvement is much more often used by men than by women (52% vs. 42%), only for persons aged 35-44 years the participation rate for women is higher than for men. In the courses organized by labour offices, most often participate persons aged 15-24 years and 35-44 years, more often men than women. These courses are addressed to unemployed persons. About 43% persons at the working age manifest their own initiative concerning participation in education outside the formal school education system. The most willing to do this are the youngest persons (64%); much more often it concerns persons at the mobile age than the ones at the non-mobile age (about 40% vs. 33%). With the exception of age group 35-44 years where there are similar rates, such initiative was evidently more often initiated by women than men.

Taking under consideration the concepts of urban and rural areas in the analysis on educational activity, confirms the significant role played by trainings organized by working establishments in the improvement of qualifications of the employed, particularly in urban areas. However, this fact may facilitate continuation of the unfavourable educational differences between urban and rural population, notwithstanding the fact, that the unemployed in rural areas more often than the unemployed in urban areas participate in courses through the labour offices intermediation, and also that the rural population more often participate in courses taken on their own initiative.

The insignificant share of persons carrying out guided self-learning, as well as the generally low share of persons participating in training in the population at the working age indicate still low level of the population awareness in respect to the need for continuous improvement of knowledge and occupational qualifications.

2. TRANSITION FROM WORK INTO RETIREMENT

2.1. PERSONS RECEIVING RETIREMENT PENSION

This part is devoted to the characteristics of persons receiving retirement pension, both: the so-called “normal” as well as the early ones. “Normal” retirement pensions are granted to the beneficiaries after reaching the legal retirement age and the appropriate work seniority, while early retirement pensions, are the ones granted according to the legal provisions before a recipient reaches the obligatory retirement age. The concepts of a “normal” retirement pension and an early retirement pension refer to the legal situation at the moment of transition from work into retirement. They are also presented the reasons for a move into retirement, and the reasons for combining receiving retirement pay with continuity of paid work.

The total population of persons receiving a retirement pension, which will be characterised according to their demographic and social features comprise 2,725 thousand persons. As regards occupational characteristics, there will be described 1,587 thousand beneficiaries, as for the subpopulation of persons currently unemployed and economically inactive ones, the information about the last job concerns on those who finished work in 1999 or later.

Among persons receiving a retirement pension, the majority, i.e. 65.3% constitute women. Considering the structure of the beneficiaries by age, the largest group comprise persons aged 65-69 years (42.0%); about 30% constitute persons ages 60-64 years, every fourth retiree belongs to the groups 55-59 years, while only a small part (2.8%) are in the age group 50-54 years.

Table 2.1. Persons receiving a retirement pension by sex and age

Specification	Total	At the age of:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
	in thousands				
TOTAL	2725	75	691	814	1145
Men	947	44	86	283	536
Women	1779	33	605	532	609

It is worth to underline that the structures by age of the men and women receiving retirement pensions differ significantly. Whereas, among men 56.6% is aged 65-69 years, and almost 1/3 – are 60-64 years old, among women slightly over 34% belong to the older age group, while almost 1/3 are 60-64 years old. **Let us remind, that generally, the obligatory age of a move into retirement for men is 65 years, while for women – 60 years old.** The youngest retirees constitute 4.6% among retired men, and among retired women – only 1.9%. **Some disproportions, mentioned above, may derive from the specific legal “retirement” regulations concerning some occupational groups differentiated by a level of feminisation, e.g. miners,**

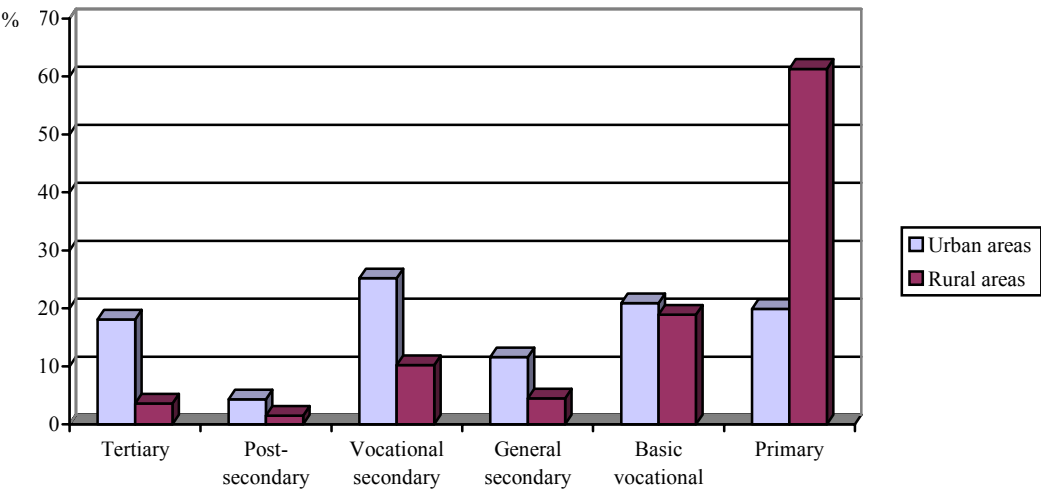
railway worker, teachers, academic teachers, as well as persons working in conditions hazardous to health. It will be possible to preset more information concerning this subject after the analysis on the population of retirees by the current age, and the age at the beginning of receiving a retirement pension, normal and early one, which will be further discussed.

The analysis of persons receiving retirement pensions by place of residence shows that the majority – 68% - live in urban areas, while 32% - in rural areas. Among the urban population, similarly to rural areas, the largest is the group of retirees at the age 65-69 years; it respectively constitute 39.5% and 47.2%. The youngest retirees, i.e. persons 50-54 years old, in urban areas constitute 3.4%, while in rural areas – 1.4%.

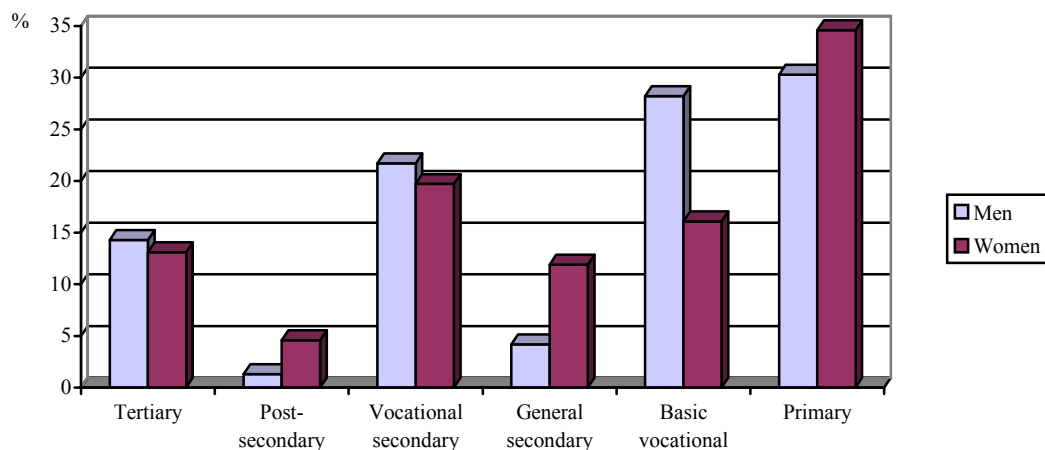
Table 2.2. Persons receiving a retirement pension by place of residence and age

Specification	Total	At the age of:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
		in thousands			
TOTAL	2725	75	691	814	1145
Urban areas	1851	63	518	541	731
Rural areas	872	12	174	274	412

The next characteristic feature differentiating the discussed population persons receiving a retirement pension jest the level of education. The largest group comprise persons with primary and lower education – 901 thousand, i.e. 33.1%. Almost the same size characterised groups of people with vocational secondary education and

basic vocational education – respectively 556 thousand (20.4%) and 554 thousand (20.3%). Then, there is a group with tertiary education – 368 thousand (13.5%), general secondary – 252 thousand (9.2%), and post-secondary – 94 thousand (3.4%).

Comparing the structure of retired men and retired women by the level of education, there should be mentioned that the highest difference is observed in the group with basic vocational education – the percentage share of men amounts to 28.2%, while for women it is 16.1%. The shares of persons with tertiary education and vocational secondary education are similar.

The structure of persons receiving a retirement pension by place of residence and level of education differ significantly.

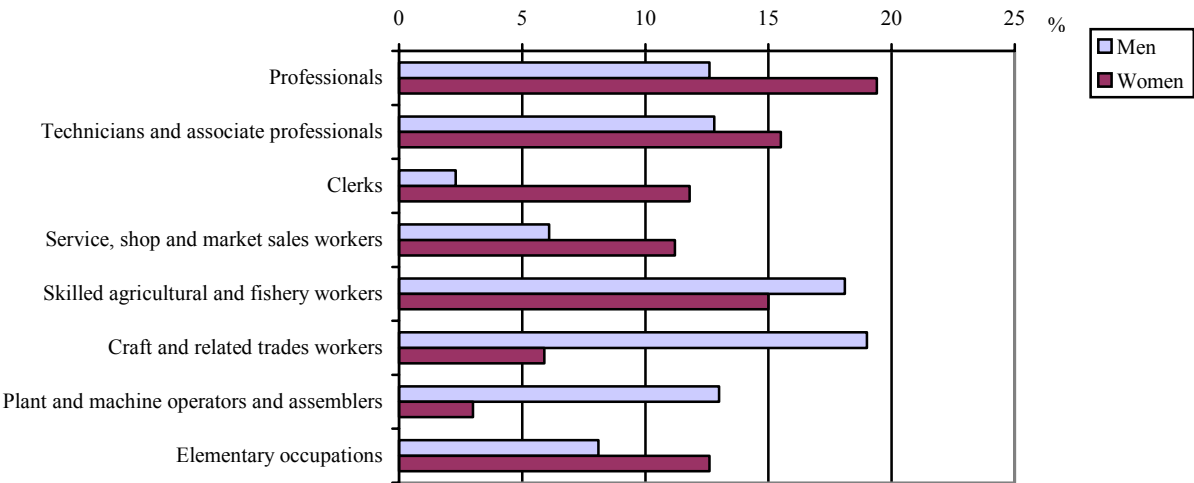
In urban areas among the presented population of retirees, 18.1% have tertiary education, while in rural areas – 3.6%. Whereas the percentage share of retirees with primary education and lower in urban areas amounts to 19.9%, in rural areas it is 61.3%. It is the consequence of the differences observed in the previous years in the level of education between urban and rural areas.

The characteristic of persons receiving a retirement pension by occupation and by the kind of activity conducted at the place of last job, concerns the population of 1,587 thousand persons. It is a significant aspect of analysis, as the knowledge of the scope of occupational deactivation resulting from transition into retirement, or combining receiving a retirement benefit with paid work by the above-mentioned characteristics, comprises a very important element from the point of view of the labour market capacity understood as demand for labour by qualifications.

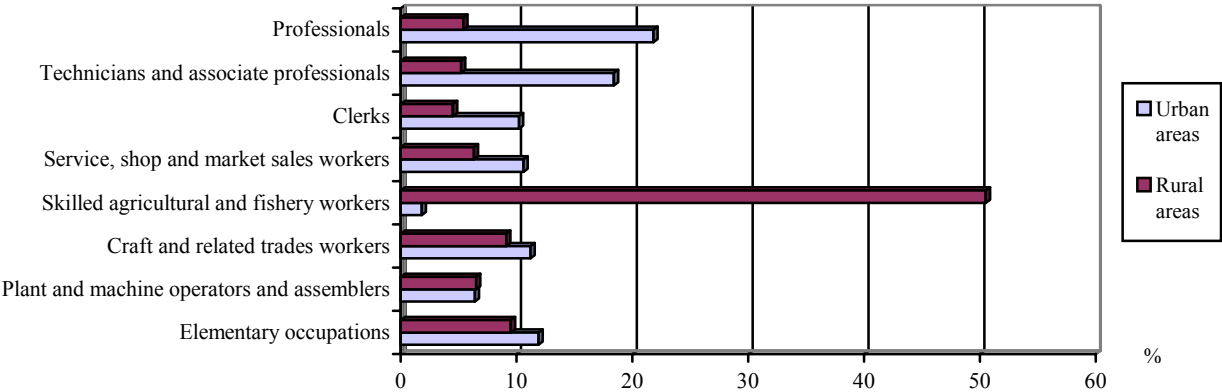
Among the presented population of persons receiving retirement pensions, the largest is the occupational group of *professionals* (17.1% of the total). The next largest group comprise *skilled agricultural and fishery workers* (16.1%); and the third one - *technicians and associate professionals* (14.6%). The absolute figures are presented below:

<i>Total</i>	-	<i>in thous.</i> 1587
<i>in which:</i>		
<i>Professionals</i>	-	271
<i>Technicians and associate professionals</i>	-	231
<i>Clerks</i>	-	135
<i>Service workers and shop and market sales workers</i>	-	150
<i>Skilled agricultural and fishery workers</i>	-	255
<i>Craft and related trades workers</i>	-	168
<i>Plant and machine operators and assemblers</i>	-	102
<i>Elementary occupations</i>	-	177

One of the elements differentiating the occupational structure of the retired population is sex. Among retired men, the highest percentage share characterise persons whose last performed or still performed occupation belonged to the occupational group *craft and related trades workers*, while among women the respective group comprised *professionals*.

The obvious successive element differentiating occupational structure of the population of retirees is place of residence. Among the retirees - residents of urban areas - the highest share characterises persons belonging currently or in the past to the occupational group of *professionals*, while in rural areas – *skilled agricultural and fishery workers*.

Which kinds of activity characterised working establishments that were the last place of work, or the current one in case of combining receiving a retirement pension with work, of the retired? They were mainly enterprises conducting activity within the field of manufacturing (where 19.7% of the total were employed), agriculture, forestry and hunting (17.8%) and education (12.4%).

		<i>in thous.</i>
<i>Total</i>	-	1587
<i>in which:</i>		
<i>agriculture, forestry, hunting</i>	-	282
<i>mining</i>	-	40
<i>manufacturing</i>	-	312
<i>construction</i>	-	51
<i>trade and repairΔ</i>	-	136
<i>transport, storage and communication</i>	-	96
<i>real estate, renting and business activitiesΔ</i>	-	95
<i>public administration and national defenceΔ</i>	-	97
<i>education</i>	-	196
<i>health care and social work</i>	-	131

Considering some objectives of social policy, such as promoting active ageing and prolongation of working life, the knowledge within the scope of *inter alia* the age of transition into retirement is crucial. It seems very interesting to compare the number of persons receiving retirement pension by the current age and by the age at which they started to receive a retirement benefit.

Table 2.3. Persons receiving a retirement pension by the age at which they started to receive a retirement pension and the current age

Current age in years	Total	Age at the which person started to receive retirement pension				
		– in years				
		35-49	50-54	55-59	60-64	65-69
		w thousands				
TOTAL	2725	53	461	1270	696	243
50-54	75	27	50	x	x	x
55-59	691	12	137	543	x	x
60-64	814	9	118	359	327	x
65-69	1145	8	157	367	369	243
Men	947	45	129	237	339	197
50-54	44	24	19	x	x	x
55-59	86	11	31	43	x	x
60-64	283	6	34	74	170	x
65-69	536	5	45	120	169	197
Women	1779	10	332	1033	359	45
50-54	33	.	30	x	x	x
55-59	605	-	105	500	x	x
60-64	532	.	85	286	157	x
65-69	609	.	112	247	201	45
Urban areas	1851	50	339	899	424	141
50-54	63	26	38	x	x	x
55-59	518	11	103	403	x	x
60-64	541	8	85	249	200	x
65-69	731	8	114	246	224	141
Rural areas	872	.	122	372	273	102
50-54	12	.	12	x	x	x
55-59	174	.	34	139	x	x
60-64	274	.	34	111	127	x
65-69	412	-	43	121	146	102

The above data indicate that the highest is the share of persons moving into retirement at the age 55-59 years (46.6%). Slightly over ¼ of the observed population moved into retirement at the age 60-64 years, while less than 9% - at the age 65-69 lat. Among men, the highest percentage share of persons who began receiving a retirement pension, was observed in the group of 60-64 years (35.8%), while women most often began receiving a retirement benefit at the age 55-59 years (58.1%). Considering the retirees' place of residence, both in urban areas and rural areas, most often a move into retirement took place at 55-59 years old – respective shares comprised 48.6% and 42.7%.

2.1.1. Persons receiving a “normal” retirement pension

As was said before, “normal” retirement pensions as compared to early retirement pensions, in general, comprise these that were granted after reaching by a working person the legal retirement age and the appropriate work seniority, in accordance with the obligatory legal provisions, as well as regulations for particular occupational groups. According to the methodological assumptions of the survey the result of which are discussed in the publication, among the population of beneficiaries, receiving retirement pension granted according a standard procedure, were included 1,665 thousand persons. Almost 64 retirees per 100 comprise women. Only the youngest retirees, i.e. the ones currently aged 50-54 years dominate men; women dominated in all other groups. The largest disproportion was observed for the age group 60-64 years where women comprise 6.5 times more than men.

Table 2.4. Persons receiving a “normal” retirement pension by sex and age

Specification	Total	At the age of:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
	in thousands				
TOTAL	1665	39	126	492	1008
Men	606	27	40	66	474
Women	1059	13	86	426	534

Over 60% of the retired belonged to the oldest of the age groups observed in the survey, i.e. 65-69 years old. In case of men, in this age group were included 78.2% beneficiaries, and in case of women – 50.4% beneficiaries. Considering the fact that women are by law entitled to receive a retirement pension at the age lower by 5 years than obligatory retirement age for men, the differences in the sizes of the last two age groups are decidedly lower between women than men.

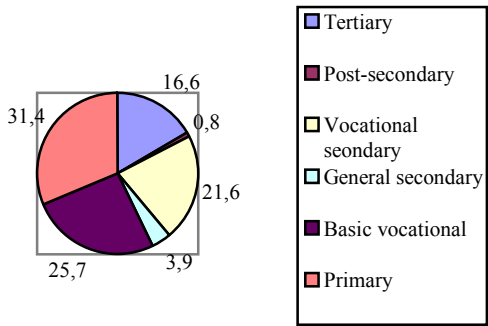
Retirees receiving the so-called normal retirement pension are mainly from the urban population (about 67% of the total); this regularity characterised all observed age groups.

Table 2.5. Persons receiving a retirement pension “normal” by place of residence and age

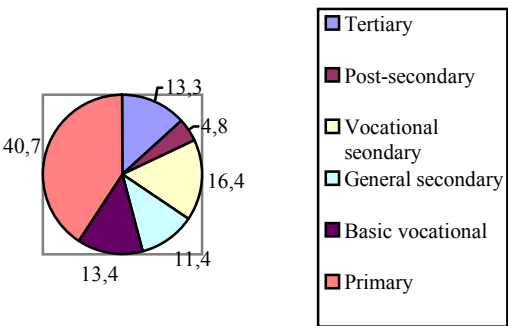
Specification	Total	At the age of:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
		in thousands			
TOTAL	1665	39	126	492	1008
Urban areas	1109	34	105	330	641
Rural areas	554	5	21	162	366

It is worth to stress that the number of the retired aged 60-69 years was relatively higher in rural areas than in urban areas – respectively 95.3% and 87.6% .

Among retirees who were granted “normal” retirement allowance in accordance with the “regular” procedure, the largest group comprise persons with primary and lower education. This concerns men as well as women. Persons with the lowest level of education in the presented population of constitute 37.3%; among men – 31.4%, and among women – 40.7%. Almost every 7th retiree has tertiary education – every 6th man, and almost every 8th woman.

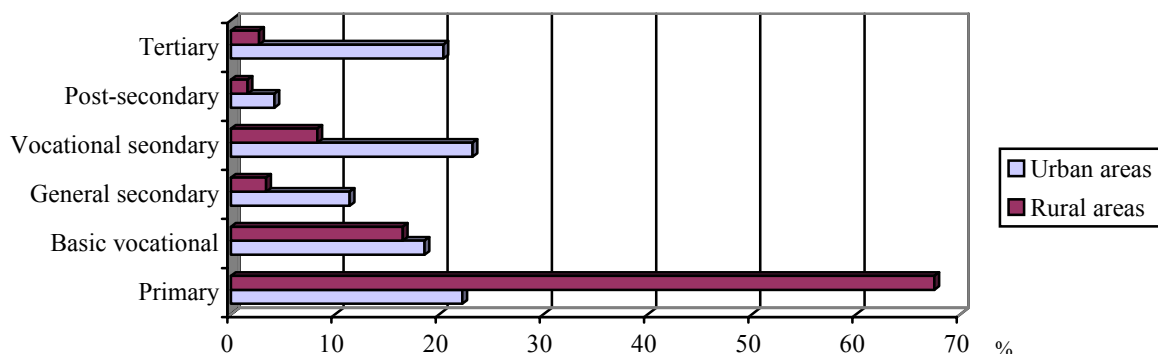

Men

Women

The structure of retirees living in urban and rural areas differ strongly in respect to the level of education. Whereas, in urban areas the percentage share of retirees with tertiary education is similar to the share of retirees with primary and lower education – respectively 20.4% and 22.2%, than, in rural areas the difference is huge: tertiary education have 2.7% retirees, while primary and lower education characterise 67.5% . This situation is a consequence of the civilisational backwardness of the rural areas (manifesting *inter alia* in. the level of education of the rural population), that was observed on the vast scale in the years when the present retirees were achieving their educational attainments and were entering working age.

In order to characterise persons receiving the so-called normal retirement pension, one should answer the questions: which occupations performed the present retirees and what kind of activities conducted their enterprises? These questions may be answered in respect to the population of 783 thousand, i.e. persons who either still work and receive a retirement pension, or finished their last work in 1999 or later.

Table 2.6. Persons receiving a retirement pension “normal” by the last performed occupation

Specification	In thousands	in %
TOTAL	783	100.0
in which:		
Professionals	163	20.8
Technicians and associate professionals	111	14.2
Clerks	60	7.7
Service workers and shop and market sales workers	64	8.2
Skilled agricultural and fishery workers	152	19.4
Craft and related trades workers	70	8.9
Plant and machine operators and assemblers	34	4.3
Elementary occupations	77	9.8

Men and women receiving a retirement pension characterise different occupational structures. Among men, the largest group comprise *skilled agricultural and fishery workers* who constitute 19.6% of the total of men, then - professionals (17.0%), and craft and related trades workers (15.1%). Among women the largest number belong to the group of *professionals* (23.2%), while the second place belongs to the group of *skilled agricultural and fishery workers* (19.5%), and in the third – to the group of *technicians and associate professionals* (14.8%) .

Considering the occupational structure of retirees living in urban areas and retirees living in rural areas, there are huge, but obvious differences. Rural areas dominated retirees belonging to the occupational group of *skilled agricultural and fishery workers* – they constituted 60.4% of the total, the successive groups in respect to the number are: *elementary occupations* (8.3%) and *craft and related trades workers* (7.0%). In urban areas, the largest group of retirees comprise *professionals* – they constitute 27.2% of the total, then - *technicians and associate professionals* (18.7%), and - *elementary occupations* (10.3%).

The information concerning the occupational structure of the retirees is confirmed by data on the kind of activity conducted at the place of the last (or still performed) job, as most often they were persons employed in *agriculture, forestry and*

hunting. Almost every sixth retiree was employed in *manufacturing*, and slightly fewer retirees were employed in *education*. It is illustrated by the following figures.

Table 2.7. Persons receiving a “normal” retirement pension by kind of activity at the place of their last job

Specification	In thousands	in %
TOTAL	783	100.0
in which:		
Agriculture, forestry, hunting	167	21.3
Mining	22	2.8
Manufacturing	124	15.8
Construction	27	3.4
Trade and repairΔ	56	7.2
Transport, storage and communication	39	5.0
Real estate, renting and business activitiesΔ	48	6,1
Public administration and national defenceΔ	53	6,8
Education	120	15,3
Health care and social work	64	8,2

Men receiving a “normal” retirement pension most often worked in *agriculture, forestry and hunting* (21.8%), and in *manufacturing* (17.4%). Women most often were also employed in *agriculture* (21.1%), but almost equally often kind of activity was *education* (20.0%).

When characterising the population of persons receiving a “normal” retirement pension, it is worth to indicate the age at the start of receiving a retirement pension.

Table 2.8. Persons receiving a “normal” retirement pension by the age at the start of receiving a retirement pension

Current age in years	Total	Age at the start of receiving a retirement pension - in years				
		35-49	50-54	55-59	60-64	65-69
		in thousands				
TOTAL	1665	35	256	605	527	242
Men	606	29	79	124	177	197
Women	1059	6	177	481	350	45
Urban areas	1109	31	195	426	317	141
Rural areas	554	.	61	179	210	101

The above figures indicate that the majority of population began receiving a “normal” retirement pension at the age 55-59 years – it concerned over 36% of the population. The very large was also a group of persons who started receiving a retirement pension at the age 60-64 years; they constituted about 32%. The sizes of groups that began receiving a “normal” retirement pension at the age 50-54 years and 65-69 years were similar. Their rates oscillated around 15%.

The structure of men and women by the age at which they started receiving a “normal” retirement pension and the age structure of the urban and rural population in an obvious way influenced by the legal regulations concerning granting the retirement benefits to various occupational groups depending on age and work seniority.

2.1.2. Persons receiving an early retirement pension

The concept of an early retirement pension refers to the legal situation at the moment of transition from work into retirement.

According to the survey results, the population of beneficiaries receiving early retirement pensions, comprised 1,060 thousand persons. They were mainly women (67.9%).

Table 2.9. Persons receiving an early retirement pension by sex and age

Specification	Total	At the age of:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
		in thousands			
TOTAL	1060	36	565	322	137
Men	341	17	46	217	62
Women	720	20	519	106	75

Among persons receiving an early retirement pension dominate persons who are currently aged 55-59 years (53.3%); such situation is also observed among women. However, the percentage share of retirees in this age group is decidedly higher – 72.1% - than the average one. It means that among men the situation is different – there are dominating retirees at the age 60-64 years (63.6%).

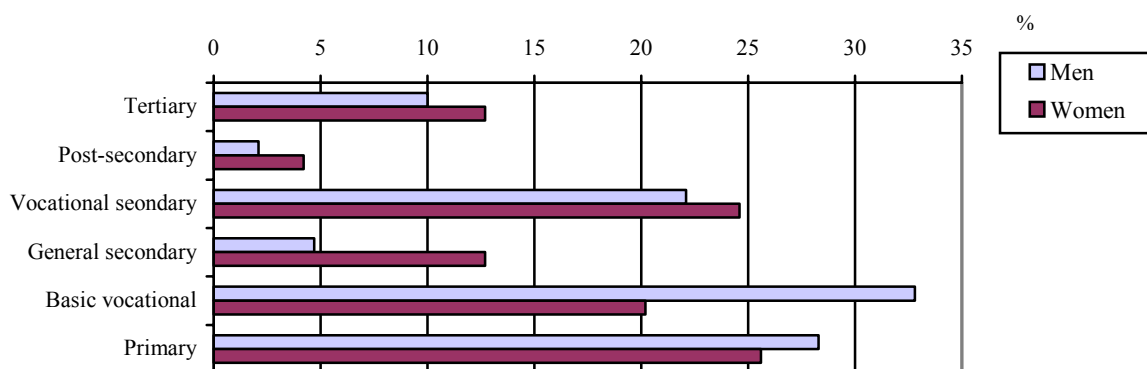
Among each 100 persons receiving an early retirement pension, 70 live in urban areas, while 30 – in rural areas.

Table 2.10. Persons receiving an early retirement pension by place of residence and age

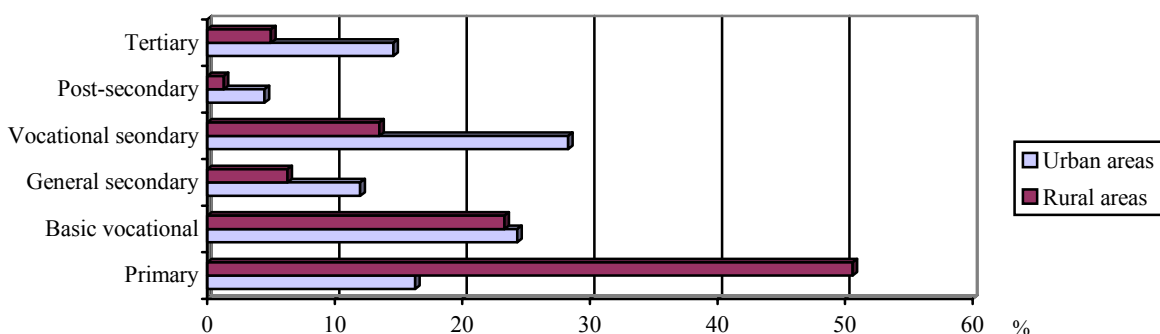
Specification	Total	At the age of:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
		in thousands			
TOTAL	1060	36	565	322	137
Urban areas	742	29	413	211	90
Rural areas	318	7	153	112	46

Analysing the structure by age of the “early” retirees living in urban areas and rural areas, in both cases the dominant are persons 55-59 years old – respective percentages are: 55.7% and 48.1%.

Among persons receiving an early retirement pension, almost a half (49.4%) have at least secondary education, and over ¼ - primary or lower. In the population of men who moved into early retirement, the majority (32.8%) have basic vocational education. Among women most often an early retirement pension receive the ones with primary or lower education (25.6%) .

The structure of persons receiving an early retirement pension by level of education living in urban and rural areas is significantly differentiated: in urban areas dominate persons with vocational secondary education (28.3%), while in rural areas over a half of population characterise primary education or lower.

Let us try to characterise beneficiaries on early retirement from the occupational point of view. The observation will concern the population comprising 804 thousand persons, i.e. retirees who performed their last job in 1999 or later and those who still work and combine receiving a benefit with earning.

Table 2.11. Persons receiving an early retirement pension by the last performed occupation

Specification	in thousands	in %
TOTAL	804	100,0
in which:		
Professionals	108	13.4
Technicians and associate professionals	120	14.9
Clerks	75	9.3
Service workers and shop and market sales workers	86	10.7
Skilled agricultural and fishery workers	103	12.8
Craft and related trades workers	98	12.2
Plant and machine operators and assemblers	68	8.5
Elementary occupations	100	12.4

Men and women receiving an early retirement pension characterise different occupational structure. If we would like to point out the three occupational groups for which the highest percentages of retirees were successively observed, then among men they were: *craft and related trades workers* (24.1%), *plant and machine operators and assemblers* (18.1%), and *skilled agricultural and fishery workers* (16.0%), while

among women: *professionals* (16.2%), *technicians and associate professionals* (16.1% and *elementary occupations* (14.3%).

The occupational structures of the retirees living in urban areas and rural areas are also different. In urban areas, they are mainly: *technicians and associate professionals* (18.1%), *professionals* (16.7%) and *elementary occupations* (13.3%), in rural areas: *skilled agricultural and fishery workers* (40.8%), *craft and related trades workers* (11.2%) and *elementary occupations* (10.7%).

Persons receiving early retirement pensions were employed mainly in manufacturing, and in agriculture, forestry and hunting, and trade and repair.

Table 2.12. Persons receiving an early retirement pension by the kind of activity conducted at the place of their last job

Specification	in thousands	in %
TOTAL	804	100,0
in which:		
Agriculture, forestry, hunting	115	14.3
Mining	18	2.2
Manufacturing	188	23.4
Construction	24	3.0
Trade and repairΔ	80	10.0
Transport, storage and communication	57	7.1
Real estate, renting and business activitiesΔ	47	5.8
Public administration and national defenceΔ	44	5.5
Education	76	9.5
Health care and social work	67	8.3

Men receiving an early retirement pension were employed mainly in *manufacturing* (23.6%), and in *agriculture, forestry and hunting*, or *transport, storage and communication*; while women - in *manufacturing* (23.1%), and in *trade and repair*, or *agriculture, forestry and hunting*.

We conclude the analysis on the population of persons receiving an early retirement pension with very important information concerning the age at the start of receiving this benefit.

The majority of persons receiving an early retirement pension, began its receiving at the age 55-59 years – it concerned about 63% population; over 19% were at the age 50-54 years 16% - at the age 60-64 years, while only about 2% - at the age 35-49 lat. Prevalence of persons who were granted the analysed benefit when they were 55-59 years old concerned both: the urban population (about 64%), the rural population (about 61%), and women (about 77%). Among men, the highest share belongs to the ones at the age 60-64 years (about 48%).

2.1.3. Economic activity of persons receiving a retirement pension

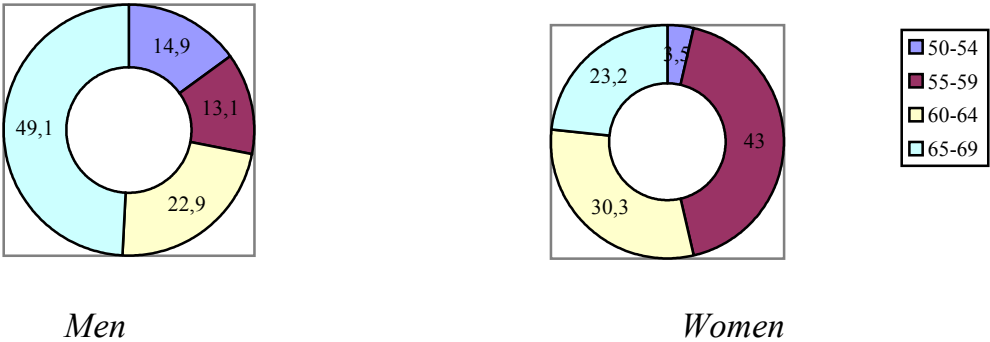
Persons receiving retirement benefits comprise mainly the economically inactive (85.7%), almost every 7th retiree combines receiving a retirement pension with paid work, while a margin part of the retirees have a status of an unemployed person.

Table 2.13. Persons receiving a retirement pension by economic activity and age

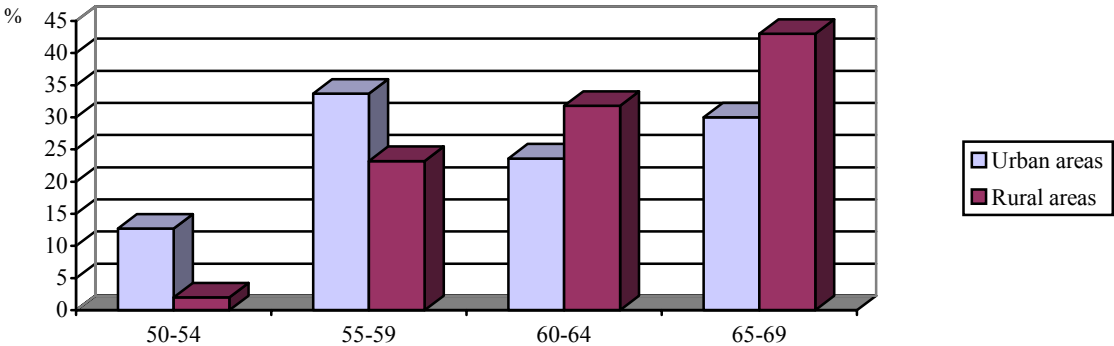
Specification	Total	At the age of:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
		in thousands			
TOTAL	2725	75	691	814	1145
Employed	372	31	108	100	132
Unemployed	17	.	7	5	.
Economically inactive	2336	42	576	709	1010

The employed retirees comprise mainly women (53.0% of the total) and urban population (59.1%). Over 1/3 of them is 65-69 years old.

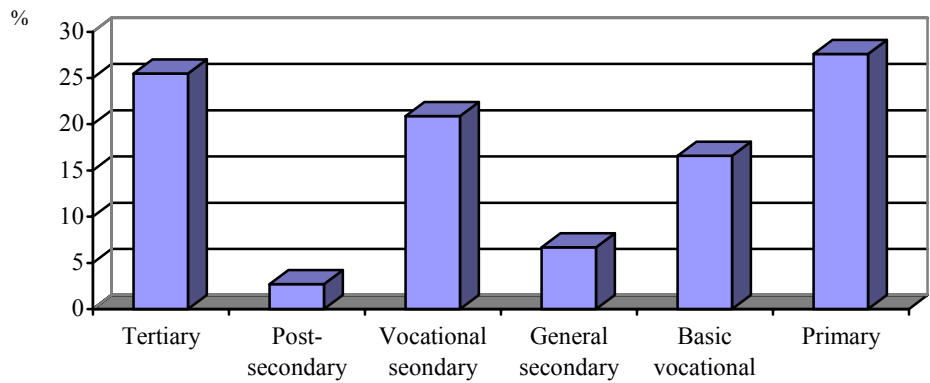
Among the employed retirees – men, every second one is 65-69 years old, while among women the largest jest group are aged 55-59 years (43%).

Considering the structure of the employed retirees by place of residence, in urban areas every third retiree is aged 55-59 years, and it is the largest group. In rural areas dominate persons aged 65-69 years (43.0%).

Retirees combining paid work with receiving retirement pension had mainly primary or lower education – they constituted 27.7% of the total population. Slightly lower was the percentage share of persons with tertiary education – 25.5%.

Among employed-retirees men, the largest group have tertiary education (30.5%), while among women – primary or lower (33.0%). Taking under consideration place of residence of the employed retirees, it is evident that in urban areas dominated persons with tertiary education (40.5%), while in rural areas – primary education or lower (58.3%) .

When analysing population of retirees combining receiving a retirement pension with paid work, it is worth to ask which occupational groups they represent and what kind of activity their enterprises conduct?

The answer for the first question is the following: paid work with receiving a retirement pension combine mainly *skilled agricultural and fishery workers* (37.6%), *professionals* (19.1%), and *technicians and other associate professionals* (14.0%). It is the obvious conclusion considering the level of education and place of residence of the presented population. The kinds of activity conducted by their enterprises were mainly *agriculture, forestry, hunting* (37.9% of the observed population), *real estate, renting and business activities* (10.8%), as well as *manufacturing and education* (9.7% each).

Persons combining paid work with receiving a retirement benefit characterise different status on the labour market. The majority comprise paid employees who constitute 45.2% of the working retirees. Employers and self-employed persons constitute 40.0%. Every 8th person in this subpopulation is an employer. The remaining group (14.8%) comprise contributing family workers.

The majority of employed retirees, did not reduce their working hours due to receiving a retirement pension. Such decision made 66.1% retirees. Slightly more often, such situation was observed among men (72.4%) than among women (60.6%). Rural population relatively more often than urban population did not shorten the working hours after transition into retirement (respectively: 72.8% and 61.8%).

Persons working and at the same time receiving a retirement pension were asked about the reason for the decision concerning carrying on the paid work. It turned out that for almost 70% they were the reasons of financial nature. It was mainly the matter to ensure necessary income for the household. Almost every second employed retiree gave such answer. Only for 6.5% of the interviewed, the reason was a desire to

increase retirement pension entitlement. The answer of men and women were similarly distributed, while the answers of the urban population and rural population varied. Therefore, in urban areas almost 80% of employed retirees stated financial reasons as the incentive for combining paid work with receiving a retirement pension. Such reasons were essential for 55% in rural areas. Moreover, there is observed a general regularity, that the oldest was the age group of the employed retirees, the less significant were financial reasons, and more important became non-financial ones, such as, e.g. the fact of staying economically active.

As was mentioned before, the majority of the retired comprise **economically inactive persons**. Over 43% of them are aged 65-69 years. The decided majority constitute women (over 67%) and urban population (over 69%).

Table 2.14. Retirees economically inactive by age, sex and place of residence

Specification	Total	At the age of:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
		in thousands			
TOTAL	2336	42	576	709	1010
Men	769	17	63	242	448
Women	1569	25	513	468	562
Urban areas	1616	33	438	484	662
Rural areas	720	9	138	226	347

Among the retirees economically inactive over 34% have primary education or lower, 21% - basic vocational, while about 45% has at least secondary education, in which over 11% - tertiary.

The decided majority of persons receiving a retirement pension and economically inactive before a move into retirement (about 84%, did not reduce their working hours. It equally concerned both: men and women. Similar situation was also observed among the urban population, as well as in rural areas. However, the percentage share in urban areas was higher and amounted to over 86%, while in rural areas – 78%.

Persons economically inactive who moved into retirement (“normal” or early) directly after leaving paid work stated reaching legal retirement age as the main reason for such decision (48.8%). The second in turn declared reason was favourable financial arrangements to move into retirement (16.0%), the next – threat of losing a job (14.4%). Those three reasons were most significant when making decision concerning a move into retirement, regardless the respondents’ sex or place of residence – it is illustrated by the following figures (by the selected reasons):

	in %			
	men	Women	urban	rural
<i>reaching legal retirement age</i>	44. 7	50. 6	49. 8	46. 3
<i>favourable financial arrangements</i>	20. 3	14. 1	16. 2	15. 4
<i>threat of losing a job</i>	15. 1	14. 1	14. 8	13. 5
<i>health condition or inability to work</i>	6. 4	7. 5	6. 6	8. 5
<i>other personal or family reasons</i>	3. 8	6. 4	4. 7	7. 7
<i>unfavourable working conditions</i>	3. 5	2. 2	2. 6	2. 5

2.2. PERSONS NOT RECEIVING A RETIREMENT PENSION

This part is devoted to the characteristics of persons aged 50 – 69 years who for various reasons did not receive a retirement benefits. The reasons of this may be very different: lack of a retirement pension entitlements, the need to obtain higher retirement pension, need for the longest possible economic activity, various forms of economic inactivity combined with entitlements to allowances other than a retirement pension.

In the second quarter of 2006, population of persons not receiving a retirement pension amounted to 3631 thousand and constituted 42.5% of the total number of persons 50 – 69 years old. Within this population, men were dominant. Their population amounted to 2184 thousand, who did not receive a retirement pension 60.1% of the total number of persons not receiving retirement benefit. The percentage of women was on the level of 39.9% (1447 thousand). It should be remembered though, that these differences derive mainly from the higher compulsory retirement age for men. Considering place of residence, there was evident prevalence of urban population. Their participation in the total number of persons not receiving a retirement pension amounted to 64.8% (2355 thousand), while the percentage of rural population was on the level of 35.2% (1278 thousand).

Tabl. 2.15. Persons not receiving a retirement pension by sex, age and place of residence

Specification	Total	At the age of:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
	in thousands				
TOTAL	3631	2001	1140	362	131
Men	2184	1036	823	288	39
Women	1447	964	317	74	92
Urban areas	2355	1314	733	234	74
Rural areas	1278	685	406	128	57

Among persons not receiving a retirement pension dominated persons from younger age groups. The share of persons aged 50 - 54 years was on the level of 55.1% (2001 thousand). Following the growth of age, therefore – achieving retirement entitlements, the number of persons not receiving a retirement pension decreased significantly. The percentage share of persons aged 55 – 59 years amounted to only 31.4% (1,140 thousand), at the age 60 – 64 years it was 10% (362 thousand), while persons of the oldest age category constituted only 3.6% (131 thousand) of the analysed population.

It comprised mainly persons who were stall employed (2634 thousand), they constituted 72.5% of the total number of all persons not receiving a retirement pension. Unemployed or economically inactive persons amounted jointly to 997 thousand, which constituted 27.5% of the surveyed population.

2.2.1. Persons not receiving a retirement pension but with entitlements to a retirement pension

A subpopulation that could be determined among persons not receiving a retirement pension comprised persons despite having such entitlements. This group constituted a minority of the presented population and amounted to 318 thousand (8,8%).

Among persons, not receiving a retirement pension despite having retirement entitlements dominated women. They constituted 75.8% of the surveyed population (241 thousand). Analysing the structure of the above population by age, it may be observed that the largest group constituted persons between 65 and 69 years old. The percentage of persons at this age, was on the level of 38.6% (123 thousand). Among women persons they constituted 35.3% of the total number of the analysed population (85 thousand), while among men they comprised almost a half - 49.4% (38 thousand). Among women the second largest group constituted persons aged 55 – 59 years. They amounted to 80 thousand persons which constituted 33.3% of the total number of all women not receiving a retirement pension despite having such entitlements. In case of population men the second largest group comprised persons aged 60 – 64 years a. In the second quarter of 2006, their number comprised 30 thousand (39.0%).

Tabl.2.16. Persons not receiving a retirement pension despite having such entitlements by sex and age

Specification	Total	At the age of:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
	in thousands				
TOTAL	318	11	88	98	123
Men	77	3	8	30	38
Women	241	8	80	68	85

Analysing the surveyed population in respect to place of residence it may be observed that among persons not receiving a retirement pension despite having such entitlements dominant were urban residents. Their number was on the level of 196 thousand, which constituted 61.6% of this group of persons. In both: urban and rural areas, the largest population comprised persons aged 65 – 69 years. In urban areas they constituted 35.2% of the surveyed population (69 thousand persons), while in rural areas the percentage was slightly higher and amounted to 43.9% (54 thousand). The second largest group in urban areas, as well as in rural areas constituted persons aged 60 – 64 years. Their percentage respectively amounted to 30.6% in urban areas and 30,9 in rural areas. It is evident that the urban population was significantly less differentiated in respect to distribution of persons not receiving a retirement pension (with a retirement pension entitlements) between particular age categories.

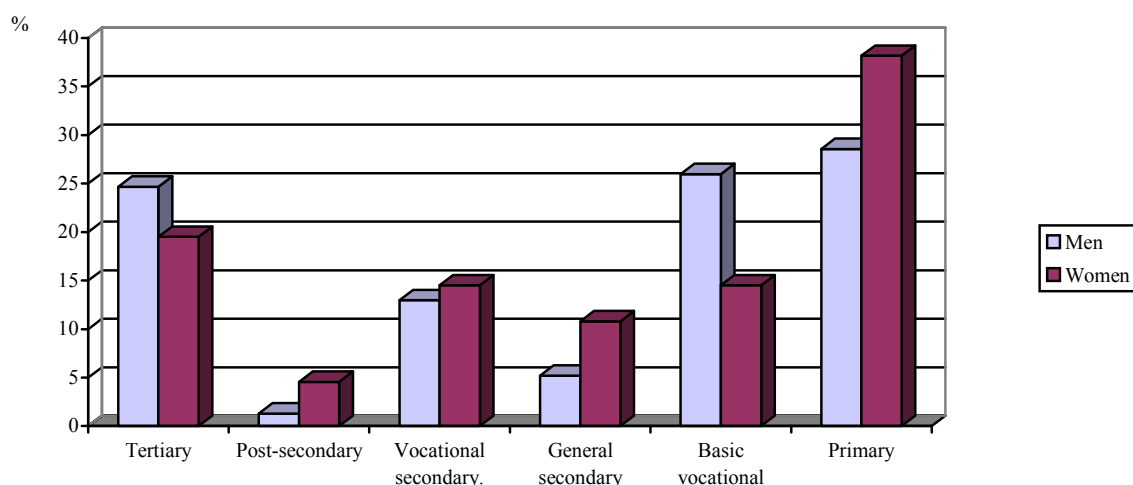
Tabl.2.17. Persons not receiving a retirement pension , despite having such entitlements by place of residence

Specification	Total	At the age of:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
		in thousands			
TOTAL	318	11	88	98	123
Urban areas	196	9	59	60	69
Rural areas	123	1	29	38	54

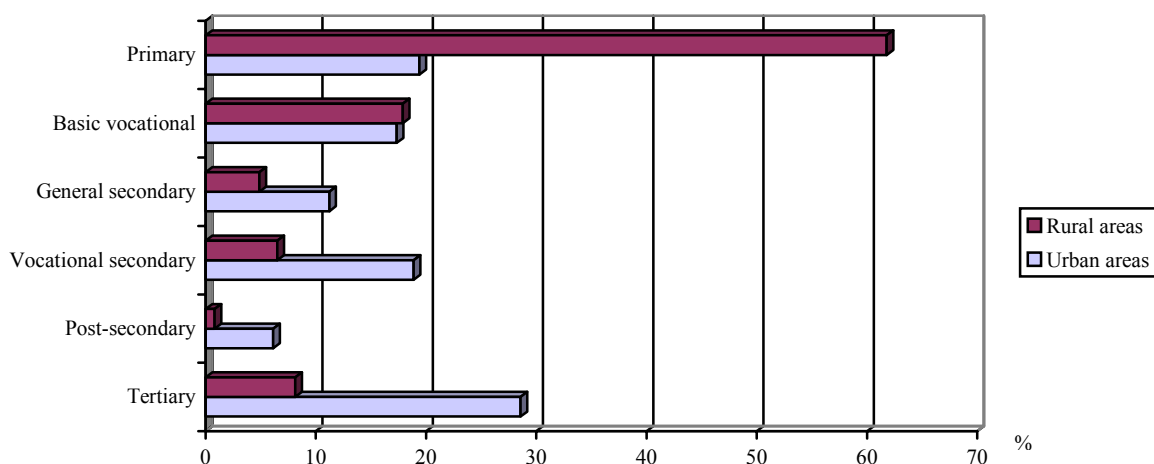
Analysing the presented population from the point of view of the level of education, it may be noticed that the largest group constituted persons with the lowest qualifications. Their number w II quarter of 2006 amounted to 113 thousand, which constituted 35.5% of the total number of all persons not receiving a retirement pension despite having such entitlements. The next largest group constituted persons with tertiary education. Their percentage share was on the level of 20.8%, while their number - 66 thousand. The least often were persons with post-secondary education (3.8%), and general secondary education (8.8%). There was a similar structure in population women and men, although among men the second largest population constituted persons with basic vocational education (20 thousand - 26.0%). Moreover, the percentage of persons with primary education was slightly higher among women than among men (38.2% vs. 28.6%), while it was lower in case of persons with tertiary education (19.5% vs. 24.7%).

There were also evident very significant differences between urban and rural areas. In rural areas, a vast majority, who did not receive a retirement pension 61.8%, of persons not receiving a retirement pension despite having retirement entitlements had at least primary education (in urban areas respective rate was 19.4%). While in urban areas the largest population comprised persons with highest qualifications. They constituted 28.6% of the analysed population (in rural areas it was respectively 8.1%).

Persons not receiving a retirement pension despite having such entitlements by sex and level of education

**Persons not receiving a retirement pension despite having such entitlements by
plce of residence and level of education**

From the point of view of the further analysis, a very significant criterion differentiating the surveyed population and determining the reasons for not receiving retirement allowances is status on the labour market. Among persons, who did not receive a retirement pension despite having such entitlements dominated, which is understood, persons who were still employed. Their number amounted to 161 thousand. It constituted slightly over a half (50.6%) of the analysed population. The second largest group constituted economically inactive persons who amounted to 155 thousand (48.7%). The unemployed were practically non-existent, therefore, the further analysis will be limited to the divisions into the employed and not employed persons.

Analysing the surveyed population in respect to the status on the labour market, there are observed differences within this range between men and women. Among men over a half (57.1%) were still involved in performing their occupational activity. While, among women the respective percentage share was slightly lower and did not exceeded a half of the population (it amounted to 48.6%). Therefore, among women more often than in case of men, the reason for not receiving a retirement pension was not work, but other reasons mainly connected with economic inactivity and respective allowances.

Tabl.2.18 Persons not receiving a retirement pension despite having such entitlements by the status on the labour market and sex

Specification	Total	employed	Not employed
	in thousands		
TOTAL	318	161	157
Men	77	44	33
Women	241	117	124

Considering the respective situation in urban areas and in rural areas, there were observed very slight differences. In urban areas the majority of persons (51.5%) did

not exercised their rights to a retirement pensions because of work. In rural areas the percentage was on a slightly lower level and amounted to 49.6%.

Tabl.2.19 Persons not receiving a retirement pension despite having such despite having such entitlements by the status on the labour market and place of residence

Specification	Total	Employed	Not employed
	in thousands		
TOTAL	318	161	157
Urban areas	196	101	95
Rural areas	123	61	62

Among employed persons who did not receive a retirement pension despite having such entitlements, the largest group – almost one third (29.2%, i.e. 47 thousand), constituted persons whose occupations belonged to the group of *professionals*. Every fourth person among the employed fell into the category *skilled agricultural and fishery workers* (25.5%, i.e. 41 thousand). The large group constituted also *technicians and associate professionals* (14.9%, 24 thousand).

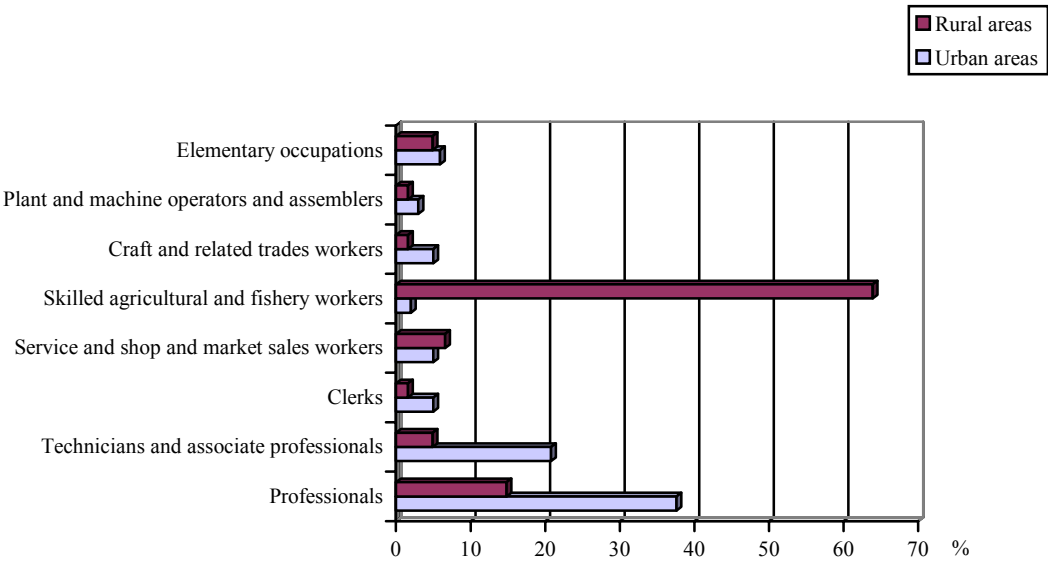
Employed persons not receiving a retirement pension despite having such entitlements by sex and performed occupation

Men not receiving a retirement pension more often than women performed work as *professionals* (31.8% as compared to 28.2%), while they less often were employed as *technicians and associate professionals* (11.4% as compared to 16.2%). In case of the occupational group: *skilled agricultural and fishery workers* persons performing these jobs practically were not differentiated by sex – for men as well as for women the percentage of these persons was on the level close to 25 %.

Performed occupation was a factor differentiating the surveyed population to a great extent from the point of view of their place of residence. Urban residents most often performed work as *professionals* (37.6%) and *skilled agricultural and fishery workers* (20.8%). Among the rural population the largest group comprised *skilled agricultural and fishery workers*, who constituted 63.4% of the total number of all employed persons not receiving a retirement pension (but entitled to a retirement benefit); the next in order were persons employed as *professionals* (14.8%).

Employed persons not receiving a retirement pension despite having such entitlements by place of residence and performed occupation

The analysis on the surveyed population by the kind of activity of the workplace, it may be observed that this activity was mainly of agricultural character. Every forth employed person was employed in the section *agriculture, forestry, hunting*. In the second quarter 2006, the population of such persons amounted to 42 thousand, which constituted 26.1 % of the total of the analysed population. The following kind of activity of the enterprises which employed persons who did not exercised their retirement pension entitlements belonged to the section *education* (30 thousand, i.e. 18.6%), *public administration and national defence* (16 thousand, i.e. 9.9%), and *real estate, renting and business activities* (15 thousand, i.e. 9.3%)

Table 2.20. Employed persons not receiving a retirement pension despite having such entitlements by the kind of activity of the workplace

Specification	In thousands	W %
TOTAL	161	100,0
in which		
<i>Agriculture, forestry, hunting</i>	42	26.1
<i>Manufacturing</i>	11	6.8
<i>Trade and repairΔ</i>	10	6.2
<i>Real estate, renting and business activities Δ</i>	15	9.3
<i>Public administration and national defenceΔ</i>	16	9.9
<i>Education</i>	30	18.6
<i>Health care and social work</i>	10	6.2
<i>Other community, social and personal service activities</i>	9	5.6

2.2.2. Persons not receiving a retirement pension because they were not entitled

This part characterises persons not receiving a retirement pension because they have no such entitlements. In respect to employment, two main groups may be determined in the analysed population: employed persons and person not working. In addition, the group of persons not working may be additionally divided into subpopulations of the unemployed and the economically inactive persons.

The total population of persons not receiving a retirement pension because they were not entitled amounted to 3313 thousand. The occupational characteristic concerns 3209 thousand persons, as for the subpopulation of persons currently unemployed and economically inactive, information about the last job concern only those who stopped working in 1999 or later.

Among persons not receiving a retirement pension because they were not entitled, the majority (63.6%) constitute men. Analysis on the age structure of the presented subpopulation shows that the largest group constitute persons aged 50-54 years (60.1%); 31.8% persons were 55 - 59 years old, a small part (7.9%) comprise age group 60-64 years; while only 0.2% constitute the oldest persons – 65-69 years old.

Table 2.21. Persons not receiving a retirement pension because they were not entitled by sex and age

Specification	Total	At the age:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65-69
	in thousands				
TOTAL	3313	1990	1052	264	8
Men	2107	1034	815	258	.
Women	1206	956	237	6	7

The structure by age of men and women not receiving a retirement pension varies significantly. Among men 49.1% jest aged 50–54 years38.7% – aged 55–59

years, while 12.2% constitute men 60-64 years old, to among women over 79% comprise the youngest, and then almost every fifth women is 55-59 years old. The presented differences may be caused by the different compulsory retirement age: 65 years for men, and 60 years for women

Analysis on population of persons not receiving a retirement pension without retirement pension entitlements by place of residence shows that the majority – slightly over 65% - live in urban areas, about 35% - in rural areas. Among persons not receiving a retirement pension because they were not entitled in urban population, similarly as in rural areas the largest group comprise persons 50-54 years old who constitute respectively 60.4% in urban areas and 59.2% - in rural areas. The second largest group comprise persons aged 66-59 years who constituted 31.2% of the urban population and 32.6% in case of the rural population.

Table 2.22. Persons not receiving a retirement pension because they were not entitled by place of residence and age

Specification	Total	At the age			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
		in thousands			
TOTAL	3313	1990	1052	264	8
Urban areas	2159	1305	674	174	5
Rural areas	1155	684	377	90	.

In urban as well as in rural areas, significantly less numerous groups constitute persons 60-64 years old; respectively 7.6% in urban areas and 7.8% - in rural areas.

The age structure of persons not receiving a retirement pension who did not have retirement pension entitlements also varies in respect to employment. Among employed persons the largest group (69.4%) constituted persons of the youngest age group 50 – 54 years, while among not working persons who did not receive a retirement pension because they were not entitled the largest group constituted persons 55-59 years old – 48.2%.

Table 2.23. Persons not receiving a retirement pension because they were not entitled by employment and age

Specification	Total	At the age:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
		in thousands			
TOTAL	3313	1990	1052	264	8
The employed	2473	1716	647	108	.
Total persons not employed	840	274	405	156	6
Of which:					
Unemployed	135	78	45	11	-
Economically inactive	706	196	359	145	6

The decided majority of persons not receiving a retirement pension because they were not entitled comprise the employed, who constituted 74.6% of the total of the presented subpopulation. Persons not working (unemployed and economically

inactive) constitute 25.4% of the total number of persons not receiving a retirement pension because they were not entitled. In turn, among the group of not working persons dominate economically inactive persons, who constituted 84% of persons not at work (respectively 82.8% in the population of men and 86.4% in the population of women).

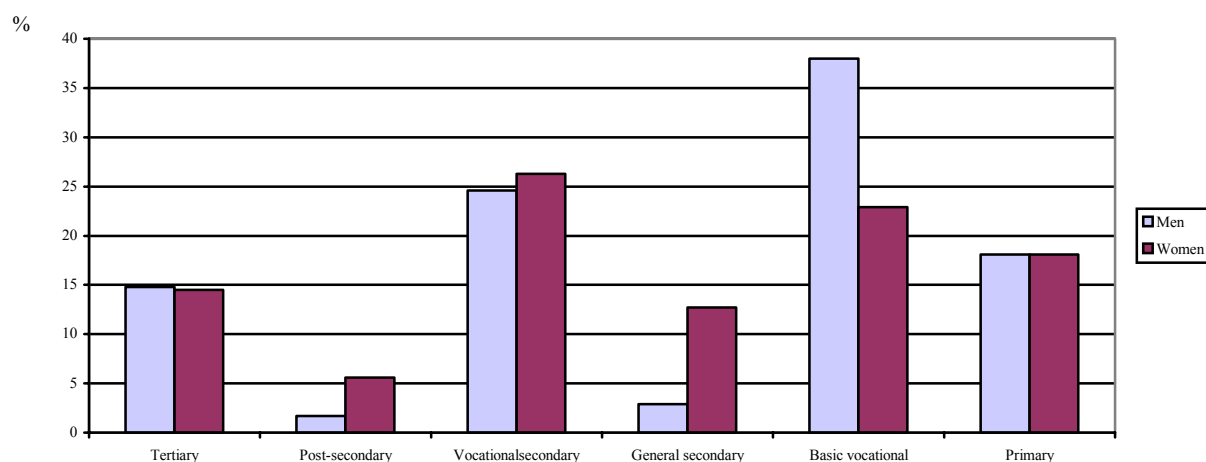
Table 2.24. Persons not working and not receiving a retirement pension because they were not entitled by sex and place of residence (in thousands)

Specification	Total persons not working	Unemployed	Economically inactive
	In thousands		
TOTAL	840	135	706
Men	569	98	471
Women	272	37	235
Urban areas	562	103	459
Rural areas	279	32	247

In the population of not working persons who did not hold retirement pension entitlements dominated men who constituted 67.7% of the total number of this group, 72.6% of the unemployed and 66.7% of the economically inactive.

In respect to place of residence, dominant were persons living in urban areas respectively 66.9% of the total number of not working persons, 76.3% of the unemployed and 65.0% of the economically inactive.

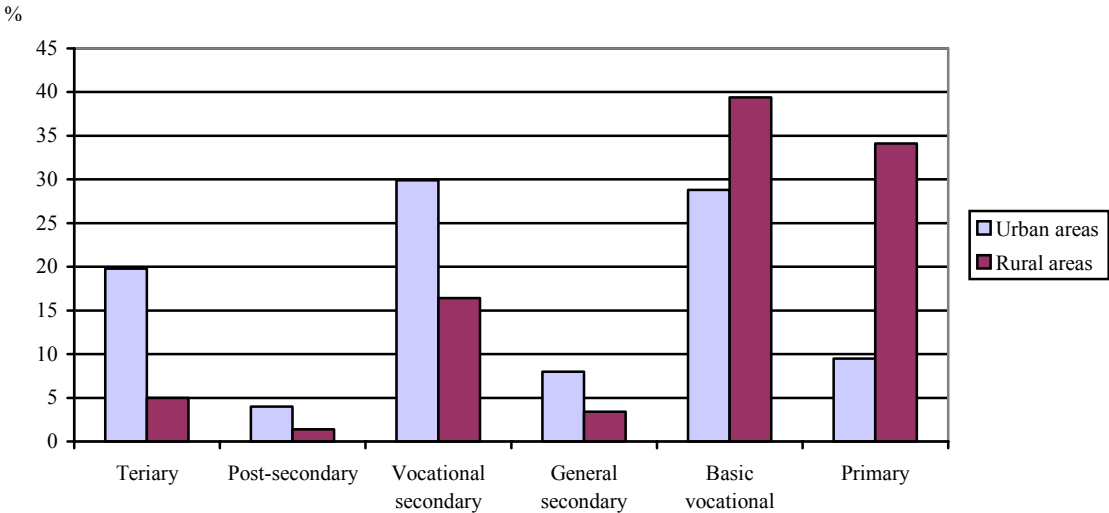
Population of persons not receiving a retirement pension because they were not entitled varies in respect to the level of education. The largest group constitute those who had basic vocational education – 1076 thousand, i.e. 32.5%. Every fourth person among persons not receiving a retirement pension because they were not entitled, had vocational secondary education (834 thousand), the third largest group constituted persons with primary education (600 thousand – 18.1%).

Comparison of the structure of men and women of persons not receiving a retirement pension who did not have retirement pension entitlements by level of education shows that the highest difference was in observed in the group of people with basic vocational education – the percentage share of men amounted to 38%,

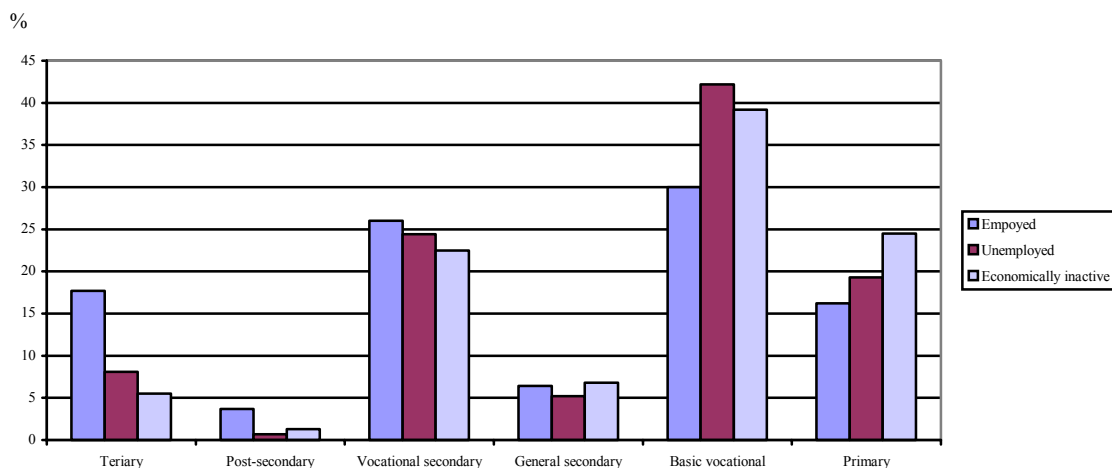
while women – 22.9%. The percentage shares of persons with tertiary education and vocational secondary and primary.

The education structure of persons not receiving a retirement pension because they were not entitled living in urban areas and in rural areas varies significantly, which is particularly evident in case of the highest and lowest levels of education .

Among the presented population of persons not receiving a retirement pension who did not have retirement pension entitlements, tertiary education have 19.8% of the urban population; while in rural areas the rate of persons with tertiary education amounted to only 5%. The reverse situation may be observed for the lowest level of education: the percentage share of persons not receiving a retirement pension without retirement pension entitlements with primary and lower education in urban areas amounted to 9.5%, and in rural areas - 34.1%. The differences of education structure between urban and rural areas are also observed for other levels of education.

Comparison of the education structure of persons not receiving a retirement pension who did not have retirement pension entitlements by economic activity allows conclusion that the structure of education in case of the unemployed is similar to the structure of education of the economically inactive for the specified educational groups. It is particularly evident in the group of persons with tertiary education, and for the largest group of persons with basic vocational education. Percentage shares of the employed, the unemployed and the economically inactive with tertiary education amounted to respectively: 17.7%, 8.1% and 5.5%. The percentages of persons with basic vocational education amounted to 30% for the employed 42.2% w group unemployed persons and 39.2% for the economically inactive.

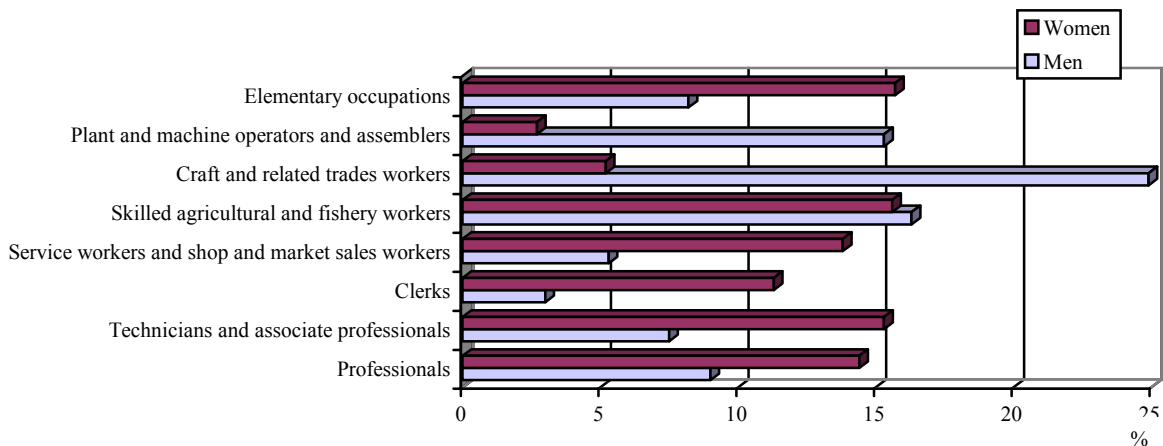

As regards occupation and the kind of activity conducted at the place of the last job, the characteristics of persons not receiving a retirement pension because they were not entitled concerns a population of 3209 thousand people.

The largest group in the presented population of persons not receiving a retirement pension because they were not entitled constitute *craft and related trades workers* (17.6% of the total number), and then: *skilled agricultural and fishery workers* (16.1%), *professionals* and *elementary occupations* (11% each).

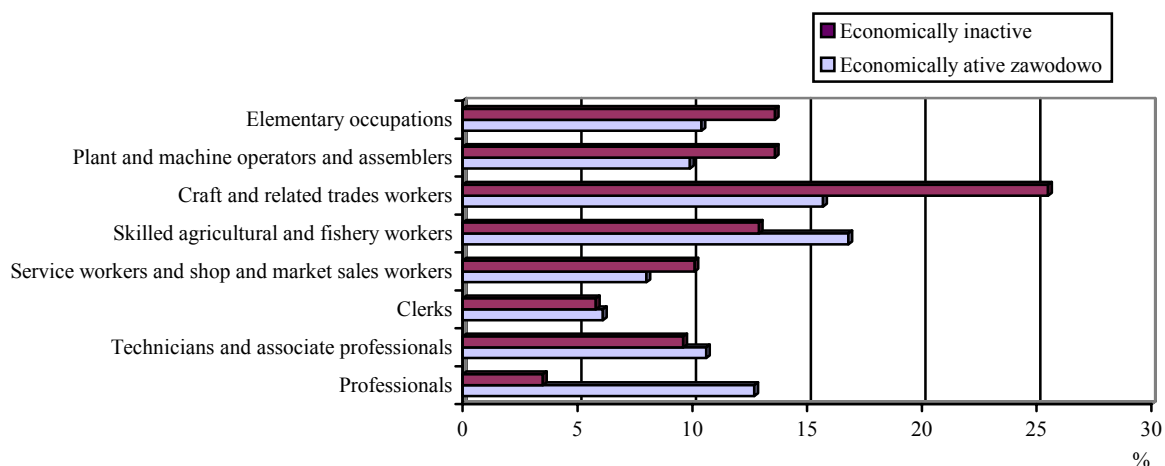
		<i>In thous.</i>
<i>Total</i>	-	3209
<i>in which:</i>		
<i>Professionals</i>	-	352
<i>Technicians and associate professionals</i>	-	334
<i>Clerks</i>	-	195
<i>Service workers and shop and market sales workers</i>	-	270
<i>Skilled agricultural and fishery workers</i>	-	516
<i>Craft and related trades workers</i>	-	564
<i>Plant and machine operators and assemblers</i>	-	341
<i>Elementary occupations</i>	-	352

Occupational structure of persons not receiving a retirement pension because they were not entitled varies depending on sex. Among men dominate the currently or last performed occupations from the group: *craft and related trades workers* (24.9%). The next largest group comprise *skilled agricultural and fishery workers* (16.3%), and *plant and machine operators and assemblers* (15.3%). Among women dominate occupations belonging to groups: *elementary occupations* and *skilled agricultural and fishery workers* (respectively 15.7% and 15.6%), then *technicians and associate professionals* (15.3%).

The occupational structure of persons not receiving a retirement pension because they did not have retirement pension entitlements varies significantly depending on place of residence. In rural areas, as might be expected, dominate persons in the occupational group *skilled agricultural and fishery workers* – they constitute 42.9% of the total, the next largest groups are: *craft and related trades workers* (14.5%) and *elementary occupations* (11.1%). In urban areas the largest group among persons not receiving a retirement pension who did not retirement pension entitlements are *professionals* who constitute 7.2% of the total, and then: *technicians and associate professionals* (18.7%) and *elementary occupations* (10.3%).

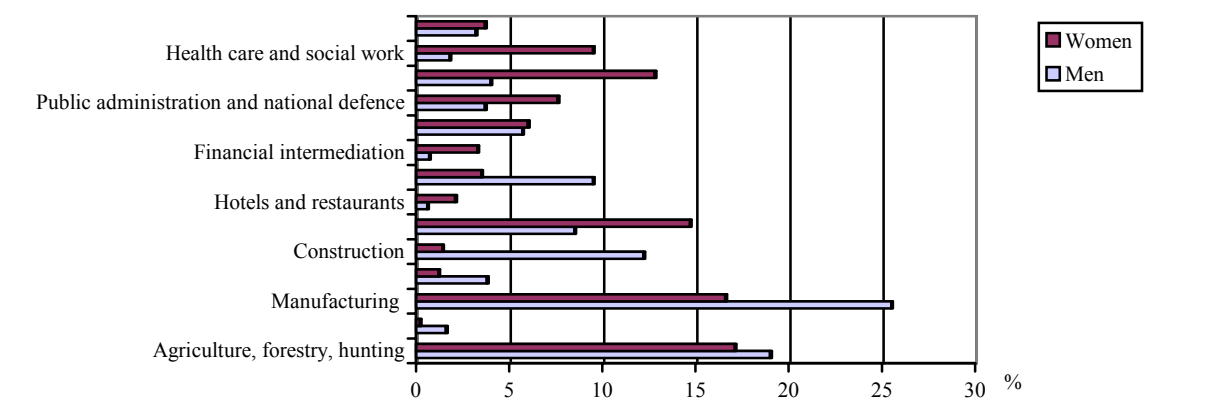
The variable differentiating the occupational structure of persons not receiving a retirement pension because they were not entitled is economic activity of the surveyed population. In the economically active subpopulation (consisting of the employed and the unemployed) most often were performed occupations: *skilled agricultural and fishery workers* (16.8%) and *craft and related trades workers* (15.7%); for over ¼ of economically inactive persons the last performed occupation belonged to: *craft and related trades workers*, in the second place were mentioned occupations from the groups: *plant and machine operators and assemblers* and *elementary occupations* (13.6% each). Then, difference between percentage shares of the most often occupational group and the groups mentioned next amounted to 11.9 percentage points.

Analysis on kinds of activity conducted by working establishments of persons without retirement pension entitlements indicates that they belonged mainly to the sections *manufacturing* (22.2% of the total number), *agriculture, forestry, hunting* (18.3%), and *trade and repair* (10.8%).

<i>Total</i>	-	<i>in thous.</i> 3209
<i>In which:</i>		
<i>Agriculture, forestry, hunting</i>	-	587
<i>Mining</i>	-	34
<i>Manufacturing</i>	-	713
<i>Electricity, gas and water supply</i>	-	91
<i>Construction</i>	-	264
<i>Trade and repair</i> Δ	-	346
<i>Hotels and restaurants</i>	-	38
<i>Transport, storage and communication and communication</i>	-	233
<i>Financial intermediation</i>	-	53
<i>Real estate, renting and business activities firm</i> Δ	-	187
<i>Public administration and national defence</i> Δ	-	164
<i>Education</i>	-	233
<i>Health care and social work</i>	-	149
<i>Other community, social and personal service activities</i>	-	109

Comparison of the structures kinds of activity by sex shows obvious differences. The sections of the current or the last work for women were most often: *agriculture, forestry, hunting* (17.1%), *manufacturing* (16.6%), *trade and repair* (14.7%) and *education* (12.8%). Men were currently or in the last job employed in sections: *manufacturing* (25.5%), *agriculture, forestry, hunting* (19.9%) and *construction* (12.2%). The most feminised kinds of activity were: *health care and social work* (the percentage share of women amounted to 75.2%), *financial intermediation* (73.6% of women), *hotels and restaurants* (65.8% of women) and *education* (65.2% of women).

The kind of activity of the current or last job varied also depending on place of residence. In urban areas dominant sections were: *manufacturing* (25.8%), *trade and repair* (13.3%), and in the third place *construction* (9.2%). In rural areas dominate *agriculture, forestry, hunting* (48.2%), the rate of the next category – *manufacturing* was significantly lower (15.5%). Percentage shares of other kinds of activity stayed on the level below 10%.

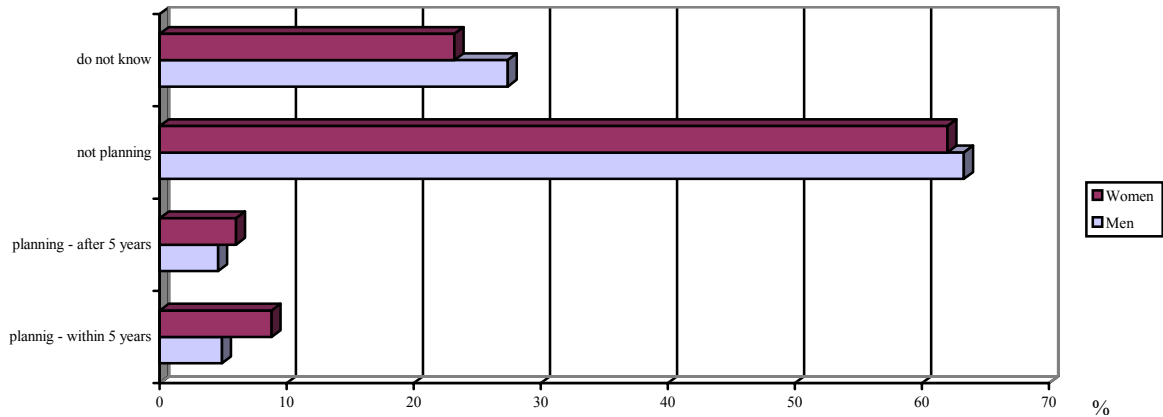
From the labour market point of view, important is question about plans concerning the further economic activity related to a move into retirement of the surveyed employed persons.

Table 2.25. Employed persons not receiving a retirement pension because they were not entitled by plans concerning reduction of working hours in a move to retirement and economy sector (in thousands)

Specification	Total	The employed who in a move to retirement:			
		planning to reduce their working hours		not planning to reduce their working hours	Do not have precise plans concerning reduction of working hours
		within next 5 years	after 5 years		
TOTAL	2473	157	125	1552	638
Public sector	816	63	37	538	178
Private sector	1657	94	89	1014	460

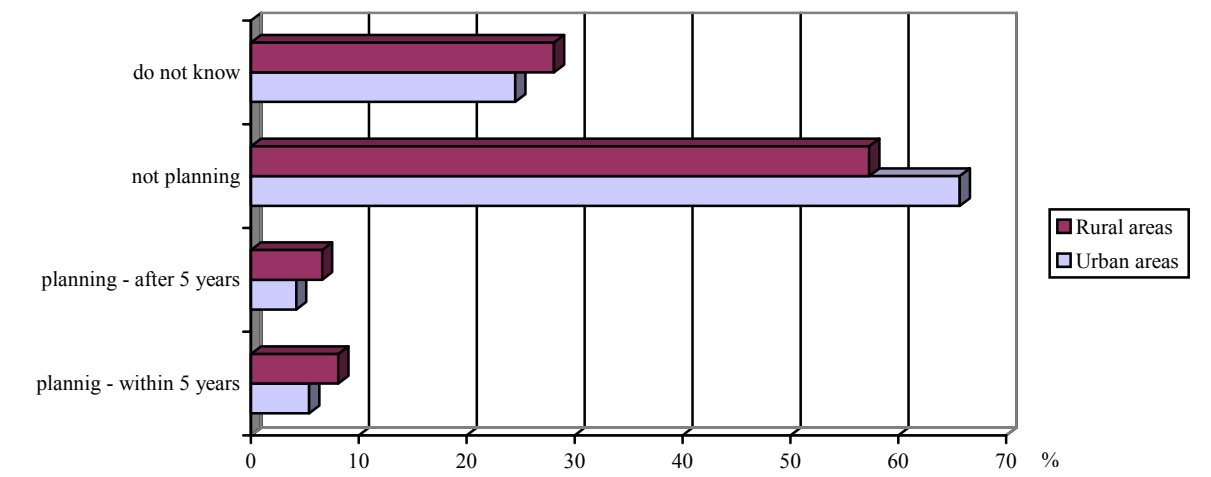
In the surveyed population the decided majority (62.8%) did not plan to reduce working hours in a move to retirement, over ¼ of the employed without retirement pension entitlements did not have any precise plans concerning reduction of working hours, 6.3% - planned to reduce working hours within the next 5 years, while 5.1% - after 5 years. Plans concerning reduction of working hours in a move into retirement very depending on the sector of national economy: persons employed in the public sector more often than the employed in the private sector intended to reduce working hours within the next 5 lat; respectively 7.7% - public sector, and 5.7% - private sector. The reverse situation may be observed in respect to reduction of working hours in the further future (after 5 years) – respectively 4.5% of the employed in the public sector and 5.4% of the employed in the private sector planned to reduce their working hours in a move to retirement. Persons employed in the public sector more often than persons employed in the private sector did not plan to reduce their working hours (65.9% and 61.2% respectively); the employed without retirement pension entitlements more often did not have any precise plans concerning reduction of working hours in the private sector as compared to the public sector (27.8% and 21.8%)

Plans concerning reduction of working hours in a move to retirement of persons the employed without retirement pension entitlements varied depending on sex. Among women, percentage shares of persons planning to reduce their working hours are higher than among men; irrespective whether it is to happen within the next 5 years (4.9% men and 8.8% women intend to reduce working hours), or after 5 years (4.6% men and 6.0% women). Men more often than women do not plan to reduce their working hours in a move to retirement (respectively 63.3% and 62.0%)

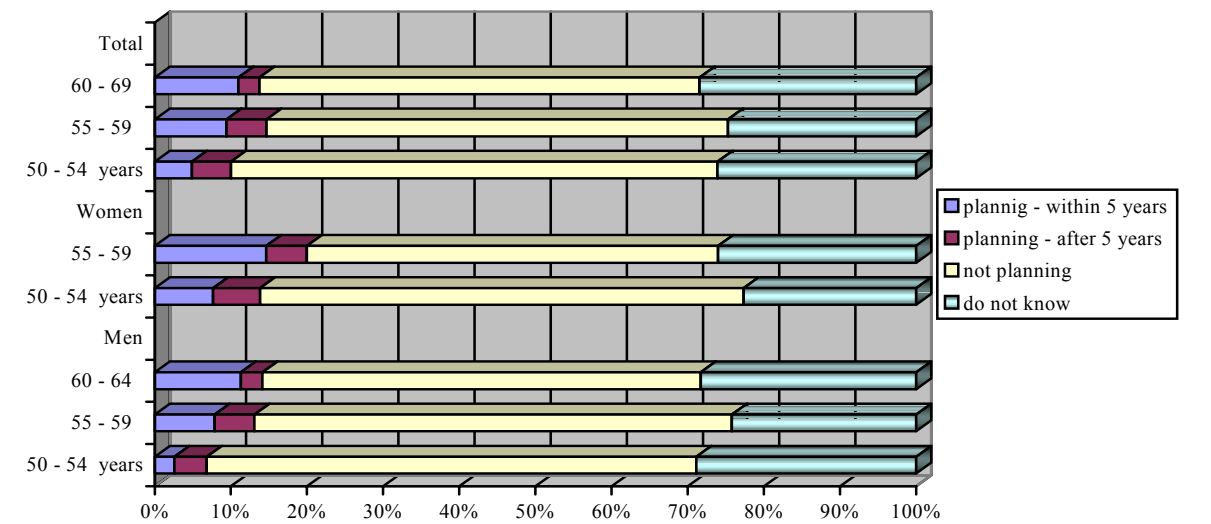

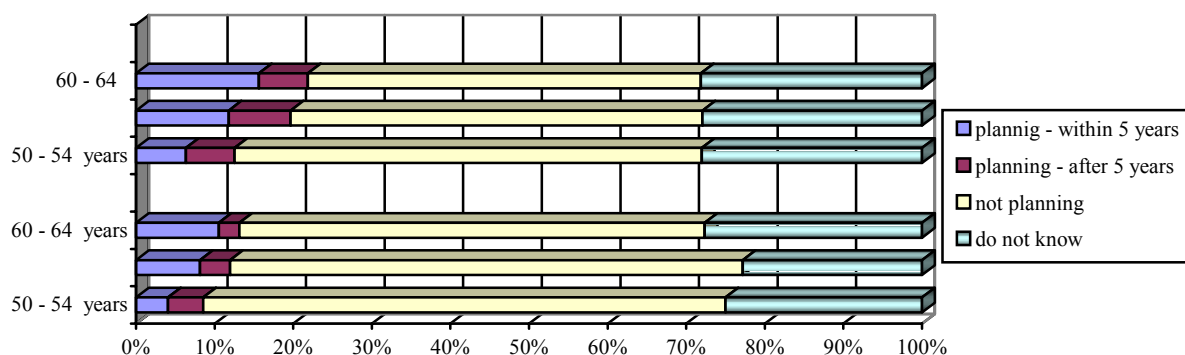
The next variable differentiating plans of the employed without retirement pension entitlements concerning reduction of working hours in a move to retirement is place of residence. The employed without retirement pension entitlements living in urban areas more often than the rural population did not plan to reduce working hours (respectively 65.7% and 57.3%). The rural population more often planned to reduce working hours. It concerned the next 5 years (reduction of working hours in a move to retirement planned 5.4% of the urban population and 8.1% persons living in rural areas), as well as the further future (respectively 4.2% in urban areas and 5.5% in rural

areas constituted the employed without retirement pension entitlements who planned to reduce working hours after 5 years).

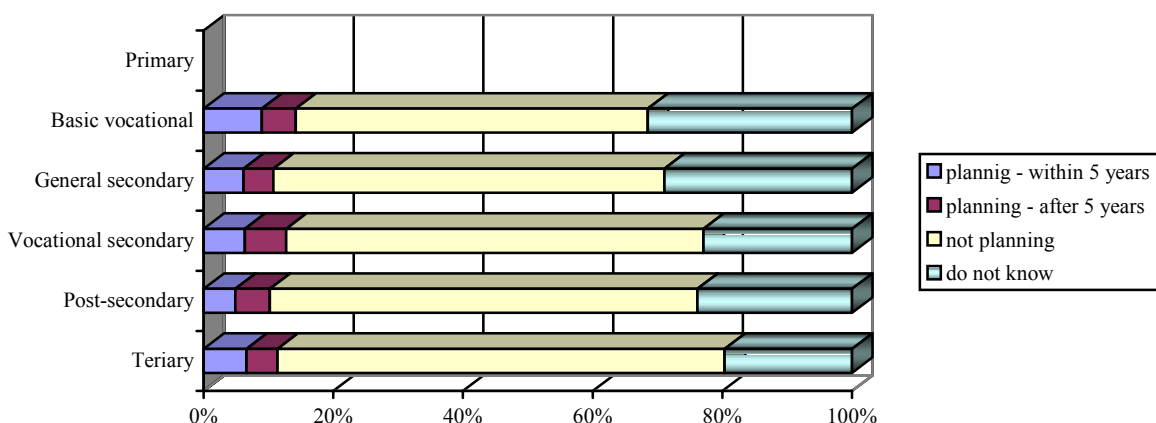

Depending on the age of persons in employment, the older ones more often than the youngest (50-54 years old) planned to reduce working hours in a move to retirement. It concerned men and the employed without retirement pension entitlements in rural areas and in urban areas. There is observed a reverse tendency in the presented three subpopulations: the percentage shares of persons who declared that they were not planning to reduce their working hours in a move to retirement is decreasing in the older age groups. Among women relation may be observed for two younger age groups: 50-54 years old and 55-59 years old (elder women more often declared reduction of working hours in the future – respectively 13.8 and 19.9%; while less often – continue current working hours: respectively 63.5% women aged 50-54 years and 53.6% women aged 55-59 years.

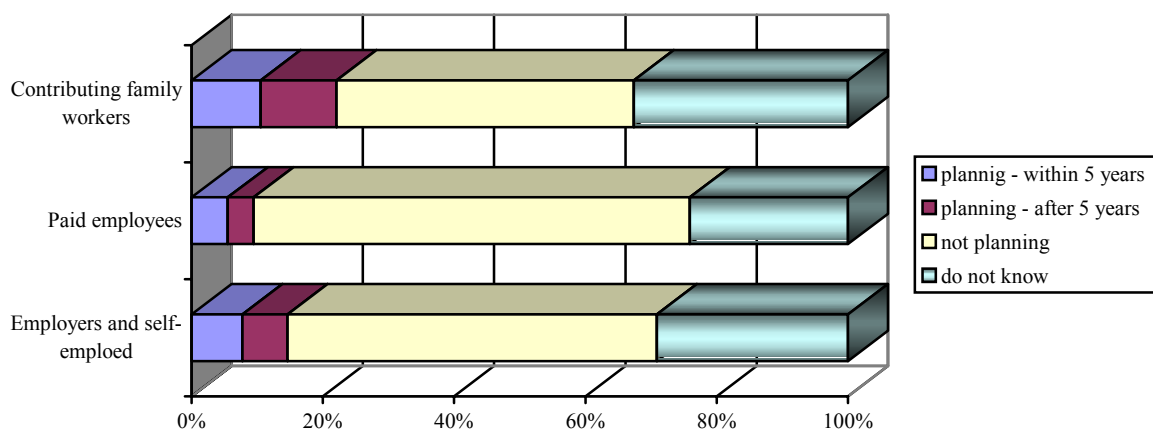

Depending on education, it may be concluded that employed persons without retirement pension entitlements who have tertiary education more often than the employed with primary education do not plan to reduce in the future their working hours in a move to retirement (respectively 69.1% and 54.1%). On the other hand, percentage shares of persons who have such plans with tertiary education were lower than in the group with the lowest level of education (respectively 11.4% and 14.2%).

Depending on status on the labour market, “paid employees” more often than contributing family workers and employers and the self-employed did not have plans concerning reduction of working hours within the next 5 years or in further future. The highest percentage shares of persons who planned to reduce their working hours in future a move to retirement (irrespective if its the next 5 years or after that) is observed in a group of contributing family workers: 10.5% planned to reduce working hours within the next 5 years, while 11.5% - later.

Persons not working were asked whether they received any allowance other than unemployment benefit or a retirement pension. In subpopulation of persons not working and not receiving a retirement pension because they were not entitled, 639 persons (76.1%) received benefits other than a retirement pension or unemployment benefit (75.4% men persons not receiving a retirement pension because they were not entitled and 76,5 women).

Table 2.26. Persons not at work not entitled to a retirement pension receiving benefits other than a retirement pension or unemployment benefit by sex and place of residence (in thousands)

Specification	Total receiving benefits	Type of benefits:				
		pension due to inability to work	family pension	Pre-retirement allowance / pre-retirement benefit	Social welfare benefit	Other financial benefits
TOTAL	639	275	20	287	21	36
Men	429	209	.	179	15	25
Women	209	66	19	107	6	11
Urban areas	416	152	15	216	17	16
Rural areas	223	123	5	71	.	20

The kind of the received benefit varied depending on sex and place of residence. The beneficiaries men and the rural population most often received pension due to inability to work (respectively 48.7% - men, 55.1% - the rural population); in both groups the second largest share belonged to pre-retirement allowance or benefit (41.7% - men, 31.8% - rural areas). For women and urban population, the most often allowance was pre-retirement allowance or benefit received by 51.2% women and 51.8% urban population; pension due to inability to work received 31.6% of women and 36.5% of the urban population.

The status on the labour market at the moment of stopping the last paid work of persons not working and not receiving a retirement pension because they were not entitled was in the obvious way connected to the persons' current status on the labour market of these persons at the moment of the survey. The decided majority of

the unemployed (83.2%), regardless sex and place of residence, declared unemployment as their status on the labour market after stopping last paid work . Among the economically inactive persons in case of 28.8% , the status on the labour market at the moment of leaving last paid work comprised chronic illness or disability, while for every fourth person – unemployment. Only 1.5% defined their status on the labour market after leaving last paid work as family responsibilities. These answers showed evident (and expected) dependency on sex: the percentage share of women amounted to 3.2%, men – 0.6%.

The majority (69.9%) of persons not at work who were not entitled to a retirement pension when asked about their future plans concerning work declared that they were not intending to perform any paid work in the future, It concerned 69.2% of men and 70.5% - women. In urban areas 65.3% of the surveyed persons who were not at work and did not receive a retirement pension entitlements, in rural areas - 78.8%. Age structure in both groups – the planning and not planning taking up paid work in the future varied. Among persons who planned to take up work dominated the younger ones, i.e. 50-54 years old, while persons who did not plan to take up paid work in the future most often comprised the not working persons at the age 50-59 years (51.8%). Similar regularities in respect to the decision concerning starting paid work in the future are observed in respect to division by sex, as well as into urban - rural areas. It may be observed that surveyed women at the oldest age group did not intend to take work in future.

Table 2.27. Persons not at work not entitled to a retirement pension by sex and place of residence and future plans concerning paid work (in thousands)

Specification	Total	Persons not at work:	
		Planning to take up any paid work in future	Not planning to take up any paid work in future
TOTAL	840	254	587
Men	569	175	394
Women	272	79	193
Urban areas	562	195	367
Rural areas	279	58	220

Table 2.28. Persons not working who did not receive a retirement pension because they were not entitled by plans to take any paid work in the future and age (in thousands)

Specification	Total	Age in years:			
		50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
	in thousands				
TOTAL	840	274	405	156	6
Planning to take up any paid work in future	254	131	100	23	-
Not planning to take up any paid work in future	587	143	304	133	6

2.3. PLANS OF THE POPULATION CONCERNING THE AGE OF STOPPING ECONOMIC ACTIVITY

The objective of this chapter is presentation of the anticipated age of stopping paid work depending on the person’s demographic and socio-occupational characteristics and current economic activity. The described population does not include persons who did not work in the reference week and did not plan to take any paid work in the future.

Among the total of the population that this part of the survey presents, almost every third person plans to work as long as it will be possible, while more than every fifth persons indicated the age at which they plan to stop their economic activity. The fewer number of people declare to stop work (or its seeking) before they are 60 years old – 8.6%, while 13.2% still cannot determine their intentions.

Table 2.29. Population by plans concerning the age of stopping economic activity, sex, and place of residence

Specification	Total	Of which by plans concerning the age of stopping economic activity					
		age	I don't have exact plans, but it will be before 60 years old	I don't have exact plans, but it will be between 60 and 64 years old	I don't have exact plans, but it will be at 65 years old or later	I plan to work as long as possible	I don't know
		in thousands					
TOTAL	3369	712	288	411	406	1106	446
Men	1965	376	70	221	368	654	276
Women	1404	336	218	190	38	452	170
Urban areas	2210	482	198	282	267	699	282
Rural areas	1159	230	90	129	139	407	164

Comparing men’s and women’s plans concerning their further economic activity, the most significant differences are observed in case of two answers. Among men the lowest percentage (3.6%) do not have any exact plans, but plans to stop their economic activity before 60 years of age (the respective percentage share for women amounts to 15.5%), while the lowest percentage share of women (2.7%) anticipate that it will take place at 65 years old or later (respective percentage share for men – 18.7%). The observed phenomenon is closely connected with the currently functioning in Poland regulations concerning retirement.

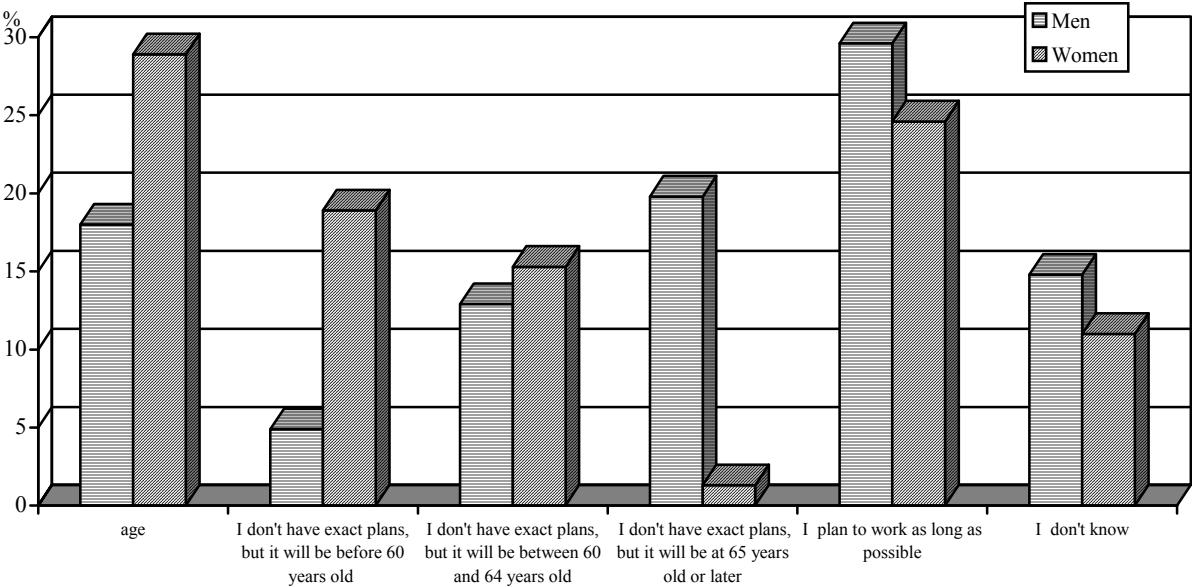
Residents of urban areas are slightly more determined than the rural population, as they more often give the exact age of the anticipated termination of economic activity, or at least approximated age group. Whereas, a higher percentage share among rural population, plan to work as long as possible (35.1% as compared to 31.6% for the urban population), or are not able to determine their intentions yet (14.2% as compared to 12.8%).

Table 2.30. Population by plans concerning the age of stopping economic activity and the current age

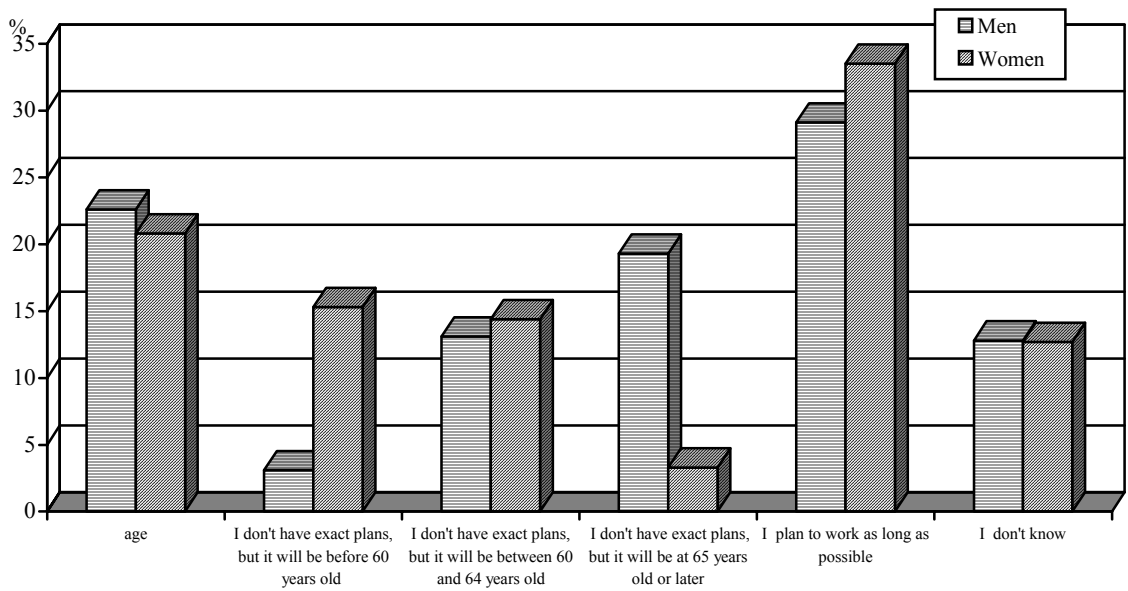
Specification	Total	Of which by plans concerning the age of stopping economic activity					
		age	I don't have exact plans, but it will be before 60 years old	I don't have exact plans, but it will be between 60 and 64 years old	I don't have exact plans, but it will be at 65 years old or later	I plan to work as long as possible	I don't know
	in thousands						
TOTAL	3369	712	288	411	406	1106	446
50 – 54 years	1899	436	215	266	216	518	248
55 - 59	979	215	74	133	131	301	125
60 – 64	303	49	-	13	52	145	44
65 – 69 years	192	13	-	-	7	143	29

Analysing the surveyed population by age, it may be observed that persons from two older age groups (i.e. aged 60 years and more) decidedly less often give the precise age of stopping their economic activity (among persons in group 60 – 64 years old the respective percentage share amounts to 16.2%, while in the age group 65 – 69 years – 6.8%). On the other hand, they much more often plan to work as long as possible (in the age group 60 – 64 years it concerns almost every second person, while among persons aged 65 – 69 years - almost $\frac{3}{4}$ of the whole population). Different plans regarding termination of economic activity characterise men and women depending on the observed age group. Among persons aged 50 – 54 years, the percentage of men indicating the exact age of stopping economic activity is significantly lower (by over 10 percentage points), while fewer women (percentage lower by 5 percentage points) intend to be active on the labour market as long as possible. For other specified age groups we observe a reverse situation.

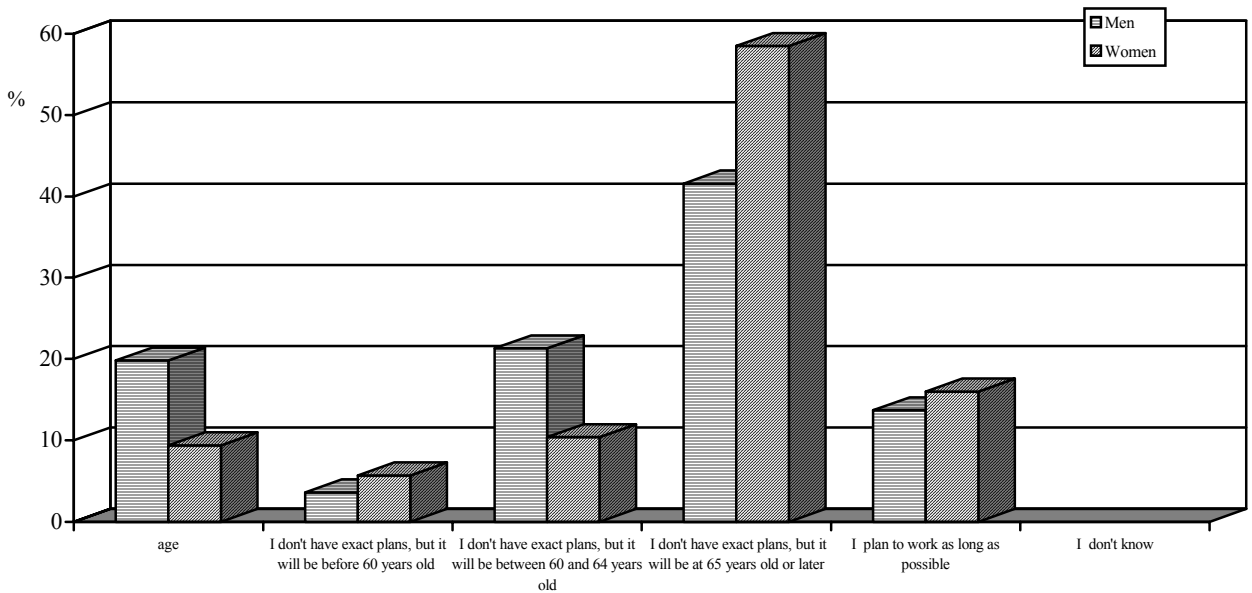
Populaton aged 50 - 54 years by plans concerning the age of stopping economic activity

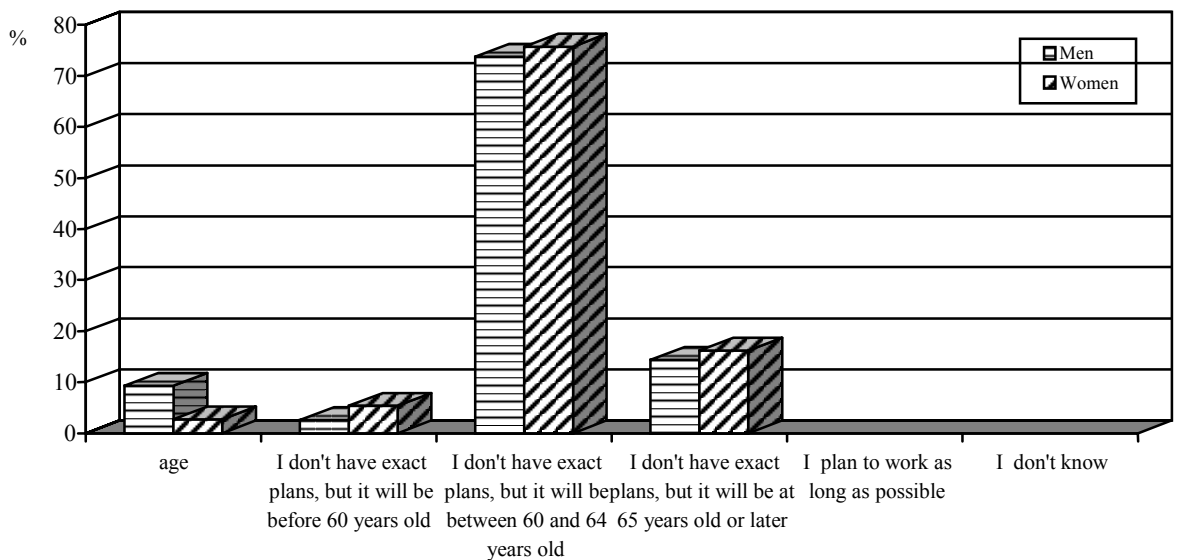
Population aged 55 - 59 years by plans concerning the age of stopping economic activity

Population aged 60 - 64 ears by plans concerning the age of stopping economic activity

Population aged 65 - 69 years by plans concerning the age of stopping economic

The next variable differentiation the presented population is level of education. Persons who have tertiary education, or primary and lower the least often indicate lack of exact plans, but with the intention to stop economic activity before 60 years of age (it concerns respectively 6.7% and 7.3%). At the same time, both these groups would like to work as long as possible – which is declared by almost 38 per 100 persons. Moreover, for persons with the highest level of education, we observe the lowest percentage share of people who are uncertain about their further occupational career - only 8.4% as compared to percentage shares exceeding 10% among other group of education (the highest percentage share is observed for persons with basic vocational education – 15.3%). Compared to other groups, the population of persons with general secondary education characterise the highest rate of persons who do not declare particular plans with the simultaneous intention to stop activity on the labour market before 60 years old (15.0% - whereas, for the other persons, the respective rate is less than 10%). The mentioned group characterise also the least often declared intention of stopping economic activity before 65 years old or later (only 7 per 100 persons). The respective rate for other groups amount to between ten and twenty persons per 100 – the highest number (almost 15 persons) among those who had tertiary education.

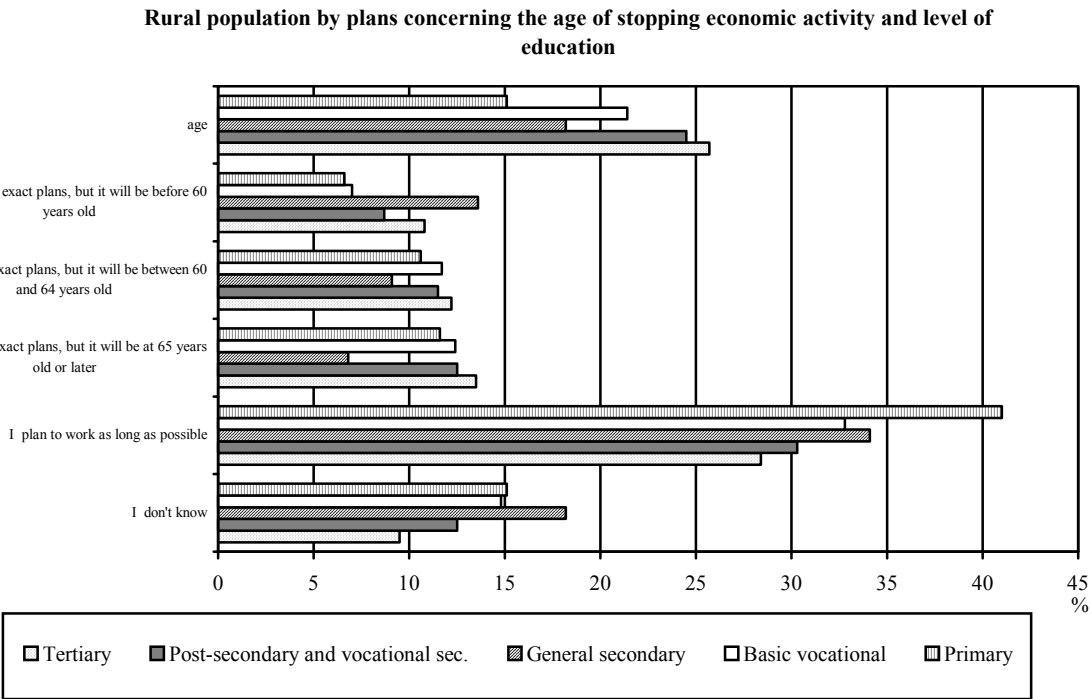
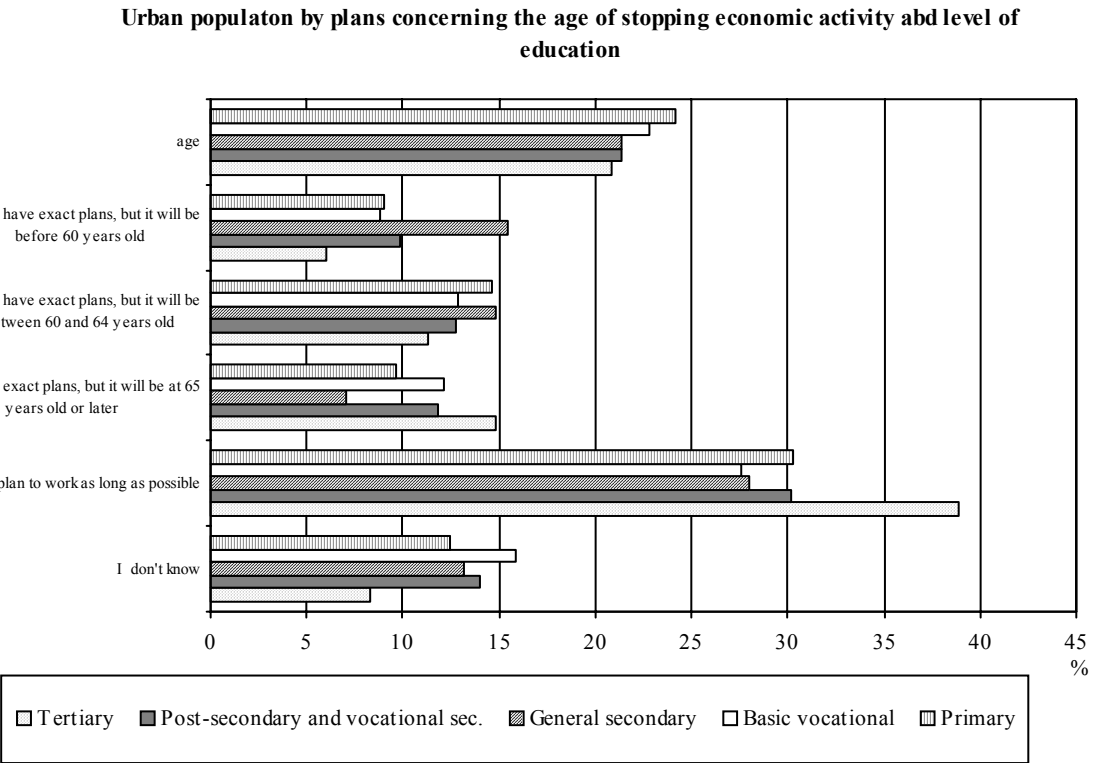
Table 2.31. Population by plans concerning the age of stopping economic activity and level of education

Specification	Total	Of which by plans concerning the age of stopping economic activity					
		age	I don't have exact plans, but it will be before 60 years old	I don't have exact plans, but it will be between 60 and 64 years old	I don't have exact plans, but it will be at 65 years old or later	I plan to work as long as possible	I don't know
		in thousands					
TOTAL	3369	712	288	411	406	1106	446
Tertiary	643	137	43	73	94	242	54
Post-secondary and vocational secondary	953	211	91	119	114	288	130
General secondary	227	47	34	32	16	66	32
Basic vocational	945	210	76	116	116	282	145
Primary and lower	602	107	44	71	67	228	85

The answers of urban and rural areas residents in respect to further plans concerning economic activity differ depending on the level of education, which is presented by the charts below:

The largest differences are observed between persons with tertiary education and primary or lower education. Particularly varied declarations are observed in respect to indication of the exact age of stopping work (or work search) – in urban areas persons with tertiary education the least often give the exact age (20.8%), while in rural areas – the most often (25.7%). The exactly opposite situation is observed in case of persons with the lowest level of education (in urban areas respective rate amounts to 24.2%, while in rural areas 15.1%). Whereas, the highest percentage share of persons planning to stay at work as long as possible is observed among the urban residents with the highest level of education (38.9%), while among

persons living in rural areas – the lowest (28.4%). The entire different tendency is observed among persons with primary or lower education (in urban areas respective rate amounts to 30.3%, and in rural areas - 41.0%).

The plans concerning further economic activity depend also on occupational characteristics. The presented population is smaller in regard to the performed occupation and the kind of activity of the last job (by 19 thousand persons), as for the

subpopulation of persons currently unemployed and economically inactive, the information concerning these characteristics are obtained only from persons who left their last job in 1999 or later.

Table 2.32. Population by plans concerning the age of stopping economic activity and performed occupation

Specification	Total	Of which by plans concerning the age of stopping economic activity					
		age	I don't have exact plans, but it will be before 60 years old	I don't have exact plans, but it will be between 60 and 64 years old	I don't have exact plans, but it will be at 65 years old or later	I plan to work as long as possible	I don't know
	in thousands						
TOTAL	3350	711	288	410	405	1097	439
in which:							
Legislators, senior officials and managers	301	58	20	30	49	105	39
Professionals	475	120	43	52	59	167	34
Technicians and associate professionals	389	81	48	59	45	108	48
Clerks	191	49	24	25	16	55	22
Service workers and shop and market sales workers	276	57	32	32	19	88	48
Skilled agricultural and fishery workers	630	99	38	58	62	272	101
Craft and related trades workers	466	107	27	69	74	128	61
Plant and machine operators and assemblers	288	57	20	49	49	79	34
Elementary occupations	332	83	36	36	32	95	50

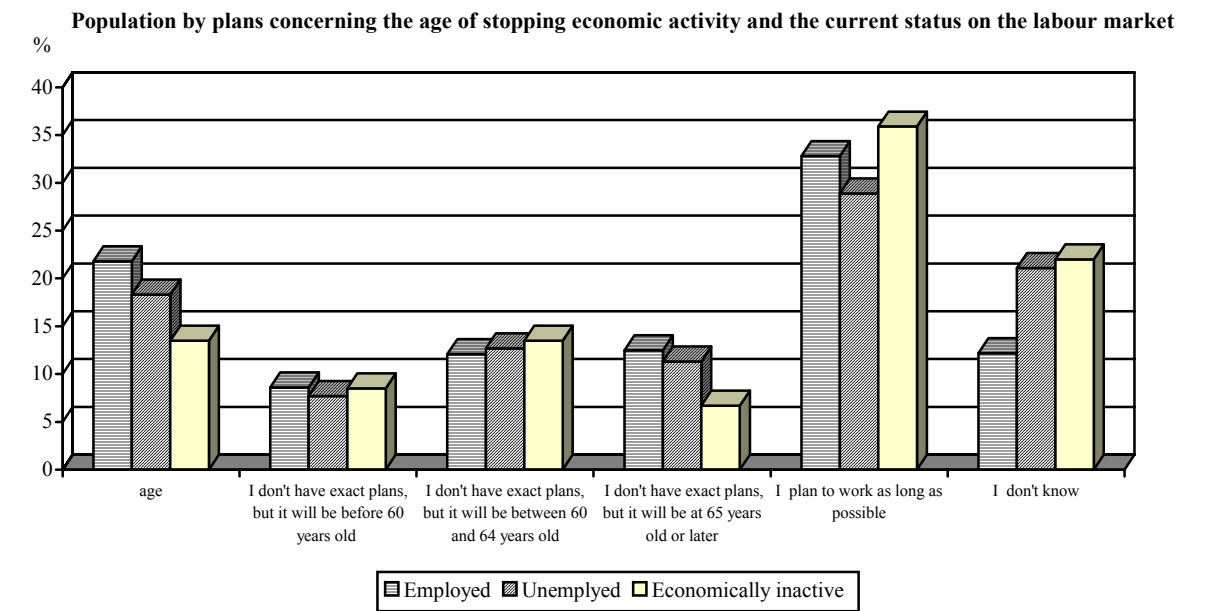
Every fourth person employed (or person previously in employment) in occupation belonging to a group *clerks, professionals, or elementary occupations* declared the exact age of stopping activity on the labour market. Whereas, *skilled agricultural and fishery workers* determine this moment least often – it concerns less than 16% of the total number of the employed in this occupation (currently or in the last job). The group of *professionals* may be described as the most determined in their intentions. Beside that fact persons belonging to this group most often declared the exact age of stopping their economic activity, their other distinctive feature is the lowest rate of persons who do not have any opinion concerning further plans - only 7 per 100 persons. Among other occupational groups this lack of plans characterise between ten and twenty persons per 100. The highest share of “indecisive” persons characterise the group of *technicians and associate professionals* – over 17). As regard *skilled agricultural and fishery workers*, they most often would like to work as long as possible (43.2%), similarly to 35.2% of persons working as *professionals*, and 34.9% of *legislators, senior officials and manager*.

The analysis of the surveyed population in respect to the kind of activity of the last job confirms the above-presented conclusions concerning persons working as *skilled agricultural and fishery workers*. Persons, who currently work (or worked in the past) in enterprises which main activity belongs to the NACE section *agriculture, forestry and hunting*, most often declared the intention to carry on their work as long as possible (41.8%). At the same time, they belong among persons relatively rarely declaring the exact age (16.9%), or approximate age (between 6.0% and 10.6%) of stopping their economic activity. They also almost most often (15.7%) do not have any opinion concerning this matter. Other characteristic group comprise persons employed in the section *education* – every third person in not able to indicate the exact age for termination of their activity on the labour market. However, only 9 persons per 100 do not have any opinion concerning further occupational plans. The contradictory answers are observed for persons employed in the section *construction and health care and social work*. In case of the first group, we notice the lowest percentage share of persons who do not have any precise plans, but declare termination of their economic activity before 60 years old – 4.9% (the respective rate for the other mentioned sections is among the highest – 16.2%). In addition, the persons who were employed in the section *construction* characterise the highest rate of people who wanted to stop working (or looking for a job) at the age of 65 years or later – 19.6% (the lowest rate is observed for the section *health care and social work* – 7.5%). Moreover, in the section *construction*, 16 persons per 100 are not able to determine their opinion concerning further occupational plans, while for the other of the presented groups, such situation concerned only 8 persons per 100 (it is the lowest percentage share in all sections).

Table 2.33. Population by plans concerning the age of stopping economic activity and the kind of activity at the place of last job

Specification	Total	Of which by plans concerning the age of stopping economic activity					
		age	I don't have exact plans, but it will be before 60 years old	I don't have exact plans, but it will be between 60 and 64 years old	I don't have exact plans, but it will be at 65 years old or later	I plan to work as long as possible	I don't know
	in thousands						
TOTAL	3350	711	288	410	405	1097	439
in which:							
Agriculture, forestry	687	116	41	62	73	287	108
Manufacturing	607	127	49	78	84	181	88
Construction	225	45	11	24	44	65	36
Trade and repairΔ	343	65	36	46	35	108	53
Transport, storage, and communication	215	42	16	37	30	68	22
Financial intermediation	66	15	5	13	6	21	6
Real estate, renting and business activitiesΔ	231	40	16	30	29	80	36
Public administration and national defenceΔ	190	50	17	29	22	56	16
Education	302	103	36	25	27	84	27
Health care and social w.	173	40	28	21	13	57	14
Other community, social and personal service actv	130	19	15	22	16	46	12

Finally, let us analyse the answers depending on the persons' present situation on the labour market. The largest differences are observed between the employed and the unemployed. Persons performing work much more often give particular age for stopping their economic activity (percentage share higher as compared to the unemployed by over 8 percentage points), and at the same time, they least often do not have opinion concerning further plans (by almost 10 percentage points less). Whereas, the unemployed and the employed the most often declare intention to stay at work as long as possible (respective rates are 35.9% and 32.8%).

Table 2.34. The employed by plans concerning the age of stopping economic activity and current age, sex, and place of residence

Specification	Total	Of which by plans concerning the age of stopping economic activity					
		age	I don't have exact plans, but it will be before 60 years old	I don't have exact plans, but it will be between 60 and 64 years old	I don't have exact plans, but it will be at 65 years old or later	I plan to work as long as possible	I don't know
		in thousands					
TOTAL	3042	656	258	363	375	986	367
by age							
50 – 54 years	1775	406	195	246	202	488	220
55 - 59	840	192	63	108	122	252	91
60 – 64	259	45	-	9	45	121	31
65 – 69 years	169	13	-	-	7	124	25
by sex							
Men	1782	340	62	193	340	590	231
Women	1260	316	196	170	35	396	136
by place of residence							
Urban areas	1947	439	174	242	242	600	220
Rural areas	1095	217	84	121	133	386	148

The largest group of the analysed population constitute persons currently at work (90.3%). Comparing the structure of declared intentions concerning termination of economic activity of this group to the data on the total surveyed population, one must notice that the only differences are observe in case of the two extreme answers. The employed slightly more often state the exact age for the planned termination of economic activity. At the same time slightly less often show indecisiveness in relation to their further labour market related behaviour – the differences are not higher than 2 percentage points. The presented tendencies characterising the employed, are reflected in divisions by selected age groups, sex or place of residence (urban/rural areas).

2.4. OPINIONS OF THE POPULATION CONCERNING REASONS THAT COULD INFLUENCE PROLONGATION OF PAID WORK

In this part of the study, we present firstly the opinions of the surveyed population regarding the selected reasons that could be of importance in making decision concerning continuation of economic activity, and then, the ones regarding the preferred ways of moving into retirement. The analysis will include demographic and socio-occupational characteristics, as well as the current economic activity.

In the survey questionnaire, the respondents were presented with four reasons that may cause extending the duration of paid work. Each person answered whether a given reason would be of any significance in making decision concerning staying longer at work. It turned out that in reality, the specified conditions would influence decisions of a relatively small group of people. The respondents most often indicated flexible working time arrangement as a reason for staying longer at work – in case of every fourth person it would have an impact on his or her decision. The other reasons would be of importance for a group of the surveyed comprising several percent: almost 15% declared better health and safety conditions at workplace, over 14% - better accessibility to the care services, while the lowest number of persons (11.4%) declared that more opportunities to improve qualifications were significant.

Table 2.35. The percentage share of population by reasons that could influence prolongation of paid work, sex and place of residence

Specification	Reasons that could influence prolongation of paid work			
	flexible working time arrangement	more opportunities to improve qualifications	better health and safety conditions at workplace	better accessibility to the care services
	in %			
TOTAL	24.7	11.4	14.8	14.3
men	25.1	12.1	16.7	14.1
women	24.2	10.8	12.9	14.4
Urban areas	28.6	13.2	16.6	15.1
Rural areas	16.9	8.0	11.3	12.6

Men declared reasons in the same order as the total population included in the survey; however, the higher percentage of men than women (by 1.9 percentage point) declared better health and safety conditions at workplace as the factor that would influence prolonged economic activity. Whereas, for women, the second most important reason that could influence decision concerning staying longer at work, was

better accessibility to the care services. In other cases, a lower percentage of women, both: in respect to men, as well as the total population – confirm the significance of the specified reasons on their prolonged economic activity. The highest difference in the women’s and men’s declarations is observed for “better health and safety conditions at workplace” – by 3.8 percentage points more men would extend their economic activity because of this reason.

Among the urban population - contrary to people living in rural areas – we observe slightly more often than for the total population, the positive answers concerning the impact of the specified reasons on the possible prolongation of paid work. For almost 29% of the urban population, flexible working time arrangement would be of importance in making decision concerning prolonged duration of economic activity; whereas for the population living in rural areas, the respective share amounts to less than 17%.

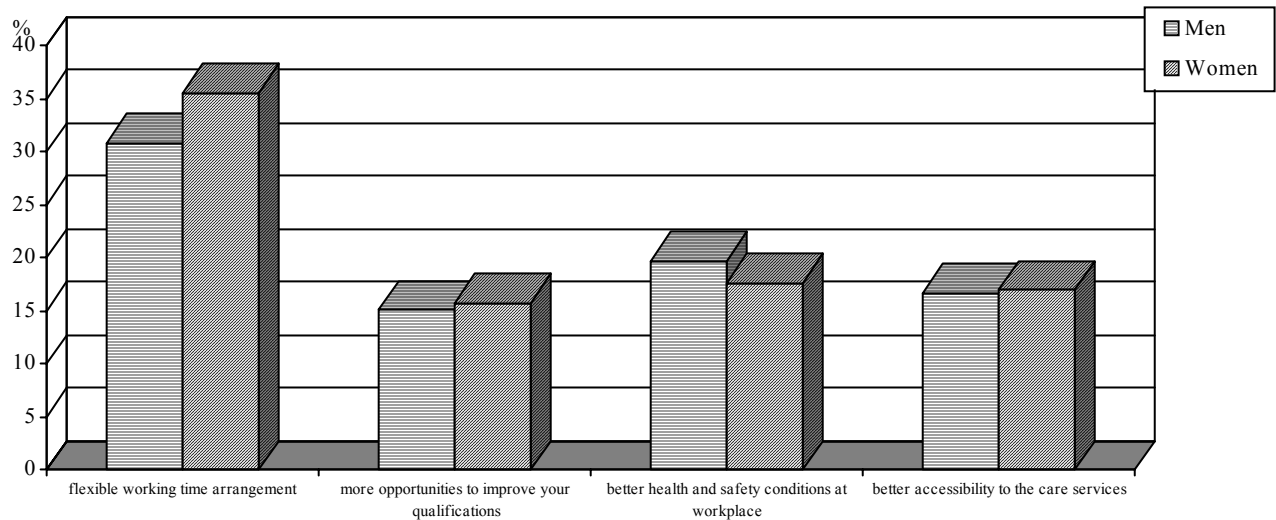
Following a growth in respondents’ age, there is an evident decrease in significance of the indicated reasons in making decision concerning prolongation of economic activity. For the youngest of the surveyed groups (50 – 54 years old) the specified reasons would have greater impact as compared to the total of the surveyed population; at the same time the order of declaring particular reasons is the same. Every third person aged 50 – 54 years would have prolonged his/her paid work in case of flexible working time arrangement; while in case of persons of other age groups it concerns every fourth or less often person. For the respondents aged 60 years or more, all declared reasons have a significantly weaker impact on the decision concerning prolongation of economic activity, particularly in comparison with the opinions presented by persons from the youngest age group.

Table 2.36. Percentage share of population by reasons that could influence prolongation of paid work and age

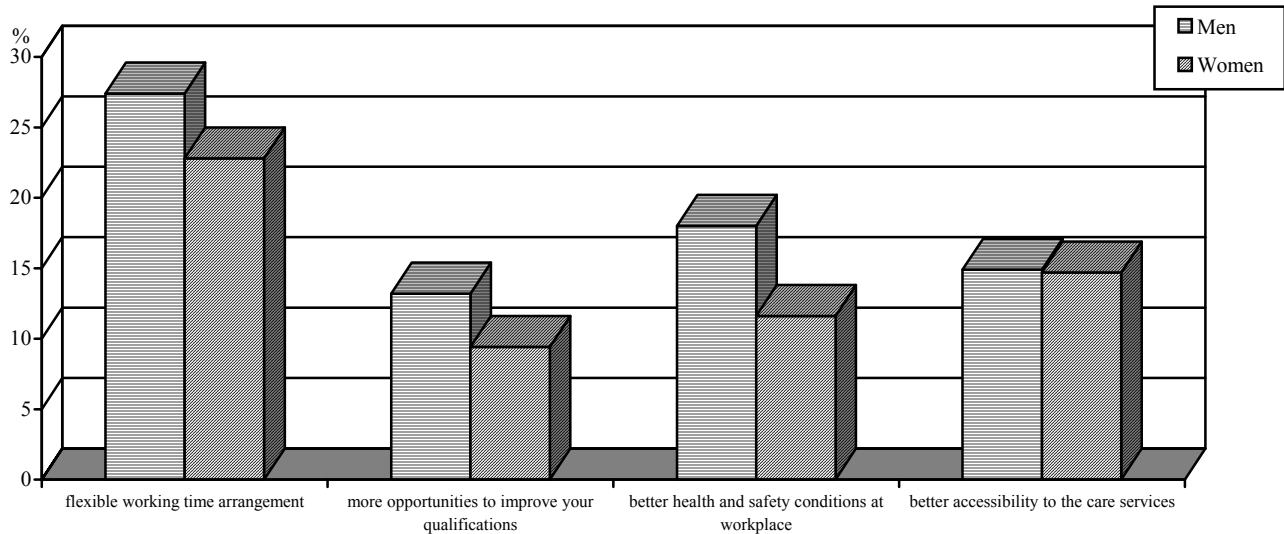
Specification	Reasons that could influence prolongation of paid work			
	flexible working time arrangement	more opportunities to improve qualifications	better health and safety conditions at workplace	better accessibility to the care services
	in %			
TOTAL	24.7	11.4	14.8	14.3
50 – 54 years	33.1	15.4	18.6	16.8
55 - 59	25.0	11.3	14.8	14.8
60 – 64	19.3	8.5	13.4	13.4
65 – 69 years	15.4	7.7	9.8	10.2

In each age group, men more often than women declared that better health and safety conditions at workplace would have impact on the decision concerning prolonged duration of economic activity. In case of other reasons, we do not observe decidedly prevailing significance depending on sex.

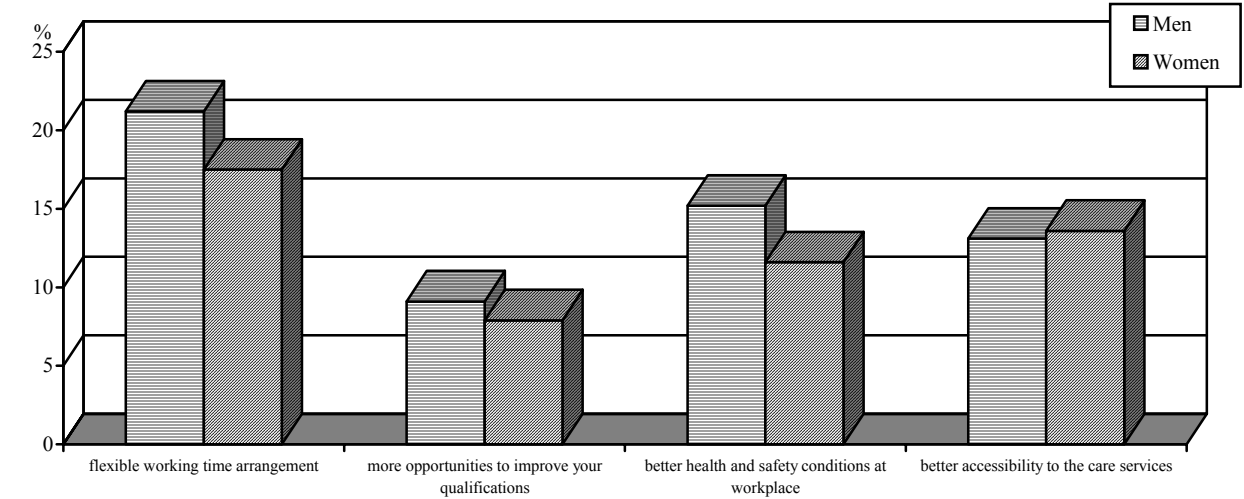
Populatione aged 50 - 54 years by reasons that could influence prolongation of paid work

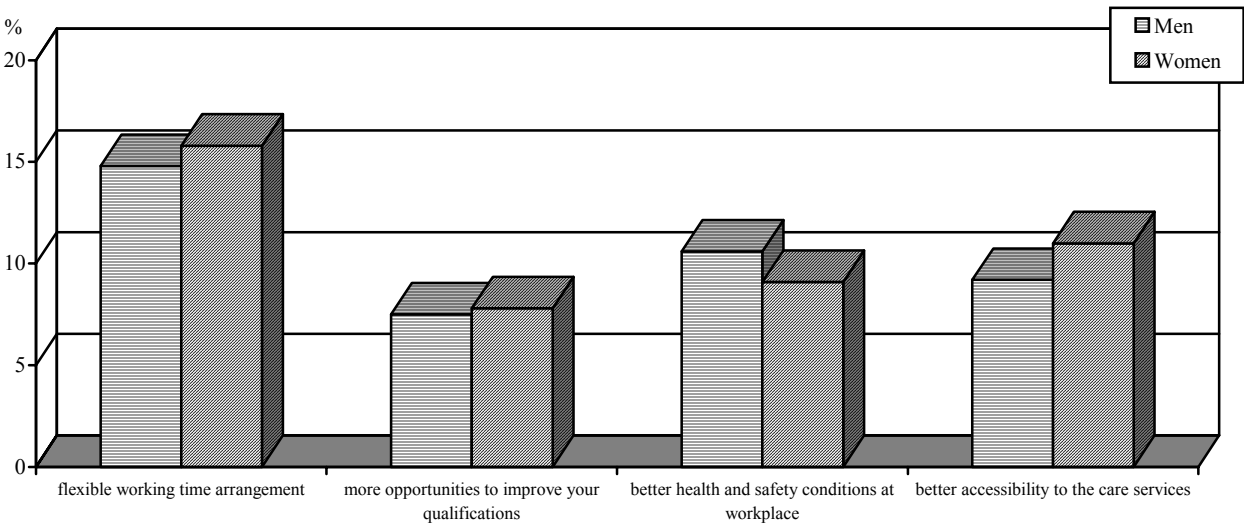
Population aged 55 - 59 years by reasons that could influence prolongation of paid work

Population aged 60 - 64 years by reasons that could influence prolongation of paid work

Population aged 65 - 69 years by reasons that could influence prolongation of paid work

Analysing the opinions presented by the respondents according to their level of education, one main tendency may be observed – generally, the lower is level of education, the weaker is impact of the specified reasons on decision concerning prolongation of paid work. The only exception of this rule, is higher percentage share among persons with basic vocational education (that may be even compared to the persons with post-secondary and vocational secondary education) as compared to the answers of the respondents with general secondary education for the question concerning better health and safety conditions at workplace. It is certainly justifies, as persons with vocational education significantly more often perform manual work at which health and safety conditions are significantly more important.

The highest differences in the reasons declared by the population with tertiary education and primary or lower education concerning the impact of the specified reasons that could influence prolongation of economic activity, were observed for flexible working time arrangement (respective percentages of persons confirming its significance amount 40.5% and 13.6%). The next in turn reason was more opportunities to improve qualifications (19.6% vs. 6.1%).

Persons with tertiary education are distinct due to the fact that it is the only group declaring more opportunities to improve qualifications as the second in order reason for possible prolongation of paid work. The respondents with post-secondary and vocational secondary or lower education least often chose this reason as the most important for their further activity on the labour market.

Table 2.37. Percentage share of population by reasons that could influence prolongation of paid work and level of education

Specification	Reasons that could influence prolongation of paid work			
	flexible working time arrangement	more opportunities to improve qualifications	better health and safety conditions at workplace	better accessibility to the care services
	in %			
TOTAL	24.7	11.4	14.8	14.3
Tertiary	40.5	19.6	18.7	16.4
Post-secondary and vocational secondary	29.2	12.9	16.0	15.2
General secondary	27.5	11.7	13.8	15.0
Basic vocational	21.5	10.5	15.8	14.8
Primary and lower	13.6	6.1	10.5	11.3

Opinions of the surveyed concerning the influence of the presented reasons on the prolongation of paid work differ depending on the performed occupation (the current one in case of the employed, or the last one in case of either the unemployed or the economically inactive). Persons belonging to all occupational groups most often declared that flexible working time arrangement could be of significance in making decision concerning the prolongation of their economic activity. In regard to the other reasons the attitudes of persons representing different occupations are not so univocal – it may be concluded that for the majority, better health and safety conditions at workplace are second in significance, while as the last reason the prevailing part gives more opportunities to improve qualifications.

Table 2.38. Percentage share of population by reasons that could influence prolongation of paid work and performed occupation

Specification	Reasons that could influence prolongation of paid work			
	flexible working time arrangement	more opportunities to improve qualifications	better health and safety conditions at workplace	better accessibility to the care services
	in %			
TOTAL ⁴	28.2	12.6	16.1	15.3
in which:				
Legislators, senior officials and managers	32.8	12.2	15.7	13.2
Professionals	44.6	22.2	20.0	17.9
Technicians and associate professionals	36.3	14.9	17.0	16.3
Clerks	32.7	16.2	17.1	16.8
Service workers and shop and market sales workers	28.2	11.4	16.3	16.3
Skilled agricultural and fishery workers	12.1	4.7	8.4	12.0
Craft and related trades workers	23.6	11.4	17.9	14.3
Plant and machine operators and assemblers	25.4	11.6	18.5	16.3
Elementary occupations	25.7	11.0	17.1	16.0

Among all occupational groups, the distinct ones are *professionals* who characterise the highest rate of persons confirming the impact of each of the specified reasons on work prolongation. Moreover, it is the only population indicating as second significant reason more opportunities to improve qualifications, while on the last position - better accessibility to the care services. While *skilled agricultural and fishery workers* comprise subpopulation that characterise extremely different survey results. For persons performing (currently or in the past) an occupation belonging to this group, the selected reasons would be least significant for making a decision concerning prolongation of activity on the labour market (positive answer for the question of the indicated reasons concerns from 4.7% to 12.1% of persons belonging to this occupational group). Flexible working time arrangement and better accessibility to the care services as the reason that could influence prolonged duration of paid work, declared 12 persons per 100. More opportunities to improve qualifications – less than 5 persons per 100 included in the survey who currently perform (or performed in the past) work in one of the occupations from the group *skilled agricultural and fishery workers*.

⁴ It concerns all employed persons, the unemployed and economically inactive who finished their paid work in 1999 or later.

Table 2.39. Percentage share of population by reasons that could influence prolongation of paid work and kind of activity of last job

Specification	Reasons that could influence prolongation of paid work			
	flexible working time arrangement	more opportunities to improve qualifications	better health and safety conditions at workplace	better accessibility to the care services
	in %			
TOTAL ⁵	28.2	12.6	16.1	15.3
in which:				
Agriculture, forestry and hunting	13.1	5.7	9.4	12.2
Electricity, gas and water supply	19.4	8.2	11.2	9.0
Manufacturing	28.9	12.7	19.2	16.3
Construction	28.1	12.9	20.2	17.0
Trade and repairΔ	31.1	13.3	14.7	13.9
Transport, storage and communication	30.2	14.1	19.2	15.6
Financial intermediation	38.5	17.6	20.9	20.9
Real estate, renting and business activitiesΔ	36.8	18.2	17.2	16.9
Public administration and national defenceΔ	35.8	17.0	15.2	16.3
Education	37.1	16.9	19.3	17.8
Health care and social work	35.0	15.3	15.6	13.9
Other community, social and personal service activities	35.9	14.4	18.6	17.4

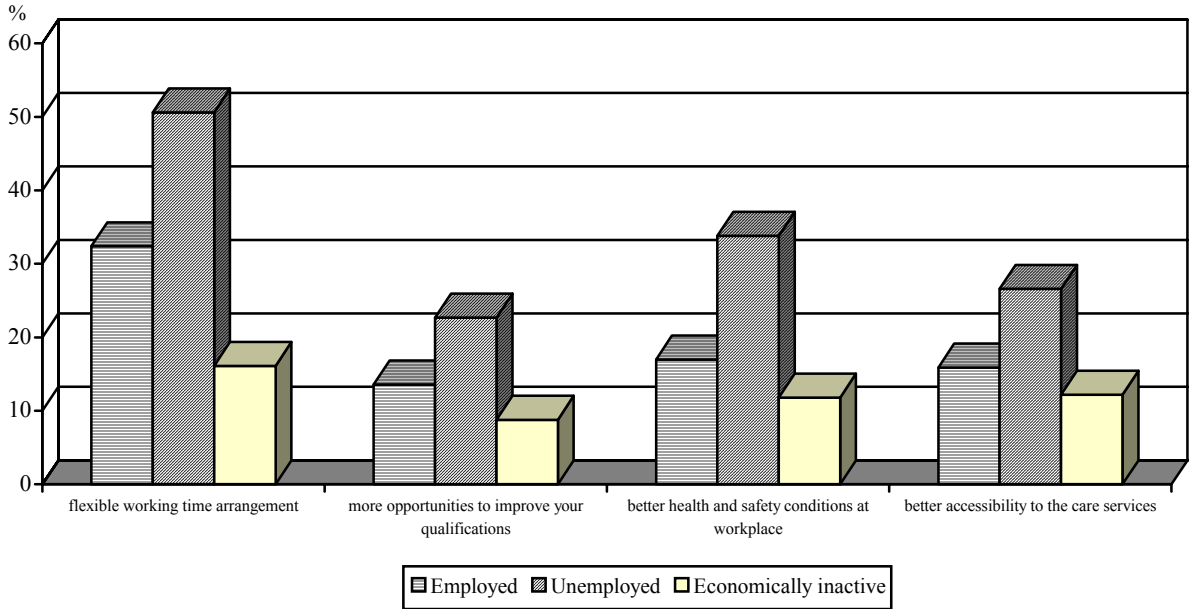
Analysis on the surveyed population in regard to the kind of activity of the last job confirms the above presented conclusions concerning persons performing occupation of *skilled agricultural and fishery workers*. Opinion of the persons who currently work (or worked in the past) in enterprises of dominating activity belonging to the PKD (NACE) section *agriculture, forestry and hunting* indicate a very low significance of the specified reasons for the possibility to prolong duration of economic activity. The percentage of the respondents belonging to this group who indicated the impact of particular reasons, changes between 5.7% (for more opportunities to improve qualifications) to 13.1% (in case of flexible working time arrangement). The other group declaring similar opinions concerning the reasons that could influence prolongation of economic activity are persons employed (currently or in the past) in *electricity, gas and water supply*. The respondents belonging to this section – similarly as was described for the section *agriculture, forestry and hunting* – relatively seldom considered the specified reasons as significant for their decision. We observe the opposite situation in case of persons employed in the section *real estate*,

⁵ It concerns all employed persons, the unemployed and economically inactive who finished their paid work in 1999 or later.

renting and business activities. In case of three per four indicated reasons, we observe the highest percentage of persons admitting the impact of these reasons on prolongation of their work. In case of more opportunities to improve your qualifications the percentage was second largest. Flexible working time arrangement was considered significant by over 38 persons employed in this PKD (NACE) section per 100 of the surveyed. Then, for almost 21 persons per 100, better health and safety conditions at workplace, and better accessibility to the care services were important incentives. Among highest rates of positive answers for the question about the influence of the presented reasons on decisions concerning further economic activity were also observed in the group of persons employed in establishments performing activity within the scope of *education*. Generally, it may be concluded that the most often reason for possible prolongation of paid work would be flexible working time arrangement, while the least often mentioned - more opportunities to improve qualifications.

Let us again consider the opinions depending on the persons' present situation on the labour market. It turns out that in this case, a very interesting relation may be observed – the highest impact of each of the mentioned reasons on decision concerning prolongation of economic activity is observed among unemployed persons. The reasons characterise lowest importance for the economically inactive.

Population by reasons that could influence prolongation of paid work and current status on the labour market

The next part of the analysis is devoted to the respondents' opinions concerning preferred ways of transition into retirement. In the implemented survey, the interviewed persons were presented with three possible options:

- stopping all work upon reaching a particular age,
- possibility to combine full retirement with work,

- gradual reduction of involvement in paid work combined with simultaneous reciprocity of some part of retirement pension.

The majority of the surveyed (51 *per* 100) indicated as the best way of transition into retirement stopping all work upon reaching a particular age. Over 38 persons *per* 100 declared a choice of possibility to combine full retirement with work. The fewest persons (less that 11 *per* 100) preferred gradual reduction of involvement in paid work combined with simultaneous reciprocity of some part of retirement pension.

Women more often than men chose stopping all work upon reaching a particular age, while less often they would decide on possibility to combine full retirement with work. The analogous differences are observed among the rural and urban populations.

Table 2.40. Percentage share of population by opinion concerning the best way of transition into retirement, sex and place of residence

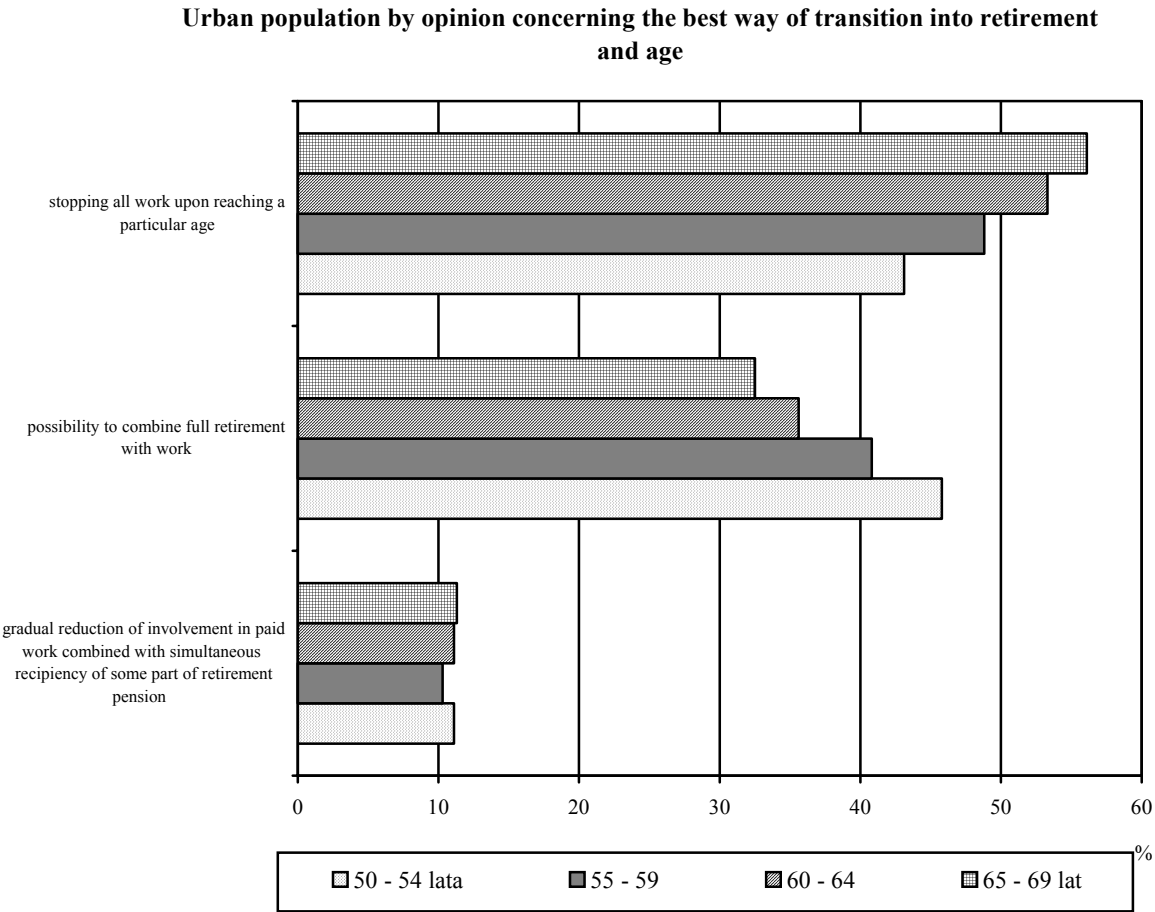
Specification	Ways of transition into retirement		
	stopping all work upon reaching a particular age	possibility to combine full retirement with work	gradual reduction of involvement in paid work combined with simultaneous reciprocity of some part of retirement pension
	in %		
TOTAL	50,9	38,3	10,8
men	48,1	41,1	10,8
women	53,6	35,5	10,9
Urban areas	49,2	39,9	10,9
Rural areas	54,3	35,0	10,7

Analysing respondents’ opinions concerning the ways of transition into retirement depending on the respondent’s age, we observe that following a growth in the respondents’ age, the rate of persons preferring stopping all work upon reaching a particular age is increasing. At the same time, the willingness to combine full retirement with paid work is decreasing.

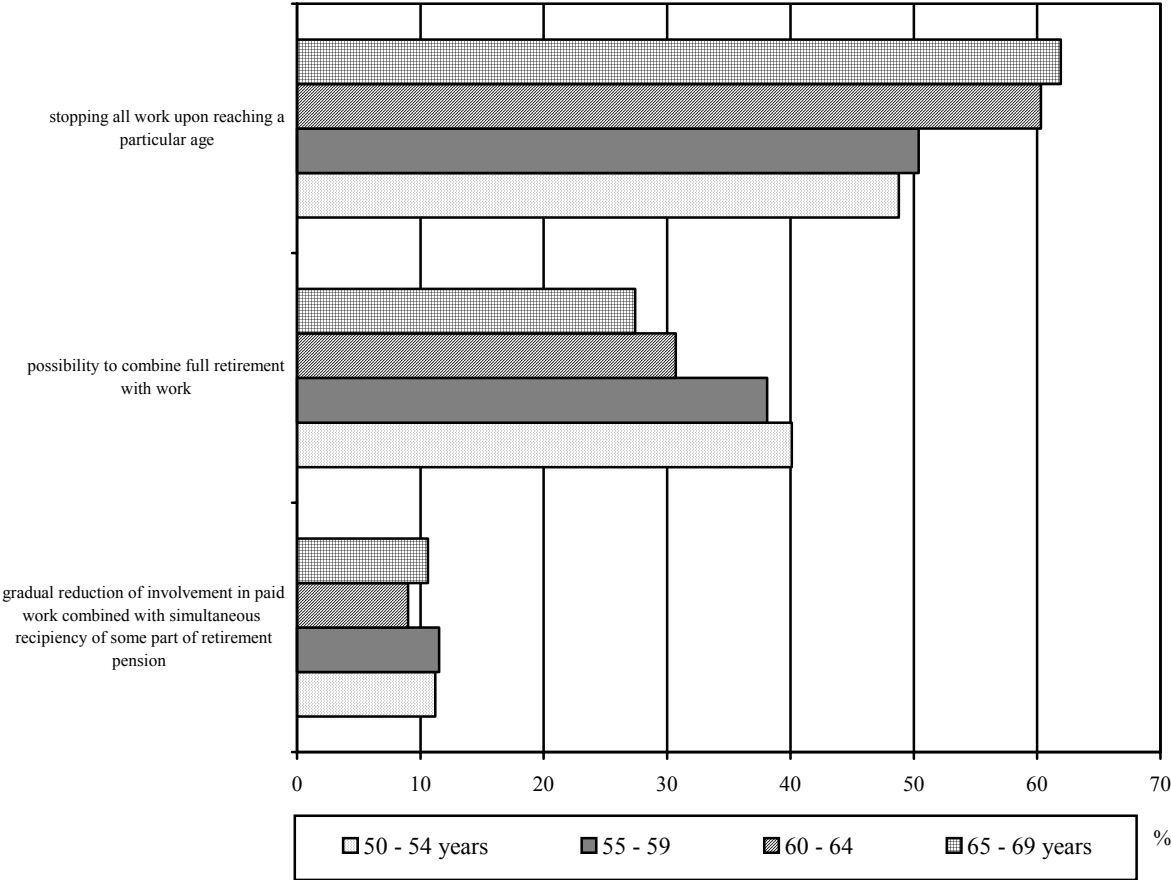
Table 2.41. Percentage share of population by opinion concerning the best way of transition into retirement and age

Specification	Ways of transition into retirement		
	stopping all work upon reaching a particular age	possibility to combine full retirement with work	gradual reduction of involvement in paid work combined with simultaneous reciprocity of some part of retirement pension
	in %		
TOTAL	50.9	38.3	10.8
50 – 54 years	45.0	43.9	11.1
55 - 59	49.3	40.0	10.7
60 – 64	55.7	33.9	10.4
65 – 69 lat	58.3	30.7	11.0

Comparing the answers of respondents living in urban and in rural areas in respect to age, we observe one significant difference – persons of the youngest age group (50 – 54 years old) living in urban areas in the first place choose possibility to combine full retirement with work (45.8%). Then, the second preferred way of transition into retirement was stopping all work upon reaching a particular age (it concerns 43.1%). In other age groups and among all persons living in rural areas the main method is stopping all work upon reaching a particular age. Moreover, in each observed age group in the urban population as compared to the rural population, we observe lower by a few percentage points shares of persons interested in stopping all work upon reaching a particular age. At the same time, there are analogously higher percentages of persons choosing possibility to combine full retirement with work.

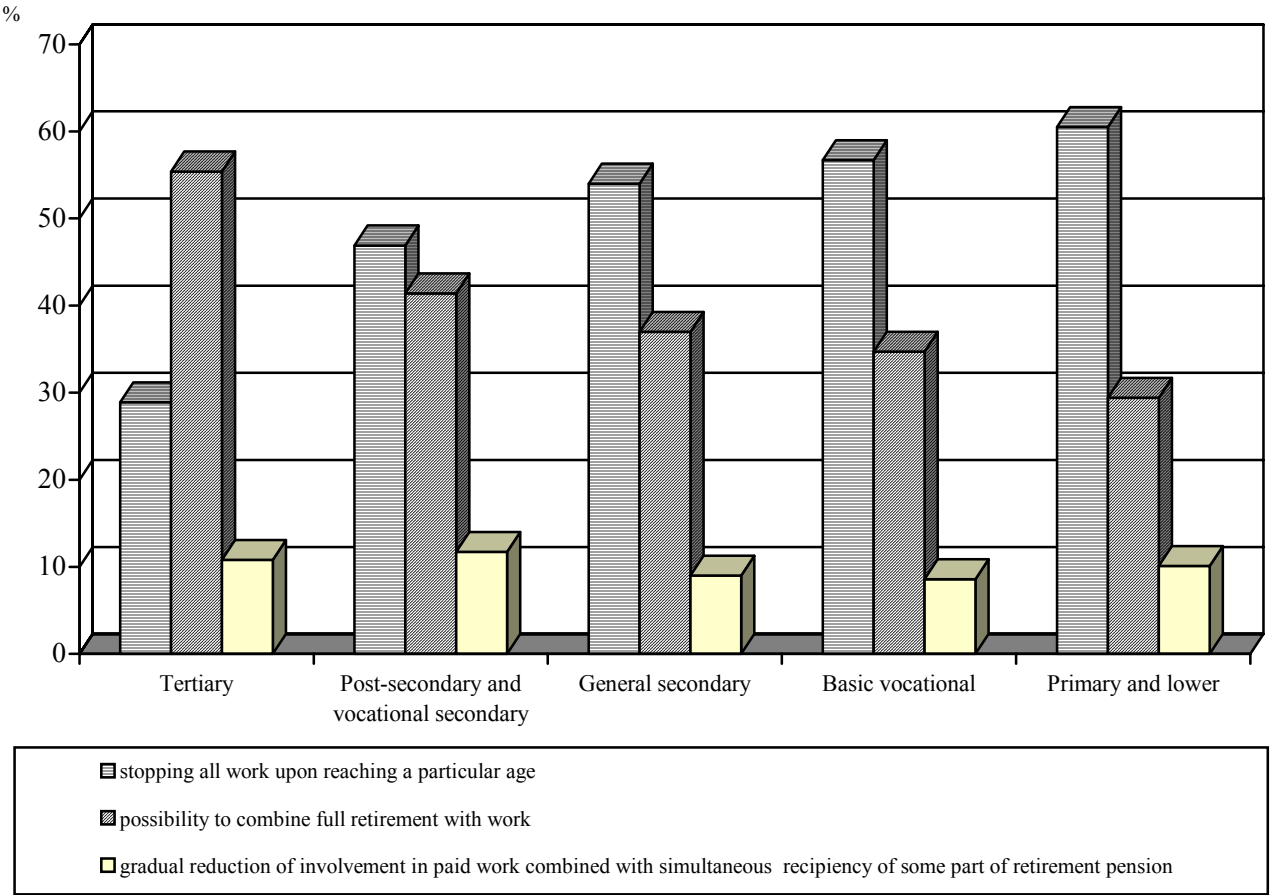

Rural population by opinion concerning the best way of transition into retirement and age

The opinions of the interviewed persons concerning the ways of transition into retirement differ depending on the level of education. The difference appears mainly between the first two proposed methods. The most distinct group comprise persons with tertiary education, as only they most often indicate possibility to combine full retirement with work (55.4%), while less than every third person chooses stopping all work upon reaching a particular age. Persons with other levels of education declare the analysed ways in reverse order - however, the lower is the respondents' education, the larger is a gap between the rates of persons choosing these methods.

Population by opinion concerning the best way of transition into retirement and level of education

The opinions of the surveyed persons concerning ways of transition into retirement depend also on the performed occupation (currently – in case of the employed, or the last – in case of unemployed or the economically inactive). Persons belonging to the majority of occupational groups, most often choose as first stopping all work upon reaching a particular age, with exception of persons performing occupations from the groups of *professionals* and *legislators, senior officials and managers* who in the first place declared possibility to combine full retirement with work. The highest interests in stopping all work upon reaching a particular age among the specified occupational groups characterise *plant and machine operators and assemblers* and *elementary occupations*. At the same time there is observed the lowest preference of the other two methods.

Table 2.42. Percentage share of population by opinion concerning the best way of transition into retirement and performed occupation

Specification	Ways of transition into retirement		
	stopping all work upon reaching a particular age	possibility to combine full retirement with work	gradual reduction of involvement in paid work combined with simultaneous reciprocity of some part of retirement pension
	in %		
TOTAL ⁶	46.4	42.6	11.0
in which:			
Legislators, senior officials and managers	36.6	50.7	12.7
Professionals	30.4	54.2	15.4
Technicians and associate professionals	42.1	45.0	12.9
Clerks	50.3	38.8	10.9
Service workers and shop and market sales workers	46.4	41.7	11.9
Skilled agricultural and fishery workers	45.9	42.1	12.0
Craft and related trades workers	53.1	38.4	8.5
Plant and machine operators and assemblers	58.0	34.8	7.1
Elementary occupations	57.2	35.3	7.5

Whereas, analysis including simultaneously both variables: performed occupation and sex, indicates even distribution between occupational groups of the answers indicating as the most important incentive stopping all work upon reaching a particular age, or possibility to combine full retirement with work. Women employed in particular occupational groups make choice analogous as shown by the results for the entire surveyed population.

Analysing the surveyed population in regard to the kind of activity of the last job, we may conclude that persons who are employed (or were employed) in enterprises of the main activity belonging to the NACE section *electricity, gas and water supply*, most often, as compared to the employed in other sections, choose stopping all work upon reaching a particular age (almost 65 persons per 100). They would also least often decide on any other ways of transition into retirement. The employed in the section *real estate, renting and business activities*, prefer possibility to combine full retirement with work (over a half), and only every third person would prefer to stop all work upon reaching a particular age.

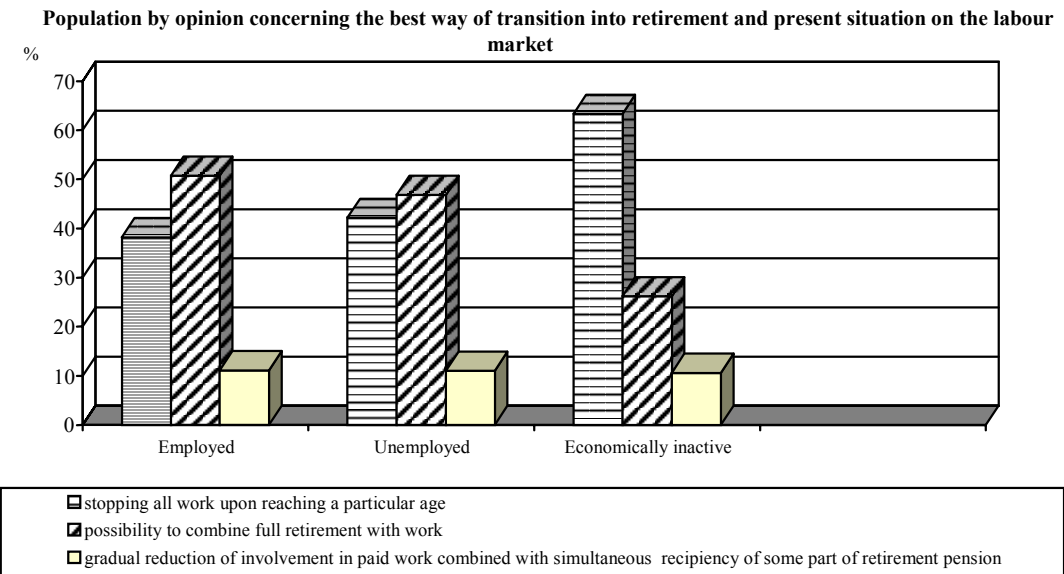
⁶ It concerns all employed persons, the unemployed and economically inactive who finished their paid work in 1999 or later.

Table 2.43. Percentage share of population by opinion concerning the best way of transition into retirement and kind of activity of the last job

Specification	Ways of transition into retirement		
	stopping all work upon reaching a particular age	possibility to combine full retirement with work	gradual reduction of involvement in paid work combined with simultaneous reciprocity of some part of retirement pension
	in %		
TOTAL ⁷	46.4	42.6	11.0
in which:			
Agriculture, forestry and hunting	47.0	40.7	12.2
Electricity, gas and water supply	64.9	26.9	8.2
Manufacturing	51.2	38.3	10.5
Construction	44.8	45.1	10.1
Trade and repairΔ	46.1	42.2	11.7
Transport, storage and communication	50.6	39.2	10.2
Financial intermediation	42.9	45.1	12.1
Real estate, renting and business activitiesΔ	33.3	54.5	12.1
Public administration and national defenceΔ	40.8	47.9	11.3
Education	38.0	48.9	13.0
Health care and social work	44.4	46.1	9.6
Other community, social and personal serviceactivities	46.7	44.9	8.4

⁷ It concerns all employed persons, the unemployed and economically inactive who finished their paid work in 1999 or later.

The opinions differ significantly depending on persons’ present situation on the labour market, which is presented by the following chart:

For both: the employed and the unemployed, the best a way of transition into retirement is possibility to combine receiving a full retirement benefit with work. On the other hand, the economically inactive persons decidedly more often choose stopping all work upon reaching a particular age (almost 2/3 chose this method).

Table 2.44. Percentage share of the employed by opinion concerning the best way of transition into retirement and age

Specification	Ways of transition into retirement		
	stopping all work upon reaching a particular age	possibility to combine full retirement with work	gradual reduction of involvement in paid work combined with simultaneous reciprocity of some part of retirement pension
	in %		
TOTAL	38.2	50.7	11.1
50 – 54 years	42.7	46.0	11.2
55 - 59	35.9	53.1	11.0
60 – 64	28.3	61.4	10.4
65 – 69 years	16.0	71.6	12.4

The answers of employed persons concerning the ways of transition into retirement indicate the reverse tendency among the respondents depending on their age, as compared to the total of the surveyed population. Let us observe that the increasing age of the employed respondents facilitates increasing preference of possibility to combine full retirement with work and it is connected to a significantly declining interest in stopping all work upon reaching a particular age.

ANEKS TABELARYCZNY

DATA ANNEX

Tabl.1. Pracujący według pobierania emerytury i obecnego wieku

Wyszczególnienie	Pracujący, którzy			
	pobierają		nie pobierają emerytury	
	emeryturę "normalną"	wcześniejszą emeryturę	choć są do tego uprawnieni	ponieważ nie są do tego uprawnieni
	w tysiącach			
OGÓŁEM	226	146	161	2473
50 - 54 lat	17	14	10	1716
55 - 59 lat	26	82	73	647
60 - 64 lat	66	34	44	108
65 - 69 lat	117	15	35	.
Mężczyźni	119	55	44	1538
50 - 54 lat	15	11	.	935
55 - 59 lat	13	10	7	497
60 - 64 lat	13	27	17	107
65 - 69 lat	79	7	19	-
Kobiety	106	91	117	934
50 - 54 lat	.	.	8	781
55 - 59 lat	13	72	66	151
60 - 64 lat	53	7	27	.
65 - 69 lat	38	8	16	.
MIASTA	129	91	101	1597
50 - 54 lat	16	12	8	1101
55 - 59 lat	20	54	49	418
60 - 64 lat	35	17	28	76
65 - 69 lat	58	8	16	.
WIEŚ	96	55	61	876
50 - 54 lat	.	.	.	614
55 - 59 lat	6	29	24	229
60 - 64 lat	31	17	16	32
65 - 69 lat	58	7	19	-

Tabl.2. Pracujący według pobierania emerytury i zwykle przepracowanych godzin

Wyszczególnienie	Pracujący, którzy			
	pobierają		nie pobierają emerytury	
	emeryturę "normalną"	wcześniejszą emeryturę	choć są do tego uprawnieni	ponieważ nie są do tego uprawnieni
	w tysiącach			
OGÓŁEM	226	146	161	2473
Pracujący zwykle 1 - 19 godzin	53	22	15	65
20 - 29	50	43	20	153
30 - 39	44	27	14	144
40 - 49	58	42	94	1620
50 - 59	8	7	9	243
60 i więcej	13	5	10	248
Pracujący zwykle w pełnym wymiarze czasu	102	64	136	2245
1 - 19 godzin	6	-	6	22
20 - 29	7	6	9	43
30 - 39	14	7	9	81
40 - 49	55	39	94	1610
50 - 59	8	7	9	243
60 i więcej	13	5	10	247
Pracujący zwykle w niepełnym wymiarze czasu	123	81	25	227
1 - 19 godzin	47	22	8	43
20 - 29	42	38	11	110
30 - 39	31	19	5	63
40 i więcej godzin	.	.	-	11
Mężczyźni	119	55	44	1538
Pracujący zwykle w pełnym wymiarze czasu	61	32	40	1421
Pracujący zwykle w niepełnym wymiarze czasu	58	23	.	118
Kobiety	106	91	117	934
Pracujący zwykle w pełnym wymiarze czasu	41	33	96	825
Pracujący zwykle w niepełnym wymiarze czasu	65	59	21	110
MIASTA	129	91	101	1597
Pracujący zwykle w pełnym wymiarze czasu	56	35	94	1485
Pracujący zwykle w niepełnym wymiarze czasu	74	56	7	112
WIEŚ	96	55	61	876
Pracujący zwykle w pełnym wymiarze czasu	47	29	42	760
Pracujący zwykle w niepełnym wymiarze czasu	50	26	19	116

Tabl.3. Pracujący według pobierania emerytury i statusu zatrudnienia na rynku pracy

Wyszczególnienie	Pracujący, którzy			
	pobierają		nie pobierają emerytury	
	emeryturę "normalną"	wcześniejszą emeryturę	choć są do tego uprawnieni	ponieważ nie są do tego uprawnieni
	w tysiącach			
OGÓŁEM	226	146	161	2473
Pracownicy najemni	98	69	107	1681
Pracodawcy i pracujący na własny rachunek	92	57	43	696
z tego:				
Pracodawcy	13	6	.	155
Pozostali pracujący na własny rachunek	79	51	40	542
Pomagający członkowie rodzin	35	19	12	95
Z ogółem pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolniczych	91	48	41	447
Mężczyźni	119	55	44	1538
Pracownicy najemni	57	23	28	1002
Pracodawcy i pracujący na własny rachunek	51	26	15	505
Pomagający członkowie rodzin	12	6	.	31
Z ogółem pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolniczych	45	19	11	285
Kobiety	106	91	117	934
Pracownicy najemni	42	47	79	679
Pracodawcy i pracujący na własny rachunek	41	31	28	191
Pomagający członkowie rodzin	24	13	10	64
Z ogółem pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolniczych	47	29	29	162
MIASTA	129	91	101	1597
Pracownicy najemni	92	64	89	1281
Pracodawcy i pracujący na własny rachunek	35	24	11	300
Pomagający członkowie rodzin	.	.	-	15
Z ogółem pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolniczych	7	.	.	28
WIEŚ	96	55	61	876
Pracownicy najemni	6	5	18	400
Pracodawcy i pracujący na własny rachunek	57	33	31	396
Pomagający członkowie rodzin	34	17	12	79
Z ogółem pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolniczych	84	45	39	419

Tabl.4. Pracujący według pobierania emerytury i wykształcenia

Wyszczególnienie	Pracujący, którzy			
	pobierają		nie pobierają emerytury	
	emeryturę "normalną"	wcześniejszą emeryturę	choć są do tego uprawnieni	ponieważ nie są do tego uprawnieni
	w tysiącach			
OGÓŁEM	226	146	161	2473
Wyższe	65	30	60	437
Policealne	6	.	6	92
Średnie zawodowe	40	38	21	642
Średnie ogólnokształcące	13	12	13	158
Zasadnicze zawodowe	35	27	23	742
Podstawowe i niższe	67	36	38	401
Mężczyźni	119	55	44	1538
Wyższe	40	13	16	276
Policealne	-	-	.	32
Średnie zawodowe	21	13	6	393
Średnie ogólnokształcące	6	.	.	46
Zasadnicze zawodowe	26	13	10	547
Podstawowe i niższe	27	11	9	245
Kobiety	106	91	117	934
Wyższe	25	17	44	162
Policealne	6	.	5	60
Średnie zawodowe	19	25	15	249
Średnie ogólnokształcące	8	7	13	113
Zasadnicze zawodowe	9	14	13	196
Podstawowe i niższe	40	25	29	155
MIASTA	129	91	101	1597
Wyższe	63	26	51	383
Policealne	.	.	6	76
Średnie zawodowe	31	31	17	487
Średnie ogólnokształcące	11	8	9	128
Zasadnicze zawodowe	15	13	12	405
Podstawowe i niższe	7	9	7	118
WIEŚ	96	55	61	876
Wyższe	.	.	9	54
Policealne	.	-	.	16
Średnie zawodowe	9	7	.	155
Średnie ogólnokształcące	.	.	.	30
Zasadnicze zawodowe	20	13	12	337
Podstawowe i niższe	60	28	31	283

Tabl.5. Pracujący według pobierania emerytury i grup zawodów

Wyszczególnienie	Pracujący, którzy			
	pobierają		nie pobierają emerytury	
	emeryturę "normalną"	wcześniejszą emeryturę	choć są do tego uprawnieni	ponieważ nie są do tego uprawnieni
	w tysiącach			
OGÓŁEM	226	146	161	2473
w tym:				
Specjaliści	46	25	47	326
Technicy i inny średni personel	30	22	24	270
Pracownicy biurowi	.	7	6	150
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	18	15	8	198
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	91	49	41	436
Robotnicy przemysł. i rzemieślnicy	5	8	6	377
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	.	.	.	236
Pracownicy przy pracach prostych	15	14	8	240
Mężczyźni	119	55	44	1538
w tym:				
Specjaliści	23	6	14	168
Technicy i inny średni personel	11	8	5	120
Pracownicy biurowi	.	.	-	47
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	11	.	.	85
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	45	19	11	276
Robotnicy przemysł. i rzemieślnicy	5	5	.	341
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	.	.	.	216
Pracownicy przy pracach prostych	10	6	.	109
Kobiety	106	91	117	934
w tym:				
Specjaliści	23	19	33	158
Technicy i inny średni personel	19	14	19	150
Pracownicy biurowi	.	5	6	103
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	7	11	6	113
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	47	29	29	160
Robotnicy przemysł. i rzemieślnicy	-	.	.	37
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	-	.	.	20
Pracownicy przy pracach prostych	.	8	6	131

Tabl.6. Pracujący według pobierania emerytury i sekcji PKD

Wyszczególnienie	Pracujący, którzy			
	pobierają		nie pobierają emerytury	
	emeryturę "normalną"	wcześniejszą emeryturę	choć są do tego uprawnieni	ponieważ nie są do tego uprawnieni
	w tysiącach			
OGÓŁEM	226	146	161	2473
w tym:				
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	93	48	42	487
Górnictwo	-	.	.	31
Przetwórstwo przemysłowe	22	14	11	474
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	.	-	.	75
Budownictwo	.	.	.	176
Handel i naprawy Δ	15	13	10	259
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	7	5	.	175
Obsługa nieruchomości i firm Δ	21	19	15	154
Administracja publiczna i obrona narodowa Δ	7	.	16	145
Edukacja	24	12	30	213
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	16	11	10	123
Mężczyźni	119	55	44	1538
w tym:				
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	46	19	12	314
Górnictwo	-	.	.	29
Przetwórstwo przemysłowe	14	.	5	357
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	.	-	-	62
Budownictwo	.	.	.	166
Handel i naprawy Δ	.	.	.	132
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	7	.	.	146
Obsługa nieruchomości i firm Δ	12	8	7	92
Administracja publiczna i obrona narodowa Δ	.	.	.	64
Edukacja	15	5	.	72
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	7	.	.	31
Kobiety	106	91	117	934
w tym:				
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	47	29	30	173
Górnictwo	-	.	.	2
Przetwórstwo przemysłowe	8	11	6	117
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	-	-	.	13
Budownictwo	.	.	-	10
Handel i naprawy Δ	11	11	6	127
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	-	.	.	29
Obsługa nieruchomości i firm Δ	9	11	8	62
Administracja publiczna i obrona narodowa Δ	.	.	15	81
Edukacja	10	7	26	141
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	9	11	8	92

Tabl.7. Osoby pracujące, pobierające emeryturę "normalną", wcześniejszą emeryturę według wieku rozpoczęcia pobierania emerytury i obecnego wieku

Wyszczególnienie	Ogółem	35-49	50-54	55-59	60-64	65 - 69 lat
	w tysiącach					
OGÓŁEM	372	37	38	149	91	56
50 - 54 lat	32	22	11	-	-	-
55 - 59 lat	108	8	17	84	-	-
60 - 64 lat	100	5	6	39	49	-
65 - 69 lat	132	.	.	26	42	56
Mężczyźni	174	33	17	30	48	46
50 - 54 lat	26	21	5	-	-	-
55 - 59 lat	22	7	8	7	-	-
60 - 64 lat	40	.	.	9	27	-
65 - 69 lat	86	.	.	14	21	46
Kobiety	198	.	21	120	44	9
50 - 54 lat	6	-	6	-	-	-
55 - 59 lat	85	-	8	77	-	-
60 - 64 lat	60	.	5	31	22	-
65 - 69 lat	46	.	.	12	22	9
MIASTA	220	34	28	94	38	27
50 - 54 lat	28	21	8	-	-	-
55 - 59 lat	73	7	13	54	-	-
60 - 64 lat	53	5	.	24	21	-
65 - 69 lat	67	.	.	15	17	27
WIEŚ	151	.	10	56	54	28
50 - 54 lat	.	.	.	-	-	-
55 - 59 lat	35	.	.	29	-	-
60 - 64 lat	47	-	.	15	28	-
65 - 69 lat	65	-	-	11	26	28

Tabl.8. Osoby pracujące, pobierające emeryturę "normalną", wcześniejszą emeryturę według wieku rozpoczęcia pobierania emerytury i wykształcenia

Wyszczególnienie	Ogółem	35-49	50-54	55-59	60-64	65 - 69 lat
	w tysiącach					
OGÓŁEM	372	37	38	149	91	56
Wyższe	95	14	16	30	18	17
Policealne	9	-	.	5	.	-
Średnie zawodowe	78	10	7	39	13	9
Średnie ogólnokształcące	25	6	.	14	.	-
Zasadnicze zawodowe	62	6	6	19	19	12
Podstawowe i niższe	98	-	.	43	37	18
Mężczyźni	174	33	17	30	48	46
Wyższe	53	12	8	11	9	12
Policealne	-	-	-	-	-	-
Średnie zawodowe	34	8	5	5	7	8
Średnie ogólnokształcące	10	6	.	.	.	-
Zasadnicze zawodowe	38	6	.	6	13	11
Podstawowe i niższe	37	-	.	5	17	15
Kobiety	198	.	21	120	44	9
Wyższe	42	.	8	19	9	5
Policealne	9	-	.	5	.	-
Średnie zawodowe	44	.	.	33	5	.
Średnie ogólnokształcące	15	-	.	12	.	-
Zasadnicze zawodowe	23	-	.	13	5	.
Podstawowe i niższe	61	-	.	38	21	.
MIASTA	220	34	28	94	38	27
Wyższe	89	13	13	30	17	16
Policealne	7	-	.	.	.	-
Średnie zawodowe	62	9	7	31	8	6
Średnie ogólnokształcące	19	6	.	9	.	-
Zasadnicze zawodowe	28	.	.	11	6	.
Podstawowe i niższe	16	-	.	9	.	.
WIEŚ	151	.	10	56	54	28
Wyższe	6	.	.	-	.	-
Policealne	.	-	.	.	.	-
Średnie zawodowe	16	.	.	7	.	.
Średnie ogólnokształcące	6	-	.	5	.	-
Zasadnicze zawodowe	34	.	.	8	13	9
Podstawowe i niższe	82	-	.	34	33	16

Tabl.9. Osoby pracujące, pobierające emeryturę "normalną", wcześniejszą emeryturę według wieku rozpoczęcia pobierania emerytury i grup zawodów

Wyszczególnienie	Ogółem	35-49	50-54	55-59	60-64	65 - 69 lat
	w tysiącach					
OGÓŁEM	372	37	38	149	91	56
w tym:						
Specjaliści	70	7	9	28	11	15
Technicy i inny średni personel	52	8	5	27	9	.
Pracownicy biurowi	10	-	.	6	.	.
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	33	8	5	15	5	.
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	140	.	7	51	53	25
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	13	.	.	.	.	.
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	6	.	.	.	-	.
Pracownicy przy pracach prostych	29	.	.	14	6	.
Mężczyźni	174	33	17	30	48	46
w tym:						
Specjaliści	28	.	.	6	.	10
Technicy i inny średni personel	20	8	.	.	.	.
Pracownicy biurowi	.	-	.	-	-	-
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	15	8	.	.	.	.
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	64	.	.	9	27	22
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	10	.	.	.	.	.
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	5	.	.	-	-	.
Pracownicy przy pracach prostych	17	.	.	5	6	.
Kobiety	198	.	21	120	44	9
w tym:						
Specjaliści	42	.	5	21	7	5
Technicy i inny średni personel	32	-	.	23	6	.
Pracownicy biurowi	7	-	.	5	.	.
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	18	-	.	12	.	-
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	76	-	.	42	26	.
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	.	-	.	.	-	-
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	.	-	-	.	-	-
Pracownicy przy pracach prostych	13	-	.	9	.	-

Tabl.10. Osoby pracujące, pobierające emeryturę "normalną", wcześniejszą emeryturę, które przechodząc na emeryturę zmniejszyły bądź nie zmniejszyły swój wymiar czasu pracy według obecnego wieku

Wyszczególnienie	Ogółem	Osoby, które	
		zmniejszyły swój wymiar czasu pracy	nie zmniejszyły swojego wymiaru czasu pracy
	w tysiącach		
OGÓŁEM	372	126	246
50 - 54 lat	32	7	24
55 - 59 lat	108	42	66
60 - 64 lat	100	35	65
65 - 69 lat	132	41	90
Mężczyźni	174	48	126
50 - 54 lat	26	6	20
55 - 59 lat	22	7	16
60 - 64 lat	40	11	29
65 - 69 lat	86	24	62
Kobiety	198	78	120
50 - 54 lat	6	.	5
55 - 59 lat	85	35	50
60 - 64 lat	60	24	36
65 - 69 lat	46	17	29
MIASTA	220	84	136
50 - 54 lat	28	7	21
55 - 59 lat	73	32	41
60 - 64 lat	53	23	29
65 - 69 lat	67	22	44
WIEŚ	151	41	110
50 - 54 lat	.	-	.
55 - 59 lat	35	10	25
60 - 64 lat	47	12	35
65 - 69 lat	65	19	46

Tabl.11. Osoby pracujące, pobierające emeryturę "normalną", wcześniejszą emeryturę, które przechodząc na emeryturę zmniejszyły bądź nie zmniejszyły swój wymiar czasu pracy według statusu zatrudnienia

Wyszczególnienie	Ogółem	Osoby, które	
		zmniejszyły swój wymiar czasu pracy	nie zmniejszyły swojego wymiaru czasu pracy
		w tysiącach	
OGÓŁEM	372	126	246
Pracownicy najemni	168	64	104
Pracodawcy i pracujący na własny rachunek	149	40	109
z tego:			
Pracodawcy	19	6	13
Pozostali pracujący na własny rachunek	130	34	97
Pomagający członkowie rodzin	55	22	33
Z ogółem pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych	139	39	100
Mężczyźni	174	48	126
Pracownicy najemni	79	24	55
Pracodawcy i pracujący na własny rachunek	77	18	59
Pomagający członkowie rodzin	18	6	12
Z ogółem pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych	64	16	47
Kobiety	198	78	120
Pracownicy najemni	88	40	49
Pracodawcy i pracujący na własny rachunek	72	22	50
Pomagający członkowie rodzin	37	16	21
Z ogółem pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych	76	23	53
MIASTA	220	84	136
Pracownicy najemni	156	61	95
Pracodawcy i pracujący na własny rachunek	60	21	38
Pomagający członkowie rodzin	.	.	.
Z ogółem pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych	10	.	8
WIEŚ	151	41	110
Pracownicy najemni	11	.	8
Pracodawcy i pracujący na własny rachunek	90	19	71
Pomagający członkowie rodzin	50	20	30
Z ogółem pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych	130	37	92

Tabl.12. Osoby pracujące, pobierające emeryturę "normalną", wcześniejszą emeryturę, które przechodząc na emeryturę zmniejszyły bądź nie zmniejszyły swój wymiar czasu pracy według wykształcenia

Wyszczególnienie	Ogółem	Osoby, które	
		zmniejszyły swój wymiar czasu pracy	nie zmniejszyły swojego wymiaru czasu pracy
	w tysiącach		
OGÓŁEM	372	126	246
Wyższe	95	35	60
Policealne	9	.	7
Średnie zawodowe	78	30	48
Średnie ogólnokształcące	25	7	18
Zasadnicze zawodowe	62	17	45
Podstawowe i niższe	102	33	69
Mężczyźni	174	48	126
Wyższe	53	18	35
Policealne	-	-	-
Średnie zawodowe	34	9	25
Średnie ogólnokształcące	10	.	8
Zasadnicze zawodowe	38	9	29
Podstawowe i niższe	38	8	30
Kobiety	198	78	120
Wyższe	42	17	25
Policealne	9	.	7
Średnie zawodowe	44	21	23
Średnie ogólnokształcące	15	5	10
Zasadnicze zawodowe	23	7	16
Podstawowe i niższe	64	25	39
MIASTA	220	84	136
Wyższe	89	35	54
Policealne	7	.	.
Średnie zawodowe	62	26	36
Średnie ogólnokształcące	19	7	12
Zasadnicze zawodowe	28	8	20
Podstawowe i niższe	16	6	9
WIEŚ	151	41	110
Wyższe	6	-	6
Policealne	.	-	.
Średnie zawodowe	16	5	11
Średnie ogólnokształcące	6	-	6
Zasadnicze zawodowe	34	9	24
Podstawowe i niższe	86	27	60

Tabl.13.Pracujący według przyczyny pozostawania w pracy i obecnego wieku

Wyszczególnienie	Ogółem	Przyczyny pozostawania w pracy				
		razem	finansowe			przyczyna pozafinansowa
			chęć wypracowania wyższego świadczenia emerytalnego	potrzeba zapewnienia niezbędnych dochodów gospodarstwu domowemu	inna przyczyna finansowa	
w tysiącach						
OGÓŁEM	533	378	64	246	68	155
50 - 54 lat	42	36	9	23	5	5
55 - 59 lat	181	148	34	87	27	33
60 - 64 lat	144	98	13	64	21	46
65 - 69 lat	167	96	9	72	15	71
Mężczyźni	218	153	21	107	25	65
50 - 54 lat	27	23	.	18	.	5
55 - 59 lat	30	26	.	17	5	.
60 - 64 lat	57	40	5	25	9	17
65 - 69 lat	104	63	9	46	8	41
Kobiety	315	225	43	139	43	89
50 - 54 lat	14	13	6	5	.	.
55 - 59 lat	151	121	30	70	21	30
60 - 64 lat	87	58	7	39	12	29
65 - 69 lat	62	33	-	26	7	30
MIASTA	321	247	51	151	46	74
50 - 54 lat	37	32	8	21	.	.
55 - 59 lat	122	101	24	58	19	20
60 - 64 lat	81	64	11	35	17	17
65 - 69 lat	82	50	8	36	6	32
WIEŚ	212	131	13	95	22	81
50 - 54 lat	5	.	.	.	.	.
55 - 59 lat	59	46	10	29	7	13
60 - 64 lat	63	35	.	29	.	29
65 - 69 lat	84	46	.	36	9	38
POBIERAJĄCY EMERYTURĘ	372	259	24	182	53	112
50 - 54 lat	32	27	.	21	.	5
55 - 59 lat	108	89	11	58	20	19
60 - 64 lat	100	66	.	46	17	34
65 - 69 lat	132	77	7	57	13	54
NIEPOBIERAJĄCY EMERYTURY ALE POSIADAJĄCY UPRAWNIENIA	161	119	40	64	14	43
50 - 54 lat	10	9	6	.	.	.
55 - 59 lat	73	58	23	29	7	15
60 - 64 lat	44	33	10	18	5	11
65 - 69 lat	35	19	.	15	.	16

Tabl.14. Niepracujący według pobierania emerytury i obecnego wieku

Wyszczególnienie	Niepracujący, którzy			
	pobierają		nie pobierają emerytury	
	emeryturę "normalną"	wcześniejszą emeryturę	choć są do tego uprawnieni	ponieważ nie są do tego uprawnieni
	w tysiącach			
OGÓŁEM	1439	914	157	840
50 - 54 lat	22	22	.	274
55 - 59 lat	100	483	15	405
60 - 64 lat	426	288	54	156
65 - 69 lat	891	121	88	6
Mężczyźni	487	286	33	569
50 - 54 lat	12	6	.	98
55 - 59 lat	27	36	.	318
60 - 64 lat	53	190	13	151
65 - 69 lat	395	55	19	.
Kobiety	952	629	124	272
50 - 54 lat	10	16	-	175
55 - 59 lat	73	447	14	86
60 - 64 lat	373	99	41	5
65 - 69 lat	496	67	69	5
MIASTA	981	651	95	562
50 - 54 lat	18	17	.	204
55 - 59 lat	84	359	10	256
60 - 64 lat	295	194	32	98
65 - 69 lat	583	82	53	.
WIEŚ	458	263	62	279
50 - 54 lat	.	5	-	70
55 - 59 lat	15	124	5	148
60 - 64 lat	131	95	22	58
65 - 69 lat	308	39	35	.
BEZROBOTNI	8	9	.	135
BIERNI ZAWODOWO	1431	905	155	706

Tabl. 15. Niepracujący według pobierania emerytury i wykształcenia

Wyszczególnienie	Niepracujący, którzy			
	pobierają		nie pobierają emerytury	
	emeryturę "normalną"	wcześniejszą emeryturę	choć są do tego uprawnieni	ponieważ nie są do tego uprawnieni
	w tysiącach			
OGÓŁEM	1439	914	157	840
Wyższe	178	95	5	49
Policealne	50	34	6	11
Średnie zawodowe	264	214	24	192
Średnie ogólnokształcące	131	96	15	55
Zasadnicze zawodowe	263	229	31	334
Podstawowe i niższe	554	245	75	199
Mężczyźni	487	286	33	569
Wyższe	61	21	.	36
Policealne	5	7	-	.
Średnie zawodowe	109	62	.	125
Średnie ogólnokształcące	18	12	.	15
Zasadnicze zawodowe	130	98	10	254
Podstawowe i niższe	164	86	14	136
Kobiety	952	629	124	272
Wyższe	116	75	.	13
Policealne	46	27	6	8
Średnie zawodowe	154	152	19	68
Średnie ogólnokształcące	113	84	13	40
Zasadnicze zawodowe	133	131	21	80
Podstawowe i niższe	390	159	63	63
MIASTA	981	651	95	562
Wyższe	164	82	.	45
Policealne	43	30	6	10
Średnie zawodowe	227	179	19	159
Średnie ogólnokształcące	115	80	13	45
Zasadnicze zawodowe	192	168	21	216
Podstawowe i niższe	240	112	31	87
WIEŚ	458	263	62	279
Wyższe	14	13	.	.
Policealne	7	.	-	-
Średnie zawodowe	37	36	.	34
Średnie ogólnokształcące	16	16	.	9
Zasadnicze zawodowe	71	61	10	118
Podstawowe i niższe	314	133	45	112
BEZROBOTNI	8	9	.	135
BIERNI ZAWODOWO	1431	905	155	706
Wyższe	173	94	5	39
Policealne	49	34	6	9
Średnie zawodowe	262	212	23	159
Średnie ogólnokształcące	131	94	15	48
Zasadnicze zawodowe	263	227	31	277
Podstawowe i niższe	54	243	75	173

Tabl.16. Niepracujący według pobierania emerytury i źródła utrzymania gospodarstwa domowego

Wyszczególnienie	Niepracujący, którzy			
	pobierają		nie pobierają emerytury	
	emeryturę "normalną"	wcześniejszą emeryturę	choć są do tego uprawnieni	ponieważ nie są do tego uprawnieni
	w tysiącach			
OGÓŁEM	1439	914	157	840
Gospodarstwa domowe :				
Pracowników	146	134	29	226
Rolników	33	18	13	18
Pracowników użytkujących gospodarstwo rolne	10	6	-	5
Pracujących na własny rachunek	20	19	8	28
Emerytów i rencistów	1224	726	57	341
Pozostałe	6	11	50	222
Mężczyźni	487	286	33	569
w tym gospodarstwa domowe :				
Pracowników	39	26	5	141
Rolników	8	5	.	14
Emerytów i rencistów	436	250	18	256
Kobiety	952	629	124	272
w tym gospodarstwa domowe :				
Pracowników	107	109	24	85
Rolników	25	12	10	5
Emerytów i rencistów	789	476	39	85
MIASTA	981	651	95	562
w tym gospodarstwa domowe :				
Pracowników	91	98	17	165
Pracujących na własny rachunek	12	13	6	22
Emerytów i rencistów	873	531	28	217
WIEŚ	458	263	62	279
w tym gospodarstwa domowe :				
Pracowników	55	37	13	61
Rolników	31	18	11	18
Emerytów i rencistów	352	195	29	124
BIERNI ZAWODOWO	1431	905	155	706
Gospodarstwa domowe :				
Pracowników	146	131	29	177
Rolników	33	18	13	18
Pracowników użytkujących gospodarstwo rolne	10	6	-	.
Pracujących na własny rachunek	20	19	8	20
Emerytów i rencistów	1217	720	56	308
Pozostałe	6	11	50	179

Tabl.17. Osoby niepracujące, pobierające emeryturę, wcześniejszą emeryturę według wieku rozpoczęcia pobierania emerytury i obecnego wieku

Wyszczególnienie	Ogółem	35-49	50-54	55-59	60-64	65 - 69 lat
	w tysiącach					
OGÓŁEM	2353	16	423	1121	605	187
50 - 54 lat	44	5	39	-	-	-
55 - 59 lat	583	.	120	459	-	-
60 - 64 lat	714	.	112	320	278	-
65 - 69 lat	1012	.	153	341	327	187
Mężczyźni	773	12	112	207	291	151
50 - 54 lat	18	.	14	-	-	-
55 - 59 lat	63	.	23	36	-	-
60 - 64 lat	243	.	32	65	143	-
65 - 69 lat	450	.	43	106	148	151
Kobiety	1581	6	311	913	315	36
50 - 54 lat	27	.	24	-	-	-
55 - 59 lat	520	.	97	423	-	-
60 - 64 lat	472	.	80	255	135	-
65 - 69 lat	563	.	110	235	179	36
MIASTA	1632	16	311	805	386	114
50 - 54 lat	35	5	30	-	-	-
55 - 59 lat	443	.	90	349	-	-
60 - 64 lat	489	.	82	225	179	-
65 - 69 lat	665	.	110	231	207	114
WIEŚ	721	.	112	316	219	74
50 - 54 lat	9	-	9	-	-	-
55 - 59 lat	139	-	30	110	-	-
60 - 64 lat	226	.	30	96	99	-
65 - 69 lat	347	-	43	110	120	74

Tabl.18. Osoby niepracujące, pobierające emeryturę, wcześniejszą emeryturę według wieku rozpoczęcia pobierania emerytury i wykształcenia

Wyszczególnienie	Ogółem	35-49	50-54	55-59	60-64	65 - 69 lat
	w tysiącach					
OGÓŁEM	2353	16	423	1121	605	187
Wyższe	273	6	65	119	54	30
Policealne	84	.	26	42	13	2
Średnie zawodowe	478	.	90	232	109	43
Średnie ogólnokształcące	227	.	48	133	40	3
Zasadnicze zawodowe	492	.	80	253	127	28
Podstawowe i niższe	798	.	114	341	262	80
Mężczyźni	773	12	112	207	291	151
Wyższe	82	.	14	19	21	25
Policealne	12	.	5	4	2	1
Średnie zawodowe	172	.	24	40	69	36
Średnie ogólnokształcące	30	-	8	9	9	2
Zasadnicze zawodowe	228	.	36	70	91	28
Podstawowe i niższe	250	.	25	65	98	60
Kobiety	1581	6	311	913	315	36
Wyższe	191	.	52	100	32	5
Policealne	73	.	21	38	11	2
Średnie zawodowe	307	.	66	192	40	7
Średnie ogólnokształcące	197	.	40	124	31	2
Zasadnicze zawodowe	264	.	44	183	36	-
Podstawowe i niższe	549	-	88	276	165	20
MIASTA	1632	16	311	805	386	114
Wyższe	246	6	55	104	52	30
Policealne	73	.	22	35	12	2
Średnie zawodowe	406	.	79	202	90	32
Średnie ogólnokształcące	196	.	44	114	33	3
Zasadnicze zawodowe	360	.	59	185	94	18
Podstawowe i niższe	351	.	53	165	103	29
WIEŚ	721	.	112	316	219	74
Wyższe	27	-	10	15	2	-
Policealne	11	-	3	7	1	-
Średnie zawodowe	72	-	11	30	19	12
Średnie ogólnokształcące	31	.	4	19	7	-
Zasadnicze zawodowe	132	-	21	68	33	10
Podstawowe i niższe	448	-	61	176	158	52

Tabl.19. Osoby niepracujące, pobierające emeryturę, wcześniejszą emeryturę, które przechodząc na emeryturę zmniejszyły bądź nie zmniejszyły swój wymiar czasu pracy według obecnego wieku

Wyszczególnienie	Ogółem	Osoby, które	
		zmniejszyły swój wymiar czasu pracy	nie zmniejszyły swojego wymiaru czasu pracy
		w tysiącach	
OGÓŁEM	2353	383	1971
50 - 54 lat	44	8	36
55 - 59 lat	583	84	499
60 - 64 lat	714	115	599
65 - 69 lat	1012	175	837
Mężczyźni	773	129	644
50 - 54 lat	18	.	14
55 - 59 lat	63	16	47
60 - 64 lat	243	38	205
65 - 69 lat	450	72	378
Kobiety	1581	254	1327
50 - 54 lat	27	.	22
55 - 59 lat	520	68	452
60 - 64 lat	472	78	394
65 - 69 lat	563	104	459
MIASTA	1632	224	1408
50 - 54 lat	35	6	28
55 - 59 lat	443	52	392
60 - 64 lat	489	72	416
65 - 69 lat	665	93	571
WIEŚ	721	158	563
50 - 54 lat	9	.	8
55 - 59 lat	139	32	107
60 - 64 lat	226	43	182
65 - 69 lat	347	82	265
BEZROBOTNI	17	.	13
BIERNI ZAWODOWO	2337	379	1958

Tabl.20. Osoby niepracujące, pobierające emeryturę, wcześniejszą emeryturę, które przechodząc na emeryturę zmniejszyły bądź nie zmniejszyły swój wymiar czasu pracy według wykształcenia

Wyszczególnienie	Ogółem	Osoby, które	
		zmniejszyły swój wymiar czasu pracy	nie zmniejszyły swojego wymiaru czasu pracy
	w tysiącach		
OGÓŁEM	2353	383	1971
Wyższe	273	43	230
Policealne	84	11	73
Średnie zawodowe	478	59	419
Średnie ogólnokształcące	227	37	190
Zasadnicze zawodowe	492	70	423
Podstawowe i niższe	798	163	635
Mężczyźni	773	129	644
Wyższe	82	12	70
Policealne	12	.	10
Średnie zawodowe	172	25	147
Średnie ogólnokształcące	30	.	26
Zasadnicze zawodowe	228	34	194
Podstawowe i niższe	250	53	197
Kobiety	1581	254	1327
Wyższe	191	31	160
Policealne	73	9	63
Średnie zawodowe	307	34	273
Średnie ogólnokształcące	197	33	164
Zasadnicze zawodowe	264	36	229
Podstawowe i niższe	549	110	439
MIASTA	1632	224	1408
Wyższe	246	38	208
Policealne	73	9	64
Średnie zawodowe	406	51	355
Średnie ogólnokształcące	196	30	166
Zasadnicze zawodowe	360	43	317
Podstawowe i niższe	351	54	298
WIEŚ	721	158	563
Wyższe	27	.	22
Policealne	11	.	9
Średnie zawodowe	72	8	65
Średnie ogólnokształcące	31	7	24
Zasadnicze zawodowe	132	27	106
Podstawowe i niższe	448	110	337

Tabl.21. Osoby niepracujące, pobierające emeryturę, wcześniejszą emeryturę, które przechodząc na emeryturę zmniejszyły bądź nie zmniejszyły swój wymiar czasu pracy według sekcji PKD ostatniego miejsca pracy

Wyszczególnienie	Ogółem	Osoby, które:	
		zmniejszyły swój wymiar czasu pracy	nie zmniejszyły swojego wymiaru czasu pracy
		w tysiącach	
OGÓŁEM	1214	196	1018
w tym:			
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	141	42	99
Górnictwo	38	7	31
Przetwórstwo przemysłowe	275	34	241
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	37	.	33
Budownictwo	45	.	42
Handel i naprawy Δ	108	21	86
Hotele i restauracje	25	5	20
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	84	15	69
Obsługa nieruchomości i firm Δ	55	.	50
Administracja publiczna i obrona narodowa Δ	87	10	77
Edukacja	160	28	132
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	104	12	92

Tabl. 22. Osoby niepracujące, pobierające emeryturę, wcześniejszą emeryturę, które przechodząc na emeryturę zmniejszyły bądź nie zmniejszyły swój wymiar czasu pracy według zawodu wykonywanego w ostatnim miejscu pracy

Wyszczególnienie	Ogółem	Osoby, które	
		zmniejszyły swój wymiar czasu pracy	nie zmniejszyły swojego wymiaru czasu pracy
		w tysiącach	
OGÓŁEM	1214	196	1018
w tym:			
Specjaliści	200	28	172
Technicy i inny średni personel	178	24	154
Pracownicy biurowi	125	22	103
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	116	18	99
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	115	39	76
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	154	19	136
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	96	12	84
Pracownicy przy pracach prostych	148	26	122

Tabl.23. Osoby niepracujące według głównego powodu przejścia na emeryturę/wcześniejszą emeryturę i obecnego wieku

Wyszczególnienie	Wybrane powody przejścia na emeryturę							
	zagroże- nie utratą pracy	osiągnięcie ustawo- wego wieku emerytal- nego	stan zdrowia lub niezdol- ność do pracy	obowią- zki opiekuń- cze	inne powody osobiste lub rodzinne	niedopa- sowanie kwalifikacji do wymogów pracodawcy	nieko- rzystne warunki pracy	korzyste warunki finan-sowe przejścia na emeryturę
	w tysiącach							
OGÓŁEM	261	878	129	21	100	7	46	288
50 - 54 lat	.	17	.	-	.	-	-	12
55 - 59 lat	77	199	31	6	29	.	11	81
60 - 64 lat	80	259	36	7	34	.	15	89
65 - 69 lat	102	403	59	8	36	.	19	107
Mężczyźni	83	246	35	.	21	.	19	113
50 - 54 lat	-	8	.	-	-	-	-	6
55 - 59 lat	7	21	.	.	.	-	.	15
60 - 64 lat	31	65	11	.	7	.	7	36
65 - 69 lat	46	152	21	-	11	.	11	56
Kobiety	177	632	93	18	79	5	27	175
50 - 54 lat	.	9	.	-	.	-	-	6
55 - 59 lat	70	178	29	5	26	.	10	66
60 - 64 lat	50	194	25	6	27	.	9	52
65 - 69 lat	56	251	37	8	25	.	8	51
MIASTA	190	637	84	13	60	.	33	207
50 - 54 lat	.	15	.	-	.	-	-	9
55 - 59 lat	61	155	22	5	18	.	8	60
60 - 64 lat	53	191	24	.	19	-	10	65
65 - 69 lat	75	276	35	.	22	.	15	73
WIEŚ	71	241	44	9	40	.	13	81
50 - 54 lat	.	.	-	-	-	-	-	.
55 - 59 lat	16	45	9	.	11	-	.	21
60 - 64 lat	28	68	12	.	16	.	5	24
65 - 69 lat	27	126	23	5	14	.	5	34
BEZROBOTNI	.	6	-	-	-	-	-	.
BIERNI								
ZAWODOWO	257	872	129	21	100	7	46	286

Tabl.24. Osoby niepracujące według głównego powodu przejścia na emeryturę/wcześniejszą emeryturę i wykształcenia

Wyszczególnienie	Wybrane powody przejścia na emeryturę						
	zagro- żenie utrata pracy	osiągnięcie ustawo- wego wieku emerytal- nego	stan zdrowia lub niezdol- ność do pracy	obowiązki opiekuń- cze	inne powody osobiste lub rodzinne	nieko- rzystne warunki pracy	korzyste warunki finansowe przejścia na emeryturę
	w tysiącach						
OGÓŁEM	261	878	129	21	100	46	288
Wyższe	16	136	22	.	9	.	39
Policealne	.	45	6	.	.	.	6
Średnie zawodowe	62	195	19	.	19	13	62
Średnie ogólnokształcące	33	86	12	.	15	.	30
Zasadnicze zawodowe	64	155	23	5	11	13	65
Podstawowe i niższe	84	261	46	6	42	14	85
Mężczyźni	83	246	35	3	21	19	113
Wyższe	5	43	.	-	.	.	11
Policealne	-	5	.	.	.	-	.
Średnie zawodowe	21	54	5	-	.	.	32
Średnie ogólnokształcące	.	10	.	-	.	-	5
Zasadnicze zawodowe	26	65	11	.	.	8	32
Podstawowe i niższe	29	69	12	.	10	6	31
Kobiety	177	632	93	18	79	27	175
Wyższe	11	93	19	.	6	.	28
Policealne	.	40	.	.	.	.	5
Średnie zawodowe	41	140	14	.	15	9	31
Średnie ogólnokształcące	30	77	10	.	15	.	25
Zasadnicze zawodowe	38	91	12	.	8	5	33
Podstawowe i niższe	56	191	35	5	32	8	54
MIASTA	190	637	84	13	60	33	207
Wyższe	12	122	20	.	9	.	36
Policealne	.	41	5	.	.	-	5
Średnie zawodowe	54	167	17	.	17	10	52
Średnie ogólnokształcące	29	77	11	.	13	.	26
Zasadnicze zawodowe	47	108	16	.	7	10	47
Podstawowe i niższe	46	121	16	.	11	6	40
WIEŚ	71	241	44	9	40	13	81
Wyższe	.	14	.	-	-	-	.
Policealne	-	.	.	-	-	.	-
Średnie zawodowe	8	27	.	.	.	.	10
Średnie ogólnokształcące	.	9	.	.	.	-	.
Zasadnicze zawodowe	17	47	8	.	.	.	18
Podstawowe i niższe	38	139	30	5	31	8	45

Tabl.25. Struktura ludności w wieku 50-69 lat według planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej oraz płci, miejsca zamieszkania, wieku i wykształcenia

Wyszczególnienie	Ogółem	Plany związane z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej					
		wiek	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to przed ukończeniem 60 roku życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to między 60 a 64 rokiem życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to w 65 roku życia lub później	planuję pracować tak długo, jak będzie to możliwe	nie mam zdania
	w procentach						
OGÓŁEM	100,0	21,1	8,6	12,2	12,1	32,8	13,2
według płci							
mężczyźni	100,0	19,1	3,6	11,2	18,7	33,3	14,1
kobiety	100,0	24,0	15,5	13,5	2,7	32,2	12,1
według miejsca zamieszkania							
miasta	100,0	21,8	8,9	12,8	12,1	31,6	12,8
wieś	100,0	19,8	7,8	11,1	12,0	35,1	14,2
według wieku:							
50 - 54 lat	100,0	23,0	11,3	14,0	11,4	27,3	13,0
55 - 59	100,0	22,0	7,6	13,6	13,4	30,6	12,8
60 - 64	100,0	16,2	-	4,3	17,1	47,9	14,5
65 - 69 lat	100,0	6,8	-	-	3,6	74,5	15,1
według wykształcenia:							
Wyższe	100,0	21,3	6,7	11,4	14,6	37,6	8,4
Policealne i średnie zawodowe	100,0	22,1	9,6	12,5	12,0	30,2	13,6
Średnie ogólnokształcące	100,0	20,7	15,0	14,1	7,0	29,1	14,1
Zasadnicze zawodowe	100,0	22,2	8,0	12,3	12,3	29,9	15,3
Podstawowe i niepełne podst.	100,0	17,8	7,3	11,8	11,1	37,9	14,1
PRACUJĄCY	100,0	21,8	8,6	12,1	12,5	32,8	12,2
według płci							
mężczyźni	100,0	19,4	3,5	11,0	19,4	33,6	13,1
kobiety	100,0	25,3	15,7	13,6	2,8	31,7	10,9
według miejsca zamieszkania							
miasta	100,0	22,9	9,1	12,6	12,6	31,3	11,5
wieś	100,0	19,9	7,7	11,1	12,2	35,5	13,6
według wieku:							
50 - 54 lat	100,0	23,1	11,1	14,0	11,5	27,8	12,5
55 - 59	100,0	23,2	7,6	13,1	14,7	30,4	11,0
60 - 64	100,0	17,9	-	3,6	17,9	48,2	12,4
65 - 69 lat	100,0	7,7	-	-	4,1	73,4	14,8
według wykształcenia:							
Wyższe	100,0	22,1	6,4	10,3	15,0	37,9	8,3
Policealne i średnie zawodowe	100,0	23,5	10,0	12,5	12,6	29,6	11,8
Średnie ogólnokształcące	100,0	22,9	15,2	12,7	7,6	27,9	13,7
Zasadnicze zawodowe	100,0	21,9	8,0	12,8	12,6	30,2	14,5
Podstawowe i niepełne podst.	100,0	18,4	7,4	11,8	11,1	38,0	13,3

Tabl.26. Struktura ludności w wieku 50-69 lat według planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej oraz wybranych grup zawodów

Wyszczególnienie	Ogółem	Plany związane z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej					
		wiek	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to przed ukończeniem 60 roku życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to między 60 a 64 rokiem życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to w 65 roku życia lub później	planuję pracować tak długo, jak będzie to możliwe	nie mam zdania
	w procentach						
OGÓŁEM	100,0	21,1	8,6	12,2	12,1	32,8	13,2
w tym:							
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	100,0	19,3	6,6	10,0	16,3	34,9	12,9
Specjaliści	100,0	25,3	9,0	10,9	12,4	35,2	7,2
Technicy i inny średni personel	100,0	20,8	12,3	15,2	11,6	27,8	12,3
Pracownicy biurowi	100,0	25,6	12,6	13,1	8,4	28,8	11,5
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	100,0	20,6	11,6	11,6	6,9	31,9	17,4
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	100,0	15,7	6,0	9,2	9,9	43,2	16,0
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	100,0	22,9	5,8	14,8	15,9	27,5	13,1
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	100,0	19,8	7,0	17,0	17,0	27,4	11,8
Pracownicy przy pracach prostych	100,0	25,0	10,8	10,8	9,7	28,6	15,1
PRACUJĄCY	100,0	21,8	8,6	12,1	12,5	32,8	12,2
w tym:							
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	100,0	20,7	6,6	8,7	16,7	34,6	12,7
Specjaliści	100,0	26,0	8,8	10,1	12,4	35,7	7,0
Technicy i inny średni personel	100,0	22,4	12,8	15,4	12,5	26,4	10,5
Pracownicy biurowi	100,0	27,1	14,5	13,9	9,6	25,3	9,6
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	100,0	21,4	11,3	11,7	7,5	31,8	16,3
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	100,0	15,9	6,1	9,1	9,6	43,3	16,0
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	100,0	23,4	5,0	15,1	16,9	28,0	11,6
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	100,0	19,6	6,9	17,1	17,6	28,2	10,6
Pracownicy przy pracach prostych	100,0	26,0	10,8	11,6	10,1	27,4	14,1

Tabl.27. Struktura ludności w wieku 50-69 lat według planów związanych z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej oraz wybranych sekcji PKD ostatniego miejsca pracy

Wyszczególnienie	Ogółem	Plany związane z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej					
		wiek	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to przed ukończeniem 60 roku życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to między 60 a 64 rokiem życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to w 65 roku życia lub później	planuję pracować tak długo, jak będzie to możliwe	nie mam zdania
		w procentach					
OGÓŁEM	100,0	21,1	8,6	12,2	12,1	32,8	13,2
w tym:							
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	100,0	16,9	6,0	9,0	10,6	41,8	15,7
Przetwórstwo przemysłowe	100,0	20,9	8,1	12,9	13,8	29,8	14,5
Budownictwo	100,0	20,0	4,9	10,7	19,5	28,9	16,0
Handel i naprawy Δ	100,0	19,0	10,5	13,4	10,2	31,5	15,4
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	100,0	19,5	7,5	17,2	14,0	31,6	10,2
Pośrednictwo finansowe	100,0	22,7	7,6	19,7	9,1	31,8	9,1
Obsługa nieruchomości i firm Δ	100,0	17,3	6,9	13,0	12,6	34,6	15,6
Administracja publiczna i obrona narodowa Δ	100,0	26,3	8,9	15,3	11,6	29,5	8,4
Edukacja	100,0	34,1	11,9	8,3	9,0	27,8	8,9
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	100,0	23,1	16,2	12,1	7,5	33,0	8,1
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	100,0	14,6	11,6	16,9	12,3	35,4	9,2
PRACUJĄCY	100,0	21,8	8,6	12,1	12,5	32,8	12,2
w tym:							
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	100,0	16,9	6,1	9,0	10,3	41,9	15,8
Przetwórstwo przemysłowe	100,0	21,9	7,7	12,3	15,6	29,8	12,7
Budownictwo	100,0	19,8	5,0	11,0	20,3	30,2	13,7
Handel i naprawy Δ	100,0	18,9	10,8	13,5	10,4	31,6	14,8
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	100,0	20,5	7,9	16,9	14,7	31,6	8,4
Pośrednictwo finansowe	100,0	24,2	8,6	19,0	10,3	31,0	6,9
Obsługa nieruchomości i firm Δ	100,0	17,3	7,2	13,0	13,9	33,7	14,9
Administracja publiczna i obrona narodowa Δ	100,0	27,9	7,5	16,3	12,8	27,9	7,6
Edukacja	100,0	35,0	12,5	7,5	8,2	27,5	9,3
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	100,0	23,9	16,4	12,6	7,5	31,4	8,2
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	100,0	16,1	10,7	16,1	12,5	37,5	7,1

Tabl.28. Ludność w wieku 50-69 lat według przyczyn, dla których osoby chciałyby przedłużyć okres pracy zawodowej oraz płci, miejsca zamieszkania, wieku i wykształcenia

Wyszczególnienie	Ogółem	Przyczyny dla których osoby chciałyby przedłużyć okres pracy zawodowej							
		elastyczna organizacja czasu pracy		większe możliwości podnoszenia kwalifikacji		lepsze warunki BHP w miejscu pracy		większa dostępność usług opiekuńczych	
		tak	nie	tak	nie	tak	nie	tak	nie
		w tysiącach							
OGÓŁEM	6357	1569	4788	726	5631	939	5417	907	5449
według płci									
mężczyźni	3131	787	2344	378	2752	524	2607	443	2688
kobiety	3225	781	2444	347	2878	416	2810	464	2762
według miejsca zamieszkania									
miasta	4206	1204	3002	555	3652	697	3510	637	3570
wieś	2149	364	1785	171	1979	242	1908	270	1880
według wieku:									
50 - 54 lat	2076	688	1388	320	1756	387	1688	349	1727
55 - 59	1830	458	1372	207	1623	270	1560	271	1559
60 - 64	1176	227	949	100	1075	157	1018	157	1018
65 - 69 lat	1275	196	1079	98	1177	125	1150	130	1145
według wykształcenia:									
Wyższe	919	372	547	180	740	172	748	151	769
Policealne i średnie zawodowe	1641	479	1162	212	1431	262	1381	249	1393
Średnie ogólnokształcące	494	136	358	58	436	68	426	74	420
Zasadnicze zawodowe	1685	362	1323	177	1508	267	1417	250	1435
Podstawowe i niepełne podstawowe	1616	219	1397	99	1517	170	1446	183	1433
PRACUJĄCY	3005	975	2030	409	2597	510	2495	477	2529
według płci									
mężczyźni	1756	536	1220	245	1512	325	1431	280	1477
kobiety	1249	439	810	164	1085	185	1064	197	1052
według miejsca zamieszkania									
miasta	1918	738	1180	312	1606	369	1549	314	1604
wieś	1087	237	850	97	991	141	946	163	925
według wieku:									
50 - 54 lat	1758	591	1167	265	1492	318	1439	285	1472
55 - 59	829	245	584	98	731	127	701	120	709
60 - 64	252	88	164	27	225	38	213	46	205
65 - 69 lat	169	53	116	20	149	27	142	26	143
według wykształcenia:									
Wyższe	592	284	308	130	461	113	479	99	493
Policealne i średnie zawodowe	849	302	547	130	719	157	691	140	708
Średnie ogólnokształcące	197	70	127	23	174	25	172	24	173
Zasadnicze zawodowe	827	210	617	89	738	141	686	136	691
Podstawowe i niepełne podstawowe	541	110	431	36	505	74	467	78	462

Tabl.29. Ludność w wieku 50-69 lat według przyczyn, dla których osoby chciałyby przedłużyć okres pracy zawodowej oraz wybranych grup zawodów

Wyszczególnienie	Ogółem	Przyczyny dla których osoby chciałyby przedłużyć okres pracy zawodowej							
		elastyczna organizacja czasu pracy		większe możliwości podnoszenia kwalifikacji		lepsze warunki BHP w miejscu pracy		większa dostępność usług opiekuńczych	
		tak	nie	tak	nie	tak	nie	tak	nie
		w tysiącach							
OGÓŁEM	4996	1408	3588	628	4368	804	4193	762	4235
w tym:									
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	402	132	270	49	353	63	339	53	349
Specjaliści	671	299	372	149	522	134	537	120	552
Technicy i inny średni personel	589	214	375	88	501	100	489	96	493
Pracownicy biurowi	339	111	228	55	284	58	282	57	282
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	429	121	308	49	381	70	359	70	359
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	825	100	725	39	786	69	756	99	726
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	743	175	568	85	659	133	611	106	638
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	448	114	334	52	396	83	365	73	375
Pracownicy przy pracach prostych	544	140	404	60	484	93	451	87	457
PRACUJĄCY	3005	975	2030	409	2597	510	2495	477	2529
w tym:									
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	275	106	169	37	237	53	222	37	238
Specjaliści	443	230	213	111	332	89	354	84	359
Technicy i inny średni personel	345	143	202	60	285	60	286	55	291
Pracownicy biurowi	166	64	102	29	137	29	137	26	139
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	239	79	160	24	214	40	199	42	197
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	617	85	532	30	586	56	561	84	533
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	397	113	284	53	344	81	315	63	334
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	245	73	172	31	214	51	194	41	205
Pracownicy przy pracach prostych	278	83	195	32	246	52	226	46	231

Tabl.30. Ludność w wieku 50-69 lat według przyczyn, dla których osoby chciałyby przedłużyć okres pracy zawodowej oraz wybranych sekcji PKD ostatniego miejsca pracy

Wyszczególnienie	Ogółem	Przyczyny dla których osoby chciałyby przedłużyć okres pracy zawodowej							
		elastyczna organizacja czasu pracy		większe możliwości podnoszenia kwalifikacji		lepsze warunki BHP w miejscu pracy		większa dostępność usług opiekuńczych	
		tak	nie	tak	nie	tak	nie	tak	nie
	w tysiącach								
OGÓŁEM	4996	1408	3588	628	4368	804	4193	762	4235
w tym:									
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	924	121	803	53	871	87	837	113	811
Przetwórstwo przemysłowe	1043	301	742	132	911	200	843	170	872
Budownictwo	317	89	228	41	275	64	253	54	262
Handel i naprawy Δ	495	154	341	66	430	73	423	69	427
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	334	101	233	47	287	64	270	52	282
Pośrednictwo finansowe	91	35	56	16	75	19	72	19	72
Obsługa nieruchomości i firm Δ	296	109	187	54	243	51	245	50	246
Administracja publiczna i obrona narodowa Δ	282	101	181	48	234	43	239	46	236
Edukacja	461	171	290	78	383	89	372	82	379
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	294	103	191	45	248	46	248	41	253
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	167	60	107	24	143	31	136	29	138
PRACUJĄCY	3005	975	2030	409	2597	510	2495	477	2529
w tym:									
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	670	97	573	38	632	65	605	93	577
Przetwórstwo przemysłowe	521	185	336	78	443	118	403	92	429
Budownictwo	183	52	131	25	158	36	147	30	153
Handel i naprawy Δ	298	103	195	35	263	38	259	39	259
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	191	74	117	33	158	46	145	33	157
Pośrednictwo finansowe	58	26	32	11	48	11	47	8	50
Obsługa nieruchomości i firm Δ	208	82	126	40	169	37	171	36	173
Administracja publiczna i obrona narodowa Δ	172	72	100	33	139	23	148	31	141
Edukacja	279	125	154	52	228	58	221	49	230
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	160	70	90	27	133	28	132	23	137
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	112	50	62	21	92	26	86	22	90

Tabl.31. Ludność w wieku 50-69 lat według opini nt., który ze sposobów przejścia na emeryturę jest najlepszy oraz płci, miejsca zamieszkania, wieku i wykształcenia

Wyszczególnienie	Ogółem	Sposoby przejścia na emeryturę		
		całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku	możliwość łączenia pełnej emerytury z pracą	stopniowe zmniejszanie zaangażowania w pracę zawodową z jednoczesnym pobieraniem emerytury
	w tysiącach			
OGÓŁEM	6357	3235	2432	689
według płci				
mężczyźni	3131	1506	1288	337
kobiety	3225	1729	1144	352
według miejsca zamieszkania				
miasta	4206	2068	1679	459
wieś	2150	1167	753	230
według wieku:				
50 - 54 lat	2076	934	911	231
55 - 59	1831	903	732	196
60 - 64	1175	655	398	122
65 - 69 lat	1274	743	391	140
według wykształcenia:				
Wyższe	920	266	510	144
Policealne i średnie zawodowe	1641	769	680	192
Średnie ogólnokształcące	494	267	183	44
Zasadnicze zawodowe	1685	955	585	145
Podstawowe i niepełne podst.	1617	978	475	164
PRACUJĄCY	3005	1147	1524	335
według płci				
mężczyźni	1757	659	897	201
kobiety	1249	488	627	134
według miejsca zamieszkania				
miasta	1918	694	1011	213
wieś	1088	454	513	121
według wieku:				
50 - 54 lat	1757	752	808	197
55 - 59	828	297	440	91
60 - 64	251	71	154	26
65 - 69 lat	169	27	121	21
według wykształcenia:				
Wyższe	592	116	376	100
Policealne i średnie zawodowe	848	315	438	95
Średnie ogólnokształcące	198	86	98	14
Zasadnicze zawodowe	828	398	361	69
Podstawowe i niepełne podst.	541	233	251	57

Tabl.32. Ludność w wieku 50-69 lat według opini nt., który ze sposobów przejścia na emeryturę jest najlepszy oraz wybranych grup zawodów

Wyszczególnienie	Ogółem	Sposoby przejścia na emeryturę		
		całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku	możliwość łączenia pełnej emerytury z pracą	stopniowe zmniejszanie zaangażowania w pracę zawodową z jednoczesnym pobieraniem emerytury
	w tysiącach			
OGÓŁEM	4997	2318	2127	552
w tym:				
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	402	147	204	51
Specjaliści	671	204	364	103
Technicy i inny średni personel	589	248	265	76
Pracownicy biurowi	340	171	132	37
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	429	199	179	51
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	825	379	347	99
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	744	395	286	63
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	448	260	156	32
Pracownicy przy pracach prostych	544	311	192	41
PRACUJĄCY	3005	1147	1524	335
w tym:				
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	275	74	163	38
Specjaliści	443	100	272	71
Technicy i inny średni personel	346	125	179	42
Pracownicy biurowi	166	74	78	14
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	239	86	124	29
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	617	239	302	76
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	396	181	185	30
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	246	128	100	18
Pracownicy przy pracach prostych	278	140	120	18

Tabl.33. Ludność w wieku 50-69 lat według opini nt., który ze sposobów przejścia na emeryturę jest najlepszy oraz wybranych sekcji PKD ostatniego miejsca pracy

Wyszczególnienie	Ogółem	Sposoby przejścia na emeryturę		
		całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku	możliwość łączenia pełnej emerytury z pracą	stopniowe zmniejszanie zaangażowania w pracę zawodową z jednoczesnym pobieraniem emerytury
		w tysiącach		
OGÓŁEM	4997	2318	2127	552
w tym:				
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	923	434	376	113
Przetwórstwo przemysłowe	1043	534	399	110
Budownictwo	317	142	143	32
Handel i naprawy Δ	495	228	209	58
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	334	169	131	34
Pośrednictwo finansowe	91	39	41	11
Obsługa nieruchomości i firm Δ	297	99	162	36
Administracja publiczna i obrona narodowa Δ	282	115	135	32
Edukacja	460	175	225	60
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	293	130	135	28
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	167	78	75	14
PRACUJĄCY	3005	1147	1524	335
w tym:				
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	670	264	324	82
Przetwórstwo przemysłowe	521	220	243	58
Budownictwo	182	70	96	16
Handel i naprawy Δ	297	112	153	32
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	191	78	94	19
Pośrednictwo finansowe	58	20	30	8
Obsługa nieruchomości i firm Δ	210	63	122	25
Administracja publiczna i obrona narodowa Δ	172	57	91	24
Edukacja	279	85	158	36
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	160	57	92	11
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	113	41	62	10

Tabl.34. Osoby nie pobierające emerytury z powodu braku uprawnień według wieku

Wyszczególnienie	Ogółem	pracujący	niepracujący		
			ogółem	bezrobotni	bierni
	w tysiącach				
OGÓŁEM	3313	2473	840	135	706
50 - 54 lat	1990	1716	274	78	196
55 - 59 lat	1052	647	405	46	359
60 - 64 lat	264	108	156	11	145
65 - 69 lat	8		6	-	6
Mężczyźni	2107	1538	569	98	471
50 - 54 lat	1033	935	98	48	51
55 - 59 lat	815	497	318	39	279
60 - 64 lat	258	107	151	11	140
65 - 69 lat		-		-	
Kobiety	1206	934	272	37	235
50 - 54 lat	956	781	175	30	145
55 - 59 lat	237	151	86	7	80
60 - 64 lat	6		5	-	5
65 - 69 lat	7		5	-	5
MIASTA	2159	1597	562	103	459
50 - 54 lat	1305	1101	204	62	142
55 - 59 lat	674	418	256	31	226
60 - 64 lat	174	76	98	10	88
65 - 69 lat	5			-	
WIEŚ	1155	876	279	32	247
50 - 54 lat	684	614	70	16	54
55 - 59 lat	377	229	148	15	133
60 - 64 lat	90	32	58		57
65 - 69 lat		-			

Tabl.35. Osoby nie pobierające emerytury z powodu braku uprawnień według wykształcenia

Wyszczególnienie	Ogółem	pracujący	niepracujący		
			ogółem	bezrobotni	bierni
	w tysiącach				
OGÓŁEM	3313	2473	840	135	706
Wyższe	486	437	49	11	39
Średnie zawodowe i policealne	937	734	203	34	168
Średnie ogólnokształcące	213	158	55	7	48
Zasadnicze zawodowe	1076	742	334	57	277
Podstawowe i niższe	600	401	199	26	173
Mężczyźni	2107	1538	569	98	471
Wyższe	312	276	36	7	29
Średnie zawodowe i policealne	553	425	128	26	102
Średnie ogólnokształcące	61	46	15	-	15
Zasadnicze zawodowe	801	547	254	46	207
Podstawowe i niższe	381	245	136	19	118
Kobiety	1206	934	272	37	235
Wyższe	175	162	13		10
Średnie zawodowe i policealne	385	309	76	9	66
Średnie ogólnokształcące	153	113	40	7	33
Zasadnicze zawodowe	276	196	80	10	70
Podstawowe i niższe	218	155	63	7	56
MIASTA	2159	1597	562	103	459
Wyższe	428	383	45	9	36
Średnie zawodowe i policealne	732	563	169	30	139
Średnie ogólnokształcące	173	128	45	6	40
Zasadnicze zawodowe	621	405	216	42	173
Podstawowe i niższe	205	118	87	16	70
WIEŚ	1155	876	279	32	247
Wyższe	58	54			
Średnie zawodowe i policealne	205	171	34		29
Średnie ogólnokształcące	39	30	9		8
Zasadnicze zawodowe	455	337	118	14	104
Podstawowe i niższe	394	282	112	9	103

Tabl.36. Osoby nie pobierające emerytury z powodu braku uprawnień według grup zawodów

Wyszczególnienie	Ogółem	Pracujący	niepracujący	
			ogółem	w tym bierni zawodowo
	w tysiącach			
OGÓŁEM	3209	2473	736	605
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	286	240	46	35
Specjaliści	352	326	26	21
Technicy i inny średni personel	334	270	64	58
Pracownicy biurowi	195	150	45	35
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	270	198	72	61
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	516	436	80	78
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	564	377	187	154
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	341	236	105	82
Pracownicy przy pracach prostych	352	240	112	82
Mężczyźni	2025	1538	487	393
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	214	177	37	28
Specjaliści	182	168	14	11
Technicy i inny średni personel	152	120	32	28
Pracownicy biurowi	61	47	14	10
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	107	85	22	19
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	330	276	54	53
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	504	341	163	135
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	309	216	93	71
Pracownicy przy pracach prostych	166	109	57	38
Kobiety	1184	934	250	213
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	72	64	8	7
Specjaliści	170	158	12	10
Technicy i inny średni personel	181	150	31	30
Pracownicy biurowi	134	103	31	25
Pracownicy usług osobistych i	163	113	50	42
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	185	160	25	25
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	61	37	24	19
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	32	20	12	11
Pracownicy przy pracach prostych	186	131	55	44
MIASTA	2098	1597	501	401
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	237	196	41	30
Specjaliści	313	289	24	20
Technicy i inny średni personel	285	229	56	52
Pracownicy biurowi	158	122	36	28
Pracownicy usług osobistych i	201	147	54	45
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	39	29	10	9
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	404	268	136	107
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	230	159	71	58
Pracownicy przy pracach prostych	230	157	73	51
WIEŚ	1111	876	235	204
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	50	45	5	5
Specjaliści	38	36		
Technicy i inny średni personel	48	41	7	5
Pracownicy biurowi	36	27	9	7
Pracownicy usług osobistych i	67	50	17	16
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	477	407	70	69
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	161	110	51	47
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	112	77	35	25
Pracownicy przy pracach prostych	123	83	40	30

Tabl.37. Osoby nie pobierające emerytury z powodu braku uprawnień według sekcji PKD

Wyszczególnienie	Ogółem	Pracujący	niepracujący	
			ogółem	w tym bierni zawodowo
			w tysiącach	
OGÓŁEM	3209	2473	736	605
w tym:				
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	587	487	100	96
Górnictwo	34	31		
Przetwórstwo przemysłowe	713	474	239	198
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	91	75	16	13
Budownictwo	264	176	88	63
Handel i naprawy Δ	346	259	87	71
Hotele i restauracje	38	25	13	10
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	233	175	58	51
Pośrednictwo finansowe	53	47	6	
Obsługa nieruchomości i firm Δ	187	154	33	23
Administracja publiczna i obrona narodowa Δ	164	145	19	15
Edukacja	233	213	20	15
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	149	123	26	24
Działalność usługowa komunalna społeczna i indywidualna, pozostała	109	84	25	17

— — — — —

Tabl.38. Sytuacja osób niepracujących bez uprawnień do emerytury bezpośrednio po zaprzestaniu wykonywania ostatniej pracy zawodowej

Wyszczególnienie	Status na rynku pracy po zaprzestaniu wykonywania ostatniej pracy zawodowej				
	Ogółem	bezrobocie	przewlekła choroba /niepełno- sprawność	obowiązki rodzinne	inne
	w tysiącach				
Ogółem	736	259	179	11	286
Mężczyźni	487	176	132	.	175
Kobiety	250	83	47	8	111
MIASTA	501	196	93	8	203
WIEŚ	235	63	86	.	83
Bezrobotni	131	109	5	.	15
Mężczyźni	94	77	5	.	11
Kobiety	37	32	.	-	.
MIASTA	100	84	5	.	10
WIEŚ	31	25	-	-	6
Bierni zawodowo	605	150	174	10	271
Mężczyźni	393	99	127	.	164
Kobiety	213	51	46	8	107
MIASTA	401	113	88	7	194
WIEŚ	204	38	86	.	77

Tabl.39. Pracujący, którzy nie pobierają emerytury, ponieważ nie są do tego uprawnieni według planów związanych z przejściem na emeryturę i obecnego wieku

Wyszczególnienie	Ogółem	Pracujący, którzy			
		planują zmniejszyć wymiar		nie planują zmniejszyć wymiaru czasu pracy	nie mają zdania co do zmniejszenia wymiaru czasu
		w okresie najbliższych 5 lat	po upływie 5 lat		
	w tysiącach				
OGÓŁEM	2473	157	125	1552	638
50 - 54 lat	1716	84	88	1097	448
55 - 59 lat	647	61	34	392	160
60 - 64 lat	108	12	.	62	30
65 - 69 lat	.	-	-	.	.
Mężczyźni	1538	75	70	973	421
50 - 54 lat	935	24	40	601	270
55 - 59 lat	497	39	26	311	120
60 - 64 lat	107	12	.	61	30
Kobiety	934	82	56	579	217
50 - 54 lat	781	60	48	496	177
55 - 59 lat	151	22	8	81	39
60 - 64 lat	.	-	-	.	-
65 - 69 lat	.	-	-	.	.
MIASTA	1597	87	67	1050	392
50 - 54 lat	1101	45	49	731	275
55 - 59 lat	418	34	16	272	95
60 - 64 lat	76	8	.	45	21
65 - 69 lat	.	-	-	.	.
WIEŚ	876	71	58	502	246
50 - 54 lat	614	39	38	365	172
55 - 59 lat	229	27	18	120	64
60 - 64 lat	32	5	.	16	9

Tabl.40. Pracujący, którzy nie pobierają emerytury, ponieważ nie są do tego uprawnieni według planów związanych z przejściem na emeryturę i wykształcenia

Wyszczególnienie	Ogółem	Pracujący, którzy:			
		planują zmniejszyć wymiar		nie planują	nie mają zdania co
		w okresie najbliższych 5 lat	po upływie 5 lat	zmniejszyć wymiaru czasu pracy	do zmniejszenia wymiaru czasu pracy
w tysiącach					
OGÓŁEM	2473	157	125	1552	638
Wyższe	437	29	21	302	86
Policealne	92		5	64	20
Średnie zawodowe	642	33	34	420	155
Średnie ogólnokształcące	158	10	10	101	36
Zasadnicze zawodowe	742	46	34	448	215
Podstawowe i niższe	401	36	21	217	126
Mężczyźni	1538	75	70	973	421
Wyższe	276	13	12	192	58
Policealne	32			18	10
Średnie zawodowe	393	14	18	258	103
Średnie ogólnokształcące	46			32	10
Zasadnicze zawodowe	547	29	22	337	159
Podstawowe i niższe	245	17	14	135	80
Kobiety	934	82	56	579	217
Wyższe	162	16	8	109	28
Policealne	60			45	10
Średnie zawodowe	249	19	16	162	52
Średnie ogólnokształcące	113	9	8	69	26
Zasadnicze zawodowe	196	17	12	111	56
Podstawowe i niższe	155	20	7	83	46
MIASTA	1597	87	67	1050	392
Wyższe	383	27	17	264	75
Policealne	76			53	16
Średnie zawodowe	487	25	23	324	115
Średnie ogólnokształcące	128	9	8	81	32
Zasadnicze zawodowe	405	18	13	255	119
Podstawowe i niższe	118	6		74	36
WIEŚ	876	71	58	502	246
Wyższe	54			38	11
Policealne	16	-		10	
Średnie zawodowe	155	8	11	96	40
Średnie ogólnokształcące	30			21	5
Zasadnicze zawodowe	337	28	21	193	95
Podstawowe i niższe	282	31	18	144	91

Tabl.41. Pracujący, którzy nie pobierają emerytury, ponieważ nie są do tego uprawnieni według planów związanych z przejściem na emeryturę i grup zawodów

Wyszczególnienie	Ogółem	Pracujący, którzy:			
		planują zmniejszyć wymiar czasu pracy		nie planują zmniejszyć wymiaru czasu pracy	nie mają zdania co do zmniejszenia wymiaru czasu pracy
		w okresie najbliższych 5 lat	po upływie 5 lat		
	w tysiącach				
OGÓŁEM	2473	157	125	1552	638
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	240	9	14	159	59
Specjaliści	326	27	11	228	60
Technicy i inny średni personel	270	12	18	188	51
Pracownicy biurowi	150	11	8	103	28
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	198	10	8	124	55
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	436	52	40	206	137
Robotnicy przemysł. i rzemieślnicy	377	15	15	231	117
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	236	7	5	159	65
Pracownicy przy pracach prostych	240	14	7	153	67
Mężczyźni	1538	75	70	973	421
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	177		7	122	45
Specjaliści	168	12	6	111	38
Technicy i inny średni personel	120		6	88	23
Pracownicy biurowi	47		-	35	9
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	85	5		52	25
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	276	27	23	141	84
Robotnicy przemysł. i rzemieślnicy	341	12	15	210	104
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	216	7	5	146	57
Pracownicy przy pracach prostych	109			67	35
Kobiety	934	82	56	579	217
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	64	6	6	37	14
Specjaliści	158	15	5	117	22
Technicy i inny średni personel	150	10	12	101	28
Pracownicy biurowi	103	8	8	68	19
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	113		6	72	30
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	160	25	17	65	54
Robotnicy przemysł. i rzemieślnicy	37		-	21	13
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	20	-	-	12	7
Pracownicy przy pracach prostych	131	11		86	32

Tabl.42. Pracujący, którzy nie pobierają emerytury, ponieważ nie są do tego uprawnieni według planów związanych z przejściem na emeryturę i statusu zatrudnienia na rynku pracy

Wyszczególnienie	Ogółem	Pracujący, którzy:			
		planują zmniejszyć wymiar czasu pracy		nie planują zmniejszyć wymiaru czasu pracy	nie mają zdania co do zmniejszenia wymiaru czasu pracy
		w okresie najbliższych 5 lat	po upływie 5 lat		
	w tysiącach				
OGÓŁEM	2473	157	125	1552	638
Pracodawcy i pracujący na własny rachunek	696	54	48	392	203
Pracownicy najemni	1681	93	66	1117	405
Pomagający członkowie rodzin	95	10	11	43	31
Mężczyźni	1538	75	70	973	421
Pracodawcy i pracujący na własny rachunek	505	32	33	289	151
Pracownicy najemni	1002	42	33	666	262
Pomagający członkowie rodzin	31	.	.	18	8
Kobiety	934	82	56	579	217
Pracodawcy i pracujący na własny rachunek	191	22	15	103	52
Pracownicy najemni	679	52	33	451	143
Pomagający członkowie rodzin	64	8	7	25	23
MIASTA	1597	87	67	1050	392
Pracodawcy i pracujący na własny rachunek	300	10	18	196	76
Pracownicy najemni	1281	74	48	850	309
Pomagający członkowie rodzin	15	.	.	5	7
WIEŚ	876	71	58	502	246
Pracodawcy i pracujący na własny rachunek	396	43	30	196	127
Pracownicy najemni	400	19	18	268	95
Pomagający członkowie rodzin	79	8	10	38	24

Tabl.43. Osoby niepracujące według planów na przyszłość związanych z pracą i obecnego wieku

Wyszczególnienie	Ogółem	Osoby, które:	
		planują w przyszłości wykonywać jakąkolwiek pracę zawodową	nie planują w przyszłości wykonywać jakąkolwiek pracę zawodową
		w tysiącach	
Ogółem	840	254	587
50 - 54 lat	274	131	143
55 - 59 lat	405	100	304
60 - 64 lat	156	23	133
65 - 69 lat	6	-	6
Mężczyźni	569	175	394
50 - 54 lat	98	66	33
55 - 59 lat	318	86	232
60 - 64 lat	151	23	129
65 - 69 lat	.	-	.
Kobiety	272	79	193
50 - 54 lat	175	65	111
55 - 59 lat	86	14	73
60 - 64 lat	5	-	5
65 - 69 lat	5	-	5
MIASTA	562	195	367
50 - 54 lat	204	99	105
55 - 59 lat	256	78	178
60 - 64 lat	98	18	80
65 - 69 lat	.	-	.
WIEŚ	279	58	220
50 - 54 lat	70	32	38
55 - 59 lat	148	22	126
60 - 64 lat	58	5	53
65 - 69 lat	.	-	.

Tabl.44. Osoby niepobierające emerytury, pomimo przysługiwania takich uprawnień według wieku oraz statusu na rynku pracy

Wyszczególnienie	Ogółem	Pracujący	Niepracujący	
			Ogółem	Bierni
	w tysiącach			
OGÓŁEM	318	161	157	155
50 - 54 lat	11	10	.	-
55 - 59 lat	88	73	15	15
60 - 64 lat	98	44	53	52
65 - 69 lat	123	35	88	88
Mężczyźni	77	44	33	32
50 - 54 lat	.	.	.	-
55 - 59 lat	8	7	.	.
60 - 64 lat	30	17	13	13
65 - 69 lat	38	19	19	19
Kobiety	241	117	124	123
50 - 54 lat	8	8	-	-
55 - 59 lat	80	66	14	14
60 - 64 lat	68	27	40	39
65 - 69 lat	85	16	69	69
MIASTA	196	101	95	93
50 - 54 lat	9	8	.	-
55 - 59 lat	59	49	10	10
60 - 64 lat	60	28	31	30
65 - 69 lat	69	16	53	53
WIEŚ	123	61	62	62
50 - 54 lat	.	.	-	-
55 - 59 lat	29	24	5	5
60 - 64 lat	38	16	22	22
65 - 69 lat	54	19	35	35

Tabl.45. Osoby niepobierające emerytury, pomimo przysługiwania takich uprawnień według poziomu wykształcenia oraz statusu na rynku pracy

Wyszczególnienie	Ogółem	Pracujący	Niepracujący	
			Ogółem	Bierni
	w tysiącach			
OGÓŁEM	318	161	157	155
Wyższe	66	60	6	5
Policealne	12	6	6	6
Średnie zawodowe	45	21	24	23
Średnie ogólnokształcące	28	13	15	15
Zasadnicze zawodowe	55	23	32	31
Podstawowe i niższe	113	38	75	75
Mężczyźni	77	44	33	32
Wyższe	19	16	.	.
Policealne	.	.	-	-
Średnie zawodowe	10	6	.	.
Średnie ogólnokształcące	.	.	.	.
Zasadnicze zawodowe	20	10	10	10
Podstawowe i niższe	23	9	14	14
Kobiety	241	117	124	123
Wyższe	47	44	.	.
Policealne	11	5	6	6
Średnie zawodowe	35	15	20	19
Średnie ogólnokształcące	26	13	13	13
Zasadnicze zawodowe	35	13	22	21
Podstawowe i niższe	92	29	63	63
MIASTA	196	101	95	93
Wyższe	56	51	5	.
Policealne	12	6	6	6
Średnie zawodowe	37	17	20	19
Średnie ogólnokształcące	22	9	13	13
Zasadnicze zawodowe	34	12	22	21
Podstawowe i niższe	38	7	31	31
WIEŚ	123	61	62	62
Wyższe	10	9	.	.
Policealne	.	.	-	-
Średnie zawodowe	8	.	.	.
Średnie ogólnokształcące	6	.	.	.
Zasadnicze zawodowe	22	12	10	10
Podstawowe i niższe	76	31	45	45

Tabl.46. Struktura osób pracujących niepobierających emerytury, pomimo przysługiwania takich uprawnień według rodzaju wykonywanego zawodu

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasto	Wieś
	w procentach				
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym:					
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	10,6	11,4	10,3	15,8	1,6
Specjaliści	29,2	31,8	28,2	37,6	14,8
Technicy i inny średni personel	14,9	11,4	16,2	20,8	4,9
Pracownicy biurowi	3,7	-	5,1	5,0	1,6
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	5,0	4,5	5,1	5,0	6,6
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	25,5	25,0	24,8	2,0	63,9
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	3,7	6,8	2,6	5,0	1,6
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	2,5	4,5	1,7	3,0	1,6
Pracownicy przy pracach prostych	5,0	4,5	5,1	5,9	4,9

Tabl.47. Struktura osób pracujących niepobierających emerytury, pomimo przysługiwania takich uprawnień według sekcji PKD miejsca pracy

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasto	Wieś
	w procentach				
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym:					
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	26,1	27,3	25,6	2,0	65,6
Rybstwo	-	-	0,9	-	-
Górnictwo	1,9	6,8	5,1	3,0	1,6
Przetwórstwo przemysłowe	6,8	11,4	2,6	9,9	1,6
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	1,9	-	-	3,0	-
Budownictwo	1,2	4,5	5,1	2,0	-
Handel i naprawy Δ	6,2	9,1	-	5,9	6,6
Hotele i restauracje	0,6	2,3	2,6	-	1,6
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	2,5	2,3	4,3	4,0	-
Pośrednictwo finansowe	3,1	-	6,8	5,0	1,6
Obsługa nieruchomości i firm Δ	9,3	15,9	12,8	13,9	1,6
Administracja publiczna i obrona narodowa Δ	9,9	2,3	22,2	14,9	1,6
Edukacja	18,6	9,1	6,8	20,8	14,8
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	6,2	2,3	4,3	7,9	1,6
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	5,6	9,1	-	7,9	1,6

Słownik do Aneksu Tabelarycznego:
Tables Dictionary:

Tables:1, 2, 3, 4, 5, 6, 14, 15, 16

Wyszczególnienie Specification	Pracujący, którzy The employed who			
	pobierają receive		nie pobierają emerytury don't receive retirement pension	
	emeryturę "normalną" „normal” retirement pension	wcześniejszą emeryturę early retirement pension	choć są do tego uprawnieni despite being entitled	ponieważ nie są do tego uprawnieni because they are not entitled

Tables: 10, 11, 12, 19, 20, 21

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Osoby, które Persons who	
		zmniejszyły swój wymiar czasu pracy reduced their working hours	nie zmniejszyły swojego wymiaru czasu pracy did not reduced their working hours

Tables: 13

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Razem Total	Przyczyny pozostawania w pracy Reasons for staying in employment			
			Finansowe financial			przyczyna pozafinansowa non-financial reason
			chęć wypracowania wyższego świadczenia emerytalnego To increase retirement pension entitlements	potrzeba zapewnienia niezbędnych dochodów gospodarstwu domowemu To provide sufficient household income	inna przyczyna finansowa Other financial reason	

Tables: 25, 26, 27

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Plany związane z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej Plans concerning the age of stopping economic activity					
		wiek	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to przed ukończeniem 60 roku życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to między 60 a 64 rokiem życia	nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to w 65 roku życia lub później	planuję pracować tak długo, jak będzie to możliwe	nie mam zdania
		age	I don't have exact plans, but it will be before 60 years old	I don't have exact plans, but it will be between 60 and 64 years old	I don't have exact plans, but it will be at 65 years old or later	I plan to work as long as possible	I don't know

Tables: 28, 29, 30

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Total</i>	Przyczyny dla których osoby chciałyby przedłużyć okres pracy zawodowej <i>Reasons that could influence prolongation of paid work</i>							
		elastyczna organizacja czasu pracy flexible <i>working time arrangement</i>		większe możliwości podnoszenia kwalifikacji <i>more opportunities to improve qualifications</i>		lepsze warunki BHP w miejscu pracy <i>better health and safety conditions at workplace</i>		większa dostępność usług opiekuńczych <i>better accessibility to the care services</i>	
		Tak <i>yes</i>	Nie <i>no</i>	Tak <i>yes</i>	Nie <i>no</i>	Tak <i>yes</i>	Nie <i>no</i>	Tak <i>yes</i>	Nie <i>no</i>

Tables: 31, 32, 33

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Total</i>	Sposoby przejścia na emeryturę <i>Ways of transition retirement</i>		
		całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku <i>stopping all work upon reaching a particular age</i>	możliwość łączenia pełnej emerytury z pracą <i>possibility to combine full retirement with work</i>	stopniowe zmniejszanie zaangażowania w pracę zawodową z jednoczesnym pobieraniem emerytury <i>gradual reduction of involvement in paid work combined with simultaneous reciproiency of some part of retirement pension</i>

Tables: 38

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Status na rynku pracy po zaprzestaniu wykonywania ostatniej pracy zawodowej <i>Status on the labour market directly after leaving last paid work</i>				
	Ogółem <i>Total</i>	Bezrobocie <i>Unemployment</i>	przewlekła choroba /niepełno-sprawność <i>Long-term illness/disability</i>	obowiązki rodzinne <i>Family responsibilities</i>	Inne <i>Other</i>

Tables: 40, 41, 42

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Total</i>	Pracujący, którzy <i>The employed who:</i>			
		planują zmniejszyć wymiar czasu pracy <i>plan to reduce their working hours</i>		nie planują zmniejszyć wymiaru czasu pracy <i>don't plan to reduce their working hours</i>	nie mają zdania co do zmniejszenia wymiaru czasu pracy <i>don't have opinion concerning reduction of their working hours</i>
		w okresie najbliższych 5 lat <i>within the next 5 years</i>	po upływie 5 lat <i>after 5 years</i>		

Tables: 43

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Total</i>	Osoby, które <i>Persons who</i>	
		planują w przyszłości wykonywać jakąkolwiek pracę zawodową <i>plan to take any paid work in the future</i>	nie planują w przyszłości wykonywać jakąkolwiek pracę zawodową <i>don't plan to take any paid work in the future</i>

Tables: 34, 35, 36, 44, 45

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Total</i>	Pracujący <i>Employed persons</i>	Niepracujący <i>Persons not employed</i>		
			Ogółem <i>Total</i>	Bezrobotni <i>Unemployed persons</i>	Bierni zawodowo <i>Persons economically inactive</i>

Glossary

Polish term	English translation
W tysiącach	<i>In thousands</i>
Według statusu na rynku pracy	<i>By labour status</i>
Ogółem	<i>Total</i>
Pracujący	<i>Employed</i>
Niepracujący	<i>Non employed</i>
Bezrobotni	<i>Unemployed</i>
Bierni	<i>Economically inactive</i>
Według płci	<i>By sex</i>
Mężczyźni	<i>Men</i>
Kobiety	<i>Women</i>
Według wieku	<i>By age</i>
-lat; -lata	<i>years</i>
Według miejsca zamieszkania	<i>By place of residence</i>
miasta	<i>Urban areas</i>
wieś	<i>Rural areas</i>
Według zwykle przepracowanych godzin	<i>By usually worked hours</i>
Pracujący zwykle 1 - 19 godzin	<i>Working usually 1-19 hours</i>
Pracujący zwykle w pełnym wymiarze czasu	<i>Working usually full-time</i>
Pracujący zwykle w niepełnym wymiarze czasu	<i>Working usually part-time</i>
Według statusu zatrudnienia na rynku pracy	<i>By status in employment on the labour market</i>
Pracownicy najemni	<i>Paid employees</i>
Pracodawcy i pracujący na własny rachunek z tego pracodawcy	<i>Employers and self-employed persons of which employers</i>
pozostali pracujący na własny rachunek	<i>Other self-employed persons</i>
Pomagający członkowie rodzin	<i>Unpaid family workers</i>
Z ogółem pracujący w indywidualnych gospodarstwach rol.	<i>Of total working on the private agricultural farms</i>

Polish term**English translation****Wykształcenie**

Wyższe
Policealne
Średnie zawodowe
Średnie ogólnokształcące
Zasadnicze zawodowe
Podstawowe i niższe

Level of education

Tertiary
Post-secondary
Vocational secondary
General secondary
Basic vocational
Primary and lower

Według grup zawodowych

Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy
Specjaliści
Technicy i inny średni person.
Pracownicy biurowi
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy
Robotnicy przemysł. i rzemieśln.
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń
Pracownicy przy pracach prostych

By occupational groups

Legislators, senior officials and managers
Professionals
Technicians and associate professionals
Clerks
Service workers and shop and market sales workers
Skilled agricultural and fishery workers
Craft and related trades workers
Plant and machine operators and assemblers
Elementary occupations

Wybrane sekcje PKD

Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo
Górnictwo
Przetwórstwo przemysłowe
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elekt., gaz i wodę
Budownictwo
Handel i naprawy
Transport, gospodarka magazynowa i łączność
Pośrednictwo finansowe
Obsługa nieruchomości i firm
Administracja publiczna i obrona narodowa
Edukacja
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała

selected NACE sections

Agriculture, forestry, hunting
Mining and quarrying
Manufacturing
Electricity, water and gas supply
Construction
Trade and repair
Transport, storage and communication and communication
Financial intermediation
Real estate, renting and business activities firm
Public administration and national defence
Education
Health care and social work
Other community, social and personal service activities

Według źródła utrzymania gospodarstwa domowego

Gospodarstwa domowe:
Pracowników
Rolników
Pracowników użytkujących gospodarstwo rolne
Pracujących na własny rachunek
Emerytów i rencistów
Pozostałe

By the household source of maintenance

Households
Of paid employees
Of farmers
Of paid employees holders of agricultural farm
Of self-employed persons
Of retirees and pensioners
Other

Struktura ludności w wieku

Ludność w wieku

Structure of population aged

Population aged

Plany związane z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej

Osoby pracujące

Plans concerning the age of stopping economic activity

Employed persons

Pracujący, którzy

Pobierają
nie pobierają emerytury
emeryturę "normalną"
wcześniejszą emeryturę
choć są do tego uprawnieni
ponieważ nie są do tego uprawnieni

The employed who

receive
don't receive retirement pension
„normal” retirement pension
early retirement pension
despite being entitled
because they are not entitled

Polish term**English translation****Osoby, które**

zmniejszyły swój wymiar czasu pracy
nie zmniejszyły swojego wymiaru czasu pracy

Persons who

reduced their working hours
did not reduce their working hours

Plany związane z wiekiem zaprzestania aktywności zawodowej

nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to przed ukończeniem 60 roku życia
nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to między 60 a 64 rokiem życia
nie mam konkretnych planów, ale nastąpi to w 65 roku życia lub później
planuję pracować tak długo, jak będzie to możliwe
nie mam zdania

Plans concerning the age of stopping economic activity

I don't have exact plans, but it will be before 60 years old
I don't have exact plans, but it will be between 60 and 64 years old
I don't have exact plans, but it will be at 65 years old or later
I plan to work as long as possible
I don't know

Przyczyny pozostawania w pracy

Finansowe
Chęć wypracowania wyższego świadczenia emerytalnego
Potrzeba zapewnienia niezbędnych dochodów gospodarstwu domowemu
Inna przyczyna finansowa
Przyczyna pozafinansowa

Reasons for staying in employment

financial
To increase retirement pension entitlements
To provide sufficient household income
Other financial reason
Non-financial reason

Przyczyny dla których osoby chciałyby przedłużyć okres pracy zawodowej

elastyczna organizacja czasu pracy
większe możliwości podnoszenia kwalifikacji
lepsze warunki BHP w miejscu pracy
większa dostępność usług opiekuńczych

Reasons that could influence prolongation of paid work

flexible working time arrangement
more opportunities to improve qualification
better health and safety conditions at workplace
better accessibility to the care services

Sposoby przejścia na emeryturę

całkowite zaprzestanie wykonywania pracy po osiągnięciu pewnego wieku
możliwość łączenia pełnej emerytury z pracą
stopniowe zmniejszanie zaangażowania w pracę zawodową z jednoczesnym pobieraniem emerytury

Ways of transition into retirement

stopping all work upon reaching a particular age
possibility to combine full retirement with work
gradual reduction of involvement in paid work combined with simultaneous reciprocity of some part of retirement pension

Status na rynku pracy po zaprzestaniu wykonywania ostatniej pracy zawodowej

Bezrobocie
przewlekła choroba /niepełnosprawność
obowiązki rodzinne
Inne

Status on the labour market directly after leaving last paid work

Unemployment
long-term illness/disability
family responsibilities
other

Pracujący, którzy

planują zmniejszyć wymiar czasu pracy w okresie najbliższych 5 lat
po upływie 5 lat
nie planują zmniejszyć wymiaru czasu pracy
nie mają zdania co do zmniejszenia wymiaru czasu pracy

The employed who:

plan to reduce their working hours within the next 5 years
after 5 years
don't plan to reduce their working hours
don't have opinion concerning reduction of their working hours

Osoby, które

planują w przyszłości wykonywać jakąkolwiek pracę zawodową
nie planują w przyszłości wykonywać jakąkolwiek pracę zawodową

Persons who

plan to take any paid work in the future
don't plan to take any paid work in the future

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH SYMBOLS

Kreska	(-)	- zjawisko nie wystąpiło
<i>A line</i>		<i>magnitude zero</i>
Kropka	(.)	- szacunek mniejszy niż 5 tysięcy, konkretna wartość niepodana ze względu na wysoki losowy błąd próby.
<i>Stop</i>		<i>estimate less than 5 thousand, specific value not given because of high random error of sample</i>
Znak	x	- wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe
<i>Symbol</i>		<i>not applicable</i>

W niektórych tablicach sumy składników mogą być różne od wielkości podanych w pozycjach „Ogółem” ze względu na zaokrąglenia dokonywane przy uogólnianiu wyników badania.

In some columns, the sum of data could be different from „Total” as a result of computer rounding up.

Przy publikowaniu danych prosimy o podanie źródła.

When publishing CSO data - please indicate the source

Badanie modułowe BAEL „Przejście z pracy na emeryturę” zostało częściowo sfinansowane przez Komisję Europejską. Publikacja wyników badania została w całości przygotowana przez GUS i osoby współpracujące, a Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za upowszechnienie i wykorzystanie zawartych w niej informacji.

The LFS module survey "Transition from work into retirement" has been partially financed by the European Commission. The publication of the survey results has been prepared exclusively by the CSO and cooperating persons, therefore the European Commission is not to any extent responsible for dissemination and the use of the information included in the publication